

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U: 323.28+327(043.3)

BENCHECI MARCEL

**COMBATEREA TERORISMULUI CONTEMPORAN ȘI
CONSOLIDAREA SISTEMULUI DE SECURITATE
INTERNAȚIONALĂ**

**SPECIALITATEA 561.01 – TEORIA, METODOLOGIA ȘI ISTORIA
POLITOLOGIEI; INSTITUȚII ȘI PROCESE POLITICE**

Teza de doctor în științe politice

Conducător științific:

SOLOMON Constantin,
profesor universitar,
doctor habilitat în politologie

Autor:

CHIȘINĂU, 2016

(© Benchechi Marcel, 2016)

CUPRINS

ADNOTARE (în română, rusă și engleză)	4
LISTA ABREVIERILOR	7
INTRODUCERE	9
1. ABORDĂRI CONCEPTUAL-TEORETICE DE INVESTIGAȚIE A TERORISMULUI ȘI A SISTEMULUI DE SECURITATE INTERNAȚIONALĂ	22
1.1. Combaterea terorismului contemporan și asigurarea securității internaționale: analiză istoriografică	22
1.2. Repere teoretico-metodologice de cercetare a terorismului contemporan și a securității internaționale	39
1.3. Concluzii la Capitolul 1	52
2. CONTRACARAREA TERORISMULUI CONTEMPORAN – IMPERATIV AL CONSOLIDĂRII SISTEMULUI DE SECURITATE INTERNAȚIONALĂ	54
2.1. Terorismul contemporan - sursă de pericol asupra sistemului de securitate internațională	55
2.2. Organizațiile internaționale de securitate și rolul lor în combaterea terorismului	75
2.3. Obiective strategice și mecanisme de combatere a terorismului contemporan și de consolidare a sistemului de securitate internațională	93
2.4. Concluzii la Capitolul 2	105
3. CONTRIBUȚIA REPUBLICII MOLDOVA LA COMBATEREA TERORISMULUI ȘI CONSOLIDAREA SISTEMULUI DE SECURITATE INTERNAȚIONALĂ	107
3.1. Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul consolidării sistemului de securitate internațională	107
3.2. Securizarea frontierelor Republicii Moldova – oportunitate de încadrare în sistemul de securitate internațională	117
3.3. Aportul organelor securității statului Republica Moldova în combaterea terorismului	127
3.4. Concluzii la Capitolul 3	142
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	144
BIBLIOGRAFIE	149
ANEXE	171
<i>Anexa 1.</i> Lista organizațiilor teroriste internaționale	171
<i>Anexa 2.</i> Lista organizațiilor terorist-extremiste din spațiul CSI	176
<i>Anexa 3.</i> Structura ONU ca organizație de securitate	181
<i>Anexa 4.</i> Structura NATO ca organizație de securitate	182
<i>Anexa 5.</i> Structura OSCE ca organizație de securitate	183
<i>Anexa 6.</i> Structura UE ca organizație de securitate	184
<i>Anexa 7.</i> Structura Organizației de la Shanghai	185
<i>Anexa 8.</i> EUBAM	186
<i>Anexa 9.</i> Aria de operațiuni EUBAM	187
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII	188
CV-ul AUTORULUI	189

ADNOTARE

Bencheci Marcel, Combaterea terorismului contemporan și consolidarea sistemului de securitate internațională, teză de doctor în științe politice la specialitatea 561.01 – Teoria, metodologia și istoria politologiei; instituții și procese politice, Chisinau, 2016.

Teza cuprinde: introducere, 3 capitole divizate în subcapitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 310 surse, 9 anexe, 148 pagini text de bază. Rezultatele științifice obținute au fost expuse în 22 lucrări științifice.

Cuvintele cheie: Republica Moldova, organele securității statului, combaterea terorismului, sistemul de securitate internațională, terorism, mediu internațional, organizații internaționale de securitate, organizații teroriste, securizarea frontierelor, atacuri teroriste.

Domeniul de studiu: studiul vizează domeniul științelor politice și studii de securitate, atenția fiind axată pe cercetarea mecanismelor de combatere a terorismului și consolidării sistemului de securitate internațională.

Scopul și obiectivele tezei de doctorat constă în cercetarea complexă a aspectelor conceptual-teoretice și aplicative ale combaterii terorismului contemporan și consolidării sistemului de securitate internațională. Pe acelaș palier, urmărind realizarea acestui scop, autorul s-a orientat spre soluționarea următoarelor obiective: realizarea unui studiu istoriografic al elaborărilor științifice edificatorii la temă; abordarea reperelor teoretico-metodologice de investigație a acțiunilor de combatere a terorismului și de întărire a securității internaționale; cercetarea rolului Republicii Moldova în combaterea terorismului și în procesul consolidării sistemului de securitate internațională.

Noutatea științifică și originalitatea rezultatelor obținute: teza de doctorat reprezintă un studiu amplu interdisciplinar în Republica Moldova privind combaterea terorismului contemporan și consolidarea sistemului securității internaționale; sunt sintetizate detaliat mecanismele contemporane privind combaterea terorismului și asigurarea securității internaționale; sunt evaluate impactul organizațiilor teroriste asupra sistemului de securitate internațională; s-a analizat și argumentat contribuția Republicii Moldova la combaterea terorismului în procesul de consolidare a sistemului de securitate internațională.

Problema științifică importantă soluționată constă în formularea unei viziuni conceptuale detaliate privind combaterea terorismului contemporan și consolidarea sistemului de securitate internațională, în evidențierea impactului organizațiilor internaționale de securitate asupra consolidării sistemului de securitate internațională, a obiectivelor strategice de combatere a terorismului contemporan, precum și elaborarea unor concluzii și recomandări utile întru eficientizarea funcționării sistemului securității internaționale și combaterea terorismului contemporan.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării rezidă în elaborarea unei cercetări științifice privind combaterea terorismului contemporan și consolidarea sistemului securității internaționale, iar în plan practic investigațiile au finalizat cu perfectarea și prezentarea unui studiu de factură interdisciplinară menit să contribuie la elucidarea pericolului internațional al terorismului contemporan și lupta împotriva acestui flagel.

Implementarea rezultatelor științifice: s-a realizat prin examinarea și aprobarea lor în cadrul ședințelor Departamentului Științe Politice și Administrative și Seminarului Științific de Profil al Facultății Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative din cadrul Universității de Stat din Moldova, fiind expuse la 14 de conferințe naționale și internaționale și publicate în 22 lucrări științifice.

АННОТАЦИЯ

Бенкеч Марчел, Борьба с терроризмом и укрепление системы международной безопасности, диссертация на соискание ученой степени доктора политических наук, специальность 556.01 - Теория, методология и история политологии; политические институты и процессы, Кишинев, 2016 г.

Структура диссертации: Диссертационная работа включает: введение, три раздела, разделенных на подразделы, общие выводы и рекомендации, библиографию, состоящую из 310 источников, 9 приложений, 148 страниц основного текста. Полученные научные результаты были опубликованы в 22 научных работах.

Ключевые слова: Республика Молдова, органы госбезопасности, борьба с терроризмом, система международной безопасности, терроризм, международная среда, международные организаций безопасности, террористические организаций, безопасность границ, террористические атаки.

Область исследования: политические науки и исследования в области безопасности.

Целью работы заключается в комплексном концептуально-теоретическом и практическом исследовании аспектов борьбы с терроризмом и укрепления международной системы безопасности. Реализация поставленной цели предполагает решение следующих **задач:** изучение историографии по данной теме; исследование теоретических и методологических подходов в изучении действий по борьбе с терроризмом и обеспечении международной безопасности; исследование вклада Республики Молдова в борьбе с терроризмом и укрепления международной безопасности.

Научная новизна и актуальность исследования: это комплексное междисциплинарное исследование в Республике Молдова по борьбе с терроризмом и укрепления системы международной безопасности; выявление современных концепции по борьбе с терроризмом и обеспечении международной безопасности; оценке воздействия террористических организаций на международную систему безопасности; проведение анализа стратегических целей по борьбе с терроризмом и укреплению современной системы международной безопасности; анализирование и аргументирование вклада Республики Молдовы в борьбе с терроризмом и укреплению системы международной системы безопасности.

Решение важной научной проблемы заключается в разработке детального концептуального видения по борьбе с терроризмом и укрепления международной системы безопасности, а также разработка выводов и рекомендаций для эффективной работы современной системы международной безопасности и борьбы с терроризмом.

Теоретическая значимость работы заключается в разработке научного исследования по борьбе с современным терроризмом в контексте укрепления международной системы безопасности, а в практическом плане результаты работы состоят в разработке и презентации междисциплинарного исследования предназначенного для выяснения международных угроз современного терроризма и борьбы с этим бедствием.

Внедрение научных результатов проходило посредством их обсуждения и утверждения на заседании Департамента политических и административных наук и Научного Профильного Семинара, факультета Международных Отношений, Политических и Административных Наук, Молдавского Государственного Университета, были представлены на 14 национальных и международных конференциях и опубликованы в 22 научных статей.

ANNOTATION

Bencheci Marcel, The combating of terrorism and strengthening of international security system, PhD thesis in political science, 561.01 specialty - Theory, Methodology and History of Political Sciences; Political Institutions and Processes, Chisinau, 2016.

Thesis structure: introduction, three chapters divided into subsections, conclusions and recommendations, bibliography of 310 sources, 9 annexes, 148 pages of basic text. The obtained scientific results were presented in 22 scientific papers.

Keywords: Republic of Moldova, the state's security institutions, fighting terrorism, the system of international security, terrorism, international environment, international security organizations, terrorist organizations, securing borders, terrorist attacks.

Field of study: Political Science and Security Studies.

The purpose and objectives of the thesis: The goal is to develop a detailed conceptual and practical vision in combating contemporary terrorism and strengthening of international security system. Under this basic purposes, we solved the following tasks: a study of historiography scientific elaborations on the topic; theoretical and methodological approach benchmarks investigative actions to combat terrorism and maintaining international security; determining role in ensuring international security system, stability and combating contemporary terrorism; analysis and impact of assessment international terrorist organizations on strengthening international security system; Republic of Moldova's research contribution to combating terrorism in the process of strengthening international security.

Scientific novelty of the research: is the first large interdisciplinary contemporary study in Moldova on combating terrorism in the context of strengthening international security. The detailed contemporary concepts are synthesized on combating terrorism and international security; assessed the impact of terrorist organizations on international security system; summarizing the strategic objectives to combat terrorism and to strengthen the system of contemporary international security; there was analyzed and argued the contribution of Moldova in combating terrorism and strengthening international security system.

The solved scientific problem: is to develop a detailed conceptual vision in combating contemporary terrorism and strengthening of international security system, in highlighting the strategic objectives in combating contemporary terrorism, building international security system and developing conclusions and useful recommendations on operation of the system of international security and combating contemporary terrorism.

The theoretical significance and value of the work: is to develop scientific research on combating contemporary terrorism in the context of strengthening international security and in practical terms of investigations have resulted in the development and presentation of an interdisciplinary study bill which meant to contribute to the elucidation of the danger of international contemporary terrorism.

The implementation of the scientific results: was achieved through examination and approval of the defence at the Department of Political and Administrative Sciences and Scientific Seminar of the Faculty of International Relations, Political and Administrative Sciences, the State University of Moldova. The research was exposed to 14 national and international conferences and published in 22 scientific papers.

LISTA ABREVIERILOR

1. ADM PPP – Programul de Prevenire a Proliferării
2. ATC – Centrul Antiterorist al Comunității Statelor Independente
3. CAT SIS – Centrul Antiterorist al Serviciului de Informații și Securitate
4. CBRN – Batalionul NATO multinațional de apărare chimică, biologică, radiologică și nucleară
5. CCCEC – Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției
6. CEKA (VECEKA) – Comisia Extraordinară pentru combaterea contrarevoluției, speculei și a abuzului de putere în întreaga Rusie
7. CIA – Agenția Centrală de Informații a SUA
8. CICTE – Comitetul Inter -American Împotriva Terorismului
9. CNA – Centrul Național Anticorupție
10. CODEXTER – Comitetul de Experți în Terorism a Consiliului Europei
11. COPS – Comitetul Politici și Securitate al Uniunii Europene
12. COTER – Comisia pentru politica de coeziune teritorială și bugetul UE
13. CSI – Comunitatea Statelor Independente
14. CTC – Comitetul de Combatere a Terorismului
15. CTED – Directoratul Comitetului Executiv al luptei împotriva terorismului
16. DG JAI – Direcția Generală de Justiție și Afaceri Interne
17. DG RELEX – Direcția Generală pentru Relații Externe din cadrul Comisiei Europene
18. DIA – Agenția de Informații a Departamentului Apărării al SUA
19. DJ – Departamentul de Justiție al SUA
20. DS – Departamentul de Stat al SUA
21. DSE – Departamentul Situații Excepționale
22. EAPC – Consiliul pentru Parteneriat Euro-Atlantic
23. ETA – Organizația Naționalistă de Stânga a Bascilor
24. EUBAM - Misiunea Uniunii Europene de Asistență la Frontieră în Republica Moldova și Ucraina
25. EUROPOL – Forțele Speciale de Combatere a Terorismului
26. GUAM – Forum consultativ din 4 state (Georgia, Ucraina, Republica Azerbaidjan și Republica Moldova)
27. FATG – Grupul Operativ de Investigații Financiare
28. FBI – Biroul Federal de Investigații al SUA

29. FRONTEX - Agenția Europeană pentru Gestionarea Cooperării Operative la Frontierele Externe ale Statelor Membre ale Uniunii Europene
30. INTERPOL - Organizația Internațională de Poliție Criminală
31. IRA – Armata Republicană Irlandeză
32. KGB – Comitetul Securității Naționale
33. MAI – Ministerul Afacerilor Interne
34. MI5- Serviciul de Securitate al Marii Britanii
35. MI6 – Serviciul Secret de Informații al Marii Britanii
36. MIGRECO – Organizația Internațională de Gestionare a Migrației și de Cooperare privind Readmisia în Europa de Est
37. NATO – Organizația Tratatului Atlanticului de Nord
38. NCTC – Centrul Național Antiterorist al SUA
39. ONU – Organizația Națiunilor Unite
40. OSCE – Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
41. OTSC – Organizația Tratatului de Securitate Colectivă
42. PESA – Politicile Europene de Securitate și Apărare
43. PEV – Politica Europeannă de Vecinătate
44. PpP Consortium – Consorțiul „Parteneriatul pentru Pace” al Academiiilor de Apărare și Institutelor de Studii în Domeniul Securității
45. PSAC – Politica de Securitate și Apărare Comună
46. SAS – Detașamentul cu Destinație Specială al Ministerului Apărării a Marii Britanii
47. SEEIC – Inițiativa NATO pentru Europa de Sud-Est
48. SIE – Serviciul Român de Informații Externe
49. SIS - Serviciul de Informații și Securitate
50. SITCEN – Centru întrunit pentru Situații Excepționale
51. SPPS – Serviciul Pază și Protecție de Stat
52. SRI - Serviciul Român de Informații
53. SUA – Statele Unite ale Americii
54. TWG – Grupul de lucru pentru terorism
55. UE – Uniunea Europeană
56. UTAG – Unitatea Teritorial Administrativă Găgăuzia

INTRODUCERE

Actualitatea temei. Terorismul ca pericol și amenințare la adresa securității (naționale, regionale și mondiale) s-a diversificat și a devenit global, iar riscurile adiacente lui sunt de natură politică, economică, socială, demografică, ecologică etc. Lumea globalizată la sfârșitul secolului XX – începutul secolului XXI s-a schimbat esențial la capitelele structura sistemului internațional, redimensionarea arhitecturii securității internaționale, amplificarea ponderii globale a actorilor nonstatali, descentralizarea monopolului aplicării violenței pe arena mondială, proliferarea amenințărilor și riscurilor. Acești, dar și alți factori au contribuit la reconfigurarea ordinii mondiale și la modificarea în diferită măsură a caracterului și nivelului de acțiune a unor agenți ai relațiilor internaționale.

Redimensionarea mediului de securitate actual, în special după destrămarea sistemului internațional bipolar și după atacurile teroriste din 11 septembrie 2001 din SUA – ce au generat criza relațiilor internaționale, prin reorganizarea organizațiilor internaționale de securitate și redefinirea conceptelor privind lupta împotriva terorismului internațional, cât și tendința factorilor de putere de a consolida influența structurilor de securitate în scopul asigurării unor poziții cât mai avantajoase în noua structură de securitate, determină actualitatea temei de cercetare.

Actualitatea temei de cercetare este determinată și de necesitatea de a studia terorismul ca risc și amenințare asimetrică, care în prezent se amplifică în intensitate și ca arie de manifestare, în special, începând cu anul 2014, când gruparea teroristă ISIS a anunțat înființarea Statului Islamic. Pe parcursul ultimilor doi ani aceasta și-a asumat organizarea unui șir de atacuri teroriste în Europa, a devastat Siria, provocând un conflict armat de proporții cu implicarea mai multor state din exterior. De asemenea, această grupare teroristă a declanșat criza refugiaților în Europa: peste 4 milioane de imigranți musulmani au pătruns pe continent. Admitem că printre aceștia se identifică sute de posibili fanatici-sinucigași, adepți ai radicalismului, iar recente atentate teroriste de la Paris și Bruxelles au confirmat această ipoteză. În acest context, prevenirea și contracararea terorismului constituie o prioritate actuală atât pentru instituțiile sistemului de securitate internațională din statele democratice, cât și pentru organizațiile internaționale de securitate. În conjunctura creată, serviciile speciale urmează să riposteze prompt provocărilor

contemporane, determinate de era informațională, să-și consolideze performanța operațională și analitică prin utilizarea noilor instrumente de acțiune pentru prevenirea și combaterea mai multor riscuri, unul dintre cele mai grave fiind terorismul internațional.

Elaborarea unei astfel de lucrări este dictată atât de argumentele care se cer a fi invocate pentru aprecierea fenomenelor noi pe arena internațională, cât și de necesitatea de a redimensiona amenințările și riscurile la adresa securității și stabilității internaționale. Problemele globale nu pot fi soluționate eficient de către structurile internaționale specializate, soluționarea lor solicită conjugarea eforturilor tuturor statelor. De aceea, analiza problemei privind combaterea terorismului contemporan și al consolidării securității internaționale are o importanță nu doar teoretică, dar și practică, fapt care a și determinat tentația autorului pentru acest subiect.

Relevanța științifică a investigației este amplificată de redimensionarea componentelor securității, care nu este edificată numai pe elementele politice, militare sau geopolitice, dar și de natură nemilitară, incluzând aspecte economice, sociale, energetice, umanitare, științifice, ecologice. În această ordine de argumentare subliniem că actualitatea investigației noastre este determinată și de necesitatea de a pune în evidență atât realizările în acest domeniu, cât și erorile comise de cei care guvernează reformele, autorul oferind sugestii cu privire la lichidarea acestora.

Problemele *principale de cercetare înaintate cu titlu de ipoteze de lucru* sunt:

1. Atacurile teroriste din 11 septembrie 2001 au modificat radical percepția asupra securității la nivel mondial, fapt prin care se impune consolidarea colaborării internaționale a statelor în domeniul combaterii terorismului.
2. La etapa contemporană se impune necesitatea stringentă întru evidențierea obiectivelor strategice de combatere a terorismului și de fortificare a sistemului de securitate internațională.
3. Rolul Republicii Moldova la combaterea terorismului în procesul securității internaționale are un caracter multidimensional, incluzând activități de consolidare a securității naționale, securizare a frontierelor naționale și de încadrare în sistemul securității internaționale.

Scopul și obiectivele tezei. Scopul investigației rezidă în cercetarea complexă a aspectelor conceptual-teoretice și aplicative ale combaterii terorismului contemporan și ale consolidării sistemului de securitate internațională.

În vederea realizării obiectivelor de bază, autorul și-a consolidat eforturile spre soluționarea următoarelor obiective:

- realizarea unui studiu istoriografic detaliat al elaborărilor științifice edificatorii la tema cercetării, studiat direcționat spre cunoașterea și perceperea adecvată a problemei privind combaterea terorismului contemporan și consolidarea sistemului de securitate internațională;
- abordarea reperelor teoretico-metodologice de investigație a activităților de combatere a terorismului și de consolidare a securității internaționale;
- determinarea rolului sistemului de securitate internațională în asigurarea stabilității și combaterea terorismului contemporan;
- analiza și evaluarea impactului organizațiilor teroriste asupra consolidării sistemului de securitate internațională;
- studierea rolului Republicii Moldova în combaterea terorismului în procesul consolidării sistemului de securitate internațională;
- evidențierea aportului organelor securității statului Republica Moldova în combaterea terorismului;
- argumentarea necesității securizării frontierelor Republicii Moldova ca oportunitate de încadrare în sistemul internațional de securitate.

Suportul metodologic și teoretico-științific. Întru realizarea scopului și obiectivelor tezei autorul a valorificat principiile de bază ale metodologiei științei politice contemporane, și anume: *principiul științific, principiul cercetării interdisciplinare, principiul istorismului, principiul determinismului, principiul abordării sistemice.*

Principiul istorismului a permis elucidarea evoluției mecanismelor de combatere a terorismului și a metamorfozei sistemului de securitate internațională în rezultatul evoluției conjuncturii relațiilor internaționale. Acest principiu oferă câmp favorabil pentru cercetarea, pe de o parte, a contextului internațional, iar pe de altă parte, pentru determinarea legăturilor cauză-efect ale actelor teroriste, a tendințelor de transformare a actorilor securității internaționale, tratate diacronic.

Principiul determinismului a permis dezvăluirea cauzelor obiective care stau la originea atacurilor teroriste, elucidarea factorilor determinanți ai terorismului, cadrul instituțional-legal al consolidării sistemului de securitate internațională.

Principiul abordării sistemice cuprinde spectrul întreg de activități anti-teroriste, acestea însumând totalitatea politicilor, practicilor și mecanismelor ce se completează reciproc, aflându-

se în raporturi de interconexiune și interdependență: sistemul securității internaționale fiind tratat ca o unitate alcătuită din elemente care se exprimă prin activități concrete.

În procesul de elaborare a lucrării, de asemenea, au fost folosite mai multe metode general-științifice și particular-științifice de investigație a activității de combatere a terorismului și a consolidării sistemului securității internaționale, unele dintre acestea fiind: *metoda comparativă*, care a contribuit la cercetarea organizațiilor teroriste raportate la diferite segmente spațiale; prin *metoda structural-funcțională* s-a identificat obiectivele strategice de combatere a terorismului contemporan; *metoda behaviorismului*, prin intermediul căreia a fost studiat comportamentul și atitudinea socială a teroriștilor; *metoda sistemică*, orientată spre analiza și proiectarea complexă a mecanismelor de combatere a terorismului. Au fost folosite, de asemenea, *metoda analizei și sintezei*, *metoda inducției și deducției*, *metoda analogiei*, *analiza conținutului documentelor*, *content analiza presei*, *analiza evenimentelor*. În rezultat, a fost realizat un studiu interdisciplinar determinat de tangența mai multor științe - istoriei, științelor politice și relațiilor internaționale.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute. Prezenta teză de doctorat constituie o cercetare științifică actuală, complexă și bine sistematizată a problematicii combaterii terorismului și consolidării sistemului de securitate internațională.

- reprezintă primul studiu amplu interdisciplinar în Republica Moldova privind analiza combaterii terorismului contemporan și a consolidării sistemului securității internaționale;
- sunt expuse sintezei conceptele contemporane privind combaterea terorismului și asigurarea securității internaționale;
- este evaluat impactul organizațiilor teroriste asupra sistemului de securitate internațională;
- se realizează o analiză amplă privind obiectivele strategice de combatere a terorismului contemporan și de fortificare a sistemului de securitate internațională;
- este analizată și argumentată contribuția Republicii Moldova la combaterea terorismului în procesul de consolidare a sistemului de securitate internațională.

Noutatea științifică și valoarea tezei sunt determinate de scopul și obiectivele ei, de rezultatele, concluziile și recomandările înaintate privind combaterea terorismului și consolidarea sistemului de securitate internațională.

Semnificația teoretică a lucrării constă în elaborarea cadrului conceptual-metodologic necesar realizării investigațiilor științifice racordat la realitățile în evoluție și la tendințele de dezvoltare a științei, fiind propusă o nouă construcție de cercetare a sistemului de securitate. Este

evidențiat rolul organizațiilor internaționale în contextul în care acestea au devenit actori principali, în procesul de consolidare a securității internaționale, dar și formatori de sistem. Astfel lucrarea poate constitui punct de reper în elaborarea strategiilor de combatere a terorismului contemporan și de consolidare a sistemului de securitate internațională.

Valoarea aplicativă a lucrării. Sub aspect aplicativ, investigația a finalizat cu elaborarea unui studiu de factură interdisciplinară menit să contribuie la elucidarea pericolului internațional al terorismului contemporan și la combaterea acestui flagel.

Materialele tezei au o importanță de ordin didactic. Acestea pot fi utilizate la predarea cursurilor normative și speciale ținute la Facultățile de Istorie; Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative, în procesul de instruire a licențiaților, masteranzilor și doctoranzilor în cadrul instituțiilor de învățământ superior.

Studiul poate fi util în procesul de elaborare a literaturii didactice pentru învățământul universitar, a lucrărilor de sinteză în domeniul istoriei, politologiei, relațiilor internaționale, poate fi de real folos profesorilor, studenților, liceenilor, politicienilor, tuturor celor care se interesează de problemele securității internaționale.

De asemenea, materialele tezei pot fi utilizate de către colaboratorii organelor de securitate și funcționarii publici ca suport pentru elaborarea politicii naționale de securitate și apărare. Recomandările sunt argumentate și sunt cu atât mai valoroase, cu cât autorul prezentului studiu nu este un simplu observator al evenimentelor, ci un participant direct și avizat, activând pe parcursul a 14 ani în subdiviziunile specializate în combaterea terorismului din cadrul Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova, inclusiv în cadrul Centrului Antiterorist.

Aprobarea rezultatelor științifice. Investigația se înscrie în direcțiile de cercetare aprobate de Consiliul Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al Academiei de Științe a Moldovei și de Senatul Universității de Stat din Moldova.

Lucrarea a fost elaborată în cadrul Departamentului Științe Politice și Administrative a Facultății Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative a Universității de Stat din Moldova.

Subiectele puse în discuție, compartimentele principale, concluziile și recomandările formulate în teză au fost prezentate în cadrul a 14 conferințe științifice naționale și internaționale, printre care: Ședința a II-a a conducătorilor (șefilor subdiviziunilor) Centrelor Naționale Antiteroriste ale statelor ce fac parte din CSI (25-26 martie 2009, Moscova); Sesiunea

internațională de comunicări științifice „Științe politice, relații internaționale și studii de securitate”, Sibiu (România), Universitatea „Lucian Blaga” 2010, 2011, 2012, 2013; Conferința internațională „Republica Moldova: două decenii pe calea democrației și independenței”, Iași, (România), 2009; Conferința științifică internațională „Societatea contemporană în viziunea tinerilor cercetători: provocări, contribuții, perspective”, Chișinău, 2010, 2011, 2012; Conferința științifică a masteranzilor și doctoranzilor „Cercetare și inovare – perspectiva de evoluție și integrare europeană”, Chișinău, 2009; Conferința științifică „Dezvoltarea cercetării științifice, promovarea și cultivarea creativității și a inovării în procesul instruirii academice”, Chișinău, 2010, 2011, etc.

Publicații la tema tezei. Rezultatele cercetării au fost expuse în 22 de articole și rezumate științifice, în publicații periodice și reviste științifice atât în Republica Moldova, cât și în România, Federația Rusă, Republica Polonia.

Volumul și structura tezei. Teza este constituită din adnotări (în limba română, engleză și rusă), lista abrevierilor utilizate în teză, introducere, trei capitole, opt paragrafe, concluzii generale și recomandări, bibliografie, anexe, declarația privind asumarea răspunderii, CV-ul autorului.

În **Introducere** se pune în evidență actualitatea și importanța problemei abordate, scopul și obiectivele tezei de doctorat, noutatea științifică a rezultatelor obținute, problema științifică importantă soluționată, semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, aprobarea rezultatelor științifice și sumarul compartimentelor tezei.

În **capitolul 1 Abordări conceptual-teoretice de investigație a terorismului și a sistemului de securitate internațională** se realizează un studiu detaliat asupra materialelor științifice publicate în țară și peste hotare, dedicate problemelor privind combaterea terorismului contemporan și consolidării sistemului de securitate internațională. De asemenea, se analizează reperele teoretico-metodologice de cercetare a terorismului contemporan și a securității internaționale.

Analiza publicațiilor științifice în domeniu ne oferă o imagine de ansamblu asupra istoricului conceptelor terorism, care este considerată o problemă globală a contemporaneității, dar și a celui de securitate, care a condus, de asemenea, la evoluția ideii de sistem al securității internaționale și cercetării mecanismelor de combatere a terorismului.

Începutul noului mileniu este caracterizat de trăsături distincte ce afectează sistemul securității internaționale, conflictele etnice și religioase, sărăcia, pretențiile hegemoniste a unor state, reprezentând riscuri majore pentru escaladarea atacurilor teroriste în lume, resuscitează

actualitatea studiului științific al terorismului. Cercetarea istoriografică ne-a permis să evidențiem existența unui cadru epistemologic consistent al istoriografiei domeniului cercetat. Deși, definițiile terorismului reflectă în special percepțiile și atitudinea savanților și oficialilor occidentali, varietatea surselor bibliografice utilizate ne oferă un suport factologic bogat. Analiza literaturii de specialitate la tema tezei de cercetare ne permite să afirmăm că, deși aceasta face referință la factorii consolidării sistemului de securitate internațională și diverselor motive care pot determina actele teroriste, cât și măsurile necesare de combatere a acestora, fiind substanțiale și diversificate, nu este destul de concludentă.

Sursele bibliografice autohtone necesită o completare la multe dintre subiectele abordate în lucrare. În literatura de specialitate autohtonă se atestă o abordare mai mult practică a subiectelor de referință, decât una teoretico-cognitivă, vizînd în special elaborarea și implementarea politicilor de securitate și apărare ale Republicii Moldova în contextul strategiilor de combatere a amenințărilor teroriste în lume și de asigurare a securității în țara noastră. Acest fapt demonstrează că subiectul combaterii terorismului contemporan și al consolidării sistemului de securitate internațională este de o actualitate importantă în lumea academică.

În baza studierii cadrului conceptual-teoretic am sistematizat diferite viziuni, abordări științifice a securității internaționale, sistemului securității internaționale, combaterea terorismului. Pentru a adapta strategiile actorilor de securitate este importantă o definiție comună a ceea ce reprezintă terorismul. Analiza conceptelor cu referire la terorism denotă aspectul dualist, diametral opus și controversat, cât și conotația emoțional negativă a acestui fenomen, ceea ce este principalul impediment în formularea unei definiții larg acceptate. Menționăm, că definiția terorismului reprezintă un demers subiectiv, puternic influențat de cel care o formulează, un astfel de concept nefiind util în combaterea la nivel internațional a acestui fenomen.

Interesul științific asupra terorismului a marcat o redirectionare și diversificare după atentatele teroriste din SUA de la începutul secolului XXI, pînă la acel moment observându-se o neglijare a riscului terorismului. Pînă atunci terorismul, traficul de armament și materiale nucleare, crima organizată, traficul cu ființe umane erau tratate ca probleme separate. Noul mediu de securitate internațională face legătura între acestea, identificând aceleași rețele pentru activități diferite. Autorii lucrărilor consacrate terorismului au stabilit că este importantă precizarea cât mai exactă în plan național și internațional a terorismului, a rețelilor și organizațiilor teroriste, în vederea delimitării distincte de alte acțiuni care nu sunt teroriste, chiar dacă apelează la forme violente de acțiune sau de reacție.

Conceptul sistemului de securitate internațională este abordat intens în perioada actuală, în special după căderea comunismului și intensificarea pericolului terorismului internațional, cunoscând o continuă transformare și fiind reflectate în publicațiile științifice la diferite niveluri, diverse întruniri științifice, simpozioane etc. Acest concept este extins conform modificărilor survenite în studiul relațiilor internaționale, reflectând schimbarea în realitățile practice ale securității, completată pe lângă conotația militară cu multitudinea de factori care influențează acest fenomen. Analizând termenul de securitate internațională, în lucrare se identifică trei elemente principale ale acesteia - considerarea statelor ca obiecte de referință, dat fiind faptul că ele constituie cadrul ordinii și cea mai înaltă formă de guvernare; condițiile sistemice în care evoluează statele determină securitatea internațională (securitatea fiecărui stat constituie o problemă, care nu poate fi luată în considerare decât în raport cu ale celorlalte); securitatea este nu doar o problemă de relaționare, ci și una care nu poate cunoaște decât soluții temporare – relațiile dintre state fiind de o natură competitivă.

Cercetarea și elaborarea definiției de sinteză a sistemului de securitate internațională a permis să constatăm că actorii și factorii care influențează securitatea internațională sunt foarte importanți pentru stabilitatea acestui sistem. În aspect practic, sistemul de securitate internațională suportă în prezent o serie de modificări, în dependență de strategiile alianțelor politico-militare existente în prezent, interesele economice și financiare ale diferitor state care constituie organizațiile internaționale de securitate, în vederea promovării intereselor naționale de securitate, cadrul organizatoric al acestor entități adaptându-se la noul context geopolitic și geostrategic mondial.

În *capitolul 2, Contracararea terorismului contemporan – imperative al consolidării sistemului de securitate internațională* alcătuit din trei subcapitole, accentele sunt plasate pe identificarea aspectelor analitice și critice a terorismului contemporan ca sursă de pericol pentru sistemul securității internaționale; analiza rolului organizațiilor internaționale de securitate în combaterea terorismului; obiective strategice și mecanisme de combatere a terorismului contemporan și consolidării sistemului de securitate internațională, constituie subiectele acestui capitol.

Contracararea terorismului contemporan ca imperativ al consolidării sistemului de securitate internațională se desfășoară în condițiile sporirii complexității acestui fenomen, datorat extinderii intereselor geostrategice ale diferitelor state, ceea ce duce la globalizarea riscurilor și amenințărilor la adresa stabilității globale. Analiza aspectului instituțional-funcțional al procesului de consolidare a sistemului de securitate internațională a scos în evidență necesitatea

intensificării activității comune a statelor și organizațiilor internaționale de securitate, concomitent cu afirmarea unui potențial grad de pericolozitate a amenințărilor și provocărilor expuse la adresa securității, unde utilizarea puterii militare nu mai poate garanta combaterea acestora, soluționarea conflictelor sau managementul consecințelor.

Aspectul funcțional al consolidării sistemului de securitate internațională relevă necesitatea implementării unor tactici și strategii de combatere a terorismului bazate pe rețea, prin luarea în considerare a tuturor dimensiunilor organizațiilor teroriste actuale. Accente importante necesită a fi plasate pe combaterea indirectă a terorismului prin prevenirea conflictelor și gestionarea crizelor, pe controlul armamentelor și dezarmare, pe sporirea încrederii populației în organismele naționale și internaționale ce asigură securitatea, pe cooperarea în plan economic, cultural, umanitar, ecologic etc., în mod special în contextul modificării și extinderii metodelor și formelor terorismului, a activității organizațiilor teroriste.

Analiza organizațiilor teroriste actuale a scos în evidență tendințele de unificare a acestora atât la nivelul operațional prin suport logistic reciproc, cât mai ales la nivelul conducerii strategice, prin elaborarea de strategii coordonate. O altă tendință periculoasă o reprezintă restructurarea „organigramei”: trecerea de la grupări bine localizate, organizate în jurul unei anumite baze teritoriale sau regionale, susținute uneori de state-sponsor, la rețele internaționale, delocalizate de teroriști. Acestea apelează tot mai frecvent la surse alternative de finanțare, inclusiv la sponsorizare privată, trafic de droguri și armament, crime transfrontaliere și comerț ilegal. Datorită disponibilității de a forma alianțe practice conjuncturale, a spirit și caracterul imprevizibil al acțiunilor pe care le coordonează, precum și capacitatea acestora de a comite acte de violență extremă. Acțiunile violente ale Statului Islamic în Siria sunt o confirmare elocventă a celor enunțate.

Terorismul contemporan afectează grav sistemul securității internaționale, din care cauză actorii acestui sistem trebuie să-și asume responsabilitatea implementării tacticilor și strategiilor invocate. În acest sens importanță deosebită are renunțarea la aprecierea terorismului conform dublelor standarde. Terorismul nu trebuie privit ca o formă de luptă pentru eliberarea națională sau ca o politica internă a statului. Evaluând sub aspect politic, juridic și operativ fenomenul terorism, trebuie să se excludă dublul standard, distincția axându-se pe faptul că terorismul constituie infracțiune și nu modalitate de acțiuni militare; deci teroriștii trebuie considerați infractori, indiferent de faptul cum se autoproclamă.

Criteriul clasificării statelor în state sponsor și state teroriste în funcție de gradul de implicare în terorismul internațional este unul relativ și problematic, deoarece se poate

transforma în armă politică utilizată de către state pentru a-și descrie astfel adversarii sau de către organizațiile teroriste pentru a-și motiva acțiunile teroriste la adresa statelor rivale. Confruntările cu statele implicate în promovarea terorismului internațional ar putea reflecta conflictele de interese pe arena internațională dintre state și superputeri, alianțe și ligi de state, grupuri și organizații diverse.

Aspectul instituțional al consolidării sistemului de securitate internațională este caracterizat de necesitatea intensificării eforturilor de cooperare a tuturor elementelor componente ale sistemului de securitate internațională, în special a statelor și organizațiilor internaționale de securitate, eforturile fiind direcționate spre prevenirea, cunoașterea, identificarea și contracararea acțiunilor care ar putea genera pericole la adresa sistemului. În acest sens, statele naționale au recurs la crearea unor organizații internaționale de securitate care pe baza unor principii, norme și instrumente specifice să poată realiza cooperarea și înțelegerea dintre actorii internaționali.

Organizațiile internaționale de securitate expuse analizei în acest capitol, ca elemente ale sistemului de securitate internațională, asigură securitatea colectivă, protejează securitatea națională și consolidează în mod continuu securitatea internațională prin dialog și cooperare. Considerăm că organizațiile internaționale de securitate trebuie să abordeze în comun și mult mai bine coordonat terorismul ca fenomen. Extinderea neîntârziată a cooperării, prin intermediul structurilor existente pune în dificultate grupările teroriste și asigură eficacitatea prevenirii și combaterii acțiunilor acestora.

În raport cu amenințările emantate din partea organizațiilor teroriste, sistemul securității internaționale poate răspunde prin trei obiective strategice:

- asigurarea stabilității și bunei guvernări la nivel de state și în vecinătatea imediată. Aceasta va implica extinderea zonei de securitate, statele din această zonă fiind asigurate că sunt bine guvernate. Acest obiectiv presupune, totodată, continuarea și consolidarea eforturilor entităților naționale și internaționale de a se implica în soluționarea conflictelor etnice, religioase, teritoriale ce sporesc riscul terorismului contemporan;

- crearea unei ordini internaționale bazate pe un sistem de securitate eficace. Într-o lume caracterizată de globalizare și amenințată de terorism, securitatea și prosperitatea depind de eficacitatea acestui sistem. De aceea, unul dintre obiectivele sistemului de securitate internațională trebuie să fie dezvoltarea unei societăți internaționale puternice, în care să existe instituții internaționale eficiente, în care să fie stabilită ordinea internațională bazată pe respectarea legilor, în primul rând a principiilor înscrise în Carta Organizației

Națiunilor Unite. Calitatea societății internaționale depinde de calitatea guvernelor ce o conduc. Cea mai bună apărare pentru securitatea internațională ar fi asigurată de existența unei lumi formate din state democratice bine conduse și a unei economii mondiale prospere. De aceea, buna guvernare, combaterea corupției și a abuzului de putere, instaurarea domniei legii și protejarea drepturilor omului sunt cele mai bune mijloace de consolidare a stabilității internaționale;

- pregătirea unor riposte la amenințările de tip nou, inclusiv la războiul hibrid utilizat de Federația Rusă în Ucraina. Identificarea unor răspunsuri la noile amenințări trebuie să pornească de la faptul că acestea survin adesea la mari depărtări, sunt mai dinamice și mai complexe. De aceea, liniile de apărare vor trebui să se afle de multe ori în străinătate.

Caracterul dinamic al răspunsurilor la noile amenințări va necesita plasarea accentelor pe prevenirea crizelor și a amenințărilor, iar cel complex va necesita soluții pe măsură, care vor include controlul exporturilor, presiunile economice, politice sau chiar militare. Sistemul actual al securității internaționale dispune de toate aceste instrumente pentru adoptarea unor astfel de soluții complexe.

Actualului sistem de securitate internațională îi sunt caracteristice sporirea și diversificarea tipului de actori de securitate. Astfel apar noi actori statali cu valietăți globalistice, dar și actori transnaționali de insecuritate de genul grupărilor teroriste, mișcărilor religioase sau etnice. Tendința de reformare, dinamizare și extindere a organizațiilor responsabile astăzi de securitatea internațională – ONU, NATO, UE, OSCE etc. – trebuie să fie însoțite de transformări și negocieri ale principalelor aranjamente de securitate.

În capitolul 3, Contribuția Republicii Moldova la combaterea terorismului și consolidarea sistemului de securitate internațională constituit din trei subcapitole se investighează pe larg aspectele legate de evoluția evenimentelor din domeniul de interes al Republicii Moldova, necesitatea redimensionării și redirecționării politicii de securitate și apărare, care trebuie proiectată în vederea promovării intereselor și obiectivelor țării noastre, cât și în cadrul organizațiilor internaționale de securitate.

Pentru ca Republica Moldova să-și poată promova și apăra interesele naționale, într-o lume în care riscurile și amenințările la adresa statelor naționale nu mai au frontiere, statul are ca prioritate să se integreze în structurile de securitate, singurele în măsură să identifice pericolele la adresa securității internaționale. Aceasta deoarece anume în structurile de securitate statele naționale și alte organizații pot să contribuie cel mai bine la stabilirea normelor ce trebuiesc respectate de către toți actorii internaționali.

Regiunea în care se încadrează Republica Moldova, România și Ucraina se confruntă cu o serie de probleme de securitate, unele dintre ele putând deveni un pericol pentru stabilitatea regiunii. Abordarea acestora nu este datorită unei singure țări și nici nu poate fi atâtă vreme cât probleme ca traficul de persoane, mașini, arme, droguri depășesc efectiv frontierele unui stat. Fiecare stat se ghidează după propria sa metodă de lucru, cercetare și supraveghere, însă, datorită complexității problemelor din această regiune, procesul de elaborare a unor proceduri comune de lucru trebuie continuu amplificat. Instrumentul principal pentru asigurarea securității naționale se preconizează a fi cooperarea internațională, iar rolul instituțiilor Republicii Moldova și importanța efortului pe plan intern în asigurarea securității naționale nu sunt definite. Cu toate că între Republica Moldova și vecinii săi au fost semnate documente bilaterale care reglementează și încurajează cooperarea lor reciprocă, persistă o discrepanță între cadrul juridic și situația reală, în sensul că numeroase prevederi importante rămân și astăzi la nivel declarativ.

În vizor au fost puse subiectele securizării frontierelor Republicii Moldova ca oportunitate de încadrare în sistemul securității internaționale. Prin urmare, necesitatea securizării frontierelor Republicii Moldova este dictată de doi factori: pe de o parte din cauza diferendului transnistrean autoritățile de la Chișinău nu controlează o porțiune din hotarul administrativ cu Ucraina, fapt ce implică riscuri majore asupra securității naționale, gen separatismul, crima organizată, traficul de armament și droguri, migrația ilegală, terorismul, iar pe de altă parte țara noastră se află în imediata vecinătate cu Uniunea Europeană, fapt ce necesită o continuă securizare a frontierelor conform criteriilor europene.

Poziția geografică a Republicii Moldova, prezența conflictului transnistrean, zonă unde autoritățile legale nu au control frontalier și unde este prezent un risc deosebit al migrației ilegale, traficul cu armament și stupeficante, precum și evoluția terorismului internațional, reprezintă o permanentă sursă de risc în adresa securității naționale, cu impact asupra protecției sistemului de securitate internațională. În contextul priorității externe de integrare europeană a țării noastre o pregnantă importanță o are securizarea frontierelor Republicii Moldova.

În rezultatul analizei aportului organelor securității statului Republica Moldova în combaterea terorismului, autorul ajunge la concluzia că în prezent conform actelor legislative în vigoare sistemul organelor securității statului este mult mai restrâns, decât cel al organelor abilitate cu combaterea terorismului. Mai mult ca atât, Consiliul Suprem de Securitate, care ar trebui să fie coordonatorul reformelor în sistemul de securitate al țării, continuă să rămână nereformat, entitate în mare parte cu funcții consultative, acțiuni manifestate prin lipsa atribuțiilor funcționale de a lua decizii deliberative și fără expertiza corespunzătoare în domeniu,

fapt ce ar permite implicarea efectivă în luarea deciziilor corecte de conducerea statului. În componența Consiliului Suprem de Securitate sunt incluși și lideri ai partidelor politice aflate la guvernare, fapt ce duce la o politizare excesivă a politicii de securitate și apărare, deciziile luate în mare parte fiind imparțiale. În acest sens autorul consideră necesar asigurarea acțiunii integrate a tuturor instituțiilor cu responsabilități pe palierul asigurării securității naționale.

Existența unui dialog viabil între toate componentele societății presupune instituirea unui schimb eficient de informații în vederea promovării măsurilor antiteroriste și cultivării atitudinii de respingere a ideologiilor teroriste și extremiste. Actualitatea elaborării unei asemenea strategii este determinată de necesitatea stabilirii unor principii și forme de conlucrare eficientă între Centrul Antiterorist, ca subunitate a SIS abilitată cu coordonarea măsurilor de prevenire și combatere a terorismului, și societatea civilă. Astfel, odată cu antrenarea cetățenilor în lupta pentru demascarea terorismului, cu informarea corectă și la timp a acestora de către Serviciul de Informații și Securitate va deveni posibilă edificarea unei autentice culturi de securitate în țară.

Republica Moldova este o entitate importantă a sistemului de securitate internațională. Rolul acesteia va crește, însă, în urma asigurării stabilității politice interne a țării, lichidării corupției, asigurării ordinii sociale și diminuării tendințelor separatiste. Soluționarea problemelor actuale ale securității presupune o participare activă în crearea sistemului internațional de securitate colectivă, o atenție deosebită fiind acordată colaborării bilaterale și multilaterale în domeniul militar în baza principiului egalității priorităților, relațiilor în sfera politico-militară cu statele vecine, cu alte țări și grupe de state.

Concluziile generale și recomandările însumează cele mai relevante realizări ale acestui studiu sub forma de concluzii fundamentale, dar și eventuale soluții și recomandări cu scopul surmontării unor probleme identificate pe parcursul realizării cercetării.

1. ABORDĂRI CONCEPTUAL-TEORETICE DE INVESTIGAȚIE A TERORISMULUI ȘI SISTEMULUI DE SECURITATE INTERNAȚIONALĂ

În prezent, un pericol evident ce amenință stabilitatea sistemului securității internaționale îl constituie terorismul, fenomen care are o orientare tactico-strategică [56, p.35]. Evoluția societății umane, noile teorii științifice și dezvoltarea tehnologiilor informaționale au determinat modificări conceptuale importante în domeniul cercetării, analizei și elaborării mecanismelor de combatere a terorismului contemporan.

Combaterea terorismului este o sarcină a noului sistem de securitate internațională, deoarece în prezent anume terorismul constituie o amenințare globală destul de gravă pentru stabilitatea acestui sistem, prin varietatea, intensitatea și strategiile aplicate întru realizarea obiectivelor ce vizează funcționarea normală a societății [58, p.5].

În vederea determinării coordonatelor conceptual-teoretice ale categoriilor terorismului contemporan, în Capitolul I al tezei a fost valorificat un bogat volum de materiale teoretice și factologice, fapt ce a permis analiza multiaspectuală și plurinivelară a acestor categorii, ceea ce a confirmat faptul că metodologia nu este un simplu slogan al științei contemporane [59], ci constituie baza fundamentală a fiecărui studiu științific [98].

1.1. Combaterea terorismului contemporan și asigurarea securității internaționale: analiză istoriografică

Un rol important în realizarea unui studiu științific revine analizei surselor bibliografice realizate în domeniul de cercetare. Studiarea temeinică a opiniilor, concepțiilor și bazelor teoretice existente pe acest palier ne oferă posibilitatea realizării unor sistematizări, concluzionări și verificări ale propriilor ipoteze, dar și formularea unor abordări distincte cu privire la combaterea terorismului contemporan și al consolidării sistemului de securitate internațională. Oportunitatea studiului este determinată nu doar de raționamente conceptual-teoretice, dar și de valențe conceptual-aplicative, dat fiind faptul că combaterea terorismului contemporan și al consolidării sistemului securității internaționale impune necesitatea elaborării unor mecanisme și instrumente viabile întru soluționarea acestei probleme.

Abordând tematica și conținutul unor elaborări științifice relevante, constatăm că prevalează studiile ce plasează în atenție modificările care s-au produs în structura sistemului

internațional imediat după încheierea războiului rece, al cărui impact au determinat apariția terorismului și sporirea considerabilă a numărului de actori europeni angajați în asigurarea securității și apărării. Extinderea parteneriatelor și a acțiunilor direcționate spre combaterea terorismului contemporan au condiționat remodelarea arhitecturii de securitate în ansamblu. Precizăm că aceste elemente constitutive sunt reliefate în interconexiune și interdependență, fie în totalitate, fie selectiv în funcție de obiectivele urmărite de autorii lucrărilor. Terorismul, de rând cu alte vulnerabilități, gen conflictele etnice și religioase, intensificate în ultimii ani, deopotrivă temeinic au potențat discuțiile axate pe problematica securității dus în mediul academic și al politicianilor, ele devenind fundamental complexe și specializate.

Vom iniția analiza istoriografică a lucrărilor publicate în *Occident*. Evoluția istorică a conceptului de securitate cunoaște o modificare continuă în dependență de centrele de cercetare care îl elaborează. Astfel, cercetătorul O.Waever susține că conceptele de securitate elaborate în Est în anii '80 ai secolului XX implică o conotație amplă a termenului, cu interes sporit pentru aspectele non-militare. Pe când conceptul vestic de securitate se concentrează pe dimensiunea militară a acesteia [146 p.302-303].

Abordările terorismului pot fi clasificate în mai multe categorii. În prima categorie am putea include lucrările clasice ale autorilor, ca A.Schmid, W.Laqueur, C.Feofanov, G.Friedman etc, care susțin că terorismul reprezintă o amenințare gravă în adresa păcii și securității internaționale. În acest context, sunt prezente studii ale autorilor din statele sponsori ai terorismului, ca Sayyid Jamal al-Din, Hasan al-Banna, care consideră că teroriștii sunt luptători pentru libertate, iar terorismul ca fenomen constituie o cale de luptă împotriva imperialismului occidental. Aici intervin autorii care utilizează termenii terorism și război de gherilă ca sinonime, parțiale sau complete. Mulți dintre acești autori preferă să-și publice lucrările în anonim sau utilizează un pseudonim.

Cercetătorul W.Laqueur, membru al Centrului pentru Studii Strategice și Internaționale, consideră că, chiar dacă s-ar ajunge la o definiție obiectivă, nevalorizată a terorismului, care să acopere toate aspectele și caracteristicile sale importante, ea totuși ar fi respinsă de unii savanți din motive ideologice. Autorul susține că singura caracteristică a terorismului asupra căreia s-a convenit este că terorismul implică violență și amenințări cu acte de violență [95, p.117]. Totuși, dânsul nu propune definiția fenomenului, întrucât există multiple acțiuni de tip violent care nu sunt considerate a fi teroriste: războiul, revoltele, crima organizată sau orice altă formă de atac criminal.

Într-o altă categorie de cercetări ale terorismului, realizate de unii cercetători occidentali, ca Jean-Paul Roux, Zbigniew Brzezinski, Francisc Fukuyama, terorismul este tratat ca un motiv pentru declanșarea acțiunilor militare și politice întru valorificarea intereselor economice și strategice. O astfel de abordare este prezentă și în lucrarea savantului Jean-Luc Maret „Terrorism: les strategies de communication”. Autorul acesteia consideră că terorismul are un aspect dualist și controversat, statele fiind angajate într-o luptă simbolică și uneori reală pentru a impune o definiție a terorismului conformă cu interesele lor [279]. În opinia lui J. L. Marret acest lucru poate fi constatat dacă analizăm strategiile lor publice în domeniul luptei împotriva terorismului. El, susține că SUA și Israelul au o viziune mult mai extensivă asupra termenului, decât Franța și Germania. În acest sens, un exemplu tipic îl constituie Hezbollah, organizație teroristă pentru unii cercetători și una politică pentru alți specialiști în domeniu. Această opinie vizavi de organizația menționată este determinată de impactul activității Hezbollah asupra intereselor SUA și ale Israelului.

În același context, politologul Zbigniew Brzezinski, în lucrarea sa „Marea dilemă: a governa sau a conduce”, afirmă că în domeniul combaterii terorismului, pe lângă unele rezultate notabile, SUA au comis și multiple erori. Una dintre acestea constă în intenția de a provoca rapid un „război total” împotriva terorismului internațional, fără a i se reuși să definească concret și clar fenomenul ca atare. În acest război împotriva terorismului, fără fronturi, fără limite și în lipsă de norme, inițiat de lumea democratică occidentală în frunte cu Statele Unite ale Americii, simpla „reducere” sau „ridicare” la statutul de „făuritori ai răului”, cum se exprimă Z.Brzezinski, de facto nu a clarificat lucrurile. Însăși proclamarea terorismului drept inamic a ignorat în mod superficial faptul că terorismul constituie o tactică mortală pentru intimidare aplicată de indivizi, grupuri și state. Nu poate fi dus un război împotriva unei tehnici sau a unei tactici. De exemplu, nimeni nu ar fi declarat, în conflagrația mondială, război împotriva „războiului de poziție” sau a „războiului fulger” [107, p.136]. Cercetătorul american remarcă că în acest război „inamicul” nu este identificat, ținta putând fi definită în mod arbitrar după bunul plac. Nou-proclamata „Doctrină a intervenției preemptive” nu a specificat criteriile în baza cărora s-ar putea determina ce este terorism și nici condițiile în care proliferarea va fi evaluată ca fiind negativă, justificând, astfel, o intervenție militară din partea Statelor Unite ale Americii.

Politologul american Francis Fukuyama, expert în domeniul relațiilor internaționale, autorul celebrei cărți „Sfârșitul istoriei și ultimul om”, într-un studiu intitulat „Statele Unite ale Americii împotriva tuturor”, dat publicității la Melbourne (Australia) în august 2002, afirmă că în Europa, ca de altfel și în cea mai mare parte a lumii, au devenit predominante aprecierea și convingerea că în urma atentatelor teroriste din SUA americanii au primit ceea ce meritau.

Atitudinea și acțiunile statelor în raport cu atentatele teroriste sunt analizate în cercetările academice de profil. Astfel, profesorul P.Wilkinson a expus trei abordări recunoscute privind reacția statului la manifestările terorismului: conținutul politicii interne și internaționale și al diplomației; utilizarea sistemului organelor de drept și a justiției penale; definirea rolului forțelor armate [148, p.87].

Multiplele studii de specialitate au pus bazele cercetării academice a terorismului, în ele fiind explicate aspectele generale și particularitățile terorismului. Spre exemplu, unii cercetători, precum M.Crenshaw [63, p.2] opinează că terorismul constituie un sistem bine organizat de extremă și de intimidare violentă, motivat în realizarea scopurilor politice. În alte lucrări monografice de specialitate, aparținând savanților K.Oots [114, p.31] și A.Schmid [125, p.70], se subliniază aspectul transnațional al terorismului, care conduce nemijlocit la modificarea vectorilor politici și la instaurarea unor regimuri de dictatură militară sau paramilitară, terorismul contemporan reprezentând o aplicare a forței de către cei înarmați împotriva celor dezarmați. Alți cercetători, precum R.Clutterbuck, în lucrarea „Guerrillas and Terrorists”, susțin că rețelele sofisticate de teroriști din întreaga lume, sub formă de grupări teroriste de gherilă sau militare, și-au stabilit autoritatea în plan internațional pentru a desfășura o activitate tot mai extinsă ideologică [56, p.15].

Unele publicații abordează doar tangențial subiectul terorismului. Astfel, în lucrările politologului S.Huntington nu se conține o analiză a terorismului ca una dintre formele conflictului de civilizații. Însă principiile analizei conflictelor civilizaționale ale lui S.Huntington se aplică pe larg în analiza formelor teroriste ale conflictului [84, p.35].

Un nume notoriu în actul de investigare a fenomenului este cercetătorul olandez A.Schmid care, analizând circa 100 definiții ale terorismului, a depistat 22 elemente comune pentru majoritatea definițiilor și a propus o definiție unitară ce conține 13 dintre aceste elemente. El examinează terorismul ca metodă de luptă, în care victimele servesc unor scopuri simbolice, aplicând violență față de victime concrete; teroriștii sunt în stare să genereze un sentiment permanent de frică în întreaga societate împotriva unei conduite normative a acestora, ceea ce finalizează prin schimbarea de atitudini și acțiuni din partea societății [126, p.70]. Același autor în lucrarea „Violence as Communication: Insurgent Terrorism and the Western News Media” scoate în evidență diferite aspecte ale conținutului categorial al terorismului ca fenomen, expuse de mai mulți cercetători. Este dată definiția cercetătorului Ch.Townsend, care consideră că terorismul își găsește exprimare în panica cetățenilor și reprezintă o aplicare a forței de către cei înarmați împotriva celor slabi și neajutorați. Totodată, savantul A.Schmid expune în lucrare diferite tipuri de terorism. În opinia lui, definiția formulată de cercetătorul A.Yoder

cel mai bine redă conținutul terorismului politic, exprimat prin aplicarea forței, în mod sistematic, în scopul de a intimida populația sau de a impune un guvern spre o schimbare politică dorită de teroriști [127, p. 89].

În prezent, viziunile asupra terorismului sunt mult mai extinse și complexe. Cercetătorii în domeniu, precum R.Clutterbuck, F.Falconi, A.Sette, K.Hirscmann, Ch.Krauthammer, A.Gucher, analizează și sistematizează originea actuală a acțiunilor teroriste, cauzele care determină crearea organizațiilor teroriste, dar și originea celor care stau la baza constituirii și activității acestora.

Politologul american M.Crenshaw a cercetat subiectul terorismului sub aspectele complexe specifice acestuia pe care le-a elucidat în mai multe lucrări. În lucrarea „Introduction, Terrorism, Legitimacy and Power: The Consequence of Political Violence” autorul susține că monopolul statului în ce privește aplicarea forței se identifică cu tendința statului de a domina, dar și de a demonstra legitimitatea acestei dominații, cetățenii manifestând loialitate și respect în raport cu aceasta [63, p.59]. Într-un alt studiu aparținând aceluiași cercetător - „The causes of terrorism. Comparative politics” - sunt elucidate cauzele care determină apariția terorismului, cum ar fi etnia, naționalismul, separatismul, sărăcia și dificultățile economice, globalizarea, lipsa democrației, disoluția intelectualității, religia, discriminarea [62, p.379-399]. În „Terrorism and International Cooperation”, autorul expune într-o manieră originală, scopul apariției terorismului, care constă, în opinia lui, mai mult în a manipula cu atitudinile politice decât în a distruge fizic inamicul, violența teroristă fiind de ordin psihologic și simbolic, neavând caracter material [62, p.91].

Insuficienta adaptare a strategiei forțelor multinaționale la cerințele câmpului de luptă împotriva insurgenților și teroriștilor este reflectată în lucrarea cercetătorului G.Friedman „Următorii 100 de ani. Previziuni pentru secolul XXI”. În opinia autorului, terorismul nu este în mod fundamental o problemă militară, ci una politică, socială și economică. Cercetătorul scoate în vileag scepticismul unor experți, care consideră că războiul antiterorist ar putea dura și o sută de ani [79, p.35].

În lucrarea „Cum sfârșesc grupurile teroriste: Lecții de luptă împotriva Al-Qaeda” autorii Seth G. Jones și Martin C. Libicki își propun să informeze factorii responsabili de combaterea terorismului, despre modul în care s-a realizat acest proces în trecut, în vederea eficientizării luptei împotriva acestui fenomen, prezentând diferite modalități de implicație în această luptă. În lucrare, unei analize detaliate sunt expuse circa 648 de organizații teroriste, care au activat în perioada anilor 1968-2006. Studiul evidențiază procesul de declin în care grupurile teroriste au

intrat și au încetat să mai funcționeze. Autorul susține că toate grupările teroriste își încetează până la urmă activitatea [303].

O altă delimitare a cercetărilor științifice realizate în domeniul terorismului și securității ține de periodizarea istorică a conceptelor. Astfel, atentatele din 11 septembrie 2001 au marcat evoluția de la cercetarea „terorismului modern” la categoria științifică de „superterorism” sau „terorism catastrofic”, numit și „noul terorism” [30, p.8]. Savantul Ch.Krauthammer, în lucrarea „In Defense of Democratic realism”, susține că acest eveniment reprezintă începutul celui de-al patrulea război mondial în care Occidentul se va confrunta cu Islamismul radical [203, p. 16].

Un studiu important axat pe mecanismele de combatere a terorismului a fost elaborat de către cercetătorii Theodor H. Winkler, Anja H. Ebnother și Mats B. Hansson – „Combating terrorism and its implications for the security sector” [149, p.248]. În lucrare sunt abordate trei aspecte de bază: evoluția terorismului și acțiunile structurilor specializate în planificarea și realizarea acțiunilor antiteroriste și eficiența acestora; ajustarea activității structurilor antiteroriste reieșind din noile riscuri și amenințări internaționale; rolul actorilor nonstatali în combaterea terorismului. În partea introductivă a lucrării invocate, cercetătoarea Alyson J.K. Bailes relevă că atacurile teroriste sunt la fel de vechi ca omenirea, fiind frecvent utilizate în situații de conflict. Ceea ce a diferențiat, însă, atacul terorist asupra SUA a constituit dimensiunea acestuia și caracterul său internațional, precum și capacitatea de a modifica agenda SUA, ulterior devenind subiect la ordinea de zi în plan global. Autoarea la fel susține că terorismul a prevalat ca amenințare războiul de gherilă, specific secolului trecut, iar acest tip de război, asimetric și neconvențional, parțial neutralizează capacitățile de apărare ale țărilor atacate, fapt prin care sporește vulnerabilitatea acestora.

Ample studii la tematica securității a realizat cercetătorul Barry Buzan, care susține că atunci când selectăm o bibliografie conceptual adecvată despre securitate constatăm că nu există o școală de gândire coerentă pe acest palier [47, p.15].

Reprezentanții școlii de la Copenhaga Barry Buzan, O. Waever și J. De Wilde sunt de părere că definirea securității trebuie să fie realizată în funcție de natura amenințărilor, care se pot manifesta într-o varietate de contexte sau domenii exprimate: politic, economic, militar, cultural, demografic și ecologic [82, p. 80]. Perioada anilor 90 ai secolului XX coincide cu apariția unor reformulări destul de radicale ale conceptului de securitate, fundamentate pe viziunile promovate de politologii K.Krause și M.Wiliams, care susțin că securitatea constituie o condiție variabilă; dacă e să fim de acord cu ideea filosofului Th.Hobbes, anume frica de moarte

este adevărata condiție umană, sursele acestei temeri variind în mod drastic în spațiu și timp. Subînțelegerea sensului contemporan al securității delimitează semnificația dinamicii istorice a politicii mondiale [94, p.36].

Politologul american Walter Lippmann interpretează securitatea ca fenomen ce se raportează la stat și la valorile acestuia, la capacitatea acestuia de a-și asigura securitatea [141, p.14]. Spre deosebire de W. Lippmann, Arnold Wolfers plasează în prim plan factorul uman, definind securitatea și remarcând că securitatea în sens obiectiv determină lipsa amenințărilor la adresa valorilor obținute, iar în sens subiectiv - lipsa stării de neliniște că asemenea valori pot fi atacate [239, p.485].

Un loc aparte în realizarea obiectivelor trasate în prezenta teză îl au studiile ce indică rolul și locul serviciilor speciale în asigurarea securității naționale și internaționale, precum și în combaterea terorismului. Importante în acest sens sunt contribuțiile aduse de Abram N. Shulsky, Gary J. Schmitt, Olivier Forcade și Sebastien Laurent.

Autorii Ol.Forcade și S.Laurent în monografia „Serviciile secrete: puterea și informația secretă în lumea modernă” [78] analizează activitatea serviciilor secrete, atât sub aspect teoretic, cât și sub aspect istorico-practic, rolul activității de informare în constituirea statelor moderne din Occident, locul și rolul serviciilor de informații în cazul crizelor internaționale.

Lucrarea „Războiul tacit: introducere în universul informațiilor secrete” [29] elaborată de savanții Abram N. Shulsky și Gary J. Schmitt reprezintă o introducere comprehensivă în domeniul operațional, dar și o analiză detaliată, care scoate în vileag erorile ce afectează convențional imaginea serviciilor de informații. Autorii își propun drept obiectiv să clarifice concepte-cheie în domeniul operațional, precum sursele de informații, agenții, activitatea agenturistică sub acoperire, manipularea adversarului, formele și metodele de colectare a informațiilor secrete, varietatea mijloacelor operativ-tehnice de captare a datelor operative. Monografia reflectă, de asemenea, esența relațiilor dintre serviciile de informații și factorii de decizie în stat, autorii analizând impactul acestora asupra politicilor naționale, aspectele morale ale controlului civil și democratic, echilibrul între eficiență și legitimitate publică și tensiunile inerente acestuia.

De rând cu studiile axate pe tematica securității și terorismului elaborate în Occident, conotație poartă cercetările elaborate pe acest palier în România, în Federația Rusă și în Republica Moldova.

Lucrările cercetătorilor din **România** înglobează o abordare complexă a fenomenelor terorismului și securității. Interesul mediului academic român față de aceste subiecte denotă tendința statului vizat de a se manifesta ca actor internațional important în asigurarea stabilității sistemului de securitate internațională și în soluționarea problemelor globale ale contemporaneității, în special privind combaterea terorismului.

În acest sens remarcăm valorificarea raportului dintre securitate și terorism realizată în edițiile coordonate de profesorul Constantin Moștoflei, publicate în perioada anilor 2001-2010: Spațiul Sud Est European în contextul globalizării (în 2 volume, 2007), Politici și strategii în gestionarea conflictualității (în 5 volume, 2008), Securitate și apărare în Uniunea Europeană (2008), Perspective ale securității și apărării în Europa, (în 5 volume, 2009), Stabilitate și securitate regională (2009), Impactul evoluției relațiilor internaționale asupra mediului de securitate (2010).

Alte studii importante elaborate în România, în care subiectul abordat de noi este elucidat multiaspectual atât la nivel teoretic, cât și practic, sunt cuprinse în Revista Academică Internațională „Studia Securitates”, editată în cadrul Universității „Lucian Blaga” din Sibiu (România) începând cu anul 2006. În acest context sunt de menționat lucrările elaborate de E. Străuțiu, care ia în atenție think-tankurile europene de securitate [230, p.25]; Fl.Iftode care analizează evoluția mediului de securitate global; I.Pentilescu, care face o abordare distinctă a dimensiunii etnico-religioase a terorismului. Multidimensionalitatea și complexitatea fenomenului terorism sunt expuse în cercetările elaborate de: I.Radovici - Reinterpretarea războiului: cum reformulează terorismul viziunea noastră asupra războiului (studiu de caz: Afganistan); Iu.Mărgărit - Gestionarea crizelor din mediul internațional de securitate fără implicarea componentei militare; N.Jianu - Noul mediu internațional de securitate din perspectivă europeană etc.

Violența în calitate de particularitate a terorismului este analizată în lucrarea savantului Dumitru Virgil Diaconu „Terorismul – repere juridice și istorice”. Autorul consideră că dacă pentru crima organizată violența este considerată mijlocul prin care se atinge un anumit scop, în mod special dobândirea de profituri, avantaje directe sau indirecte, în cazul terorismului violența provoacă teroare care și constituie obiectivul urmărit de facto de liderii organizațiilor teroriste, cu intenții distincte de a atrage atenția comunității internaționale asupra revendicărilor înaintate [66, p.152].

Cercetătorul român Gh.Văduva în lucrarea ce-i aparține „Terorismul contemporan – factor de risc la adresa securității și apărării naționale în condițiile statutului României de

membru NATO”, susține că pericolele și amenințările teroriste sunt cele grave și dificil de sensibilizat, acceptat și gestionat. În opinia acestuia, chiar și instituțiile abilitate în domeniul asigurării securității și apărării persoanei, proprietății, ordinii și legii nu au identificat soluții viabile pentru gestionarea fenomenului terorism. Terorismul ca fenomen face parte din tipologia crizelor politice, sociale, economice și militare din toate timpurile, dar el nu poate fi încă gestionat și dezamorsat [143, p.7].

În același context, autorii Gh.Arădăvoaice, D.Iliescu, D.Niță în lucrarea „Terorism, antiterorism, contraterorism” susțin că unele acte teroriste sunt săvârșite de psihopați, oameni care pierd contactul cu realitatea, acționând în mod inconștient. Comportamentul deviant al acestora au ca motive: sărăcia, alcoolismul, drogurile, violența, pierderea reperelor, boala, dificultățile vieții, neîmplinirile afective sau sexuale, refularea, inactivitatea, șomajul, inadaptabilitatea socială, proveniența din familii socialmente vulnerabile [35, p.28].

Savantul român Cr.Bârnă în monografia sa „Terorismul ultima soluție? Mărirea și decăderea Al Qaeda.” susține că „noul terorism”, devenit ca scop, nu mai este reprezentat de „entitățile organizaționale bine definite”, ci de „organizații amorfe” cu revendicări în continuă evoluție, cu motivații confuze în care se asociază elemente etnice, religioase sau ideologice în continuă modificare. În astfel de condiții, devine fundamentală operarea cu criterii clare și distincte pentru a determina terorismul, iar autorul propune precizări și delimitări bine argumentate. Abordarea paradigmatică sesizată în lucrare, dar și definiția operațională a terorismului și tipologia fenomenului reprezintă contribuții originale și forme novatorii de analiză. Autorul descrie modalitățile de implicare a mass-media în abordarea terorismului, raportul dintre respectarea drepturilor omului și unele prevederi ale strategiilor antiteroriste [38].

Punând în discuție fenomenul insecurității, remarcăm lucrarea politologului Ed.Kolodziej „Securitatea și relațiile internaționale”, în care autorul realizează o temeinică abordare științifică a teoriilor securității, cu expunerea detaliată a opiniilor clasicilor în studii de securitate, precum T.Hobbes, C.Clausewitz, Tucidide. Cercetătorul susține că excluderea sau diminuarea impactului diverselor forțe propulsate în mod ideologic, emoțional influențează asupra comportamentului de securitate al popoarelor și statelor [93, p.390].

În opinia autorului Aurel V.David, reflectată în monografia „Națiunea între „starea de securitate” și „criza politico-militară”, definirea conceptului de securitate a depins de capacitatea oamenilor de a procesa informațiile sociale [65, p.67].

Conceptele securității și suveranității în gestionarea instituțională a crizelor, abordarea amenințărilor la adresa securității internaționale și utilizarea în acest scop a conceptului de putere post-război rece sunt dezvoltate în cercetarea politologului Radu-Sebastian Ungureanu „Securitate, suveranitate și instituții internaționale” [141]. Obiectivul principal al acestei cercetări îl constituie identificarea celor mai potrivite filiere prin care poate fi cercetată problematica abordării instituționale a securității internaționale.

Latura teoretică a politicii promovate în domeniul securității este expusă în cercetarea realizată de savanții L.A. Ghica și M.Zulean „Politica de securitate națională” [82]. Autorii acesteia analizează problematica securității prin prisma relațiilor internaționale ca disciplină de studiu și are ca scop definit examinarea evoluției acestui concept în contextul transformărilor permanente ale mediului internațional și a interpretărilor analitice care i se aduc. Ambii autori încearcă să invoce rolul serviciilor secrete în funcție de structurile importante ale statutului, abilitate cu asigurarea inviolabilității frontierei de stat, asigurarea protecției secretului de stat, cu minimizarea riscurilor ce amenință securitatea națională și regională, cum ar fi: combaterea terorismului, a migrației ilegale, a traficului ilicit cu produsele supuse controlului internațional, a altor manifestări ale criminalității transnaționale. Atenție aparte se acordă utilității supravegherii democratice a serviciilor speciale și rolului acestora în asigurarea ordinii în societate.

Cercetătorul M.Vladu, la rândul său, în lucrarea „Opinii privind evoluția conceptului „securitate” în cadrul tripticului stat-națiune-securitate”, publicată în revista „Studia Securitatis”, distinge securitatea după obiectul de acțiune, ce desemnează starea căreia nu-i este specific pericolul, fiindu-i caracteristică protecția, apărarea, independența [236, p.65].

În lucrarea coordonată de M.Cosma, „Riscuri și amenințări la începutul secolului XXI” se susține că specialiștii din întreaga lume demonstrează în mod elocvent că nu există sisteme perfecte securizate, deci riscurile și amenințările sunt prezente chiar și în cazul celor mai perfecte sisteme de securitate [58, p.7].

În ce privește evoluția istorică a conceptului de securitate, cercetătorul Varga Alexandru-Eftimie susține în studiul „Dimensiuni ale securității în prezent și în perspectiva apropiată și medie” că societatea abia în a doua jumătate a secolului XX a conștientizat caracterul integrativ și complex al securității [233, p.12]. În expunerea opiniei sale autorul se bazează pe ideile și conceptul despre securitatea statului ca un sistem complex de asigurare a vieții societății și omului, incluzând drept părți componente nu doar securitatea militară, dar și securitatea politică, economică, informațională, tehnologică, ecologică și alte tipuri de securitate.

De un real folos la soluționarea problemelor expuse spre analiză în prezenta teză de doctorat au fost și studiul „Zece ani de turbulențe în securitatea lumii, 2001-2011” elaborat de politologul E.Lungu [119]. Cercetarea scoate în evidență problemele securității internaționale circumscrise perioadei istorice indicate, autorul afirmând că consecințele acestui deceniu de turbulențe în mediul de securitate internațional rămâne sub semnul întrebării și al îngrijorării, datorită implicațiilor din partea anumitor entități statale.

Savantul C.Băhnăreanu, autorul lucrării „Rolul organismelor internaționale în managementul crizelor în regiunea Mării Negre” [40], susține că în sfera multidimensională a securității există, pe de o parte, „noua securitate” reprezentată de B.Buzan și de Școala de la Copenhaga, iar, pe de altă parte, intervine „analiza critică a studiilor de securitate”, reprezentată de Școala de la Aberystwyth, considerată a fi cea mai coerentă alternativă a celei dintâi.

În lucrarea sa „Serviciile de informații și decizia politică” [120] M.Rădoi elucidează relația dintre serviciile naționale de securitate și factorul politic instituțional. Autorul argumentează caracterul ambivalent al acestui raport, invocând necesitatea unei relații suficient de constructive între factorul politic și reprezentanții serviciilor de informații. Pe de altă parte este necesară o separare funcțională, astfel încât structurile speciale să cunoască necesitățile reale de informare ale factorului politic, dar să nu selecteze și să elaboreze informațiile în dependență de deciziile presupuse a conveni beneficiarului.

De aceeași opinie este și cercetătorul român S.Petrescu, care în studiul „Informațiile în politica de securitate națională” susține că cooperarea între serviciile naționale de informații constituie imperativul major în mediul actual de securitate. Autorul plasează accentele pe capacitatea serviciilor de informații de a supraveghea evoluția factorilor care concurează la promovarea politicii de securitate națională [216, p.56].

Și cercetările în domeniul terorismului elaborate în *Federația Rusă* au o conotație de ordin internațional. Evidențiem studiile autorilor preocupați de cercetarea aspectelor morale și politico-psihologice ale terorismului contemporan atât în plan teoretic, cât și practic, așa ca V. Fedorov, L.Skvortsov, D.Olishanski; lucrările în care terorismul internațional este examinat drept categorie juridico-internațională cu caracter politic, precum cele elaborate de E.Leahov, L.Modjorean; studiile în care problema terorismului internațional este abordată sub aspect juridic și criminologic, aparținând autorilor S.Beleaev V.Ustinov V.Petrișev; investigațiile în care terorismul este tratat ca fenomen social-juridic, care reprezintă, în opinia lui G.Minicovscogo, V.Revina [246, p.87-89] și V.Bojco [240, p.72; 92-94], un concept-cheie, precum și studiile în

care asigurarea securității este conceptualizată ca mijloc de eradicare a terorismului, cum ar fi articolul lui V.Iliin [243, p.35-49].

Savantul rus K.Feofanov în cercetările sale analizează baza socială a terorismului, care, în opinia sa, o constituie statele slab dezvoltate, a căror populație este adusă la sărăcie neagră și pauperizare, în mediul căreia persistă analfabetismul și bolile, care este supusă exploatării și dezonorării din partea statelor înalt dezvoltate [252, p.39]. Pentru cercetătorul rus E.Satanovski terorismul contemporan constituie fructul proceselor de globalizare și îndeplinește funcțiile de expunere a energiei negative acumulate în lume [250, p.19-20]. Iar V.Dobrenicov susține că „terorismul internațional contemporan este un răspuns barbar la o globalizare barbară” [242, p.14].

Cercetătorul rus L.Modjorean în studiul său monografic „Терроризм в мире” clasifică terorismul de stat în două tipuri: a) acte de terorism în rolul de provocator și organizator al acestora apare însuși statul; b) acte de terorism săvârșite cu concursul direct al serviciilor secrete ale statului [161, p.51].

Politologul V.Iliin în articolul „Соотношение политики и безопасности” invocă importanța asigurării valorilor politice caracteristice unui stat, care sunt interesele naționale, securitatea și integritatea [243, p.35-49].

Subiectul ce vizează rolul ONU și UE în asigurarea securității internaționale este dezvoltat de savantul A.Novicov în lucrarea „Антитерор: комплексный подход”. Cercetătorul consideră prioritare acțiunile antiteroriste în cadrul sistemului instituțional internațional, al organizațiilor, cu respectarea dreptului internațional, punând accentul pe măsurile social-economice, politice, cultural-psihologice și informaționale. În această compilație de cercetări se susține că realitatea existentă demonstrează univoc că mecanismele de luptă antiteroristă în majoritatea statelor sunt neadecvate caracterului și nivelului de pericol pe care îl reprezintă terorismul [162, p.15].

Rolul educației în formarea culturii antiteroriste este reflectat de autorul rus Vl. Volkoff în lucrarea „Dezinformarea văzută din Est” [165, p.59]. El atenționează asupra faptului că școala poate fi sechestrată de teroriști și manipulatori aflați în serviciul acestora sau al grupurilor de crimă organizată, care propagă islamismul violent, ceea ce poate conduce la riscul că teroriștii să distrugă întregul sistem universitar de educație. Dânsul menționează că, cu regret, o parte din statele sponsori susțin că atentatorii sunt luptători pentru libertate. Cercetătorul afirmă, însă, că atentatele asupra obiectivelor administrative, culturale și asupra civililor sunt totuși considerate de majoritatea statelor lumii drept amenințări grave în adresa păcii și a securității internaționale, iar făptașii acestora sunt etichetați ca teroriști [145, p.40].

O abordare indirectă a terorismului realizează cercetătorul rus N.Suvorov în monografia „Элитарное и массовое сознание в культуре постмодернизма” [165]. În ea terorismul este reprezentat drept un indicator al marginalizării conștiinței elitare, iar singurătatea, înrăirea, complexul inferiorității și tendința de a realiza o faptă eroică luate împreună reprezintă trăsăturile distincte ale teroristului clasic. În mod aparte, în lucrare se pune accentul nu pe executori orbi ai atentatelor, ci pe instigatori și organizatori ai acțiunilor teroriste. Terorismul și anarhismul apărute din tendința transformării juste a societății a evoluat în mijloc de a menține societatea într-o încordare permanentă și de a atinge scopurile prin mijloace egocentriste.

Un aport important în analiza istoricului politicii administrative antiteroriste l-au adus savanții M.Odeskii și D.Felidman în monografia „Поэтика террора и новая административная реальность: очерки истории формирования”. Autorii realizează o reconstruire nu doar a mentalității teroriste în ansamblu, a „logicii terorii”, dar și a „poeticii terorii”, aceasta presupunând o abordare semantică a istoriei, precum și analiza conceptelor utilizate de purtătorii „mentalității teroriste” la fiecare etapă istorică [159].

În periodizarea istoriei terorismului un rol aparte l-a avut lucrarea cercetătorului rus O.Budnițchi „Терроризм в российском освободительном движении: идеология, этика, психология (вторая половина XIX — начало XX в.)”. Terorismul este abordat în calitate de fenomen specific mișcării revoluționare pe o perioadă de o jumătate de secol. În lucrare sunt analizate geneza ideilor teroriste, influența reciprocă între ideologia și practica terorismului, bazele etice și psihologice ale diferitelor tipuri de terorism, influența terorismului asupra societății și puterii [153].

O analiză amplă a terorismului și teroriștilor este efectuată de cercetătorul rus C.Jarinov în lucrarea „Терроризм и террористы: Исторический справочник”. Aici găsim informația despre cei mai cunoscuți teroriști și organizații teroriste care funcționează pe teritoriul Federației Ruse și în alte state. Autorul a încercat să deducă originea istorică a terorismului, să determine specificul social-psihologic și mediul de dezvoltare a terorismului, să clasifice nu doar principalele forme ale terorismului, dar și să supună unei analize detaliate cele mai odioase organizații teroriste, cu detalizarea liderilor și acțiunilor teroriste ale acestora [166].

În **Republica Moldova** preocuparea de fenomenul terorismului este una reală, odată ce implicațiile sale negative, datorate prezenței conflictului transnistrean, a corupției, spălării de bani, traficului de droguri, ființe umane și armament, dețin un rol semnificativ în dezvoltarea terorismului internațional. În țara noastră, la etapa actuală cercetarea terorismului și a securității este realizată în cadrul centrelor academice și de cercetare, inclusiv prin organizarea diferitelor

conferințe internaționale și naționale, mese rotunde, simpozioane internaționale, dar și publicații. Este vorba, despre astfel de instituții, precum: Academia de Științe a Moldovei, Academia de Poliție a MAI „Ștefan cel Mare”, Academia Militară „Alexandru cel Bun”, Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Institutul de Relații Internaționale din Moldova, Institutul Național de Informații și Informații, Centrul de Informare și Documentare NATO, Institutul Politici Publice, Asociația pentru Politică Externă, Institutul Politici și Reforme Europene, Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale IDIS Viitorul, Centrul Pro-Marshall în Republica Moldova etc.

În mod special, ținem să menționăm lucrările cercetătorilor V.Juc, A.Rusnac, V.Armașu, V.Grosu, N.Pintilii, D.Cenușă, D.Ilașciuc, C.Ejova, V.Antonov, Gh.Rusnac, V.Varzari, M.Mutu, Iu.Richicinski, O.Balan, I.Lisnic, G.Gladchi, V.Sîli, R.Gorincioi, S.Cebotari, T.Busuncean, etc.

Un studiu aparte axat pe implicațiile terorismului contemporan în contextul globalizării a fost elaborat de C.Ejova „Terorismul internațional în contextul globalizării” [77]. Cercetătoarea acordă atenție sporită acțiunilor complexe de combatere și profilaxie a terorismului în Republica Moldova. În discuție este pusă importanța pentru Republica Moldova a aderării la multiple tratate și convenții internaționale privind combaterea terorismului și altor manifestări extremiste. În mod aparte sunt expuse analizei motivele cu caracter politic, social, național, ideologic, psihologic care favorizează ascensiunea terorismului.

Un alt autor autohton, T.Busuncean în lucrarea „Colaborarea internațională a serviciilor speciale în combaterea terorismului” [45], a elaborat conceptualizarea strategiilor și mecanismelor de colaborare internațională a serviciilor speciale. Îndeosebi, este reflectată evoluția colaborării serviciilor speciale în combaterea terorismului din ultimele decenii ale secolului XX până în prezent.

Cercetătoarea V.Antonov a expus investigației terorismul ca fenomen în ansamblu. În lucrarea sa „Implicațiile politice ale terorismului internațional” [33] analizează în mod detaliat cauzele apariției terorismului, esența acestuia, consecințele social-culturale ale fenomenului, și, respectiv, impactul terorismului asupra sistemului de relații internaționale. Autoarea susține poziția că analiza unilaterală a terorismului, ca aplicare a violenței este una incorectă, dat fiind că există perspective de abordare multilaterală: dimensiunile geopolitică și economică, socială, politică și militară sunt suprapuse într-o gamă de abordări conceptuale care determină terorismul.

Autorul studiilor despre terorism V.Sîli vine cu un aport substanțial în abordarea științifică a acestui fenomen. Unul dintre cele mai importante studii ale acestuia fiind „Infrafracțiuni

cu caracter terorist, infracțiuni conexe terorismului și unele infracțiuni cu caracter de terorizare” [132], „Terorismul aerian” [133], „Terorismul și unele particularități de contracarare a acestuia” [131], „Finanțarea terorismului: aspecte privind particularitățile contracarării” [130]. În ele V.Șili elucidează detaliat aspectele activității de prevenire și combatere a terorismului, sintetizează specificul infracțiunii de terorism și elaborează măsuri eficiente de prevenire și blocare a evoluției acestui grav fenomen inerent vieții cotidiene din prezent.

Ofițerul de carieră al SIS RM, I. Lisnic a elaborat o lucrare de ghidare practico-metodică a luptei contra terorismului – „Борьба с терроризмом: меры технического контроля и противодействия”. După o amplă analiză a formelor și metodelor de atacuri teroriste, autorul descrie tehnicile de realizare a controlului antiterorist în diferite domenii și în diverse tipuri de transport, expunând și recomandări referitoare la măsurile de contracarare a atacurilor teroriste [157].

Sinteza surselor bibliografice, raportată la starea de fapt existentă în aspect comparat cu alte state, ne determină să deducem că în Republica Moldova studiul securității ocupă un loc important în sistemul academic și științific autohton. Abordările tradiționale ale problemei privind securitatea identifică două aspecte legate cu terorismul – aspectul criminologic și terorismul ca amenințare la securitatea națională și internațională. La nivel național, cercetări privind influența terorismului asupra securității naționale și internaționale, analize și aprecieri ale politicii de securitate, ale mediului de securitate moldovenesc sunt formulate în lucrările autorilor Iu.Pîntea, P. Panainte [117], C.Solomon, V.Sacovici [164], V.Armașu [173], R.Gorincioi [187], C.Eșanu [184], A.Rusnac, O.Serebrean, V.Juc [87], V.Antonov [33], T.Busuncean [45] etc.

Astfel profesorul V.Juc în „Edificarea relațiilor internaționale post-război rece: aspecte teoretico-metodologice și replieri geostrategice” pe lângă elucidarea aspectelor generale teoretico-metodologice cu privire la relațiile internaționale, securitate, face o analiză concludentă a interesului național al Republicii Moldova ca factor determinant al priorităților strategice de politică externă și al elementelor repoziționării statului național în relațiile internaționale contemporane [87].

La rândul său, lucrarea savantului V. Sacovici, în lucrarea “Национальная безопасность Республики Молдова” expune pe larg sistemul național de securitate, precum și analizează situația cadru-instituțională și de fapt a securității Republicii Moldova în domeniile politic, economic, energetic, științific, social, demografic și ecologic. Autorul susține că deși Republica Moldova își asigură securitatea națională în conformitate cu standardele europene, aceasta este

nevoită să găsească căi de colaborare reciproc avantajoase și cu statele vecine, inclusiv cu Rusia și cu alte state ex-sovietice [164].

Un subiect important de cercetare este cel ce vizează riscul terorismului pentru Republica Moldova, care a fost abordat de V.Armașu. În studiile sale autorul invocă obiectivele principale ale reprezentanților grupărilor teroriste, care manifestă tentative de a pătrunde în țara noastră. În opinia acestui autor persoanele ce fac parte din grupările teroriste internaționale încearcă să se legalizeze în Republica Moldova cu scopul de a crea infrastructuri economice de susținere a activităților structurilor paramilitare; de a se eschiva de la urmărirea organelor de drept din țările de origine; de a crea centre de instruire ideologică a noilor membri; de a se pregăti pentru acte teroriste, preconizate spre realizare în state terțe; de a obține cetățenia Republicii Moldova în scopul de a-și facilita plecarea spre alte state europene [173, p.29].

Cercetătorul A.Rusnac în lucrarea „Aspecte ale teoriei securității” [122] vine cu o abordare combinată a teoriei și practicii a securității. Autorul expune o analiză complexă a procesului de apariție și formare a concepției securității naționale, elucidează particularitățile asigurării securității în lumea contemporană, dezvoltă conceptul securității complexe. Referindu-se la mecanismul de pregătire și adoptare a deciziilor privind securitatea națională, A. Rusnac face o comparație cu cel din alte state, ca SUA, Germania și Japonia. Cercetătorul consideră că o particularitate comună a politicii de asigurare a securității naționale în toate țările dezvoltate devine tendința de a garanta interacțiunea serviciilor specializate de stat cu societatea civilă, cu lumea afacerilor etc.

O abordare integrală a securității este realizată de savanții Gh.Rusnac și C.Manolache în lucrarea „Securitatea statului în sfera ecologică”, unde se distinge reflectarea necesităților stringente ale omului de a se proteja pe sine, de a-și pune în siguranță familia, neamul și societatea în întregime, de a asigura supraviețuirea lor în lumea complexă și împânzită de pericole [123, p.6].

Studiul elaborat de T.Bicherschi „Unele aspecte privind cooperarea internațională în combaterea terorismului”, publicat în Revista Națională de Drept, denotă că responsabilitatea fundamentală pentru lupta împotriva terorismului aparține fiecărui stat, atât pentru faptul că în ultimă instanță terorismul este un fenomen local, cât și pentru faptul că din diverse motive o mare parte a cooperării dintre guverne va trebui să se desfășoare în cadru bilateral, în special între instituțiile din zona de informații și cele cu atribuții în aplicarea legilor. Autorul susține că, în pofida faptului că încheierea acordurilor bilaterale este un proces anevoios, statele trebuie să tindă spre angajamente în ce privește lupta împotriva terorismului și a crimelor contra păcii și securității omenirii ca infracțiuni internaționale [177, p.51].

Autorul Iu.Richicinski în monografia „Terorismul – pericolul destabilizării securității internaționale”, susține că consolidarea măsurilor de încredere și stabilirea unui control internațional eficient asupra activității statelor în domeniul militar reprezintă asigurarea juridică internațională a păcii și securității internaționale [222, p.23].

Importanța cercetării și analizei academice a securității Republicii Moldova denotă inevitabilitatea evidențierii interacțiunii acestei categorii cu alte instituții și definirii corelației sale cu mediul internațional, aspecte ce sunt reflectate în studiile mai multor savanți moldoveni, precum V.Juc, V.Ungureanu [201, p.14-33], V.Grosu [189, p.93].

Autorul Nicoleta Gabi Pintilei, în articolul „Cooperarea internațională în combaterea terorismului internațional”, susține că războiul antiterorist nu presupune acțiuni militare clasice, ci este o nouă și foarte importantă remarcă privind legitimitatea atacurilor asupra terorismului în general [218, p.167].

Din cele expuse concluzionăm că în prezent se atestă absența unor lucrări de specialitate, atât în republică, cât și în exteriorul țării, în care să se înscrie integral subiectul combaterii terorismului contemporan și al consolidării sistemului de securitate internațională. Pentru completarea integrală a subiectului expus cercetării au fost utilizate surse bibliografice din mai multe domenii, însă, în special, în vizor au fost luate categorii științifice complexe și interdisciplinare din politologie, teralogie, drept și istorie.

Abordarea sistemului securității internaționale în literatura de specialitate internațională diferă la cercetătorii din Occident și la cei din Est. Acest fapt este argumentat în primul rând de diferențele conceptuale între școala politologică occidentală și cea post-sovietică. Meritul primului grup de autori, fiind acela ce au realizat unele studii empirice, consacrate proceselor de democratizare din statele lumii a treia și identificării unor legități, clasificări și trăsături specifice pentru diferite sisteme politice. Școala politologică din statele post-sovietice, constituită cu mult mai târziu, a avut posibilitatea de a sistematiza studiile realizate în Occident, punând bazele conceptuale, teoretico-metodologice și structurale ale politicii de securitate promovate în plan intern.

Comunitatea științifică este interesată de subiectul combaterii terorismului contemporan, care este de o pregnantă importanță în condițiile tendințelor actuale de consolidare polarizată a sistemului securității internaționale, prin aportul organizațiilor internaționale de referință, al politicilor de securitate promovate de state, dar și al educației și culturii civice a fiecărui om în parte. Majoritatea studiilor despre terorism tind să se axeze în mod prioritar pe măsurile contrateroriste, și mai puțin pe măsurile de management al dezastrelor.

1.2. Repere teoretico-metodologice de cercetare a acțiunilor de combatere a terorismului și de asigurare a securității internaționale

Sfârșitul secolului XX – începutul secolului XXI este marcat de transformări politice globale însoțite de multiple conflicte interetnice și între state. Pe parcursul acestei perioade au fost puse bazele consolidării unui nou sistem de securitate internațională caracterizat de competiția pentru consolidarea unor noi centre de putere, reconfigurarea mediului internațional de securitate, limitarea regiunilor de conflict și combaterea vulnerabilităților de securitate, inclusiv a terorismului. Potrivit datelor experților, în arealul postsovietic numărul regiunilor de conflict se estimează la 170. În 30 de cazuri aceste conflicte au decurs în formă activă, iar în 10 cazuri a fost aplicată forța [98, p. 147].

Cercetarea teoretico-metodologică a acțiunilor de combatere a terorismului, a particularităților și tendințelor terorismului nu poate fi realizată eficient fără o analiză temeinică a categoriilor teoretice ce conturează aceste fenomene. Din acest motiv pentru o mai bună înțelegere a complexității acțiunilor de combatere a terorismului și a particularităților acestui fenomen, considerăm utilă definirea conceptelor-cheie privind actele concrete de terorism: terorism internațional, terorism intern și a celor privind sistemul securității internaționale, mediul internațional de securitate etc.

La nivel internațional nu există o definiție universală a terorismului, recunoscută drept clasică [241, p.70] completă și unanim acceptată [170, p.161]. Absența unui concept unanim acceptat pe plan internațional reprezintă o reală problemă, deoarece terorismul nu poate fi identificat decât pe baza unei definiții concrete și acceptate de toți. Totodată, absența acestuia pune în dificultate procesul de abordare juridică și legislativă a fenomenului, deoarece suportul legal internațional, în acțiunea de contracarare a terorismului, ar trebui stabilit tot în baza acestei definiții. Pe de altă parte, terorismul, sub diversele sale forme de manifestare [172, p.14], este mai simplu de caracterizat decât să i se dea o definiție exactă. Acest flagel a fost în permanență prezent pe scena internațională încă de la apariția comunităților umane, chiar dacă inițial a avut un caracter politic, ca metodă de realizare a obiectivelor, acesta practicând omorul premeditat sau omorul mișelesc, interpretat ca modalitate acceptabilă de a răsturna guverne și de a soluționa probleme politice [72, p.8-9].

Un concept important supus analizei este „terorismul antiterorist”, abordat de statele democratice ca strategie, în mod special în situații de represalii și reacție armată la acte teroriste săvârșite de entități ostile statului respectiv. Aparent, este un concept paradoxal, dar practica constituirii unor echipe ale morții care judecă sumar pe cei, pe care liderii lor îi consideră

teroriști este comună multor țări, indiferent de forma de guvernare [306, p.18]. Echipele din această categorie sunt constituite și susținute discret de reprezentanții puterii de stat, iar acțiunile acestora se plasează undeva la hotarul între legal și ilegal, dar întotdeauna în zona secretului de stat. Exemplu elocvent în acest sens îl constituie grupul operațional Kidon, entitate subordonată Mossadu-lui – Serviciul de Informații al Israelului. Grupul vizat este constituit din circa 40 de asasini profesioniști, 1-a care sunt conectate cel puțin patru femei; acest grup operează în întreaga lume, acolo unde există o amenințare în adresa intereselor Israelului și a cetățenilor acestui stat. Membrii Kidon și-au asumat misiunea de a-i suprima fizic pe teroriștii palestinieni suspectați de implicare în masacrele săvârșite în perioada Jocurilor Olimpice de la München (1972). Serviciile speciale israeliene nu sunt singurele care apelează la astfel de metode. În Marea Britanie, spre exemplu, activează Escadronul 22 al SAS împuternicit cu atribuții funcționale în realizarea operațiunilor speciale care ar fi responsabil, după unele surse, pentru asasinarea în Gibraltar a trei membri ai Armatei Republicane Irlandeze – IRA 39 [306, p.19].

Pe lângă noul concept de „terorism antiterorist”, introdus în literatura de specialitate, un alt termen aplicat pe larg în procesul de studiere a sistemului securității internaționale este „teoria echilibrului amenințării”, dezvoltat de cercetătorul S.Walt. El susține că alianțele nu sunt menite să echilibreze puterea în creștere a unui alt stat, ci să echilibreze amenințarea pe care intensificarea puterii o reprezintă la adresa securității sale [309, p.14]. În actuala practică a relațiilor internaționale, teoria echilibrului amenințării își găsește reflectare, spre exemplu, în conceperea și raportarea la scutul antirachetă, legată direct de amenințarea cu proliferarea armelor de distrugere în masă sau cu dezvoltarea lor de către state caracterizate prin instabilitate, în care regimurile sunt nedemocratice sau antioccidentale, situate în zone cu un nivel înalt de instabilitate.

Terorismul contemporan se axează îndeosebi pe extremismul religios violent, pe extremismul politic, urmărind efectele deznădăcinării lui. Cauzele proliferării în timp a acestui fenomen continuă să fie extrem de diferite și complexe. Ele își au sorginea în adâncirea crizelor economice, culturale și sociale, în politica de alienare a tinerilor care locuiesc ca imigranți, în recrudescența criminalității și expansiunea rețelelor acestora controlate de lumea interlopă [143, p.5].

Aria de manifestare a terorismului contemporan cuprinde atât terorismul din spațiul național, cât și din cel internațional cu multiplele sale forme actuale. Terorismul intern ia naștere acolo unde există regimuri politice oprimate și antisociale aservite unor interese străine, unde există sărăcie, corupție, iresponsabilitate, ineficiență, injustiție și inechitate socială. Nu este corect ca din cele șase miliarde de locuitori ai planetei un miliard să stăpânească optzeci la sută din bogăția mondială, în timp ce un alt miliard se frământă să

supraviețuiescă cu mai puțin de un dolar pe zi [272]. Terorismul consolidează forme extreme, de masă, în condițiile ocupației militare străine (spre exemplu, în Afganistan, Irak sau Siria). Terorismul atacă statele ale căror politică se dovedește a fi oprimentă, hegemonistă, neocolonialistă, globalistă în raporturile cu alte state.

Terorismul internațional constituie o strategie bazată pe impactul psihologic [306, p.8], care dispune de o structură complexă, neuniformă și multidimensională. Luate împreună, acestea contribuie la sporirea complexității impresiunii sale în totalitatea componentelor ce-l caracterizează [35, p.7]. Conceptul de terorism internațional a cunoscut o evoluție istorică de durată. Dacă V.Luneev examinează terorismul internațional ca omor al reprezentanților statului străin în scopul provocării războiului sau tensionărilor internaționale [244, p.26-27], atunci K.Oots pune accentul pe abordarea transnațională a terorismului internațional, care duce nemijlocit spre modificarea vectorilor politici și instaurarea unor regimuri de dictatură militară sau paramilitară [114, p.31]. Indiciul de bază al terorismului internațional îl constituie mecanismul de săvârșire de facto a actului, ale cărui ramificații depășesc frontierele naționale ale unui stat.

Analiza conceptului de terorism cunoaște evoluții majore odată cu începutul unei „ere noi” [224, p.1] în relațiile internaționale marcate de anul 2001, determinând, în opinia savantului american Harvey Sicherman, începutul războiului împotriva terorismului [294], un pol al noii ordini mondiale - megaterorismul [30, p.8], hiperterorismul [149, p.182]. În perioada contemporană se impune ca necesară redefinirea mediului internațional de securitate, trecerea acestuia de la lumea unipolară, conturată după sfârșitul războiului rece, în care SUA deținea o poziție dominantă, fiind cu un real avans în raport cu toate statele lumii, la cea multipolară, în cadrul căreia au apărut noi poli de putere, precum Federația Rusă, China, India, Japonia, Germania, Brazilia [200, p.323].

După atacul terorist din anul 2001, începe o nouă etapă în relațiile internaționale [174, p.73], iar în cadrul sistemului de securitate internațională a luat amploare evoluția relațiilor dintre importante puteri ale lumii, fragmentarea mecanismului de securitate colectivă, limitarea recursului la dreptul internațional în raport cu acțiunile antiteroriste; apare și modelul de securitate al autoapărării nelimitate, bazat pe solidaritatea statelor care împărtășesc valorile democratice.

Unii autori numesc terorismul – „islamofascism”, datorită similitudinilor existente între actuala mișcare islamistă-jihadistă și nazism: dorința de a domina lumea; credința în superioritatea religiei/culturii lor, care ar legitima dominația lor globală; ura față de alte religii și culturi, în special cele de sorginte occidentală [227, p.543].

Conform opiniei autorului D.Diaconu, printre cauzele și condițiile imediate, care generează dezvoltarea contemporană a terorismului internațional, pot fi enumerate: conflictul palestiniano-israelian; conflictul dintre sărăcie și bogăție; existența a unei singure superputeri în lume; conflictul dintre civilizații; conflictul dintre religii [66, p.59], ceea ce induce concluzia că oamenii de pe planetă trăiesc în același timp fizic, dar nu și în același timp istoric [115, p.35]. Deși numărul și amploarea conflictelor care au la origine dispute teritoriale s-au diminuat, s-au amplificat și diversificat modalitățile de soluționare prin forță a divergențelor de natură etnică și religioasă [69, p.7], care afectează direct sistemul politic internațional, generând mai multe forme de conflicte violente, inclusiv terorismul.

Adeseori, în literatura de specialitate drept una dintre cauzele importante ale evoluției terorismului este invocat fenomenul globalizării. Globalizarea conduce la intensificarea schimbului de informații, iar aceasta are ca rezultat integrarea culturilor naționale, care prioritar se realizează prin sacrificarea valorilor identitare și a tradițiilor. Procesul în cauză este privit în mod critic, fiind interpretat în sensul că tradițiile seculare sunt substituite cu unele valori externe, străine, care nu exprimă decât consumatorism vulgar, sexualitate și violență. Numeroase grupări au făcut apel solicitând revenirea la practicile religioase fundamentaliste, precum utilizarea Shariei sau promovarea învățămintelor biblice în școli. Când tentativele lor s-au confruntat cu rezistența din partea maselor, aceste grupări au recurs la violență, la acțiuni teroriste în atingerea obiectivelor propuse [266].

Pericolul terorismului, de rând cu schimbările impuse de globalizare, scot în prim-plan importanța securității internaționale, denumită în literatura de specialitate și securitate mondială sau globală. Conceptul „securitate” capătă un conținut diferit în fiecare epocă istorică [86, p.152], în dependență de configurarea intereselor și forțelor actorilor internaționali, dar și de actuala distribuție a puterii, care poate fi unipolară, bipolară, multipolară. După încheierea războiului rece, studiile comparative relevă faptul că noțiunea de securitate este asociată, pe lângă riscurile comune globale, nonteritoriale (cum ar fi poluarea mediului, accidente la obiectivele cu pericol tehnogen sporit) cu crima organizată și cu terorismul [50, p.64].

Analiza detaliată a termenului „securitate” denotă că aceasta pot avea cinci dimensiuni: securitate internă, securitate națională, securitate regională, securitate internațională și securitate globală. Fiecare dintre acestea este caracterizată de trei aspecte: militar (strategic), politic și economic. În opinia lui B.Buzan, din totalitatea tipurilor de securitate – individuală, națională sau internațională, cea națională ocupă un loc central, întrucât statele domină multe din condițiile ce determină securitatea la celelalte niveluri, iar ele par incapabile să coexiste armonios [47, p.13].

Conceptul de securitate, în pofida multiplelor dezbateri, rămâne nebulos, deseori utilizat ca pretext, scuză sau justificare pentru diferite măsuri politice sau strategice mai mult sau mai puțin îndreptățite [37, p.9]. Putem afirma că securitatea constituie un concept slab conceptualizat, dar puternic politizat. În termeni generali, securitatea semnifică faptul de a fi păzit de orice pericol și, totodată, exprimă sentimentul de protecție, apărare și independență [206, p.62]. Atunci când termenului de securitate i s-a atribuit sens normativ, a rezultat conceptul de securitate. Definirea acestui concept a depins de capacitatea oamenilor de a procesa informațiile sociale în modalități științifice [65, p.67].

În literatura de specialitate analiza conceptului de securitate cunoaște două abordări: abordarea tradițională, unde conținutul conceptului se referă la stat și abordarea acestuia ca sistem, ce include orientarea externă a securității, care poate fi gestionată militar. Totodată, sunt și abordări critice ale securității, care se concentrează asupra securității individuale, pledându-se pentru o extindere a conceptului, a nivelului de analiză care ar include indivizii, comunitățile, nivelul regional situat între stat și sistem, iar deasupra nivelului sistemic s-ar suprapune cel global [141, p.20].

Securitatea necesită a fi percepută ca însușirea de a se opune pericolelor pentru viața, sănătatea, bunăstarea și principalele drepturi ale omului, pericolelor pentru resursele de importanță vitală, precum și capacitatea oamenilor de a se adapta la condițiile modificate [160, p.6]. Treptat este conștientizată corelația strânsă dintre securitatea globală, regională și națională și, ca urmare, devine clară imposibilitatea de a asigura securitatea unei țări pe seama atenuării securității altor state [207, p.3].

Cercetarea teoretică a procesului de menținere a securității internaționale invocă necesitatea deducerii unei definiții a securității internaționale, care să se suprapună unor varietăți de percepții ale acestui concept. Ideea că securitatea este interdependentă și deci internațională conduce la înțelegerea faptului că orice tip de securitate poate fi obținut mai sigur în context internațional [187, p.54-55]. Conceptul de securitate internațională apare aproximativ la sfârșitul Evului Mediu. Politicienii din perioada respectivă au început să mediteze sistematic asupra modalităților de consolidare a unei păci mai trainice. În lucrările de specialitate securitatea internațională este definită ca acea stare a sistemului de relații internaționale în care toate statele lumii se află la loc sigur de orice agresiune, act de violență sau amenințare cu forța în raporturile dintre ele, de orice atentat la adresa independenței și suveranității lor naționale, a integrității lor teritoriale sau care presupune excluderea războiului ca mijloc de reglementare a disputelor [222, p.11].

Prin însăși definiție, securitatea internațională constituie forma de organizare a relațiilor internaționale pe principiile asigurării securității colective a statelor; ea presupune apărarea în raport cu orice tip de agresiune, amenințări sau violență din exteriorul țării, precum și asigurarea drepturilor depline pentru toate statele și posibilitatea acestora de a-și consolida stabilitatea și de a edifica un sistem de securitate internațională democratic și pașnic.

Securitatea internațională este caracterizată de componentele sale - continentală, zonală, regională și subregională. J.Balazj susține că securitatea internațională este determinată în fond de securitatea internă și externă a diferitelor sisteme sociale, în măsura în care în general identitatea sistemului depinde de circumstanțele externe [48, p.28]. Acest termen reprezintă un domeniu al relațiilor internaționale în care subiectele acestor relații - popoare, state - nu sunt amenințate de pericolul războiului sau de alte atentate externe la existența și dezvoltarea lor suverană și independentă. Această stare constituie gradul de protecție a sistemului relațiilor internaționale în raport cu amenințările de destabilizare a acestor relații, în fața pericolului de declanșare a războaielor și a conflictelor militare, care pot provoca cea mai acută destabilizare a situației internaționale și modificări distructive ale sistemului relațiilor internaționale. Securitatea internațională este în directă dependență de tendințele evoluării relațiilor internaționale [122, p.38-39]. Spre deosebire de securitatea internațională, securitatea națională constituie starea caracterizată de nivelul asigurării securității, de nivelul de apărare și independență, iar pericolul nu este propriu acesteia [236, p.72].

Abordarea integrală a conceptului de securitate implică introducerea conceptului de sistem, care reprezintă un complex de elemente structurale și interdependente, constituind un ansamblu unitar care funcționează într-un mediu definit, în vederea îndeplinirii unui obiectiv determinat. Conceptul de sistem este utilizat pe larg începând cu a doua jumătate a secolului XX, când societatea a conștientizat caracterul integrativ și complex al securității [233, p.12]. El se bazează pe ideile și conceptul despre securitatea statului ca un sistem complex de asigurare a vieții societății și omului, având drept părți componente nu doar securitatea militară, dar și securitatea politică, economică, informațională, tehnologică, ecologică și alte tipuri de securitate [155, p.57].

Analiza sistemului securității internaționale devine completă prin expunerea dimensiunilor specifice atât securității internaționale, cât și naționale: securitatea economică, securitatea alimentară, securitatea mediului, securitatea personală, securitatea comunității, securitatea politică și securitatea individuală, la care s-ar mai putea adăuga securitatea demografică și securitatea militară.

Considerăm că sistemul securității internaționale reprezintă un ansamblu de principii și norme adoptate de un grup de state, precum și instituțiile prin care se verifică și se impune respectarea acestora. Acesta cuprinde securitatea națională a statelor, securitatea continentală, securitatea regională și securitatea organizațiilor internaționale.

Din analiza structurii sistemului de securitate internațională deducem nivelurile de relații între componentele acestuia. Primul nivel este cel dintre state. Toate statele au pretenția de a fi autoritatea supremă în soluționarea conflictelor dintre ele, având din punct de vedere legal și moral drepturi egale de a realiza această revendicare. Cu regret, atunci când celelalte mijloace noncoercitive de soluționare a diferendelor sunt epuizate, conflictele dintre state se reduc la o confruntare armată. Statul, ca unitate de bază a sistemului organizării vieții sociale, ocupă locul prioritar în cadrul sistemului de securitate internațională [147, p.177]. Dacă abordarea clasică face distincție clară între marile puteri și cele minore în funcție de capacitatea statelor de a-și asigura interesele în sistem, B.Buzan propune ca distincția dintre statele slabe și statele puternice să se facă în dependență de coeziunea social-politică internă. Aceste nuanțe sunt importante pentru a sesiza natura securității și faptul că statele reacționează la pericole și amenințări în funcție de vulnerabilitățile pe care le au [48, p.106-107].

Al doilea nivel îl constituie relațiile în cadrul sistemului de state. Sistemul de putere creat de state prin interacțiuni are un impact semnificativ asupra disponibilității de a aplica sau nu forța. K.Waltz afirmă că statele nu sunt preocupate doar de puterea lor relativă în comparație cu rivalii și aliații, ci și de poziția lor relativă de putere în interiorul sistemului de state. Prin această structură de putere statele își urmăresc interesele și își realizează scopurile [93, p.43]. Distincția dintre aceste abordări ține de identificarea subiectului securității. Structurile sistemice de state, definite exclusiv prin puterea materială de care ele dispun, se pot prezenta sub una din următoarele trei forme: ele pot fi multipolare, bipolare sau unipolare. În interiorul fiecărui sistem este o gamă largă de posibile configurații și mutații diferite. La rândul său, savantul V.Juc argumentează că sistemul internațional postrăzboi rece nu este nici mono-, nici bi- și nici multipolar, deoarece polul prin caracterul său reprezintă un punct distinct și determinant, spre care alți actori gravitează din diferite motive – interesul, teama, impunerea, tradiția, convingerea, autoritatea etc. Dânsul consideră că lumea de la începutul secolului XXI este policentristă, în sensul că sunt prezente câteva centre de putere, fiecare incluzând un anumit număr de state reunite sub diferite forme [87, p.150].

Fiecare sistem de relații internaționale generează un set distinct de constrângeri și oportunități pentru state, în competiția lor de a impune propriile preferințe asupra altor state și

actori. Pentru a-și menține independența și a împiedica sistemul în sine să devină unipolar, statele și regimurile lor au avut tendința de a se opune puterii crescânde a vreunui membru care identifica hegemonia și dominația. Balanța de putere constituia principala regulă de ordine, iar războiul – instrumentul de asigurare a ordinii [44, p.11-12].

Nivelul trei este caracterizat de relația dintre stat și societatea civilă transnațională. În rezultatul recentelor modificări pe arena mondială s-au impus noi actori naționali, transnaționali, regionali și internaționali, cum ar fi noile state independente din Europa și Asia, marile companii transnaționale și organizații internaționale neguvernamentale (General Motors, Ford Company, Mitsubishi, Mișcarea Europeană Internațională, Green-Peace), organizațiile subregionale ale autorităților publice locale și organizațiile regionale interguvernamentale (trilaterale, zonele economice de liberschimb, Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est, Inițiativa Central-Europeană), precum și organizații pancontinentale (Uniunea Europeană). Influența acestora se face tot mai simțită asupra politicilor externe și de securitate ale tuturor statelor, dar în mod special asupra celor de nivel mic și mediu sau regional, produsul intern al cărora cedează bugetelor noilor actori nestatali [188, p.137-138].

Divizarea securității pe plan global, elaborată de A.Rusnac, în două tipuri - negativă și pozitivă - este importantă pentru analiza metodologiei abordării conceptului de securitate. Securitatea pozitivă garantează dreptul la autoapărare, adică la acțiuni de ripostă în cazul unei eventuale agresii. Ea este constructivă și presupune lichidarea cauzelor apariției situațiilor de criză sau a conflictelor, adică este un complex de măsuri preventive ce asigură gradul necesar de protecție, securitate, stabilitate și garanția viitorului. Securitatea negativă în relațiile internaționale (asigurarea combaterii amenințărilor, în mod special cu mijloace militare) a constituit fundamentul politicii externe și a diplomației practice în decursul întregii istorii a omenirii. Situația internațională din ultimele trei decenii ale secolului XX a condus la distrugerea completă a posibilităților de dezvoltare social-economică în condițiile asigurării securității negative, pe fundalul așa-zisei creșteri economice parazitare din contul elaborării, producerii și comercializării armelor. Pe perioada estimată, concepțiile de dezvoltare social-economică în mod intergral aveau la bază suficiența potențialului militar și economic, care se regăsea permanent în dualitatea acțiune-contraacțiune. Din acest motiv, practic pretutindeni se manifesta așa-numitul „joc de la nivelul zero” – atât în sfera militară, cât și în cea politică sau ideologică [122, p.36]. Natura egoistă a statelor și competitivitatea presupusă dintre acestea condiționează faptul că securitatea internațională să devină o problemă deosebit de delicată, întrucât tendința statelor de a-și asigura securitatea individuală conduce, prin spirala înarmării și neîncrederii, la creșterea insecurității în sistem.

Evoluția istorică cunoaște două sisteme de securitate internațională: sistemul de securitate westfalic, bazat pe state naționale suverane din perioada reglementărilor internaționale de după tratatele de pace din Westfalia din anul 1648, care a dominat lumea până la încheierea celui de-al doilea război mondial și sistemul geopolitic actual, caracterizat de fenomenele globalizării și integrării, în care securitatea se definește tot mai evident în termenii apărării colective și securității internaționale. Inițialmente sistemul westfalic se limita doar la continentul european, oferind statelor un cadru pentru extinderea sistemului de state și concomitent susținea dreptul fiecărui stat la acțiune autonomă și distinctă [179, p.339]. Această balanță de putere pentru adepții teoriei realiste, este una dintre cele mai vechi forme de gestionare instituționalizată a securității internaționale, ce acționa în diferite modalități încă de la începutul formării sistemului de state suverane, ca proiect antihegemonic. Balanța puterii bipolare a creat aparența că oferă o pace incomodă, orchestrată sub auspiciul a două superputeri [93, p.24].

Al doilea tip de sistem de securitate este securitatea, al cărei concept se consolidează după primul război mondial, fiind propus de președintele american Woodrow Wilson. În scopul neadmiterii unui nou război, s-a propus ca națiunile lumii să se consolideze împotriva agresiunii, a nedreptății și a exceselor de egoism. Politica bazată pe echilibrul de putere dintre state reprezintă esența securității colective [92, p.196]. Pentru o bună funcționare a sistemului de securitate colectivă, niciun stat nu trebuie să fie atât de puternic încât să neglijeze voința celorlalte state. O formă a sistemului de securitate colectivă propusă de Radu-Sebastian Ungureanu este cea a concertului de putere care este o formulă stabilită de marile puteri, prin care acestea tind să ajungă în comun la soluții acceptabile în relațiile internaționale în scopul evitării antagonizării pozițiilor și, astfel, a riscului declanșării unui conflict major între ele. Un concert de putere este un aranjament în care marile puteri, care nu au motiv de a se provoca militar una pe alta, semnează un acord asupra unui set de reguli în coordonarea acțiunilor, ca și cu puterile minore din sistem, deseori în conducerea sferelor de influență [141, p.35].

În opinia savantului H.Kissinger, durata sistemelor de securitate internațională s-a redus cu fiecare secol. Spre exemplu, ordinea postwestfalică a durat circa 150 de ani, sistemul internațional creat după Congresul de la Viena a durat 100 de ani, ordinea care a caracterizat războiul rece s-a menținut 40 de ani [74, p.160]. H.Kissinger plasează accentul pe echilibrul puterii ca instrument ordonator al relațiilor internaționale, susținând că este de datoria funcționarului de stat, în mod special dacă aparține unei mari puteri precum SUA, să manipuleze echilibrul de putere pentru a menține o ordine internațională în care niciun stat să nu le domine pe celelalte [234, p.163].

Securitatea nu este singurul concept prin intermediul căruia poate fi analizat termenul „sistemul securității internaționale”. Un atribut de bază al sistemului securității internaționale este mediul internațional de securitate, care are două caracteristici fundamentale: cea a „erei informațiilor” și cea a dezvoltării arhitecturii de securitate. Mediul de securitate al secolului XXI este caracterizat prin transformări substanțiale, care necesită adaptarea criteriilor clasice de analiză a securității internaționale.

Există o interdependență funcțională între diferite tipuri de medii de securitate. Mediul național de securitate poate fi privit ca o componentă a mediului regional de securitate, care constituie un element esențial al mediului global de securitate. Astfel, dacă sunt prezente disfuncționalități majore, ieșite de sub control, la nivel național, acestea influențează negativ stabilitatea mediului internațional de securitate. Spre exemplu, conflictul armat dintre statul Israel și reprezentanții Hezbollah din sudul Libanului a acționat nuanțat asupra mediului internațional de securitate, amplificând sursele de insecuritate. Practic, „Primăvara arabă” reprezintă un ansamblu de evenimente populare de amploare, variabilă, ce au cuprins numeroase țări din lumea arabă începând cu decembrie 2010 [195, p.166]. „Primăvara arabă” a beneficiat de concursul unor mari puteri internaționale și regionale pentru ca situația să nu degeneze și să afecteze iremediabil situația deja conflictuală din Africa de Nord și din Orientul Apropiat. Dacă participarea SUA și a NATO nu a constituit un element surpriză, în cazul războiului din Libia, de exemplu, Franța (care și-a dublat declarațiile politice cu eforturi militare, contribuția sa națională fiind una dintre cele mai consistente, depășită fiind doar de efortul SUA) a demonstrat o atitudine pragmatică, unii au numit-o chiar oportunistă [74, p.84]. Mass-media internațională a reflectat pe larg evoluția evenimentelor legate de „Primăvara arabă” și de revoluțiile arabe. Aceste revoluții au fost posibile datorită apariției unei noi trăsături a sistemului de securitate internațională, caracterizat de noi forme de democrație transnațională.

Metodologia cercetării activității de contracarare a terorismului și de consolidarea a sistemului de securitate internațională este fondată pe prevederile teoriilor realismului clasic, realismului ofensiv și neorealismului. Pornind de la premisa că statul caută mereu să-și sporească și să-și consolideze puterea și securitatea în raport cu alte state, în abordarea subiectului privind consolidarea sistemului de securitate internațională ne-am axat pe teoria realismului clasic. Astfel, prin prisma realismului clasic, considerăm că securitatea este principala prioritate a statelor și toți actorii de pe scena internațională caută să-și maximizeze propria putere. Utilizând principiile neorealismului, argumentăm că interesul național determină acțiunile statului, iar necesitatea unor politici externe provine din concurența nereglementată între state. De asemenea,

În prezenta teză de doctorat acțiunile de consolidare ale sistemului securității internaționale sunt relevate prin argumentul realismului ofensiv – marile puteri sunt actorii principali în politica internațională, statele dețin dotări militare, ceea ce le dă posibilitatea să atace alte state. Totodată, niciun stat nu poate fi sigur că un alt stat nu-și va folosi mijloacele militare împotriva lui.

Întru realizarea scopului și obiectivelor tezei autorul a valorificat principiile de bază ale metodologiei științei politice contemporane, și anume: *principiul științific*, *principiul cercetării interdisciplinare*, *principiul istorismului*, *principiul determinismului*, *principiul abordării sistemice*.

Principiul istorismului a permis elucidarea evoluției mecanismelor de combatere a terorismului și a metamorfozei sistemului de securitate internațională în rezultatul evoluției conjuncturii relațiilor internaționale. Acest principiu oferă câmp favorabil pentru cercetarea, pe de o parte, a contextului internațional, iar pe de altă parte, pentru determinarea legăturilor cauză-efect ale actelor teroriste, a tendințelor de transformare a actorilor securității internaționale, tratate diacronic.

Principiul determinismului a permis dezvăluirea cauzelor obiective care stau la originea atacurilor teroriste, elucidarea factorilor determinanți ai terorismului, cadrul instituțional-legal al consolidării sistemului de securitate internațională.

Principiul abordării sistemice cuprinde spectrul întreg de activități anti-teroriste, acestea însumând totalitatea politicilor, practicilor și mecanismelor ce se completează reciproc, aflându-se în raporturi de interconexiune și interdependență: sistemul securității internaționale fiind tratat ca o unitate alcătuită din elemente care se exprimă prin activități concrete.

În procesul de elaborare a lucrării, de asemenea, au fost folosite mai multe metode general-științifice și particular-științifice de investigație a activității de combatere a terorismului și a consolidării sistemului securității internaționale, unele dintre acestea fiind: *metoda comparativă*, care a contribuit la cercetarea organizațiilor teroriste raportate la diferite segmente spațiale; prin *metoda structural-funcțională* s-a identificat obiectivele strategice de combatere a terorismului contemporan; *metoda behaviorismului*, prin intermediul căreia a fost studiat comportamentul și atitudinea socială a teroriștilor; *metoda sistemică*, orientată spre analiza și proiectarea complexă a mecanismelor de combatere a terorismului. Au fost folosite, de asemenea, *metoda analizei și sintezei*, *metoda inducției și deducției*, *metoda analogiei*, *analiza conținutului documentelor*, *content analiza presei*, *analiza evenimentelor*. În rezultat, a fost realizat un studiu interdisciplinar determinat de tangența mai multor științe - istoriei, științelor politice și relațiilor internaționale.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul științelor politice constă în determinarea contextului, formelor și mecanismelor de combatere a terorismului contemporan și

de consolidare a sistemului de securitate internațională, definindu-se aportul organizațiilor internaționale de securitate și a statelor în combaterea terorismului, a importanței consolidării sistemului de securitate internațională pentru eficientizarea procesului de combatere a terorismului și urmărindu-se, de asemenea, analiza contribuției Republicii Moldova la combaterea terorismului și consolidarea sistemului de securitate internațională.

Scopul și obiectivele tezei. Luând în calitate de suport de referință actualitatea și importanța problemei abordate, scopul propus pentru a fi valorificat științific constă în cercetarea complexă a aspectelor conceptual-teoretice și aplicative ale combaterii terorismului contemporan și ale consolidării sistemului de securitate internațională.

În vederea realizării obiectivelor de bază, autorul și-a consolidat eforturile spre soluționarea următoarelor obiective:

- realizarea unui studiu istoriografic detaliat al elaborărilor științifice edificatorii la tema cercetării, studia direcționat spre cunoașterea și perceperea adecvată a problemei privind combaterea terorismului contemporan și al consolidării sistemului de securitate internațională;
- abordarea reperelor teoretico-metodologice de investigație a activităților de combatere a terorismului și de consolidare a securității internaționale;
- determinarea rolului sistemului de securitate internațională în asigurarea stabilității și combaterii terorismului contemporan;
- analiza și evaluarea impactului organizațiilor teroriste asupra consolidării sistemului de securitate internațională;
- studierea rolului Republicii Moldova în combaterea terorismului în procesul consolidării sistemului de securitate internațională;
- evidențierea aportului organelor securității statului Republica Moldova în combaterea terorismului;
- argumentarea necesității securizării frontierelor Republicii Moldova ca oportunitate de încadrare în sistemul internațional de securitate.

Problemele **principale de cercetare înaintate cu titlu de ipoteze de lucru** sunt:

4. Atacurile teroriste din 11 septembrie 2001 au modificat radical percepția asupra securității la nivel mondial, fapt prin care se impune consolidarea colaborării internaționale a statelor în domeniul combaterii terorismului.

5. La etapa contemporană se impune necesitatea stringentă întru evidențierea obiectivelor strategice de combatere a terorismului și de fortificare a sistemului de securitate internațională.

6. Rolul Republicii Moldova în combaterea terorismului în procesul securității internaționale are un caracter multidimensional, incluzând activități de consolidare a securității internaționale, securizare a frontierelor naționale și de încadrare în sistemul securității internaționale.

Direcțiile de soluționare a problemelor înaintate spre cercetare sunt:

1. Vor fi cercetate contextul internațional de dezvoltare a relațiilor între actorii statali și nonstatali ce a dus la intensificarea colaborării internaționale în domeniul combaterii terorismului.

2. Vor fi supuse analizei obiectivele strategice militare și nemilitare, de durată scurtă, medie și lungă de combatere a terorismului și de fortificare a sistemului de securitate internațională.

7. Va fi examinat cadrul politic și juridic ce determină rolul Republicii Moldova în combaterea terorismului, ce are un caracter multidimensional, incluzând activități de consolidare a securității internaționale, securizare a frontierelor naționale și de încadrare în sistemul securității internaționale.

Menționăm că actualele modificări pe arena relațiilor internaționale reactualizează interesul mediului academico-științific pentru analiza aprofundată a conceptelor de securitate, terorism, sistem al securității internaționale și a categoriilor aleatorii acestora. Conceptele științifice enunțate constituie un suport metodico-practic pentru instituțiile statului abilitate cu elaborarea metodelor și mecanismelor de contracarare a terorismului contemporan.

În analiza particularităților actualului sistem de securitate internațională se ține cont de manifestările terorismului intern și internațional, care generează insecuritate, sfidând ordinea de drept internă și internațională. Autorii studiilor despre securitate consideră că datorită asimilării unor tehnologii și metode noi de manifestare, terorismul contemporan este mult mai dinamic, amorf și dificil de contracarat. Aceștia convin asupra strategiei de combatere a terorismului, considerând necesare: combinarea securității militare, interne, controlul frontierei și dezvoltarea serviciilor speciale, balansarea și coordonarea lor cu sfera economică, socială, politică și educațională a statului.

Cercetătorii indică asupra coraportului dintre terorism și sistemul securității internaționale, care se axează pe evoluția conceptului „mediu de securitate internațională” și în aspect practic este caracterizat de amplificarea și diversificarea modalităților de soluționare prin forță a divergențelor de natură etnică și religioasă, care, la rândul lor, diminuează sistemul politic internațional, generând mai multe forme de conflicte violente.

Conceptele „securitate internațională”, „securitate regională”, „combaterea terorismului” nu sunt analizate izolat unul în raport cu altul, fiind interconectate printr-o strânsă rețea de legături ce se realizează între diferite domenii ale vieții sociale și au același punct de referință –

securitatea statelor. Relația dintre aceste categorii ce caracterizează securitatea poate fi privită ca reacție de răspuns necesară supraviețuirii sistemului de securitate internațională.

1.3. Concluzii la Capitolul 1

1. Analiza publicațiilor științifice în domeniu ne oferă o imagine de ansamblu asupra istoricului conceptului de terorism, care este considerat o problemă globală a contemporaneității, dar și asupra celui de securitate, care a condus la dezvoltarea ideii de sistem al securității internaționale și la determinarea mecanismelor de combatere a terorismului.

2. Începutul noului mileniu este caracterizat de trăsături distincte ce afectează sistemul securității internaționale, conflictele etnice și religioase, sărăcia, pretențiile hegemoniste ale unor state care reprezintă riscuri majore pentru escaladarea atacurilor teroriste în lume. Toate acestea resuscitează actualitatea studiului științific al terorismului. Cercetarea istoriografică ne-a permis să evidențiem existența unui cadru epistemologic consistent al istoriografiei domeniului cercetat. Deși definițiile terorismului reflectă în special percepțiile și atitudinea savanților și a oficialilor occidentali, varietatea surselor bibliografice utilizate ne oferă un suport factologic bogat. Analiza literaturii de specialitate la tema tezei de cercetare ne permite să afirmăm că, deși autorii se referă în special la factorii ce consolidează sistemul de securitate internațională, diversele cauze care pot determina actele teroriste, precum și la măsurile necesare de combatere a acestora, fiind substanțiale și diversificate, totuși tezele invocate de ei nu sunt destul de concludente.

3. Sursele bibliografice autohtone necesită o completare la multe dintre subiectele abordate în lucrare. În literatura de specialitate autohtonă se atestă o abordare mai mult practică a subiectelor de referință, decât una teoretico-cognitivă, vizând în special elaborarea și implementarea politicilor de securitate și apărare ale Republicii Moldova în contextul strategiilor de combatere a amenințărilor teroriste în lume și de asigurare a securității în țara noastră. Acest fapt demonstrează că subiectul privind combaterea terorismului contemporan și consolidarea sistemului de securitate internațională este de o actualitate importantă în lumea academică.

4. În baza studierii cadrului conceptual-teoretic am sistematizat diferite viziuni, abordări științifice ale securității internaționale, ale sistemului de securitate internațională, ale modalităților de combatere a terorismului. Pentru a adapta strategiile actorilor de securitate este importantă o definiție unitară a ceea ce reprezintă terorismul. Analiza conceptelor cu referire la terorism denotă aspectul dualist, diametral opus și controversat, precum și conotația emoțional negativă a acestui fenomen, ceea ce este principalul impediment în formularea unei definiții pe

larg acceptate. Menționăm că definirea terorismului reprezintă un demers subiectiv, puternic influențat de cel care o formulează, un astfel de concept nefiind util în combaterea la nivel internațional a acestui fenomen.

5. Interesul științific față de terorism a marcat o redirectionare și diversificare după atentatele teroriste din SUA de la începutul secolului XXI, până la acel moment fiind de față o neglijare a riscului de a fi supus terorismului. Până atunci terorismul, traficul de armament și materiale nucleare, traficul de ființe umane, crima organizată, erau tratate ca probleme separate. Noul mediu de securitate internațională face legătura între acestea, identificând aceleași rețele pentru activități diferite. Autorii lucrărilor consacrate terorismului au stabilit că este importantă precizarea cât mai exactă în plan național și internațional a terorismului, a rețelilor și organizațiilor teroriste, în vederea delimitării distincte de alte acțiuni care nu sunt teroriste, chiar dacă apelează la forme violente de acțiune sau de reacție.

6. Conceptul „sistem de securitate internațională” este abordat intens în perioada actuală, în special după căderea comunismului și intensificarea pericolului terorismului internațional, cunoscând o continuă transformare. El este pus în discuție în publicațiile științifice de diferite niveluri, la diverse întruniri științifice, simpozioane etc. Acest concept este extins conform modificărilor survenite în studiul relațiilor internaționale, reflectând schimbarea în realitățile practice ale securității, completat fiind, pe lângă conotația militară, cu multitudinea de factori care influențează acest fenomen. Analizând termenul de securitate internațională, în lucrare se identifică trei elemente principale ale acesteia: considerarea statelor ca obiecte de referință, dat fiind faptul că ele constituie cadrul ordinii de drept supreme și cea mai înaltă formă de guvernare; condițiile sistemice în care se dezvoltă statele determină securitatea internațională (securitatea fiecărui stat constituie o problemă, care poate fi abordată doar în raport cu securitatea celorlalte state); securitatea este nu doar o problemă de relaționare, ci și una care nu poate cunoaște decât soluționări temporare – relațiile dintre state fiind de o natură competitivă.

7. Cercetarea și elaborarea definiției de sinteză a sistemului de securitate internațională a permis să constatăm că actorii și factorii care influențează securitatea internațională sunt foarte importanți pentru stabilitatea acestui sistem. În aspect practic, sistemul de securitate internațională suportă în prezent o serie de modificări, în dependență de strategiile alianțelor politico-militare existente în prezent, de interesele economice și financiare ale diferitelor state care constituie organizațiile internaționale de securitate, în vederea promovării intereselor naționale de securitate, cadrul organizatoric al acestor entități adaptându-se la noul context geopolitic și geostrategic mondial.

2. CONTRACARAREA TERORISMULUI CONTEMPORAN – IMPERATIV AL CONSOLIDĂRII SISTEMULUI DE SECURITATE INTERNAȚIONALĂ

Identificarea aspectelor analitice și critice pentru formatul și impactul terorismului contemporan asupra securității în lume, analiza organizațiilor internaționale ca elemente importante ale sistemului de securitate internațională în procesul de combatere a fenomenului terorist, punerea în discuție a obiectivelor majore și a mecanismelor de combatere a terorismului constituie subiectele abordate în acest capitol. Niciun stat în lume nu poate aborda de unul singur problemele globale de securitate, în special în perioada actuală, când imperativul combaterii terorismului vizează fiecare continent de pe globul pământesc.

După atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001, și, mai recent, apariția Statului Islamic, criza refugiaților în Europa și insurgențele separatiste din Ucraina, organizatorii cărora recurg la metode teroriste, nu există element al sistemului de securitate internațională - stat, organizație internațională, alianță sau coaliție - care să nu fi abordat, într-o formă sau alta, problema privind combaterea terorismului și asigurarea securității în lume. Comunitatea internațională a subliniat în mod repetat că terorismul nu poate să fie imputat niciunei religii, naționalități sau civilizații, nici justificat în numele acestora [52, p.111].

Organizațiile internaționale de securitate promovează un sistem multilateral eficace de combatere a terorismului, bazat pe Carta Națiunilor Unite. Un rol important în sistemul securității internaționale îl au NATO, Organizația Națiunilor Unite, Uniunea Europeană și Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa. Aceste patru mari organizații internaționale de securitate în mare parte construiesc noua arhitectură organizațională de securitate a lumii. Desigur, nu putem neglija și alte organizații regionale de securitate, precum Consiliul Europei, Organizația Europeană pentru Cooperare și Dezvoltare etc., care în ansamblu formează arhitectura sistemului de securitate internațională.

Ordinea internațională bazată pe state democratice bine guvernate constituie garanția cea mai eficientă de securitate internațională. Acțiunile sistemice împotriva riscurilor, amenințărilor și pericolelor atacurilor teroriste, la care sunt expuse statele, vor putea fi realizate doar prin eforturile comune ale tuturor elementelor sistemului de securitate internațională.

2.1. Terorismul contemporan – sursă de pericol asupra sistemului de securitate internațională

Terorismul contemporan constituie unul dintre cele mai grave pericole la care este expus sistemul securității internaționale, gradul de afectare atingând dimensiuni de destabilizare a respectivului sistem, fiind ghidat de interese și scopuri iraționale, emoționale, haotice, care transformă fenomenul în unul imprevizibil și dificil de menținut sub control. Natura specială a amenințărilor la adresa securității justifică aplicarea măsurilor excepționale destinate a le combate [143, p.21].

Amploarea terorismului contemporan depinde de dimensiunea sa culturală și sociologică, dar și de dezvoltarea economică a țării. Considerăm că unul din principalul factor ce determină terorismul îl constituie nedorința autorităților de stat și lipsa de inițiativă din partea acestora de a soluționa problemele stringente ale societății. Iar actul individual de violență este răspunsul la o situație politică, socială și economică precară.

Forța terorismului internațional, îndeosebi a celui islamic, rezidă în dimensiunea culturală. Dimensiunea sociologică a terorismului constă în necesitatea alternanței. În perioada războiului rece, Occidentul se definea prin opoziție cu lumea comunistă. Practicile operate de SUA și URSS în perioada războiului rece întru susținerea acțiunilor de revoltă ale statelor și comunităților aflate în zona de influență a statului oponent au avut efecte și după dezmembrarea Uniunii Sovietice. Spre exemplu, rebelii ceceni, susținuți de Occident și de statele musulmane, au declanșat un proces ireversibil de dobândire a suveranității în raport cu Federația Rusă. Episodul cecen a scos în evidență capacitatea teroriștilor de a se adapta rapid la situații diferite și de a exploata în favoarea lor relațiile dintre două mari puteri, foste antagoniste în războiul rece, care tindeau să ajungă la o situație mai bună [41, p.287].

Sistemul terorismului internațional se formează între anii 1960 și 1970 [240, p.62]. Anume în această perioadă începe procesul de conștientizare a terorismului ca pericol extrem ce amenință stabilitatea internațională. De asemenea, se modifică substanțial atitudinea societății față de acest flagel.

Implicarea unor state în susținerea terorismului afectează și mai grav stabilitatea și securitatea lumii [73, p.47-60]. La nivel conceptual, statele care sponsorizează terorismul acționează spre a influența comunitatea internațională ca aceasta să definească terorismul într-o așa manieră încât grupările teroriste pe care ele le sponsorizează să fie excluse din această definiție. Instituțiile guvernamentale ale Siriei, Libiei și Iranului au o poziție ce diferă de cea a

civilizației occidentale privind definirea terorismului. Acestea susțin în mod evident o definiție a terorismului, conform căreia militanților pentru libertate trebuie să li se permită săvârșirea unor atentate ce ar putea fi asimilate terorismului, subliniind că asemenea obiective pot fi atinse prin orice mijloace. În ultimii ani Iranul s-a remarcat drept unul dintre cele mai active state sponsore ale terorismului, oferind sprijin multiplu organizațiilor teroriste HAMAS, „Hezbollah”, „Jihadul Islamic Palestinian” și „Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei – Cartierul General”, dar și altor entități teroriste din Asia Centrală, Africa și Turcia. Pe de altă parte, terorismul este deseori utilizat de diferite state pentru a scoate în afara legii anumiți oponenți politici sau externi și pentru a-și legitima propriile acțiuni prin care induc asupra acestora teroare. Astfel „interesele de securitate” ale acestor state pot fi atinse prin efectuarea unor operațiuni strategice speciale și schimbarea discretă a unor regimuri din zone îndepărtate ale planetei [196, p.404]. Astfel unele state sunt angajate într-o luptă simbolică și uneori reală pentru a impune o definiție a terorismului conformă cu interesele lor.

În același context, asocierea terorismului cu mișcările antiglobaliste din întreaga lume (SUA) sau clasificarea mișcărilor de eliberare națională (în Federația Rusă) drept structuri teroriste reprezintă doar două exemple elocvente de aplicare a dublelor standarde în aprecierea efectelor și amenințărilor pe care le reprezintă terorismul pe plan internațional. Identificarea grupului de state ce constituie „axa răului” (Cuba, Iran, Irak, Libia, Coreea de Nord, Sudan și Siria) realizată în anul 1998 de Guvernul SUA concomitent cu aplicarea măsurilor punitive sub forma războaielor preventive de pedepsire a acestora sau prin impunerea blocadelor economice și a altor restricții în baza rezoluțiilor ONU nu au fost în stare să împiedice escaladarea actelor de terorism în noul mileniu [188, p.138].

Atentatele asupra obiectivelor administrative, culturale și a civililor sunt considerate de majoritatea statelor lumii amenințări extrem de grave cu consecințe imprevizibile la adresa păcii și securității internaționale, iar autorii acestora sunt teroriști; totodată o parte din statele sponsori apreciază că atentatorii sunt luptători pentru libertate [145, p.40].

Precizăm că politica dublelor standarde vizavi de aprecierea terorismului ține și de identificarea intențiilor reale ale unor state parte a coaliției antiteroriste. În spatele acțiunilor multor din grupările teroriste nu este dificil să depistăm contribuția serviciilor secrete. Terorismul deseori a fost utilizat de diverse state sau centre de putere, ca pârghie în calea obținerii unor beneficii politice sau economice [32, p.56]. Spre exemplu, riposta SUA declanșată sub auspiciul „războiului antiterorist” împotriva Afganistanului taliban, stat care îl adăpostea pe Osama bin Laden. Suprimarea regimului taliban constituia pentru americani oportunitate și din

alte considerente: gigantul gazoduct petrolier care urma să lege imensele rezerve de petrol și gaze naturale existente în spațiul caspic, prin Turkmenistan și Afganistan spre Pakistan și India (gaze), China și Japonia (petrol). Există și alte state, unde persistă o legătură definită între terorism, petrol și rezervele de gaz de importanță vitală pentru Statele Unite ale Americii și Occident, printre care Arabia Saudită, Libia, Bahrain, Emiratele din Golf, Iran, Irak, Egipt, Sudan și Algeria, Turkmenistan, Kazahstan, Azerbaidjan, Cecenia, Georgia și Turcia de Est. Aceste regiuni dețin mai mult de 65% din petrolul mondial și din producția de gaz natural. Din aceste considerente, potrivit unor opinii, războiul împotriva terorismului trebuie interpretat ca un război în numele companiilor americane Chevron, Exxon Mobil și Arco; al companiei franceze Totalfina Elf, al British Petroleum; al Royal Dutch Shell și al altor giganți multinaționali, care au investit în aceste regiuni sute de miliarde de dolari [204, p.79].

Pornind de la premisa că statul caută mereu să-și sporească și să-și consolideze puterea și securitatea în raport cu alte state, în abordarea subiectului privind consolidarea sistemului de securitate internațională ne-am axat pe teoria realismului clasic. Astfel, prin prisma realismului clasic, considerăm că securitatea este principala prioritate a statelor și toți actorii de pe scena internațională caută să-și maximizeze propria putere. Utilizând principiile neorealismului, argumentăm că interesul național determină acțiunile statului, iar necesitatea unor politici externe provine din concurența nereglementată între state. De asemenea, în prezenta teză de doctorat acțiunile de consolidare ale sistemului securității internaționale sunt relevate prin argumentul realismului ofensiv – marile puteri sunt actorii principali în politica internațională, statele dețin dotări militare, ceea ce le dă posibilitatea să atace alte state. Totodată, niciun stat nu poate fi sigur că un alt stat nu-și va folosi mijloacele militare împotriva lui.

Sfârșitul războiului rece a dus la crearea unui nou sistem de securitate internațională cu o nouă ordine internațională, bazată pe reconsiderarea valorilor general umane ce consolidează legăturile dintre state și națiuni. Cel mai important efect al sfârșitului războiului rece l-a constituit înlăturarea barierelor care au stagnat globalizarea [186, p.23]. Argumentul privind simpla influență nu mai este unul prioritar, accentul fiind plasat în zona acțiunilor de forță exprimate prin mijloace și metode economice, tehnico-științifice și politice. Astfel, embargoul economic al statelor Uniunii Europene impus Federației Ruse, în rezultatul acțiunilor separatiste întreprinse de către aceasta din urmă în Ucraina, reprezintă un exemplu elocvent al actualității realismului post-clasic în relațiile internaționale actuale. Totodată, aspectul militar în relațiile dintre state se păstrează ca element al forței în cadrul sistemului de asigurare a securității naționale [122, p.25].

Principala particularitate a sistemului de securitate internațională post-război rece era rolul dominant al SUA, ca fiind „jandarmul mondial” – etichetate din care derivă nu doar calitatea de hegemon mondial, ci și cea de putere permanent contestată, într-un fel sau altul, de ceilalți actori ai sistemului internațional [128, p.123]. Încă la începutul anilor 90 ai secolului XX s-a pus problema dacă unipolarismul poate constitui o formulă durabilă în politica internațională [202, p.23]. Drept rezultat, în mediile academice occidentale s-au remarcat două școli de gândire: așa-numiții decliniști, care susțin că statutul SUA de unică superputere este un moment istoric trecător în sistemul internațional, iar contrabalansarea din partea altor actori majori nu va întârzia să apară [89, p.367]. Pe de altă parte, adepții teoriei „preeminenței SUA” afirmă că un sistem unipolar, cum este SUA, poate fi durabil, deoarece dispune de resursele și instrumentele de putere economică, politică, militară și tehnologică necesare pentru a proiecta ca balansarea împotriva sa să devină improbabilă. În același timp, un sistem unipolar dominat de SUA, în opinia lor, ar fi unul pașnic și stabil [74, p. 10-11].

Profesorul Universității din Kornwell, W. La Feber, specialist în problemele conducerii, face conexiunea dintre escaladarea terorismului internațional și triumfalismul SUA ca unul dintre actorii-cheie ai politicii mondiale contemporane. Concentrarea atenției asupra intereselor internaționale, strategiile eronate ale politicii culturale și externe, ce nu țin cont de realitățile pluralismului democratic și de latura lor tenebră, conexă cu creșterea influenței organizațiilor nonguvernamentale, se remarcă ca trăsături caracteristice triumfalismului SUA ce provoacă activizarea terorismului internațional [204, p.8-9].

Interesele SUA din prima decadă a secolului XXI au fost incluse în așa-numita „Doctrina Bush”, lansată în septembrie 2002, numită și „Războiul împotriva terorismului”, care reprezenta un adevărat suport ideologic pentru războaiele din Afganistan și din Irak. Deși inițial „Doctrina Bush” prevedea metode de pedepsire a statelor care au sponsorizat acțiunile teroriste împotriva SUA, ulterior doctrina a evoluat, incluzând războiul preemtiv și preventiv realizat în mod unilateral împotriva teroriștilor și a regimurilor care planificau atacuri teroriste în adresa SUA, chiar dacă aceste atacuri nu erau iminente. Politologul american H.Kissinger susține că această doctrină revoluționară pentru politica externă va spulbera atât Carta Națiunilor Unite și dreptul internațional, cât și întregul sistem occidental de ordine internațională datând încă din secolul XVII [140, p.49]. Savantul american consideră că abandonarea abruptă a conceptului de suveranitate națională a marcat nașterea unui nou stil de a promova politica externă sub influența politicii interne și pe baza invocării unor sloganuri moraliste universale.

Președintele american G.Bush reintroduce termenul noua ordine mondială în scopul caracterizării sistemului de relații internaționale, care a urmat colapsului URSS. H. Kissinger realizează o apreciere justă a acestei noi ordini mondiale, susținând că ceea ce este nou în legătură cu noua ordine internațională este faptul că Statele Unite nu pot nici să se retragă din lume, dar nici să-o domine [92, p.707]. Este evident că viitorul apropiat aparține unei lumi multipolare, iar lumea este deja multipolară din punct de vedere economic și va exista o difuziune a puterii pe măsură ce revoluția informațională va înregistra progrese. Triumfalismul SUA se regăsește și în politica promovată de președintele B.Obama, care denotă rolul ambițios al țării în cadrul sistemului de securitate internațională, caracterizat prin Noua Strategie de Apărare a SUA prezentată în ianuarie 2012 (Menținerea SUA ca lider global: Priorități în domeniul apărării pentru sec. XXI), care prevede: reducerea stocului de arme nucleare; trecerea de la capacitatea SUA de a purta concomitent două războaie majore la o capacitate de a susține simultan un război major și unul local; păstrarea superiorității militare a SUA cu forțe mai reduse, dar agile și flexibile, capabile să răspundă prompt la toate tipurile de amenințări; proiectarea și construirea avioanelor de bombardament, a rachetelor balistice și submarine care să le înlocuiască pe cele care urmează să fie scoase din uz; reducerea semnificativă a forțelor militare terestre ale SUA; orientarea spre regiunea Asia-Pacific prin sporirea prezenței militare americane în această regiune și reducerea efectivelor militare din Europa [113, p. 24].

SUA este statul a cărui putere soft (sanțiuni, recompense, plăți, compromisuri rezultate în urma unor medieri, aranjamente avantajoase etc.) a fost cea mai eficientă în secolul XX. Valorile politice, economice, financiare, culturale promovate au avut o mare atractivitate, mai ales în perioada războiului rece. Dar, în momentul în care pentru a le promova și în alte spații SUA au recurs exagerat la sprijinul instrumentelor hard (recursul la violență armată), lucrurile au început să se complice. În acest sens s-a intensificat curentul antiamerican nu doar în mediul musulman, ci și în America de Sud, considerată de peste două secole grădina din spate a SUA, cu toate că Statele Unite, în comparație cu alte state, sunt cel mai puternic implicate militar și financiar în gestionarea problemelor de securitate ale lumii [191, p.71].

Începutul secolului XXI este caracterizat, însă, de manifestarea tot mai consolidată a mai multor centre de putere internațională. Z.Brzezinski susține că în cadrul polurilor de putere Europa și Japonia mizează clar pe ideea de stabilitate și securitate internațională, în timp ce China și Federația Rusă rămân deschise și interesate în eventuale mutații geopolitice. În același context, S.Huntington susține că în lume s-a format așa-numita „axă a instabilității” sau „axă a crizei” care include Balcanii, Caucazul, Africa de Nord, Orientul Apropiat, Asia Centrală și de

Sud, ce separă lumea bogată de cea săracă [92, p.33-48]. Atât China, cât și Federația Rusă critică eforturile de a promova drepturile omului, considerându-le ingerință în politicile interne. La China s-ar putea alătura și alte state, de dimensiuni mai mici, dar cu o economie remarcabilă sau chiar mai puțin dezvoltată (Taiwan, Singapore, Coreea de Sud, Vietnam etc.), care vor dori să beneficieze de protecție și acces la resurse.

Unii analiști în domeniu, spre exemplu A.Bozeman, consideră că noul sistem de securitate internațională este mult mai instabil decât cel din perioada războiului rece, caracterizat de o stabilitate și siguranță aparent previzibilă și de balanța teroriei nucleare dintre superputeri. Astfel, neorealiștii afirmă că sistemele bipolare sunt mult mai stabile decât cele multipolare [147, p. 881-909]. În opinia lor, sistemul de securitate este caracterizat de prezența riscului unei abundențe tot mai diversificate de centre de putere – statale și nonstatale, care iau naștere fără ca cineva să fie responsabil de a face ordine în afacerile mondiale. În această situație, teroriștii pot să atace o superputere și să provoace un război global împotriva terorismului, fără un final clar și previzibil. Partenerii de altădată apropiați în cadrul NATO se contrazic astăzi în privința politicilor de securitate globală, reacțiile venite din Europa și din America referitor la războiul din Irak din 2003 (Franța și Germania s-au opus acestui război), atestând un decalaj evident. Dezacordurile dintre democrațiile occidentale sunt considerate chiar mai profunde și mai explozive decât cele dintre componentele europeană și americană ale coaliției occidentale. Acest sistem este amenințat de ciocniri între culturile lumii, care par să stea la baza unor conflicte interstatale, etnice, rasiale, naționale [85, p. 78]. În favoarea bipolarismului este și argumentul, potrivit căruia principalele cauze ale războaielor sunt în legătură directă cu numărul marilor puteri, iar numărul principalilor actori ai războiului este mai probabil în cazul multipolar, decât în cazul bipolar.

Actele terorismului internațional constituie o particularitate specifică noii ordini mondiale, despre care J.Dugard susține că sunt orientate spre subminarea sistemului politic internațional [158, p.16]. Prin amploarea și dimensiunile formelor sale, terorismul a dobândit în ultimele decenii o reconfigurare, un caracter global, constituind un factor de risc major pentru pacea și securitatea mondială.

Constituirea coaliției antiteroriste i-a determinat pe unii politologi să opineze despre „cel de-al patrulea război mondial”, care opune două tabere: hiperterorismul și țările din coaliția antiteroristă. Dacă la începutul constituirii coaliției antiteroriste împotriva Afganistanului, doar Franța, Federația Rusă și China au manifestat rezerve în raport cu aceasta, atunci mai târziu această coaliție a fost contestată de o bună parte din țările participante. În cazul Irakului, cu excepția Marii Britanii și a statelor din Estul Europei, celelalte state nu au făcut parte din

coalitiie. În același context, operațiunea Enduring Freedom, lansată pe 7 octombrie 2001, formată din peste 90 de țări, va ramâne în istorie drept cea mai de amploare coalitiie constituită până în prezent. Până la acest moment, agresiunile terorismului nu au fost tratate pe măsura pericolozității lor și nu au fost analizate ca fragmente dintr-un război sistematic și de amploare. Războiul antiterorist nu presupune acțiuni militare clasice, ci este o nouă și foarte importantă remarcă a legitimității atacurilor asupra terorismului în general [218, p.167]. Această opinie este confirmată de G.Clemenceau, care afirma că războiul este un element prea grav pentru a fi lăsat doar pe seama militarilor [57, p.18]. Cu regret, războiul împotriva terorismului a evoluat spre un război prin intermediul terorismului [163, p.11], în rezultat suferind popoare întregi. Există analiști militari care apreciază serviciile de informații ca fiind a patra categorie de forțe armate, alături de cele terestre, aeriene și navale [231, p.261]. Considerăm, că războiul antiterorist s-ar soluționa mult mai ușor prin intermediul serviciilor speciale și prin cooperarea dintre organele de drept din diferite state, decât pe cale armată.

Războiul antiterorist este un război de generația a patra, un război hibrid, care corespund epocii informației, inclusiv noii revoluții în domeniul militar. Acestea sunt războaie extinse, care cuprind, practic, toate domeniile: politic, economic, social, cultural și militar. Războaiele din generația a patra sunt războaie disimetrice și asimetrice. De o parte, se află puterile high tech, de cealaltă parte, entitățile antinomice care vizează accesul la tehnologiile înalte și păstrează atitudini conservatoare. Atacurile din 11 septembrie 2001, ca și răspunsul prompt, înalt tehnologizat și extrem de precis, al americanilor constituie un exemplu de ceea ce înseamnă un război hibrid [184, p.132].

Multiplele relații în plan internațional se supun greu controlului și se bazează în principiu pe propriile posibilități și interese ale statului, ceea ce a creat un vacuum al puterii care tinde a fi acoperit cu tot felul de forțe extremiste și distructive. Acestea s-au manifestat printr-un masiv val de acte teroriste, care au periclitat securitatea multor state, mijloacele și metodele teroriste afectând și destabilizând structura socială existentă construită de actorii sistemului de securitate, care sunt de acord să respecte anumite reguli sau convenții [67, p.6-7].

Puterea crescândă a corporațiilor multinaționale, care coordonează tot mai multe resurse umane și materiale și care exercită o influență politică mult mai sporită decât majoritatea statelor lumii, adâncește contradicțiile dintre culturi și amenință drepturile oamenilor de pretutindeni de a dispune de o parte rezonabilă din bogăția materială a pământului. Corporațiile multinaționale aliate cu țări occidentale complice, mai ales cu SUA, sunt identificate drept principali opresori ai celor săraci. Ele conduc prin intermediul unor organizații internaționale precum Fondul Monetar Internațional,

Banca Mondială și Organizația Mondială a Comerțului [93, p.29]. Caracterul și nivelul amenințărilor determină principalele direcții de activitate privind prevenirea și localizarea lor, formele, procedeele, mijloacele și metodele de soluționare a problemelor, catalizatorul tuturor constituindu-l circumstanțele istorice și modul sau gradul în care acestea sunt exploatate [48, p.142].

Principalele caracteristici ale sistemului de securitate internațională sunt: sfârșitul bipolarității și reorganizarea centrelor de putere; creșterea numărului de țări; creșterea numărului de organizații internaționale, inclusiv al celor neguvernamentale. Terorismul, prin modul său de manifestare, în ultima perioadă s-a transformat într-un actor global. O altă particularitate este răspândirea conflictelor de tip etnico-religios. Ultimele decenii au demonstrat că tendințele spre conflicte ce au la origine pretenții teritoriale s-au diminuat, în schimb s-au amplificat și diversificat modalitățile de soluționare prin forță a divergențelor de natură etnică sau religioasă. Performanțele tehnicii militare în continuă dezvoltare și proliferarea accentuată a acesteia reprezintă o trăsătură distinctă a mediului internațional de securitate. Progresele științei și tehnicii, precum și diversificarea mijloacelor IT&C sofisticate au oferit multor actori statali sau nonstatali posibilitatea de a achiziționa și deține unele tipuri de arme, uneori disproporționate în raport cu necesitățile de apărare, puterea și resursele proprii [103, p.8].

Orientul Mijlociu continuă să constituie o regiune instabilă din punctul de vedere al securității, care înglobează state ce susțin financiar sau acordă asistență în pregătirea teroriștilor, prin crearea centrelor teroriste, înconjurate de state ce constituie puteri nucleare (Federația Rusă, India, China, Israel, Pakistan). În plus, rachetele balistice aflate în gestiunea Iranului ar putea fi aplicate spre realizarea unor atacuri asupra statelor europene [80, p.209-211]. În ultima perioadă ținta predilectă a terorismului în Orientul Mijlociu au constituit-o cetățenii, bunurile și interesele SUA, dar și cele ale Statului Israel, în acest din urmă caz chiar pe teritoriul național [214, p.154]. Crizele de identitate în această regiune dispun de potențialul de a se transforma în crize de securitate. În prezent, lumea islamică cunoaște o creștere relativă a puterii sale, adițional confrutându-se cu dificultățile identificării unei linii politice unitare în mediul islamului datorită celor două orientări politico – juridice ale acestuia: cea sunnită (tradiționalistă) și cea șiiită (revoluționară). Prima tendință moderată și conciliantă își are centrul în Arabia Saudită, cea de a doua, predispusă la violență - în zona iraniană.

La nivel global, o altă formă de manifestare a crizei identitare o constituie fundamentalismul religios. Globalizarea pune sub semnul întrebării valorile și identitățile locale, confruntând societățile cu provocări la care acestea sunt impuse să riposteze prompt [179, p.339]. Comportamentul alienat al musulmanilor, în special al radicalilor islamici, este alimentat

de ura acestora față de Occident, față de întreaga civilizației occidentale, cu libertatea ei de gândire și egalitatea sexelor [128, p.2]. Este de prevăzut o schimbare de esență a concepțiilor politicii de securitate a statelor, în sensul că noua ordine mondială care presupune globalizarea economică impune și globalizarea securității [113, p.67].

Extinderea terorismului este întemeiată în mare parte pe numărul în creștere al organizațiilor teroriste la începutul secolului XXI. Anume datorită metodelor utilizate de acestea, particularităților pe care le reprezintă, terorismul capătă dimensiuni transfrontaliere. Iar nivelul de combatere a acestuia reprezintă veriga slabă a sistemului securității internaționale. Din acest considerent analiza organizațiilor teroriste este importantă nu doar întru asigurarea eficienței a localizării, monitorizării și nihilării lor de către instituțiile abilitate naționale și internaționale, ci și pentru cercetarea impactului acestora asupra sistemului de securitate internațională. Cercetarea complexă, multilaterală a organizațiilor teroriste actuale, a relațiilor dintre acestea permite aprecierea obiectivă a situației în lupta antiteroristă, a rolului pe care îl au actorii sistemului securității internaționale în combaterea acestui flagel.

Manifestarea terorismului prin intermediul organizațiilor teroriste are un impact negativ și distructiv asupra sistemului securității internaționale, deoarece acestea sunt consolidate prin capacitatea de a destabiliza sistemele organizate de pe scena internațională, cum sunt entitățile statale, și de a crea în lume haos. Promovându-se la nivelul de actor internațional, influența organizațiilor teroriste pe arena internațională se bazează pe teroare realizată inclusiv prin acte teroriste. Este necesară diferențierea actelor teroriste de actele organizațiilor teroriste, deoarece nu toate acțiunile unei organizații teroriste pot fi catalogate ca teroriste, după cum nici toate actele teroriste nu sunt obligatoriu săvârșite de organizațiile teroriste [35, p.66].

La începutul secolului XXI în lume sunt prezente aproximativ 1000 de grupări și organizații din circa 70 de state, care apelează în activitatea lor la metode teroriste [77, p.58]. Potrivit altor surse, numărul organizațiilor și grupărilor teroriste de diferite orientări în prezent este de peste 500 [137, p.2]. Unii experți evaluează numărul actelor teroriste produse anual, estimându-le de la 320 până la 660 [173, p.28]. Aceste cifre denotă că organizațiile teroriste reprezintă o verigă importantă de dezechilibrare a sistemului securității internaționale. Totuși, este foarte dificil de a întocmi un registru al organizațiilor teroriste, deoarece una și aceeași organizație deseori figurează sub diferite denumiri [310].

Organizația teroristă oferă membrilor săi o contra cultură cu norme și valori opuse celor acceptate social, rezultatul fiind o izolare de societate, uniformitate, coeziune, supunere. Una dintre cele mai influente organizații teroriste, constituită în ultima perioadă de timp, este Statul

Islamic, care pune în aplicare teroarea în rândul populației, pe al cărei teritoriu se manifestă. Un exemplu elocvent de terorizare a populației de către această organizație teroristă constituie cazul mediatizat intens al unei fete de 4 ani din Siria: în momentul în care copilul a fost fotografiat, el a crezut că se află față în față cu o armă de foc și a ridicat mâinile în sus pentru a se suplica [268]. Astfel, creând o alter-realitate pentru individ, organizația teroristă ajunge la o sacralizare a violenței [306, p.21].

Pe parcursul anului 2015 rețeaua teroristă Statul Islamic a recrutat cel puțin 400 de copii în Siria, așa-numiții „pui ai califatului” antrenați în poligoane militare, supuși unor campanii dure de îndoctrinare fără precedent. Pe larg, în scop de recrutare a potențialilor teroristi, liderii organizațiilor teroriste internaționale utilizează rețelele de socializare, acordând și surse financiare substanțiale persoanelor din familiile socialmente vulnerabile [271].

Important este să determinăm dacă termenul „teroriști” se referă și la membrii pasivi ai organizațiilor teroriste sau doar la cei activi, ale căror obiective sunt planificarea și realizarea atacurilor teroriste. Spre exemplu, membrii pasivi ai organizațiilor teroriste, cum ar fi Statul Islamic, Armata Republicii Irlandeze (IRA) sau Partidul Muncitoresc din Kurdistan (PKK), sunt în mare parte după specialitate bucătari, casieri, specialiști în logistică, medici sau militari, care pot trece cu vederea terorismul ca fenomen. Spre deosebire de liderii principali, executorii care săvârșesc actele teroriste sunt recrutați în organizație din diferite motive. Noii recruți sunt adesea tineri izolați și alienați, care aderă la organizații nu doar pentru că simpatizează cauza și idolatrizează liderul, dar și pentru că vor să aparțină unei organizații, care să aibă încredere în ei [124, p.23].

Abordând subiectul structura organizațiilor teroriste, enunțăm că sunt câteva tipuri, cel mai des utilizate fiind structurarea piramidală și după modelul ierarhiei militare, numită în literatura de specialitate și structurarea de tip umbrelă sau pe celule cu efectiv restrâns. Organizația de tip piramidă recunoaște importanța membrilor pasivi în calitate de elemente ale organizațiilor teroriste, reprezentând avantajul transmiterii rapide a deciziilor și un control de nivel maxim asupra elementelor componente. Organul de conducere suprem revine liderului sau conducătorului organizației, care determină politica entității, elaborează strategiile de activitate curentă și de perspectivă. Cel de al doilea nivel se reduce la cadrele active și la executanți, care participă la antrenarea noilor membri, dar și la săvârșirea atacurilor teroriste. Al treilea nivel îl reprezintă susținătorii activi, care, deși nu sunt membri ai organizației teroriste, acordă susținere financiară, asigură asistența tehnică și logistică. Din acest ultim nivel fac parte și susținătorii pasivi [102, p.71].

În noua logică structurală a rețelei de tip umbrelă teroriștii atribuie funcții specifice unor diferite cercuri ale rețelei [112, p.73]. Astfel, cercul I, cel mai restrâns și cel mai activ, are drept

sarcină acțiunea; cercul II este preocupat de acordarea susținerii active prin obținerea de fonduri financiare, captarea informațiilor în regim real, procurarea de armament, asigurarea contactelor operative între celule; cercul III este direct axat pe acordarea sprijinului pasiv manifestat prin identificarea locuințelor gazdă, închirierea spațiilor locative și a mijloacelor de transport, colectarea fondurilor financiare. Cu cât mai mult se apropie de cercul operațional cu atât structura este mai descentralizată pe celule, iar ca regulă de bază a activității teroriste, oricare funcție poate fi asumată în cadrul celulei de fiecare membru în parte, respectiv în cadrul rețelei de fiecare celulă, ceea ce permite derularea operațiunilor teroriste chiar în perioada acțiunilor contrateroriste realizate de structurile statale abilitate în combaterea terorismului [306, p.31-34]. Fluctuațiile sistemului securității internaționale sunt determinate și de tendința organizațiilor teroriste spre autoorganizare, spre a constitui celule proprii sub conducerea unui lider local autoritar, care operează atât independent, cât și, în multe cazuri cu susținerea din partea unor grupări teroriste internaționale. Spre exemplu, ramura egipteană a grupării jihadiste Statul Islamic Ansa Beit al-Maqdess, recent redenumită Provincia Sinai, care a revendicat majoritatea atentatelor sângeroase care au zguduit nordul Sinaiului după ce armata 1-a destituit pe președintele islamist Mohamed Morsi în iulie 2013 [275]. O altă grupare a Statului Islamic care activează independent este Tigris River.

În ultimul timp, în scopul constituirii celulelor teroriste prin rețeaua Internet sunt distribuite instrucțiuni privind tacticile și formele de săvârșire a actelor teroriste, este răspândită pe larg literatura islamică fundamentalistă. Important aspect al noului fenomen îl reprezintă răspândirea cultului martirilor, asociat atacurilor sinucigașe. Exemple elocvente de acțiune sub această formă, care accentuează extremismul islamic, sunt atacul terorist de la redacția Charlie Hebdo, Franța (7 ianuarie 2015) și atacurile constante ale „martirilor” palestinieni împotriva Statului Israel.

Structura piramidală este fragilă și rezistă cu dificultate investigațiilor poliției. Structura pe bază de celule este mai ușor de utilizat, în mod special dacă celulele acționează autonom și independent, în vederea unui scop comun. În cazul în care una din celule este descoperită, celelalte vor continua să acționeze. Un sistem mixt poate să îmbine avantajele celor două tipuri de organizare, cu condiția ca nivelurile ierarhice să fie suficient de bine compartimentate [96, p.71].

Specialiștii în domeniu consideră că în următorii 15 ani structura organizatorică a formațiunilor teroriste se va modifica prin implementarea așa-numitei „descentralizare”. Nu vor mai exista organizații teroriste de proporții, concentrate în perimetrul unui teritoriu anumit. Prin urmare, se va constitui o rețea extinsă de răspândire a ideologiei islamice radicale, iar „vârful lancei” va fi îndreptat spre Europa de Est, Asia Centrală și cea de Sud-Est [192, p.275].

Însuși terorismul este un fenomen multicauzal și ar fi eronat să se considere că un act terorist are doar o singură cauză [62, p.379], cum ar fi necesitatea psihologică a teroristului de a comite un act de violență. Cu atât mai mult că actul terorist înlocuiește întotdeauna legalitatea cu ilegalitatea. Actele teroriste reprezintă diferite acțiuni de violență, prin care persoane sau grupuri de persoane atentează la viața și la integritatea corporală sau la bunurile unor demnitari, lideri sau personalități politice, ale membrilor de familie ai acestora. De regulă, asemenea acte se săvârșesc împotriva unor grupuri politice, organizații sociale, instituții, grupuri de persoane reunite în mod organizat sau aflate întâmplător în locuri sau localuri publice sau private. Dacă, asemenea acte sunt îndreptate contra ordinii internaționale, atunci ele pun în pericol relațiile internaționale, constituie o amenințare directă împotriva păcii, pot crea tensiuni și acutiza relațiile dintre state, produc instabilitate într-o anumită zonă geografică or situații de confruntări, în orice caz, ele prejudiciază climatul internațional.

Particularitățile și cauzele formării și activității organizațiilor teroriste ar trebui identificate în dinamica crizelor economice, culturale și sociale, în politica de alienare a tinerilor care trăiesc ca imigranți, în creșterea criminalității și expansiunea rețelelor controlate de lumea interlopă [143, p.5]. Manifestările teroriste țin de criza de identitate națională, religioasă, etnică, culturală, de criza sistemului politic destructurat violent și rapid în ultimul timp, de procesul de globalizare economică și regionalizare.

Actualmente, organizațiile teroriste au tendința de a crea noi structuri teroriste. Spre exemplu, se observă orientarea spre unificarea și colaborarea grupărilor teroriste la nivel operațional prin consolidarea relațiilor dintre diverse grupări și rețele teroriste, fiind evidentă tendința de intensificare a cooperării între organizații. Adesea, sunt planificate și aplicate în practică acțiuni teroriste aparent dispersate, desfășurate, însă, simultan sau consecutiv, în care să se recurgă la arme perfecționate. Consolidarea în plan internațional a tuturor mișcărilor teroriste nu poate fi, deoarece prea diferite sunt reperele lor ideologice. Autorul francez G.Levasseur sublinia că o sursă importantă a terorismului internațional cu caracter politic rezidă în mod special în recrudescența mișcărilor iredentiste [137, p.6].

De regulă, cooperarea între organizațiile teroriste se stabilește între cele care dispun de o bază ideologico-politică comună sau similară. Drept formă de colaborare între organizațiile teroriste, specifică terorismului contemporan, constituie formarea unor uniuni teroriste, în special de orientare naționalistă și islamică. Un exemplu în acest sens ar fi crearea cu susținerea activă a lui Usama Bin Laden la sfârșitul anilor '90 a Frontului Internațional Islamist de luptă cu evreei și krestonostamii, care întrunește un șir de organizații extremist-teroriste din Orientul Apropiat și din Asia de Sud.

O altă formă de cooperare a teroriștilor ține de domeniul finanțării, vizând schimbul de informații, instruirea, suportul logistic, planificarea și săvârșirea atacurilor. Organizațiile teroriste cu obiective de atins într-o anumită țară sau regiune pot atrage forțe și sprijin din partea unor grupări din alte țări sau regiuni. Confirmă această realitate conexiunile dintre Statul Islamic și grupările teroriste din Asia de Sud-Est.

În ultimul timp se atestă cazuri când și statele finanțează organizațiile teroriste. La nivel oficial, acestea condamnă terorismul, indirect însă îi acordă susținere tacită sau chiar expresă. Motivul derivă din faptul că statele respective promovează aceleași idealuri ca și unele grupări teroriste sau din frica ca acestea din urmă ar putea să se răzbune în cazul luării unor măsuri drastice în privința lor. Din aceste considerente, unele state au permis unor suspecți sau chiar unor teroriști intrarea pe teritoriul lor sau tranzitarea în schimbul acceptării tacite de către organizațiile teroriste a obligației de a nu organiza pe teritoriul acestor state acte teroriste [221, p.152].

Spre exemplu, în perioada războiului rece cele două superputeri, URSS și SUA, au susținut financiar și au utilizat în interes propriu acțiunile de tip terorist sub aproape toate formele de manifestare a acestora. În acea perioadă, aceste acțiuni erau controlate și puse sub ideologia a confruntării și a disensiunii reciproce. De aceea, practic toate organizațiile teroriste cunoscute au suporturi ideologice consolidate încă din perioada sus-vizată [137, p.6].

Amenințările din partea organizațiilor teroriste, în special în perioada de după războiul rece, sunt mult mai dificil de identificat și de analizat [91, p.38]. Constatăm transformări și în ceea ce înseamnă reorientarea grupărilor teroriste dinspre țintele „grele” (guverne, sedii diplomatice etc.) spre ținte „ușoare”, însă importante din punct de vedere simbolic și care produc psihoze puternice în rândul populației [105, p.256].

În literatura de specialitate diferențierea organizațiilor teroriste se face și prin termenii „noul terorism” apărut în anii 90 ai secolului XX, care este organizat ca o rețea și nu ca o ierarhie și „vechiul terorism”, deosebirea constând în motivațiile, scopurile și metodele de activitate. Teroriștii de școală veche sunt motivați prin ideologie politică și au avut obiective specifice, limitate din punct de vedere geopolitic și teoretic; cu ei se putea negocia. Sub anumite aspecte, teroriștii de stil vechi, cum ar fi membrii IRA și ETA, operau în același univers cultural strategic cu forțele legii și ordinii, comportamentul lor strategic fiind familiar și ușor de sesizat. Trăsăturile noului terorism contrastează puternic cu ale predecesorului său. Așa-numiții teroriști noi au o motivație religioasă (chiar dacă și cu un substrat politic) și nu se concentrează doar asupra câtorva chestiuni specifice dintr-un context geopolitic limitat. Spre exemplu, noul terorism al Al-Qaida generează o problemă strategică extraordinară: este foarte dificil de penetrat

din punct de vedere cultural; dispune de experiență și profesionalism în purtarea războiului neregulat; se bucură de prestigiu; își modifică în mod constant organizarea și metodele; urmărește să pedepsească, să producă durere și distrugere, acțiuni autorizate prin voința lui Dumnezeu așa cum este interpretată aceasta; preferă realizarea unor atacuri cu bombe, tactică ce face ca contracararea terorismului să fie destul de dificilă [71, p.297-299].

Colaborarea organizațiilor teroriste cu structurile criminale este o particularitate specifică actualității, care se realizează prin identificarea pozițiilor și intereselor comune. Prin interferența cu lumea interlopă organizațiile teroriste pot obține beneficii financiare, atât din activități ilegale, cât și din activități perfect legale, dar controlate de teroriști. Interferența acestor două fenomene duce la apariția unor noi forme de risc, reprezentate de mijloace financiare obținute de grupările teroriste din activități specifice crimei organizate, ceea ce duce la amplificarea unei stări de îngrijorare privind perspectiva de a instaura și consolida pe teritoriul național structuri specifice criminalității organizate. Un șir de organizații teroriste utilizează măsuri criminale de autofinanțare, folosind în acest scop, spre exemplu, jaful (SUA, Irlanda de Nord), răpirea în schimbul recompensei (Cecenia), comercializarea drogurilor (Peru, Afganistan), infrafracțiuni cu caracter financiar-bancar, contrabandă cu produse cu pericol tehnogen, traficul de persoane [162, p.61]. Comercializarea ilegală a stupefiantelor, armamentului și altor mărfuri ilegale scumpe deseori este una dintre cele mai principale surse de finanțare a organizațiilor teroriste. Potrivit datelor Departamentului SUA de combatere a traficului de stupefiante, 39% din lista neagră a organizațiilor teroriste sunt legate, într-o măsură sau alta, de narcobusiness [156, p.22].

O altă sursă importantă de venit pentru organizațiile teroriste o constituie donațiile private și utilizarea neadecvată a „ZAKAT”-ului [267]; respectiv a treia parte din aceste venituri musulmanii o transmit celor săraci sau nevoiași. Sponsorizarea organizațiilor și actelor teroriste se mai efectuează prin structuri financiare ilegale, cum ar fi „hawala”. Toate tentativele serviciilor secrete occidentale de a contracara activitățile bancare de acest gen pe propriile teritorii au eșuat, deoarece toate tranzacțiile în cadrul acestor sisteme bancare se bazează pe încredere și sunt efectuate prin neîntocmirea de acte sau prin utilizarea bazelor de date electronice. Din acest motiv, fluxurile de numerar în aceste sisteme financiare nu pot fi monitorizate. Liderii organizației HAMAS, spre exemplu, solicită fonduri de la palestinienii din diasporă, care, pe de-o parte, sunt folosite pentru a susține spitalele din Fîșia Gaza și, pe de altă parte, pentru a procura armament [61, p.55].

Finanțarea terorismului acoperă două domenii distincte: finanțarea atacurilor teroriste și finanțarea rețelelor teroriste. Prevenirea și combaterea acestor fenomene implică identificarea

fondurilor, dar și analiza utilizării mijloacelor de transfer financiar. Se observă că într-o lume financiară, în care resursele financiare nu se mai deplasează sub forma lor materială, ci sub forma ordinelor bancare, trebuie identificate cât mai rapid posibil mijloacele legale de acțiune împotriva acestora, cât și „înghețarea fondurilor” ca punct important în blocarea fondurilor destinate activităților teroriste [232, p.340]. Terorismul contemporan a diversificat tot mai mult sursele de finanțare, ajungând să depindă tot mai puțin de sponsorizările unor state și formând afilieri internaționale bazate pe afinități religioase sau ideologice și pe ura comună împotriva marilor puteri.

Coraportul dintre acțiunile organizațiilor teroriste și componentele sistemului de securitate internațională este unul asimetric, fiind axat pe avantajele sau vulnerabilitățile uneia dintre părțile aflate în conflict [183, p.101]. Savantul G.Miunkler consideră că activitatea teroriștilor este un răspuns asimetric la provocările globalizării [248, 56].

În contextul definirii mecanismului terorismului asimetric și, respectiv, a organizațiilor teroriste, vom aplica o analogie cu legea universală a creării forțelor. Pe axa xy ce reprezintă cadrul legal, norma socială și etică. Vom considera obiectul S ca un complex format din statul de drept, societatea democratică, asupra căruia acționează un vector d – democrație, libertate, pluralism, caracterizat printr-o forță egală cu capacitatea de coerciție a statului, cu punctul de aplicație S , direcția xy și orientat ca sens spre un punct $S1$ – securitate națională, ordine socială. De asemenea, vom lua în considerare mulțimea de vectori ti caracterizați de direcții diverse, toate diferite de cea a axei xy , sensuri aleatorii, forțe diverse, dar niciuna mai mare în modul – violență – cu cea a vectorului d și care au ca puncte de aplicație diferite ipostaze ale aceluiași obiect S în evoluția sa către punctul $S1$. În conformitate cu principiile compunerii analitice a vectorilor, este evident că, dacă oricare din vectorii din mulțimea ti s-ar situa pe aceeași direcție cu vectorul d , (adică, pe axa normei sociale și a legii) obiectul S – societatea, statul – ar ajunge în punctul $S1$ – securitate, ordine socială – cu o viteză mai mică (în funcție de diferența raportului de forțe), dar sigur va ajunge, întrucât forța coercitivă exercitată de stat este mult mai puternică decât forța violentă a oricărei organizații teroriste. Dat fiind faptul că singurul scop realizabil al terorismului este de a împiedica sistemul social să ajungă la o stare de securitate deplină, acesta nu are nevoie decât de o forță minimă, dar care să se afle în afara legii. Rezultatul astfel obținut va fi devierea lui S de pe traiectoria care să permită atingerea punctului $S1$. Situația este problematică din perspectiva sistemului social: pentru a se menține pe direcția pe care a plecat, societatea și statul trebuie să fie susținuți de anumiți vectori care să fie capabili să se plaseze pe aceeași axă cu ti (deci, în afara normelor sociale și juridice), dar într-un sens contrar și cu o forță

perfect egală. Acești vectori nu pot fi decât serviciile de securitate și asigurare a ordinii publice. Pericolul cel mai grav în această eventualitate este cel al nerespectării principiului proporționalității reacției, întrucât în momentul în care contraforța opusă vectorilor teroriști este disproporționată, aceasta va contribui la devierea sistemului de pe axa legală (spre exemplu, conflictul israeliano-palestinian) [306, p.10].

Actele teroriste, de regulă, se săvârșesc departe de sediul sau de locul de reședință al organizației teroriste. Această particularitate era specifică și terorismului istoric, când atrocitățile comise vizau obiective de utilitate economică, socială, culturală și religioasă [126, p.7]. În activitatea teroristă acestea vizează obiective cu o semnificație deosebită pentru țara țintă, producând pagube materiale de miliarde de dolari și scăderea investițiilor străine în țările afectate.

Aplicarea premeditată a amenințării cu violența constituie una dintre cele mai importante particularități ale organizațiilor teroriste. Dacă în cazul crimei organizate violența este considerată mijlocul prin care se atinge scopul, respectiv obținerea unor profituri, avantaje directe sau indirecte, atunci în cazul terorismului violența ce degajă teroare constituie de facto obiectivul urmărit de organizațiile teroriste pentru a atrage atenția comunității asupra revendicărilor pentru care luptă [66, p.152]. Organizațiile teroriste exploatează carențele instituționale, democrațiile neconsolidate sau sistemele corupte, scopurile politice putând fi realizate prin îndeplinirea unor revendicări de natură religioasă sau etnică [228, p.11]. Organizațiile teroriste manifestă cele mai bizare și unice forme de violență premeditară și bine reflectată [63, p.59], distinct orientate și bine organizate cu ură împotriva civililor, sensibilizând autoritățile de stat care guvernează să le faciliteze sau să le satisfacă unele revendicări înaintate de ele, în scopul de a se răzbuna, de a obliga „ținta” să adopte o conduită convenabilă autorilor, de a sensibiliza opinia publică în legătură cu o cauză anumită, de a eroda stabilitatea politică [124, p.20]. Teroriștii au tendința de a crea o psihoză a terorii nu doar pe timp de război, în situații de criză, dar și pe timp de pace [31, p.8], cu diversificări multiple în situații de criză sau în caz de război.

Organizațiile teroriste utilizează violența și în scopuri politice, împotriva formei de stat a țării [36, p.33]. Teroarea poate fi considerată factorul turbulent, care, inserat în formațiunile statale, provoacă haos [212, p.51]. Aplicarea violenței spre a atinge scopuri politice și inducerea fricii în rândul populației este comună atât războiului, cât și luptei de gherilă [115, p.238]. Deși acțiunile teroriste sunt diferite, lor le este comun: diminuarea puterii de stat și crearea în rândul cetățenilor a sentimentului de frică, panică și neajutorare.

Specific organizațiilor teroriste este și caracterul publicitar al acțiunilor teroriste. Organizațiile teroriste încearcă să arate în mod convingător comunității că ele sunt impuse să utilizeze metode violente pentru a pune capăt umilirii și in justiției poporului său. Prin mijloacele media revendicările și scopurile organizațiilor teroriste sunt făcute publice la scară globală și pot fi recepționate de oricare dintre grupurile țintă. Spre exemplu, în mesajele organizației HAMAS există un grad de violență destul de înalt, avându-se în vedere că elogiază atentatorii sinucigași numindu-i „eroii primului răspuns” sau „leii raidurilor și operațiunilor speciale” [307]. Spre deosebire de „imaginile de pe câmpul de luptă” difuzate atât de HAMAS, cât și de HESBOLAH, organizația Al-Qaeda și Statul Islamic se axează prioritar pe terorismul direcționat spre Occident.

Autopublicitatea are un rol important în motivația acțiunilor teroriștilor. Realizând acțiuni ce atrag atenția comunității internaționale, reprezentanții organizațiilor teroriste tind spre obținerea recunoașterii pe plan mondial a revendicărilor înaintate. Cu cât mai mare este rezonanța actelor de terorism internațional, cu atât mai puternic aceasta stimulează activitățile criminale ale multor organizații teroriste, demonstrând „importanța” activității lor și servind drept temei suplimentar al cerințelor înaintate.

În ultimul timp organizațiile teroriste acordă importanță deosebită diseminării mesajelor pe Internet, dar și creării website-urilor personale pe paginile cărora pot fi vizualizate date legate de statutul grupării, CV liderilor, viziunile politice, contactele cu alte grupări similare, materiale video, foto etc. Faptul că multe grupări și organizații teroriste își asumă responsabilitatea pentru actele teroriste săvârșite se datorează și acestui fenomen. În anii '80 mișcările islamiste își înregistrau predicile lui Khomeini pe casete audio. În prezent, însă, există canalul satelit „Ali-Djazira” și rețeaua Internet prin intermediul cărora liderii ascunși ai organizațiilor teroriste au posibilitatea să apeleze la toți cei care le împărtășesc idealurile [247, p.66].

Mediatizarea evenimentelor, spațiul dedicat acestora constituie una dintre cele mai ieftine și originale publicități realizate în scopul reprezentării intereselor unui grup. Sub acest aspect, mass-media acordă teroriștilor publicitate gratuită. Organizațiile teroriste întreprind măsuri destinate să frapeze opinia internațională, cum ar fi solicitarea de a-și publica în ziare „comunicatele” și de a le difuza pe posturile de radio și televiziune [129, p.31]. Căile de transmitere a mesajelor teroriștilor sunt deosebit de variate, demonstrând abilitatea lor de a utiliza tehnologiile performante și imaginația bogată, care ar putea fi utilizată în scopuri pozitive. În acest sens este bine cunoscută propaganda prin rețeaua Internet, dar mai puțin cunoscută este utilizarea mesajelor subliminale în transmisiile televizate și emisiunile stațiilor radio, în special cele muzicale [83, p.70-71].

De regulă, membrii organizațiilor teroriste, în ansamblu, provin din minorități frustrate, din rândul minorităților naționale, sociale, economice sau de altă factură, care urmăresc atingerea scopurilor prin mijloace violente, clandestine și criminale, acționând independent de orice națiune stat, chiar dacă dispun de un sponsor important din această categorie. Accesul organizațiilor teroriste internaționale la tehnologiile contemporane reprezintă o vulnerabilitate a sistemului securității internaționale, deoarece prin intermediul acestora teroriștii se pot folosi de transferuri bancare și mijloace de comunicare rapide. În condițiile asimetriei covârșitoare în raportul de forțe, tehnologiile moderne au devenit instrumentul favorit al unor grupări care nu dispun de alte mijloace de utilizare a puterii, fiind cel mai utilizat și atractiv mijloc de luptă pentru grupări radicale și fundamentaliste [54, p.12]. Progresul tehnologic nu doar a asigurat grupările teroriste cu noi capacități, dar și a extins considerabil țintele și obiectivele vizate.

Recrutarea teroriștilor reprezintă o importantă particularitate în activitatea organizațiilor teroriste. Acțiunile de atragere a noilor membri se realizează în mod aparte în mediul populației tinere, instruită și chiar domiciliată în Occident, care se simte frustrată, înstrăinată, discriminată, nemulțumită și împărtășește preceptele fundamentaliste și extremiste, acceptă martiriatul și spiritul de sacrificiu în numele unor dogme care pentru o parte din lumea lor sunt indiscutabile [143, p.24]. Mass-media și rețelele de socializare constituie un mijloc indirect de recrutare a noilor membri ai organizațiilor teroriste. Spre exemplu, noile înregistrări de propagandă apărute online demonstrează că islamiștii plasează camera HD pe arme în cazul execuțiilor pentru ca filmările să arate ca în jocurile video [263]. Unii cercetători consideră că instituțiile de învățământ superior constituie unele din principalele locuri de recrutare a teroriștilor [124, p.67-68]. Recrutarea și utilizarea persoanelor de aceeași etnie sau religie cu membrii organizației teroriste, care locuiesc pe teritoriul statului ales drept țintă pentru săvârșirea atentatelor teroriste sau care au aceeași cetățenie ca și ostacii executați devine o particularitate tot mai des întâlnită în prezent. Astfel, spre exemplu, Mohammed Emwazi supranumit și John Jihadistul, călăul care este responsabil pentru decapitarea mai multor occidentali în Siria, fiind la moment și cea mai căutată persoană, este cetățean al Marii Britanii [268].

Una dintre metodele preferate de activitate a organizațiilor teroriste este utilizarea teroristului kamikaze. Primul atac sinucigaș major a fost executat în decembrie 1981, asupra Ambasadei Irakului la Beirut, fiind omorâte 27 de persoane și rănite peste 100. Terorismul sinucigaș a obținut un aspect politic major odată cu asasinarea lui Bashir Jumayyil în septembrie 1982. El a devenit un fenomen internațional odată cu bombardarea Ambasadei SUA din Beirut, în aprilie 1983, fiind omorâte 63 de persoane. În anii '80 ai sec. XX terorismul sinucigaș s-a

răspândit în Liban, Kuwait și Țri Lanka, iar în anii '90 a apărut în Israel și în teritoriile palestiniene, în India, Argentina, Turcia, Tanzania, Federația Rusă și Kenya [296].

Analiza tipurilor de organizații teroriste scoate în evidență diversitatea acestora, mai radicale și violente fiind cele de sorginte radicalist etnice și religioase. Fundamentalismul religios, care naște terorismul religios, poate fi regăsit atât la creștini, la iudaici, budiști, cât și la islamiști [163, p.36-37]. Arderea Coranului de către 5 militari americani în baza militară Parwan din Afganistan la 20 februarie 2012 reprezintă un episod al fundamentalismului creștin, care vine să confirme că modelul Terry Jones nu este unul singular pentru SUA.

Organizațiile teroriste fundamentalist–islamice se bazează pe ideologia islamică, care propagă supunerea permanentă fără a recurge la constrângerea fizică, dând naștere confuziilor religioase privind lupta dintre bine și rău. Organizațiile teroriste fundamentalist-islamice sunt răspândite în mare parte în statele din Asia de Sud-Est. Exemplu în acest sens este Al-Qaeda care a devenit „simbolul luptei împotriva cotropirii lumii musulmane de Occidentul infidel” [31, p.14-17]. Pentru instruirea teroriștilor această organizație teroristă formează tabere și centre speciale. Dacă în anul 1980 sub conducerea lui Usama Bin Laden pe teritoriul Sudanului au fost instituite trei tabere pentru pregătirea teroriștilor, atunci în 1995 asemenea tabere erau deja aproximativ douăzeci la număr [168, p.334].

Unii analiști americani consideră că spre anul 2020 Al-Qaeda va fi înlocuită cu alte grupări de extremiști islamici nu mai puțin fanatici, dar mult mai descentralizați [163, p.264]. În prezent, rețeaua Al-Qaeda s-a extins asupra întregii regiuni balcanice, întinzându-se spre Uniunea Europeană. Pe lângă, Al-Qaeda în regiune mai acționează Statul Islamic, „Jemaah Islamiya”, „Gruparea Abu Sayaf”, „Laskar Jihad”, „Frontul Islamic de Eliberare Moro” etc. Drept obiective comune ale acestor organizații sunt înființarea unor state islamice în care Sharia să constituie legea fundamentală a guvernării sau constituirea unui stat pan-islamic; înlăturarea influenței occidentale și în mod special a celei americane din regiune.

Politologul american S.Huntington consideră că problema principală nu ține de însuși fundamentalismul islamic, ci de islam. Problema islamului este Occidentul, o altă civilizație, popoarele căreia sunt convinse în caracterul universal al culturii lor ce consideră că, forța lor superioară, chiar și în descreștere, le obligă să răspândească această cultură în toată lumea [84, p.217-218]. Potrivit lui S. Huntington, confruntarea între Occident și țările islamice constituie „ciocnirea civilizațiilor” [274, p.35], care mai bine spus, este o ciocnire a religiilor.

Organizațiile teroriste sunt în fond actori nonstatali cu implicații majore asupra sistemului securității internaționale, care influențează elementele constitutive ale acestuia datorită următoarelor particularități:

- localizarea sediilor sau centrelor de instruire pe teritoriul unui stat, cu săvârșirea actelor teroriste pe teritoriul statelor terțe, prin crearea stării de teroare și panică în mediul civililor;

- prin renunțarea de către autorități la teritoriile ocupate, liderii organizațiilor teroriste își fortifică pozițiile strategice, plasând accentele pe dotarea membrilor cu armament sofisticat, pe recrutarea noilor simpatizanți, pe crearea condițiilor favorabile de obținere a susținerii din partea populației băștinașe, care în mare parte țin de componența materială (donații în bani, echipament și medicamente);

- constituirea unor acoperiri clandestine de activitate a organizațiilor teroriste, cum ar fi entități caritabile, organizații sau asociații neguvernamentale în domeniul educației, culturii, umanitar etc., de pe pozițiile cărora sunt consolidate contactele operaționale cu liderii grupărilor terorist-extremiste din statele terțe, realizarea transferurilor financiare, recrutarea potențialilor teroriști, selectarea potențialelor ținte asupra cărora vor fi săvârșite acte teroriste;

- acțiuni direcționate spre penetrarea rețelelor informaționale aflate în gestiunea structurilor guvernamentale, crearea condițiilor favorabile de spargere a cutiilor poștale, serverelor etc. în eventualitatea realizării unor atacuri cibernetice ce vizează obiectele de importanță strategică și cu pericol tehnogen sporit spre scoaterea din funcțiune a unor componente vitale pentru infrastructurile statelor vizate.

Concluzionăm că terorismul contemporan reprezintă un pericol major pentru stabilitatea sistemului securității internaționale în plan multidimensional. Din elementele sistemului securității internaționale cel mai afectate pot fi statele. În special acele state unde lipsește o statalitate bine consolidată, iar populația este indignată de lipsa mijloacelor necesare pentru existență, unde persistă analfabetismul și bolile, unde sunt prezente divergențe multicultural etnice, iar scopurile politice ale teroriștilor pot fi realizate prin îndeplinirea de către aceste state a unor revendicări de natură religioasă sau etnică înaintate de ei. Spre exemplu Siria, Libia și Afganistan. Pentru anihilarea organizațiilor teroriste trebuie să se evalueze în mod detaliat cauzele care au dus la constituirea acestora, să se înlăture motivele social-psihologice și culturale ale liderilor și membrilor acestora.

Relevăm că și statele dezvoltate sunt preocupate de potențialul pericol pe care îl poate prezenta dezvoltarea în următorii ani a fundamentalismului islamic în interiorul frontierelor

acestora datorită politicii multiculturalismului promovate de acestea în ultimele decenii, ceea ce a dus la sporirea în mediul civilizației occidentale a atacurilor teroriste săvârșite de cetățenii acelor state, foști refugiați și imigranți naturalizați pe parcursul a două - trei generații, pe deplin integrați în societățile adoptive și aparent fără nicio legătură cu careva organizații teroriste. Aceștia sunt recrutați la o vârstă fragedă, pentru a putea fi îndoctrinați, posedați de un fanatism extrem, devotați până la sacrificiul suprem cauzei pentru care luptă, foarte bine pregătiți în ce privește mânuirea armelor, culegerea, analiza și utilizarea informațiilor, criptarea, decriptarea și interceptarea convorbirilor telefonice, realizarea acțiunilor specifice de spionaj și contraspionaj, utilizarea noilor tehnologii de captare a datelor din sistemele informaționale.

Deși teroriștii își justifică acțiunile prin lupta pentru eliberarea de sub influența statelor dezvoltate, care au anumite interese în regiune sau împotriva regimurilor totalitare, mijloacele utilizate, prvocarea victimelor din rândul populației civile în scopul de a influența autoritățile guvernamentale să adopte măsurilor vizate nu justifică atingerea acestor scopuri și nu exclude, indiferent de circumstanțe, caracterul terorist al faptelor.

Organizațiile teroriste actuale își modifică permanent structura, reprezentând un nou gen de fundamentalism islamic care este deterritorializat și deculturat, având necesitate de susținere logistică și financiară din exterior. Acesta este identificat în statele care susțin activitatea teroristă sau în mediul persoanelor fizice care fie simpatizează conducerea organizației teroriste, fie se opun aceleiași autorități guvernamentale.

Considerăm că la baza controlului și suprimării terorismului trebuie să fie dialogul între civilizații, lupta împotriva sărăciei și cooperarea antiteroristă dintre toate statele, indiferent de regimul politic pe care îl dezvoltă, în mod special în condițiile în care organizațiile teroriste nu au bază ideologică distinctă, indiferent care le sunt orientările și tendințele.

2.2. Organizațiile internaționale de securitate și rolul lor în combaterea terorismului

Transformările profunde operate la acest început de secol, caracterizate de modificările politice și diversificarea intereselor geostrategice, influențează semnificativ evoluția sistemului de securitate internațională. Evenimentele de ultimă oră din Ucraina și Siria denotă că acesta cunoaște o modificare semnificativă, accentuându-se, inclusiv, tendințele de reconfigurare strategică a parteneriatelor dintre diferite organizații internaționale de securitate, în funcție de interesele și obiectivele de securitate ale principalilor actori, dar și de amenințarea majoră la adresa securității – terorismul. În cadrul sistemului de securitate internațională organizațiile

internaționale de securitate sunt cele mai complexe forme de cooperare guvernamentală internațională.

Organizațiile internaționale au devenit un element important al sistemului securității internaționale, în special după cel de al doilea război mondial, când numărul acestora a început să crească considerabil. La nivel global, numărul organizațiilor internaționale este deosebit de mare, astfel încât este dificil a stabili rolul concret pe care acestea îl joacă (între anii 1945 și 1949 existau aproximativ 100 de astfel de organizații, iar în ultimii ani numărul lor se estimează a fi de patru ori mai mare) [102, p.223].

Cercetătorii în domeniu consideră că investirea în mecanisme colective non-statale de restabilire și asigurare a securității va crea parteneri puternici pentru state și alianțe în această perioadă de solicitări pentru securitatea post-hegemonică [179, p.178]. Semnificația și importanța acestor organizații ține de funcțiile pe care le îndeplinesc, de caracterul permanent sau provizoriu al acestora, de cooperarea voluntară creată pe baza acordurilor dintre state. Sarcinile acestora sunt orientate spre lupta împotriva terorismului, prevenirea conflictelor, soluționarea pașnică a disputelor, asigurarea coexistenței pașnice, susținerea reconstrucției politice, economice și sociale a părților implicate în conflict etc [104, p.36]. Aplicând aceste criterii de selecție, constatăm că ONU, NATO, UE și OSCE reprezintă cele mai importante organizații internaționale de securitate.

Termenul „organizații internaționale” a intrat relativ recent atât în limbajul comun, cât și în cel științific. În a doua jumătate a secolului XIX, în literatura de specialitate erau utilizate adesea concepte precum „sindicat public internațional”, „birou internațional” sau „comisie internațională”. Sintagma „organizații internaționale” a fost introdusă în jurul anului 1867, în discursul științific al juristului scoțian James Lorimer, iar 13 ani mai târziu publicistul german Constantin Frantz afirma că federalismul reprezintă principiul în baza căruia își fac apariția organizațiile internaționale. Consacrarea definitivă a termenului se datorează lucrării lui Walter Schücking „Organizațiile lumii”, publicată în anul 1908 și ghidului „Uniunile internaționale publice” elaborat în 1911 de Paul S. Reinsch [121, p.5].

Organizațiile internaționale de securitate se disting de celelalte organizații prin faptul că își au originile în consensul statelor de a coopera în probleme privind reducerea violenței și asigurarea păcii și securității în lume, prin aplicarea unei largi game de acorduri și mecanisme. În sistemul internațional, organizațiile de securitate pot fi considerate comunități de securitate. Acest concept a fost dezvoltat în anul 1957 de savantul Karl Deutsch, care l-a definit drept un grup ce a devenit integrat, dobândind un simț al comunității însoțit de practici instituționale

formale sau informale suficient de consolidate pentru a asigura activitatea pașnică a membrilor grupului pe o perioadă îndelungată de timp [213, p.34].

Problema terorismului este discutată actualmente la nivel înalt în cele mai cunoscute organizații internaționale, care propun noi abordări, concepții, căi și soluții de combatere a acestui flagel. În acest context se înscriu dezabaterile legate de combaterea terorismului internațional, de fenomenul migrației în Europa și de criza refugiaților, realizate în cadrul sesiunii de iarnă a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei (APCE) desfășurate la Strasbourg, între 26 și 30 ianuarie 2015, eveniment la care a luat parte și delegația Parlamentului Republicii Moldova.

Actualele realități și tendințe strategice în securitatea globală și regională impun o interconectare a principalelor instituții de securitate, precum și o nouă filosofie în abordarea și soluționarea amenințărilor asimetrice. La acestea se adaugă dezvoltarea formelor de cooperare subregională și tendințele de dezvoltare a unor sisteme de management al crizelor, prin coordonarea organizațiilor cu responsabilități în domeniu (ONU, NATO, UE, OSCE).

Spre deosebire de alte organizații de securitate, care consideră fundamentale acțiunile militar-politice cu caracter preventiv, pentru ONU prioritare sunt acțiunile antiteroriste în limita sistemului instituțional internațional, a organizațiilor și dreptului internațional, preferate fiind măsurile social-economice, politice, cultural-psihologice și informaționale. La baza tuturor acțiunilor de acest tip ale ONU se află Carta Națiunilor Unite, ce are ca obiectiv principal menținerea păcii și securității internaționale [40, p.37].

Statutul ONU prevede un sistem universal de securitate colectivă, care este principalul instrument de menținere a păcii și de prevenire a războaielor. Rolul principal în organizație îi revine Consiliului de Securitate, a cărui responsabilitate fundamentală o constituie asigurarea păcii și securității internaționale prin soluționarea pașnică a disputelor și prin întreprinderea de acțiuni împotriva amenințărilor la adresa păcii, împotriva actelor de agresiune [222, p.17]. Însă, mecanismul de aprobare a rezoluțiilor de către cele 15 state membre ale Consiliului de Securitate este unul dificil, în condițiile în care interesele geostrategice și politica externă ale acestora diferă, ceea ce duce la diminuarea eficienței organizației în planul asigurării securității internaționale. Un exemplu în acest sens este Rezoluția Palestiniană asupra unui Acord de pace cu Israelul propusă în decembrie 2014, și respinsă de Consiliul de Securitate al ONU, fiind înregistrate opt voturi în favoarea acestui proiect, două voturi împotriva și cinci abțineri, în contextul în care textul trebuia să obțină nouă voturi pentru a fi adoptat. Franța, China și Rusia, trei membri permanenți ai Consiliului, precum și Argentina, Republica Ciad, Republica Chili, Iordania, Luxemburg au susținut Rezoluția. Australia și Statele

Unite, aliați apropiați ai Israelului, au votat împotriva Rezoluției. Cinci state - Marea Britanie, Lituania, Nigeria, Coreea și Ruanda - s-au abținut. Proiectul de Rezoluție prevedea un Acord de pace în termen de 12 luni și retragerea israeliană din teritoriile ocupate până la sfârșitul anului 2017 [261]. În timpul votului, Statele Unite nu ar fi trebuit să recurgă la dreptul de veto conferit de statutul lor de membru permanent al Consiliului. Un veto american riscă să provoace furia aliaților arabi ai Statelor Unite în coaliția ce luptă contra jihadiștilor organizației Statul Islamic în Siria și Irak [260].

În ultimul timp se duc tot mai multe polemici privind eficacitatea ONU ca organizație de securitate, deoarece tot mai frecvent în prim-plan apar anumite divergențe între membrii organizației, în special în ceea ce privește principiile fundamentale ale păcii și securității internaționale: prevenirea proliferării armelor de distrugere în masă, combaterea terorismului internațional, criteriile pentru aplicarea forței și rolul Consiliului de Securitate, conceptul de „război preventiv”, rolul și statutul ONU într-o lume multipolară. Un șir de state, precum Germania, Japonia, India, Brazilia, intuiesc o reformare a sistemului ONU, deoarece organizația ar reflecta realitățile războiului rece, iar configurația mondială actuală, cu noi centre de putere, este radical diferită [121, p.108].

Aspirațiile ONU de a reforma atât principiile de bază, cât și propria structură organizațională, derivă din modificarea radicală a sistemului de relații internaționale, ceea ce zdruncină securitatea colectivă și subminează încrederea în răspunsurile colective la problemele și provocările comune. ONU ca organizație de asigurare a securității reprezintă un centru de coordonare a acțiunilor statelor în vederea stabilirii păcii și securității, fapt prevăzut în Statutul ONU și rezultat într-o serie de Rezoluții obligatorii pentru statele membre. Rezoluția 1377, adoptată de Consiliul de Securitate al ONU la 12 noiembrie 2001, conține concluziile întrunirii Consiliului la nivel ministerial, prilej cu care a fost adoptată Declarația asupra efortului global de combatere a terorismului, afirmând în Preambul că „actele de terorism internațional constituie una dintre cele mai grave amenințări la adresa păcii și securității internaționale în secolul XXI, constituind o provocare pentru toate statele și umanitate” [302].

Un important instrument al ONU de anihilare a acțiunilor teroriste este constituirea în anul 2001 a Comitetului de Combatere a Terorismului (CTC) compus din cele 15 state membre ale Consiliului de Securitate. Obiectivele CTC țin de implementarea stipulărilor Rezoluției 1373, precum: condamnarea finanțării terorismului, înghețarea imediată a conturilor persoanelor implicate în acte teroriste, suprimarea tuturor formelor de susținere financiară a grupurilor teroriste, schimbul de informații între guvernele statelor membre privind planificarea actelor teroriste sau organizațiilor teroriste, cooperarea interguvernamentală în cazul anchetei, extrădării,

urmăririi penale a persoanelor implicate în acte teroriste, condamnarea asistenței tuturor acțiunilor teroriste.

În septembrie 2005, la propunerea Comitetului de Combatere a Terorismului, Consiliul de Securitate a adoptat Rezoluția 1624 (2005) privind incitarea la comiterea actelor teroriste și solicită statelor membre ale ONU să interzică prin lege o astfel de incitare, pentru a preveni un astfel de comportament. Totodată, Rezoluția solicită statelor să-și continue eforturile internaționale de a consolida dialogul și înțelegerea între civilizații.

Un alt instrument al Consiliului de Securitate al ONU de contracarare a terorismului este Directoratul Comitetului Executiv al luptei împotriva terorismului (CTED) înființat în baza Rezoluției 1535 din 2004 în scopul susținerii activității Comitetului de Combatere a Terorismului și coordonării procesului de monitorizare a punerii în aplicare a Rezoluției 1373 (2001). CTED a devenit complet operațional în decembrie 2005. Prin Rezoluția S/RES/2129 din 2013 a Consiliului de Securitate mandatul CTED a fost prelungit până la finele anului 2017. CTED este divizat în două secțiuni: Biroul de evaluare și asistență tehnică, care, la rândul său, este divizat în trei grupuri geografice pentru a permite experților să se specializeze în anumite regiuni ale lumii și un Birou administrativ de informare.

Rezoluțiile adoptate de Consiliul de Securitate al ONU cu privire la terorism sunt elemente ale mecanismului de combatere a terorismului instrumentat de această organizație. Una dintre cele mai recente rezoluții – nr.2133 din 27 ianuarie 2014 – își reafirmă decizia prevăzută în Rezoluția 1373 (2001), potrivit căreia toate statele își vor acorda asistență reciprocă, în cea mai mare măsură posibilă, în legătură cu investigațiile penale sau cu procedurile penale care implică finanțarea sau sprijinirea actelor de terorism; își reafirmă decizia cuprinsă în Rezoluția 1373 (2001) și, în special, deciziile sale conform cărora toate statele vor preveni și suprima finanțarea actelor de terorism și se vor abține de la acordarea oricărei forme de sprijin, activ sau pasiv, entităților sau persoanelor implicate în acte de terorism, inclusiv prin suprimarea recrutării membrilor grupărilor teroriste și prin excluderea livrărilor de armament teroriștilor; își reafirmă în continuare decizia din Rezoluția 1373 (2001), potrivit căreia toate statele vor interzice propriilor cetățeni sau oricăror persoane fizice ori juridice aflate pe teritoriul acestora de a pune la dispoziție, în mod direct sau indirect, orice fonduri, active financiare sau resurse economice ori financiare sau alte servicii aferente în beneficiul persoanelor care comit sau încearcă să comită, să faciliteze sau să participe la comiterea actelor de terorism sau în beneficiul entităților deținute sau controlate, în mod direct sau indirect, de astfel de persoane ori al persoanelor fizice și juridice care acționează în numele său în baza instrucțiunilor date; solicită tuturor statelor membre să

împiedice teroriștii să beneficieze, în mod direct sau indirect, de plata răscumpărilor sau de concesiuni politice și să asigure eliberarea în condiții de siguranță a ostaticilor.

Pentru a spori și consolida activitățile antiteroriste stipulate în rezoluțiile ONU, la 8 septembrie 2006 statele membre s-au angajat într-o nouă etapă în eforturile lor de combatere a terorismului prin adoptarea Strategiei globale de combatere a terorismului. Adoptarea Strategiei îndeplinește angajamentul luat de liderii mondiali la Summit-ul ONU din septembrie 2005. Strategia, în forma unei rezoluții și a unui plan de acțiune anexat (A/RES/60/288), este un instrument unic la nivel mondial, care sporește eforturile naționale, regionale și internaționale de combatere a terorismului. Este pentru prima dată când toate statele membre au fost de acord cu o abordare strategică comună de combatere a terorismului, nu doar prin a transmite un mesaj clar că terorismul este inacceptabil sub toate formele și manifestările sale, dar și prin a întreprinde acțiuni distincte în mod individual și colectiv pentru prevenirea și combaterea acestuia, pentru a consolida rolul Organizației Națiunilor Unite în domeniul combaterii terorismului și a asigura respectarea drepturilor omului în lupta împotriva terorismului. Astfel, Strategia include o gamă largă de măsuri practice, gen consolidarea capacității de stat pentru a contracara amenințările teroriste și a coordona mai bine activitățile de combatere a terorismului în cadrul sistemului ONU.

Prin dezvoltarea sistemului de securitate colectivă comunitatea internațională este de acord să renunțe la aplicarea violenței și să asiste orice membru al ei în cazul în care un alt membru recurge la forță. Este un sistem care oferă o reacție puternică a comunității internaționale la orice încălcare a păcii internaționale, reacție îndreptată împotriva unui atac din interiorul comunității, ONU fiind un exemplu tipic pentru un astfel de sistem. Conform articolelor 41, 42 ale Cartei ONU, comunitatea internațională trebuie să exercite presiuni asupra celui care încalcă pacea, de la presiuni nemilitare până la aplicarea forței armate [57, p.17]. Cu toate acestea, în contextul actual observăm că ONU nu se grăbește să recurgă la forța armată pentru apărarea integrității teritoriale a Ucrainei, ci caută alternative pentru a proteja interesele tuturor elementelor sistemului de relații internaționale.

O organizație de securitate impunătoare este NATO, care deține un rol esențial în consolidarea securității euro-atlantice după încheierea războiului rece. Rolul politic al acesteia este în creștere, în mod special după adoptarea la Summit-ul de la Washington din 1999 a unui nou Concept strategic al Alianței. În noiembrie 1991 Declarația de la Roma a pus bazele stabilirii acestor relații dinamice pe un fundament instituționalizat, marcat de înființarea Consiliului de Cooperare Nord–Atlantică (decembrie 1991), care în mai 1997 se transformă în Consiliul pentru Parteneriat Euroatlantic (EAPC), marcând lansarea unei noi etape de cooperare. Adoptarea

documentului fundamental al EAPC a semnalat hotărârea celor 44 țări participante în acel moment de a trece spre colaborarea comună, politică și militară la un nou nivel calitativ. Documentul a reafirmat angajamentul comun al țărilor membre de a consolida și extinde pacea și stabilitatea în zona euroatlantică. Valorile comune și principiile aflate la baza acestui angajament sunt stipulate în documentul cadru al Parteneriatului pentru Pace (PfP) [284, p.20].

Contribuția NATO la combaterea terorismului este întemeiată pe ideea că responsabilitatea fundamentală pentru desfășurarea acesteia aparține statelor membre. Abordarea de bază, subliniată în Concepția militară a NATO de apărare împotriva terorismului, aprobată în noiembrie 2002, include patru componente:

- antiterorismul, măsuri defensive pentru diminuarea vulnerabilității forțelor, cetățenilor și a proprietăților;
- managementul consecințelor, care presupune confruntarea și diminuarea efectelor unui atac terorist imediat ce acesta a fost săvârșit;
- contraterorismul, principalele acțiuni ofensive în care NATO va avea rol conducător sau de sprijin, inclusiv în cazul unor operațiuni psihologice și de informare;
- cooperarea militară cu statele membre, parteneri și cu alte țări, precum și coordonarea cu alte organizații internaționale, ca Uniunea Europeană, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa și Organizația Națiunilor Unite [269].

Discuția inițială asupra rolului și misiunilor corespunzătoare ale NATO a scos în evidență două abordări diferite ale terorismului: abordarea terorismului ca „război” și abordarea terorismului ca „management al riscurilor”. Abordarea de tip război, susținută în special de Statele Unite, implică o mobilizare masivă de resurse într-un efort unitar, fiind acceptate unele limitări ale libertăților individuale și sacrificii. Unii experți europeni apreciază însă că nu este corect să se vorbească despre un război: terorismul poate fi învins numai dacă se acționează asupra temelii acestuia, ceea ce nu poate fi realizat prin aplicarea mijloacelor militare. Din acest punct de vedere, terorismul nu este un război care trebuie câștigat, el prezintă un risc periculos, de neevitat, care necesită a fi gestionat [199, p.447].

Readaptarea Alianței rămâne un proces actual, conceptul de transformare devenind forța coordonatoare a eforturilor de a face ca NATO să devină o organizație mai relevantă, utilă și eficientă. Comandamentul Aliat pentru Transformare (CAT) este motorul pentru transformarea militară a Alianței. Obiectivul CAT este de a determina NATO și statele membre să-și direcționeze forțele, acțiunile și organizațiile spre realizarea cerințelor Alianței în sec. XXI.

În prezent, NATO cunoaște o perioadă de tranziție, determinată de necesitatea de a-și revizui rolul său în cadrul sistemului de securitate internațională. Aceasta ca urmare a pretențiilor sale de a fi considerate cea mai importantă organizație de securitate din lume, caracterizată prin modificări de substanță la nivelul conducerii strategice. Ea urmează să-și adapteze misiunile și capacitățile sale la noile realități, având în vedere că noile riscuri și provocări necesită alianțe strategice și soluții pe termen lung [198, p.287].

În agenda Summit-ului de la Istanbul din anul 2004 problematica terorismului a ocupat un spațiu amplu, subliniat fiind faptul că Alianța oferă o dimensiune transatlantică esențială riposteii la amenințarea acestuia și aprobând un ansamblu consolidat de măsuri ce vizează contribuția individuală și colectivă a statelor la combaterea acestui flagel, care cuprinde: ameliorarea cooperării comunitare în domeniul informațiilor, susținerea fermă a pregătirii Batalionului NATO multinațional de apărare chimică, biologică, radiologică și nucleară (CBRN), acordarea suportului pentru protecție în cazul evenimentelor majore, fiind puse la dispoziție avioane ale forțelor aeriene ale NATO de detecție îndepărtată și de control, continuarea unor eforturi clar definite în cadrul operațiunilor din Balcani și Afganistan pentru a împiedica reapariția terorismului, dezvoltarea noilor tehnologii de apărare împotriva acestuia, sporirea cooperării cu partenerii și punerea în aplicare a Planului de acțiune referitor la acțiunile civile de urgență și a Planului de acțiune al Parteneriatului contraterorismului, continuarea activă a consultărilor și schimburilor de informații cu UE, cooperarea continuă cu alte organizații internaționale și regionale [111, p. 188].

Pe parcursul evoluției sale NATO și-a recunoscut drept imperativ necesitatea extinderii sale, elaborând în acest sens diferite tehnici și strategii. Atât prin Tratatul de la Washington, cât și prin Declarația Summitului de la Chicago din anul 2012, NATO își reafirmă angajamentul ferm de a păstra deschisă ușa Alianței pentru toate democrațiile europene, care îndeplinesc standardele de aderare, deoarece extinderea contribuie la obiectivul acesteia de a asigura libertatea și pacea în toată Europa [264]. Inițiativa NATO pentru Europa de Sud-Est (SEEI) și Planul de acțiune NATO pentru aderare, Membership Action Plan (MAP), lansate în aprilie 1999 la Summit-ul NATO de la Washington, se refereau la criteriile precise pe care statele candidate la integrarea în Alianță urmau să le îndeplinească în perioada de preaderare, în domeniile politic, economic, militar, legate de resurse, securitate și în cel juridic [1, p. 49]. Obiectivele inițiativei privind intensificarea relațiilor cu partenerii NATO și extinderea spectrului de subiecte pentru dialog și asistență au fost incluse în Mecanismul IPAP (Planul individual de acțiuni de parteneriat) lansat în anul 2002 la Summit-ul de la Praga și reprezintă o parte a unui șir de adaptări și inovații ale

procesului de evaluare a Consiliului Parteneriatului Euro-Atlantic (EAPC) și al Parteneriatului pentru Pace. Conceptul Strategic al NATO, adoptat la Lisabona, în cadrul Summit-ului din 19-20 noiembrie 2010, constituie un factor care declanșează transformări importante în abordarea securității și apărării la nivelul Alianței, luată ca macrostructură a țărilor membre, în mod independent ori pe regiuni geografice. În același timp, reconsiderări importante sunt de așteptat și din partea tuturor statelor din afara Alianței, indiferent de rolul acestora sau de dispunerea în raport cu spațiul euroatlantic. Sunt influențate și organismele internaționale de securitate, globale ori regionale, precum ONU, UE, OSCE [209, p.14].

În vederea sistematizării și organizării tuturor formelor de interacțiune dintre parteneri și NATO, ca răspuns la amenințarea terorismului, a fost elaborat Planul de Acțiune al Parteneriatului pentru Combaterea Terorismului (PAP-T). Planul include măsuri vizând: intensificarea consultărilor și a schimbului de informații, consolidarea capacității de a combate terorismul (planificarea forțelor, cooperarea în domeniul armamentelor etc.), asistență pentru eforturile partenerilor vizând combaterea terorismului, combaterea eficientă a terorismului, consolidarea cooperării. Pentru prevenirea atacurilor teroriste multiregionale trebuie inițiate mecanisme de cooperare, care să acopere zona din Asia Centrală până la Mediterană. NATO dispune de marele avantaj că beneficiază de așa mecanisme ca: EAPC, PFP și Dialogul Mediteranean. Pentru a eficientiza aceste mecanisme, este necesar a le face mai atractive pentru parteneri, aceasta constituind o preocupare a NATO, reflectată inclusiv în deciziile de la Praga, care vizează adaptarea parteneriatului și dezvoltarea unor relații de cooperare [219, p.143].

Intervenția umanitară constituie un alt subiect pe care NATO îl are de soluționat atunci când comunitatea internațională sesizează încălcări grave ale drepturilor omului într-un anumit stat, mai ales atunci când evenimentele se produc în apropierea spațiului aliat de securitate. Implicarea NATO din punct de vedere militar pe baza unui mandat al ONU în soluționarea unor conflicte, crize umanitare se situează în afara ariei de responsabilitate a aliaților atunci când interesele de securitate ale Alianței sunt afectate. Acesta este un imperativ cuprins în noul Concept Strategic al NATO [300]. Operațiunile militare aeriene din Libia, împotriva forțelor loiale lui Muammar Gaddafi, începute la 31 martie 2011, reprezintă un exemplu al modului în care Alianța a fost angajată în soluționarea unor probleme de securitate în conformitate cu rezoluțiile ONU, atunci când acestea au apărut în apropierea spațiului de securitate aliat.

Transformarea NATO într-un instrument eficace de luptă împotriva terorismului nu înseamnă că în viitor instituția va deveni o organizație mondială antiteroristă. Aceasta deoarece, pe de o parte, scopul este mult prea complex pentru o singură organizație, iar, pe de altă parte,

Alianța are și alte obiective direcționate spre asigurarea securității, guvernării, reconstrucției și dezvoltării statelor care prezintă pentru ea interes, precum Afganistanul [278].

Actorii internaționali principali implicați în Afganistan: Statele Unite, NATO și Națiunile Unite au atins un punct negativ, problemele existente nefiind soluționate, continuând astfel să submineze eforturile depuse de ei în această țară [175, p. 165]. În lipsa unei strategii productive a Forței de Coaliție, insurgența talibană este privită ca o problemă locală care trebuie rezolvată la nivel local, nefiind luată în considerare dimensiunea națională, iar combatanții talibani sunt caracterizați ca fiind înapoiți și organizați în grupuri dispersate [267, p.173].

Deși NATO duce o activitate amplă și unificată privind asigurarea securității globale și cooperarea contrateroristă, aceasta nu scutește organizația de posibilitatea apariției unor neînțelegeri între statele membre. Spre exemplu, relația transatlantică a fost afectată de poziția diferită a SUA și a principalelor state europene membre ale NATO în problema irakiană. O situație de dezacord a apărut și în cazul preluării operațiilor militare aeriene în Libia: chiar dacă statele aliate au aprobat în unanimitate faptul că două state membre ale NATO importante – Germania și Turcia – nu au participat la acțiunile militare desfășurate în Libia, aceasta demonstrează că în cazul unor operații umanitare desfășurate în afara zonei de responsabilitate pot fi situații în care Alianța nu poate conta pe toate forțele și mijloacele de care dispune.

Alte dispute la nivel internațional au survenit în cazul plasării scutelor antirachetă pe continentul european și cel asiatic. În acest sens, experții militari americani au apreciat că principalele amenințări la adresa securității euroatlantice ar putea surveni din partea Iranului și Coreii de Nord, iar SUA va amplasa componente ale scutului antirachetă și pe continentul asiatic în Coreea de Sud și în Taiwan [291, p.66]. Decizia de a amplasa rachete pe continentul european a provocat reacții negative din partea Federației Ruse, dar și dezacorduri între unele state membre ale NATO. Astfel, prim-ministrul Cehiei Mirek Topolánek și omologul său slovac Robert Fico au demonstrat poziții diametral opuse în raport cu planurile SUA de a amplasa în Europa Centrală componente ale sistemului lor național de apărare antirachetă. Robert Fico a subliniat că acest proiect trebuie examinat în formatul NATO-UE-Rusia și trebuie să se țină cont de poziția Rusiei [285].

Dacă în anii '90 ai sec. XX cooperarea și dialogul instituționalizat s-au manifestat în mod aparte la nivelul NATO și ONU, mai ales prin intermediul Consiliului de Securitate, care a deținut un rol important în dialogul internațional pe problematica securității și stabilității mondiale, precum și al OSCE, care s-a manifestat vădit în mod special în domeniile diplomației,

prevenirii conflictelor, managementului crizelor și reabilitării post-conflict [110, p.5], atunci la începutul secolului XXI un rol semnificativ pe lângă cele menționate îl are și UE.

În prezent, Europa prin vocea instituțiilor comunitare responsabile cu securitate și apărare, dar și prin atitudinea oficială a Alianței Nord-Atlantice, care include 28 de state de pe continent, este tot mai preocupată de consolidarea securității sale în raport cu un eventual atac prin surprindere din partea unui stat condus de fundamentalisti islamici sau din partea unor rețele teroriste, aparținând extremismului religios, care ar putea intra în posesia unor arme de distrugere în masă [284, p.3].

Uniunea Europeană este cea care a generat nu doar un nivel ridicat de dezvoltare economică pe continent, ci și o nouă abordare a securității, întemeiată pe soluționarea pașnică a disputelor și pe cooperarea internațională multilaterală prin intermediul unor instituții comune [299]. În ultimul timp securitatea exercită un impact mai semnificativ asupra conceptului de securitate internă în cadrul Uniunii Europene [47, p.296]. Despre conceptul de securitate internă a Uniunii Europene se afirmă că reprezintă un concept de o mare complexitate, încă nedefinit și dificil de implementat. În cadrul Uniunii Europene relațiile dintre securitatea internă și externă a statelor reprezintă un concept care este adesea denumit securitate intermestică [265]. Componentelor de securitate externă comună (PESC și PESA) le corespunde și o componentă de securitate internă, configurată într-o manieră marcată de coerență în Tratatul de la Lisabona [237, p.254-263].

În decembrie 2003 Uniunea Europeană a adoptat propria Strategie de Securitate ce completează obiectivele Tratatului de la Maastricht, fiind luată în calcul premisa că UE este un actor global. În consecință, aceasta ar trebui să fie gata să-și asume responsabilități în domeniul securității globale [281, p.7]. Potrivit uneia dintre premisele de la care pornește Strategia Solana, așa cum mai este numită Strategia de Securitate Europeană, riposta la riscurile, pericolele și amenințările la adresa securității europene trebuie adaptată fiecărui tip al acestora, aplicându-se o strategie multifacetată și o abordare comprehensivă, unul dintre principalele obiective ale căreia este lupta împotriva terorismului. Uniunea Europeană condamnă toate actele de terorism ca fiind nejustificate și de natură criminală, indiferent de motivație, forme și manifestări [171, p.177].

În opinia unor cercetători, în prezent în lupta contraterorismului UE este chiar mai viabilă decât NATO, dat fiind capacitatea acestei organizații de a transfera deciziile adoptate direct sub jurisdicția statelor sale membre și capacitatea de a oferi o gamă largă de instrumente antiteroriste, în plan financiar, economic, diplomatic, militar și uman [149, p.24]. Mai mult ca atât UE încearcă să substituie unele din atribuțiile de apărare ale NATO. Astfel, UE prin intermediul Politicii Europene de Securitate și Apărare PESA a realizat un șir de operațiuni

internaționale de succes. Spre exemplu, în martie 2003 o forță a UE a substituit forța NATO din Macedonia, acțiune ce fusese planificată pentru anul 2002, dar care a fost respinsă pe o perioadă nedeterminată din cauza obiecțiilor Greciei. La mijlocul anului 2003 UE a întreprins o intervenție reușită în Republica Congo pentru a restabili acolo ordinea.

Terorismul în UE trebuie abordat din perspectiva globală a mediului internațional de securitate. Acest lucru se impune cu atât mai mult cu cât organizațiile teroriste care fac propaganda în țări terțe folosesc UE drept bază de recrutare a noilor membri, Al-Qaeda fiind mai mult decât un exemplu. În opinia noastră, Europa constituie pentru terorism un veritabil teatru de acțiune, regiunea central - europeană fiind expusă în mod particular acestui atac, atât din considerente de ordin geografic, cât și din motivații de ordin politic.

Politica de Securitate și Apărare Comună este un element distinct al Politicii Externe și de Securitate Comună a Uniunii Europene, care sesizează aspectele de apărare și militare. Această politică reflectă aspirațiile Uniunii Europene de a asigura securitatea comună prin cooperare multilaterală în cadrul organizației și cu participarea partenerilor din exterior. Strategia Europeană de Securitate, document cadru al PSAC aprobat în anul 2003, recunoaște multitudinea pericolelor la adresa securității europene și pornește de la ideea că niciun stat nu este capabil să riposteze de unul singur problemelor complexe actuale. În acest context, Politica de Securitate și Apărare Comună oferă un cadru și posibilități de participare statelor care nu sunt membre ale UE sau NATO [117, p.7]. PSAC constituie de facto o continuare a Politicii Europene de Securitate și Apărare (PESA) lansate în decembrie 1998.

Organismele europene cu competențe și responsabilități în domeniul prevenirii și combaterii terorismului sunt: Directoratul de Securitate al Comisiei Europene care funcționează în cadrul Directoratului General pentru Administrație și Personal al Comisiei Europene, fiind înființat prin Decizia acestui organ din 1 decembrie 2001. În cadrul acestui Departament funcționează Unitatea de Prevenire și Inspecție, care are ca atribuții în domeniul antiterorismului realizarea evaluărilor asupra amenințării lor generate de organizațiile teroriste la adresa sediilor și funcționarilor instituțiilor europene și asigurarea contactelor cu serviciile partenere. Unitatea reprezintă Comisia în cadrul Grupului de lucru antiterorism - Terorsim Working Group (TWG) și al Grupului de coordonare antiteroristă (GOTER). După atentatele de la Madrid din anul 2004 i-a fost atribuită funcția de coordonator al problemelor privind terorismul, care se află sub autoritatea Înaltului Reprezentant al UE pentru Politică Externă și de Securitate Comună.

Posibilele reacții la nivel politic pe care Uniunea Europeană le are în raport de eventualele amenințări teroriste și posibilele sancțiuni aplicabile în cazul unor acte teroriste sunt

elaborate de Grupul de lucru antiterorism și de Grupul de coordonare antiteroristă din cadrul pilonului Justiție și Afaceri Interne (III – JAI). Experții acestor grupuri realizează evaluări ale sistemelor naționale de prevenire și combatere a terorismului. Grupul de lucru antiterorism este constituit din reprezentanți ai ministerelor de interne din statele membre. Această structură are în atenție o serie de aspecte interne din fiecare stat membru privind terorismul care prin corelare conduc la identificarea unor măsuri bilaterale, regionale sau chiar la nivelul tuturor statelor membre. Evaluările TWG sunt transmise „Comitetului pentru Articolul 36 al Tratatului” (CATS), care, la rândul său, informează Consiliul JAI. În ce privește Grupul COTER, acesta având reprezentare, atât din partea statelor membre, cât și a Comisiei Europene, elaborează evaluări regionale și politici de combatere a terorismului pe care le transmite Comitetului Politic și de Securitate al UE (COPS). La rândul său, COPS informează Consiliul de Afaceri Generale și Relații Externe, propunând inclusiv direcții de acțiune. Anterior înființării postului de coordonator al UE pentru combaterea terorismului, cooperarea dintre COTER și TWG era firavă, fiind prevăzut doar un schimb minim de opinii în cadrul întrunirilor bianuale. Actualmente, coordonatorul este delegat cu gestionarea activității celor două structuri, racordând permanent politicile de combatere a terorismului propuse de COTER la evaluările și măsurile prevăzute de TWG.

Și la nivelul Comisiei Europene funcționează structuri similare celor funcționale în cadrul Consiliului, respectiv: Direcția Generală pentru Relații Externe (DG RELEX) – pilonul II; Direcția Generală de Justiție și Afaceri Interne (DG JAI) – pilonul III. După atentatele de la Madrid din anul 2004, statele membre UE au decis extinderea atribuțiilor SITCEN (Centrului Întrunit pentru Situații de Criză), prin completarea acestora cu componenta analiza informațiilor din sfera antiteroristă, iar EUROPOL deține și Forțele Speciale de Combatere a Terorismului (Counter Terrorism Force – CTTF), care au în competență acordarea de asistență departamentelor de specialitate în ce privește realizarea unei analize strategice și operaționale, prevenirea și combaterea finanțării structurilor teroriste, recrutării și modului de operare.

Deși la 4 septembrie 2001 (doar cu câteva zile înainte de atacurile teroriste de la New York și Washington) Uniunea Europeană adoptase o Rezoluție asupra terorismului, aceasta avea în vedere mai degrabă „vechiul” terorism, intern, și mai puțin „noul” terorism, transnațional, bazat pe celule active, grupări afiliate și rețele de sprijin larg diseminate, al cărui prim exponent îl reprezintă gruparea teroristă Al-Qaeda și rețeaua care gravitează în jurul acesteia [110, p.28].

Astăzi, când nu mai puțin de 12,2-15 milioane de musulmani locuiesc permanent în spațiul Uniunii Europene, aspectele relaționate islamului nu mai sunt doar o problemă de politică externă, ci au devenit probleme de soluționat pe agenda politică internă atât a Uniunii Europene,

cât și a majorității statelor europene. Creșterea numerică fără precedent înregistrată de comunitățile islamice din spațiul european a transformat islamul în cea de a doua religie ca număr de adepți din Europa după creștinism [68, p.2].

În cadrul structurilor europene au loc o serie de reuniuni la nivel de miniștri de externe, de interne și organe de justiție, în cadrul cărora se ajunge la concluzia că este necesar un angajament pentru sporirea cooperării la nivelul serviciilor de securitate și al organelor de poliție pentru a face schimb de informații cu privire la organizațiile extremiste care operează în Europa. La nivelul Uniunii Europene Declarația de luptă împotriva terorismului transmite un mesaj ferm de cooperare împotriva terorismului [304]. Cooperarea evoluează depășind sistemul hegemonic; ea poate fi constituită și în absența parteneriatului cu SUA, în diverse domenii, cum ar fi, spre exemplu, Protocolul de la Kyoto privind schimbările climatice [91].

Comisia Europeană a prezentat la 28 aprilie 2015 Agenda europeană privind securitatea pentru perioada anilor 2015-2020, care prevede combaterea amenințărilor la adresa securității, lupta împotriva terorismului, a criminalității organizate și informatice. În ședința din iunie 2014 Consiliul European a invitat Comisia să revizuiască Strategia de Securitate Internă a Uniunii Europene din anul 2010 și s-o actualizeze până la mijlocul anului 2015, dorindu-se, la solicitarea ulterioară a Parlamentului European, o strategie inovativă, flexibilă la schimbări, unitară, ce ar viza principalele amenințări la adresa securității, precum: traficul de persoane, crima organizată, criminalitatea informatică, spălarea de bani și corupția [254].

În scopul creării condițiilor favorabile pentru ca serviciile de informații militare ale statelor membre ale Uniunii Europene să poată contribui inevitabil cu produse de intelligence a fost înființat Centrul Întrunit pentru Situații de criză (SITCEN). Completat atât cu personal civil, cât și militar, Centrul furnizează informații curente și avertizări timpurii asupra evenimentelor și situațiilor, care ar putea avea repercusiuni semnificative asupra Politicii Externe și de Securitate Comune, prin rapoarte înaintate Înaltului Reprezentant, precum și altor organisme specializate în managementul crizelor. SITCEN este de asemenea singurul punct de contact operațional permanent între Înaltul Reprezentant, colaboratorii apropiați ai acestuia, centrele de evaluare sau celulele de criză similare aflate în interiorul sau în afara UE [116, p.186].

La momentul actual, viitorul Uniunii Europene ca organizație de securitate și apărare este pus sub semn de întrebare și în acest sens trei opțiuni par să fie valabile. Prima constă în păstrarea UE în calitate de soft power de talie medie într-o lume în permanentă schimbare în care opțiunile hard power sunt în ascensiune în Orient și în Asia de Sud. Riscul pentru UE legat de această opțiune este de a deveni o organizație regională și tot mai mult marginalizată în

asigurarea securității globale. A doua opțiune este o descreștere a ambițiilor internaționale ale UE, susținută de un mediu economic și financiar dur, cu riscul pentru ea de a deveni o putere dominată în domeniul securității. A treia opțiune ar fi crearea unui aparat de securitate și apărare europeană bine consolidat, capabil a se angaja mai insistent pe scena mondială. Această opțiune la moment este desconsiderată de statele membre, care se confruntă cu constrângeri financiare și politice pe plan intern [116, p.19].

În raport cu atribuțiile diferitelor structuri informative ale UE, pot fi identificate cel puțin patru domenii prioritare la nivelul UE în combaterea terorismului:

- dezvoltarea capacității de colectare a informațiilor – slaba capacitate tehnică a unor state membre de a colecta informații restricționează considerabil abilitatea acestora de a furniza sprijinul informativ solicitat în diversele domenii de acțiune ale UE;

- asigurarea protecției civile și acțiunile umanitare – principala deficiență este legată de lipsa unui sprijin informativ real în acest domeniu din partea agențiilor naționale de securitate, fapt ce diminuează capacitatea de acțiune a Comisiei Europene, care gestionează această problematică;

- elaborarea unei politici europene de informații prin crearea unei Agenții Europene de Informații, a Serviciului European de Informații și Securitate – la etapa incipientă de organizare, structurile astăzi existente nu reușesc să răspundă necesităților UE privind obținerea unui sprijin informativ extern în procesul de luare a deciziilor;

- sporirea capacității de acțiune a Uniunii Europene – UE nu poate acționa eficient întru combaterea unor fenomene din cauza incompatibilității unor reglementări comunitare cu cele ale țărilor nemembre [109 p.428].

Cea mai consistentă instituție regională de securitate din Europa, care acoperă aria geografică de la Vancouver până la Vladivostok (incluzând Canada și SUA) și care joacă un rol important în procesul de promovare a păcii și stabilității, de a consolidare a securității mondiale, este Organizația de Securitate și Cooperare din Europa (OSCE).

OSCE este o organizație regională la nivel european și a fost înființată în anul 1994, scopul acesteia rezidă în asigurarea contactelor și cooperarea dintre țările europene în deplină egalitate [266]. În prezent organizația întrunește 57 de state din Europa, Asia Centrală și America de Nord. Mongolia a devenit stat participant în decembrie 2012, iar Libia a solicitat recent statutul de Partener al OSCE. Organizația a fost înființată din necesitatea de a forma o punte de legătură dintre Est și Vest [99, p.34]. Activitatea OSCE se axează pe valorificarea

principiilor fundamentale ale relațiilor interstatale și constă în restaurarea stabilității și păcii în zonele de tensiune, consolidarea valorilor comune, asistarea statelor membre în edificarea unei societăți democratice civile bazate pe statul de drept și prevenirea conflictelor locale.

Faptul că orice acțiune a OSCE este întemeiată pe interacțiunea dintre dimensiunea politico-militară, economică și de mediu este un indicator al abordării cuprinzătoare a securității. La etapa actuală OSCE se află în faza de definire a identității de securitate europeană, în care intervin patru elemente: geopolitic, funcțional, normativ și operațional. Avantajele OSCE rezidă în participarea pe bază de egalitate a tuturor țărilor partenere, conducându-se de principii, norme, valori și standarde comune; aceleași instrumente, mecanisme și experiență unică în domeniul diplomației preventive [282].

Modificările operate în domeniul ce ține de securitatea internațională au dus și la o schimbare de atitudine la nivelul OSCE. Astfel, reuniunea informală a miniștrilor de externe ai statelor membre ale OSCE (iunie 2009, Corfu, Grecia) a fost marcată de stabilirea cadrului organizațional de analiză a posibilităților de revizuire a arhitecturii de securitate europeană, reconfirmând deschiderea statelor participante spre dialog, chiar dacă nu s-a soldat cu rezultate notabile, în principiu din cauza poziției lipsite de flexibilitate a Federației Ruse, care și-a reiterat indignarea în raport cu extinderea NATO și, în particular, din cauza ineficienței actualei arhitecturi de securitate și a OSCE. În final s-a ajuns la consens în vederea continuării dialogului asupra propunerilor Federației Ruse referitoare la o nouă arhitectură de securitate care să ia în calcul dimensiunile OSCE: politico-militară, economică, mediul și dimensiunea umană. Adițional, au fost avansate un set de inițiative, precum abordarea „propunerii Medvedev” pe baza reafirmării conceptului de securitate comprehensivă și indivizibilă și a cooperării de la Vancouver la Vladivostok după principiul „celor 3 R” – „a reconfirma”, „a revizui”, „a restaura”. Totodată, intensificarea interacțiunii organizațiilor din zona de interes a OSCE cu responsabilități în domeniul securității urma să aibă la bază „Planificarea pentru cooperarea în domeniul securității” (1999) și „Strategia de la Maastricht” (2003).

Misiunile în teren ale OSCE reprezintă un element-cheie în gestionarea crizei, a conflictelor și în asigurarea securității. Mandatul unei misiuni este decis de Consiliul Permanent al OSCE, în consens cu toate statele membre și cu țara gazdă. Misiunile OSCE sunt răspândite în Europa de Sud-Est (Albania, Bosnia-Herțegovina, Kosovo, Serbia, Skopje), Caucaz și în Asia Centrală.

O relevanță importantă pentru noi au misiunile OSCE din Europa de Est – Republica Moldova și Ucraina. Spre exemplu, la 21 martie 2014 în contextul conflictului din Ucraina, Consiliul Permanent al OSCE a adoptat Decizia de a desfășura o misiune specială de

monitorizare în țară, formată din observatori internaționali care să colecteze informații și să raporteze situația din domeniul securității. Potrivit unui document publicat la 14 mai 2014, formele de angajare a OSCE în Ucraina sunt misiunea specială de monitorizare (în desfășurare, pe tot teritoriul Ucrainei), misiunea de monitorizare a alegerilor prezidențiale, programate la 25 mai (în desfășurare, în toată țara), misiunea de evaluare a respectării drepturilor omului (18 martie - 12 mai 2014, în mai multe orașe, inclusiv Simferopol - Crimeea), proiectul de dialog național (10 martie - 30 aprilie 2014, în cinci zone: Odesa, Harkov, Lugansk, Dnepropetrovsk, Donețk și Lvov).

Evaluând rolul NATO, ONU, UE și al OSCE în asigurarea stabilității sistemului securității internaționale, nu putem să nu abordăm și impactul unor organizații regionale asupra întregului sistem internațional, precum Comunitatea Statelor Independente, Organizația Tratatului de Securitate Colectivă (OTSC) și Organizația de Cooperare de la Shanghai (OCS).

Pentru contracararea influenței în creștere a SUA în spațiul postsovietic, cu precădere în zona Caucazului și a Asiei Centrale, dar și în zone geografice mai îndepărtate, cum ar fi cele din Golful Persic, Federația Rusă a reacționat prin intermediul a două organizații regionale - Organizația Tratatului de Securitate Colectivă (OTSC) și Organizația de Cooperare de la Shanghai (OCS). În acest sens, în anul 2007, la Summit-ul de la Dușanbe a fost semnat Protocolul privind cooperarea dintre aceste două organizații, care pune bazele unui nou bloc politico-militar.

Potrivit Concepției inițiatorilor apropierei dintre OTSC și OCS, scopul Protocolului urmează să fie crearea unui „NATO euroasiatic” de la Belarus până în China. Este semnificativ faptul că componența acestor două structuri aproape coincide (în afară de Rusia, din OTSC fac parte Armenia, Belarus, Kazahstan, Kârgâstan, Tadjikistan și Uzbekistan, în timp ce în OCS se include China, iar Armenia și Belarus se exclud). Astfel, cele două structuri politico-militare, pe care Moscova le consideră ca instrumente de consolidare a influenței sale în spațiul postsovietic, au stabilit pentru prima dată relații oficiale între ele. Grupul celor cinci, cunoscut și sub denumirea de „Shanghai 5”, a fost înființat la Shanghai la 26 aprilie 1996 și a reunit inițial Kazahstanul, Kârgâzstanul, China, Rusia și Tadjikistanul în scopul de a contribui la soluționarea pe cale pașnică a disputelor de frontieră din zonă, la combaterea terorismului internațional, a traficului ilegal de arme și droguri. Uzbekistanul a devenit membru cu drepturi depline al grupului în iunie 2001. Mongolia, Iranul, Pakistanul și India au statut de observator. La 14 iunie 2001, grupul s-a transformat în „Organizația de Cooperare de la Shanghai” și a pus accent pe cooperarea economică și pe combaterea terorismului de sorginte islamică. Organizația pentru Cooperare de la Shanghai a fost creată în formatul său actual în anul 2002 [104, p.99-100].

Organizația pentru Cooperare de la Shanghai are și rolul de a contracara influența NATO în regiune, obiectivul declarat fiind asigurarea securității statelor membre și a spațiului central-asiatic, adeseori asociat cu terorismul, separatismul și extremismul. În prezent, se constată o tendință de militarizare a organizației, concretizată în sporirea investițiilor în forțele armate și în creșterea numărului de exerciții militare întrunite, având drept principală motivație lupta împotriva terorismului islamist. De altfel, începând cu iunie 2001 OSC a depus eforturi susținute în lupta împotriva acestui flagel. În acest sens, OSC a adoptat documente, care au pus bazele politice, legale și instituționale pentru activitățile de combatere a terorismului.

Unul dintre aceste documente este Convenția de la Shanghai împotriva Terorismului, Separatismului și Extremismului, care a fost semnată la primul Summit al OCS în iunie 2001. Importanța crescândă a OCS - OTSC în spațiul eurasiatic constituie o manifestare a reconfigurării alianțelor strategice la nivel global, a re poziționării Federației Rusei în raport cu Statele Unite și Alianța Nord-Atlantică, precum și a noului statut economic, politic și militar al Chinei pe scena relațiilor internaționale.

De problematica terorismului se preocupă și Comunitatea Statelor Independente (CSI). Astfel, la 4 iunie 1999 statele membre ale CSI au semnat Acordul privind colaborarea statelor membre CSI în contracararea terorismului. Acordul prevede posibilitatea desfășurării activității realizate de structurile antiteroriste specializate ale unui stat pe teritoriul altui stat. Acordul a fost încheiat în scopul de a contracara acțiunile teroriștilor care se deplasează liber în spațiul CSI.

În același context, la 24 ianuarie 2005 la Moscova a fost adoptat un Plan de acțiune și de luptă împotriva terorismului pentru acel an, care de facto este o continuitate a unei cooperări de câțiva ani în acest domeniu între statele membre ale CSI. În virtutea experienței anterioare planul are ca prioritate cooperarea dintre statele CSI care să urmărească ca scop distrugerea surselor de finanțare a teroriștilor [106, p.259-260].

Organul permanent al CSI, menit să coordoneze acțiunile instituțiilor statelor membre în domeniul luptei cu terorismul internațional și cu elementele extremismului este Centrul Antiterorist al CSI. Atribuțiile acestuia sunt: prelucrarea informațiilor preluate de la instituțiile abilitate ale statelor membre ale CSI, coordonarea activităților în domeniile informațional analitic, științifico-metodic, planificarea și realizarea exercițiilor antiteroriste tactice și de comandă, menite să consolideze capacitățile operaționale ale serviciilor specializate în combaterea terorismului. Perspectivele intensificării luptei antiteroriste în cadrul CSI țin de coordonarea instrumentelor juridice pe termen lung și de eficientizarea măsurilor de luptă antiteroristă. Astăzi legislația multor state din cadrul CSI în domeniul luptei antiteroriste nu este unificată.

Concluzionăm că provocările terorismului invocă necesitatea ca organizațiile internaționale de securitate să adopte noi strategii de apărare împotriva noii amenințări globale - a războiului hibrid. Atenția acestor organizații de securitate trebuie să se concentreze asupra managementului și securității frontierelor, sporirii securității cibernetice, reformei sectorului de securitate în contextul amenințărilor transnaționale, criminalității transnaționale organizate și fenomenului migrației ilegale.

Deși organizațiile internaționale de securitate expuse aici unei analize detaliate trec printr-o perioadă caracterizată de necesitatea restructurării, importanța existenței și activității acestora pentru stabilitatea și securitatea lumii nu a scăzut, iar reformările strategice interne care se produc conduc la consolidarea statutului și rolului lor în cadrul sistemului de securitate internațională. Astfel sunt necesare acțiuni bine definite în vederea relansării credibilității și autorității marilor organizații internaționale de securitate, a căror capacitate de soluționare a disputelor apărute între state este nerezultativă, ceea ce a condus la extinderea terorismului.

2.3. Obiective strategice și mecanisme de combatere a terorismului contemporan și de consolidare a sistemului de securitate internațională

Mediul actual de securitate internațională este în continuă evoluție dictată de confruntarea între interese geostrategice, valori, credințe și percepții, democrație și totalitarism, rețele criminal teroriste transnaționale și forțe politice raționale din statele angajate în procesul democratizării. Aceste dihotomii creează o societate complexă, dinamică și conflictuală care afectează direct stabilitatea sistemului de securitate internațională.

Conjunctura relațiilor internaționale la începutul secolului XXI denotă că măsurile de consolidare a sistemului de securitate internațională trebuie să derive din dezvoltarea unui sistem internațional și regional de securitate colectivă. În cadrul acestui sistem internațional de securitate colectivă un rol important ar trebui acordat nu doar sporirii importanței organizațiilor internaționale în soluționarea conflictelor apărute, dar și promovării active a stabilității în domeniul frontierelor statelor și reglementării mecanismelor de activitate a corporațiilor transnaționale.

Colapsul URSS ca super-putere mondială a dus la modificarea rapidă a scenei actorilor internaționali, din cauza înclinării balanței de putere spre SUA. În prezent, relațiile internaționale sunt tensionate, inclusiv din cauza agresivității Federației Ruse față de Ucraina, fapt ce denotă o lume multipolară cu sporirea hegemoniei Federației Ruse și a Chinei. În acest context, unul

dintre marile pericole ce se mențin în prezent este cel al puterii nucleare, ținând cont de faptul că SUA, Federația Rusă, Marea Britanie, Franța, China, Coreea de Nord, India și Pakistanul sunt puteri nucleare. Tot mai evident intervine și Iranul, care este învinuit de un șir de state precum că ar dori să-și dezvolte capacitățile nucleare, provocând îngrijorare legată de oportunitatea descurajării nucleare și de posibilitatea ieșirii de sub control a armelor nucleare.

Acțiunile actuale ale Federației Ruse au demonstrat în mod elocvent comunității internaționale necesitatea realizării unui sistem unic de avertizare timpurie, la care să se conecteze toate componentele securității naționale, parte a unui sistem complex internațional care ar fi capabil să excludă impedimentele survenite atât în plan intern, cât și extern. Mai mult ca atât, securitatea unui stat nu poate fi realizată în detrimentul securității altor state sau al evoluțiilor politice regionale și globale. De aceea, în scopul restrângerii intereselor externe, un obiectiv strategic de consolidare a sistemului de securitate internațională ar fi asigurarea stabilității și buneii guvernări în vecinătatea imediată. Aceasta implică extinderea zonei de securitate, în special din jurul Europei. Acest obiectiv necesită, totodată, implicarea tot mai pe larg a Europei în soluționarea conflictului arabo-israelian și a celui transnistrean, mai nou a celui ruso-ucrainean vizavi de Crimeea. Obiectivul extinderii zonei de securitate este greu de atins, având în vedere interesele istorice ale Federației Ruse în Republica Moldova și în regiunea Mării Negre.

Specialiștii din întreaga lume demonstrează că nu există sisteme internaționale perfect securizate, deci riscurile și amenințările sunt prezente chiar și în cazul celor mai stabile sisteme [58, p.7]. În acest context, atât statele lumii, cât și organizațiile internaționale admit faptul că pentru a putea fi asigurată, securitatea este necesar să fie realizată sub cele două fațete ale sale – cea internă și cea externă, aflate în strânsă interdependență.

Obiectivele de consolidare a sistemului securității internaționale le deducem din funcțiile acestuia, cele mai importante dintre care sunt:

- identificarea, supravegherea, preântâmpinarea și contracararea riscurilor și amenințărilor expuse în adresa subiecților securității internaționale;
- implementarea unui complex de măsuri operative prin aplicarea tuturor forțelor și mijloacelor de asigurare a securității, prin identificarea și contracararea factorilor destabilizatori ai sistemului securității internaționale;
- planificarea și realizarea acțiunilor pentru a readuce la normal funcționarea obiectelor securității în zonele afectate în rezultatul situațiilor cu caracter destabilizator;

- implicarea directă în planificarea și realizarea măsurilor de asigurare a securității în afara hotarelor țării în conformitate cu tratatele și acordurile internaționale etc.

Pentru consolidarea sistemului de securitate internațională este necesar a înlătura factorii ce destabilizează elementele acestui sistem, care, de regulă, depind de contextul temporal și spațial. În acest sens, o anumită situație (spre exemplu, cea a migrației într-un anumit stat) poate fi considerată o problemă de securitate națională, pe când în alt stat în aceeași circumstanță nici nu se înregistrează în calitate de amenințare la adresa securității. Circumstanțele expuse pot crea disensiuni în rândul statelor partenere în probleme de securitate. Cu atât mai mult că tensiunile etnice, economice, sociale, cele ce țin de mediu, dar și interesele geostrategice, continuă să provoace instabilitate, fiind prezentă, în continuare, posibilitatea declanșării conflictelor regionale, cu o serie de amenințări transnaționale și imprevizibile la adresa securității. Stabilitatea poate fi amenințată de pericolul unor conflicte între state, dar și prin nerespectarea securității individuale în unele state. Din acest motiv, succesul acțiunilor de consolidare a sistemului de securitate internațională se fundamentează pe succesul unei cooperări multidimensionale a comunității internaționale spre uniformizarea proceselor politice și operaționale de luare a deciziilor de securitate în cadrul acestui sistem. Uniformizarea procesului de luare a deciziilor se poate realiza în condițiile disponibilității părților de a merge la compromisuri, de a persevera și promova toleranța etnică, politică și religioasă la nivel internațional.

Valorificarea culturii de securitate și apărare decentă într-un spațiu în care se realizează numeroase parteneriate, programe și proiecte internaționale constituie un obiectiv important în actul de consolidare a sistemului de securitate internațională. Un prim pas spre constituirea unei culturi de securitate îl constituie elaborarea și implementarea unor politici bine definite în acest domeniu. Politica va fi implementată în practică prin complexe procese educative, care vor avea ca obiectiv formarea conștiinței și conduitei adecvate asigurării și consolidării climatului de securitate. În momentul formării acestora se va obține acel comportament capabil să corespundă cerințelor sociale de conștientizare, evitare și minimizare a riscurilor din sfera securității naționale [104, p.60].

Obiectivul prioritar al educației de securitate îl constituie formarea conștiinței și conduitei adecvate asigurării și consolidării climatului de securitate. Pe măsură ce normele de securitate vor fi însușite și transformate în convingeri se va produce trecerea de la o conduită impusă din exterior, adesea prin măsuri coercitive, la o conduită autoimpusă la nivel individual, obținându-se astfel o cultură consistentă în domeniu. Educația de securitate este benefică în cazul profilaxiei și prevenirii, însă nu în cazul când survine doar după realizarea unui eveniment cu consecințe grave asupra unei comunități. Până în prezent educația de securitate nu a lipsit cu

desăvârșire din activitatea cotidiană a comunităților, însă, spre regret, programele derulate au acoperit doar o anumită zonă, cu preponderență terorismul. Actorii implicați direct în aceste procese ne fiind în careva raporturi directe de cooperare sau coordonare, decât în măsura în care au fost coorganizatori ai aceluiași eveniment. În acest sens se interpune stringenta necesitate de elaborare a unor politici unitare la nivel național, dar și internațional cu programe și obiective comune, cu instituții și organizații care să formeze un sistem complet.

Un rol extrem de important în elaborarea unei culturi de securitate, dar și în diseminarea ei în mediul societății civile este deținut de așa-zisele „think tanks”, termen care include un spectru larg de instituții specializate în furnizarea recomandărilor, expertizelor, consultanței în diverse domenii. Rezultatele dezbaterii diferitelor subiecte abordate de acestea pot să influențeze luarea deciziilor în diverse domenii [83, p. 25-35]. În prezent acestea pot fi solicitate în sprijinul actorilor internaționali care coordonează apărarea și securitatea, a căror activitate este direcționată spre asigurarea securității naționale a statelor și spre combaterea terorismului, spre reducerea și chiar lichidarea armelor de distrugere în masă, spre identificarea și analizarea principalelor fenomene care se manifestă în evoluția tehnologică a riscurilor și amenințărilor, pentru a căror gestionare vor fi aplicate instrumente specifice.

Educația de securitate reprezintă un obiectiv important și pentru strategia de eradicare a terorismului. Un om bine educat este mai puțin vulnerabil la manipulare și va identifica resurse interne pentru a rezista presiunilor de tot genul pe care le pot exercita asupra lui teroriștii prin metode subtile sau brutale. Există și riscul ca școala să fie acaparată de teroriști și manipulatori aflați în serviciul acestora sau al grupurilor de crimă organizată, situație care se întâmplă în multe zone sărace din Pakistan, unde copiii din familii vulnerabile nu au altă soluție decât să frecventeze școlile religioase în care, de cele mai multe ori, se propagă islamismul violent. În acest caz teroriștii vor distruge sistemul de educație universitară umanitară [145, p.59]. Aceste probleme trebuie să se conțină în programul de instruire contra terorismului. Obiectivul de bază al programului îl constituie influențarea educativ-ideologică a acestor grupuri de populație, care pot deveni obiectul propagandei teroriste, educarea lor fiind ghidată cu scop clar astfel încât populația să cunoască esența fenomenului terorism și repercursiunile acestuia.

Calitatea sistemului de securitate internațională depinde de pregătirea unor riposte la amenințările de tip nou, în special ale terorismului și de perceperea vulnerabilităților. Reacționarea cu succes la orice fenomen nedorit este determinată de nivelul informării corecte despre acesta, de stabilirea conținutului și cauzalității lui, de conștientizarea ilegalității acestuia, a

particularităților de determinare și de sensibilitate la diversele măsuri de prevenire și combatere întreprinse [108, p.29].

Societatea contemporană este familiarizată cu terorismul, mai nou este terorismul transfrontalier, motivat în mod deosebit de religie sau de necesitatea unei anumite „solidarități”, în spatele căreia se mușmalizează interese politice, economice, culturale sau de altă natură, precum și pierderea sensului valoric al vieții, care este un mediu ideal pentru recrutarea teroriștilor, în special din rândul tinerilor, inclusiv din intelectualitate [108, p.29].

Perceperea vulnerabilităților stă la baza obiectivelor strategice de anihilare a terorismului. În acest sens foarte importante se dovedesc a fi cunoașterea motivațiilor, comportamentului, mediului de proveniență, apartenența religioasă, studiile, ocupațiile extraprofesionale, personalitatea teroriștilor, a informațiilor relevante în pronosticarea viitoarelor acțiuni ale acestora. Atenție aparte trebuie să se acorde identificării elementelor ce au contribuit la apariția și dezvoltarea terorismului, scopurilor urmărite, suportului ideologic, metodelor și formelor de recrutare a noilor membri, metodologiei aplicate în instruirea teroriștilor, formelor de săvârșire a actelor teroriste, motivațiilor ce-i determină să realizeze astfel de acțiuni. Analiza în ansamblu a acestor factori va permite elaborarea obiectivelor strategice de combatere a terorismului atât la nivel național, cât și internațional.

Abordarea complexă a obiectivelor strategice și a mecanismelor de combatere a terorismului este necesară elaborarea măsurilor practice de blocare a separatismului regional, ce se manifestă sub acoperire etnică, religioasă etc. La baza tacticii contra extremismului trebuie să fie pus principiul abordării diferențiate: pe de o parte implicarea reprezentanților diferitelor confesii/etniilor în participarea la viața politică a țării, asigurând controlul puterii asupra activităților lor, depistând tendințele posibile ale societății conflictologice religioase; pe de altă parte, realizarea măsurilor represive împotriva extremiștilor religioși și teroriștilor.

În general, combaterea terorismului poate fi definită ca totalitatea acțiunilor întreprinse de guverne pentru a contracara pericolul, incluzând măsurile inițiate de serviciile speciale, de structurile militare, de organele de ordine și de profesioniștii ce activează pe linie de pază și protecție întru a reduce probabilitatea unui eventual atac terorist împotriva unui obiectiv vulnerabil. Suplimentar, aceste măsuri cuprind și acțiunile întreprinse ca ripostă la un eveniment: de la implicarea unei echipe tactice într-o situație de luare de ostatici, până la bombardarea teritoriului unei țări care patronează o anumită acțiune sau un anumit grup [35, p.130]. Totuși, utilizarea abuzivă a forței poate servi ca motiv de săvârșire a noilor acte teroriste și de antrenare a altor persoane în activitatea teroristă.

La rândul lor, măsurile de combatere a terorismului reprezintă acțiunile întreprinse pentru contracararea terorismului la nivelul întregului spectru al amenințărilor. Considerăm că la baza acestora trebuie să fie plasat principiul colaborării și al reglementării juridice internaționale, prin consolidarea bazei juridice internaționale cu privire la lupta împotriva terorismului.

Literatura de specialitate divizează măsurile de combatere a terorismului în două categorii: antiterorismul și contraterorismul. Toate mijloacele sunt bune pentru a concretiza utopia terorismului, a unei lumi perfecte [112, p.31]. Antiterorismul este constituit din măsuri defensive aplicate spre diminuarea vulnerabilității individuale sau teritoriale la acte teroriste, printr-un răspuns limitat al forțelor civile și militare locale. Intervenția antiteroristă reprezintă ansamblul măsurilor defensive realizate anterior producerii unor atacuri teroriste iminente, utilizate pentru a reduce vulnerabilitatea factorilor umani și a factorilor materiali. Aceste măsuri sunt realizate de structurile specializate care acționează, de regulă, independent, în scopul prevenirii, blocării și respingerii acțiunilor grupărilor teroriste, interzicerii pătrunderii acestora în obiective și ocupării lor, precum și în scopul menținerii ordinii interioare.

Contraterorismul se bazează pe operațiuni ce includ măsurile ofensive întreprinse spre a descoperi, preveni și contracara acțiunile teroriste [108, p.22]. Intervenția contrateroristă reprezintă ansamblul măsurilor ofensive realizate în scopul capturării sau anihilării teroriștilor, eliberării ostaticilor și restabilirii ordinii, în cazul realizării unui atac terorist. Aceasta se execută de structuri specializate, independent sau în cooperare cu alte forțe specializate ale organelor de stat cu atribuții în domeniul securității naționale, pentru succesul misiunii cărora trebuie să se dețină: informații, armament performant adaptat misiunilor, echipament ușor, rezistent, adaptabil la timp și la tip de operațiune, tehnică militară și de comunicații de ultimă generație.

Din punct de vedere strategic, măsurile de contracarare a terorismului sunt puse în aplicare respectând o anumită cronologie tactică. Primul stadiu al acestor acțiuni presupune abordarea nivelului politico-diplomatic (negocieri, schimburi în relațiile diplomatice, sancțiuni, opțiuni militare); cel de-al doilea stadiu cuprinde măsurile antiteroriste întreprinse pentru a face față pericolului (analiza stării de pericol prin culegerea de informații, studierea punctelor vulnerabile etc. și protecția obiectivelor și a demnitarilor - siguranța acțiunilor, a personalului și protecția fizică); al treilea stadiu este cel al reacțiilor tactice (atât acțiuni antiteroriste, cât și acțiuni contrateroriste - reacții tactice, negocieri în problema ostaticilor, lovituri de răspuns etc.) [35, p.134-137].

Măsurile antieroriste și cele contrateroriste necesită a fi modernizate în condițiile în care amenințarea atipică principală, tero-criminalitatea, prin componentele sale – crima organizată și terorismul – reprezintă vectori de pericol social extrem ce pot afecta în mod decisiv dezvoltarea

societății contemporane [71, p.7]. Amplitudinea evoluției tero-criminalității este dificil de comensurat, dar se poate observa în marile scandaluri financiare, în cantitățile de droguri confiscate, în fluxurile ilegale de persoane care traversează frontierele statelor dezvoltate și nu în ultimul rând, în impactul social devastator al actelor de terorism [293, p.7].

Măsurile de contracarare a terorismului se divizează în două grupuri: măsuri interne întreprinse la nivelul statului și măsuri de ordin extern întreprinse de toate elementele constitutive ale sistemului de securitate internațională. Ambele grupuri au o pondere de importanță egală. Spre exemplu, lipsa unor măsuri de contracarare a terorismului în plan intern, a activităților logistice specifice terorismului - baze de antrenament, producere/spălare de bani, recrutare ideologică de noi membri - riscă atragerea unor sancțiuni internaționale, dificil recuperabile în timp pentru statul tolerant.

Pornind de la analiza obiectivelor de combatere a terorismului, considerăm că de o pregnantă importanță este axarea acestora pe procesul de prevenire a respectivului flagel. Putem distinge trei forme de prevenire a terorismului: prevenirea pe termen lung, prevenirea pe termen mediu și prevenirea pe termen scurt.

Prevenirea pe termen lung are ca obiectiv să nu permită apariția unei amenințări majore care în mod special ține de componenta politică și cea diplomatică. Pe această filieră rolul serviciilor speciale și al armatei constă în a acorda consistență acțiunilor politice, prin aplicarea lor în practică, dar și în a contribui cu misiuni particulare la acțiune de prevenire în ansamblu. În acest sens menționăm: deschiderea serviciilor speciale și a armatei spre valorile democratice, convocarea responsabililor la nivel regional sau internațional, realizarea stagiilor de profil în combaterea terorismului atât în țară, cât și peste hotare, schimbul de experiență în cazul realizării exercițiilor tactice și de comandă comune, precum și participarea reprezentanților structurilor abilitate la diferite operațiuni externe, în cadrul războiului global împotriva terorismului. Toate acestea reprezintă acțiuni care se înscriu în această formă de prevenire.

Prevenirea pe termen mediu acoperă zona de interes a domeniului strategic. Prevenirea actului terorist se exercită prin: aplicarea în practică a programelor de reformă; achiziționarea mijloacelor de intervenție; activități specifice de culegere a informațiilor; achiziționarea tehnicii speciale necesare pentru asigurarea protecției fizice a obiectivelor cu pericol tehnogen sporit, a edificiilor guvernamentale și a misiunilor diplomatice; crearea cadrului instituționalizat de acțiune a forțelor pentru realizarea operațiunilor speciale; adaptarea strategiilor și tacticilor de acțiune, în funcție de tipul amenințărilor și destinate prevenirii și combaterii acțiunilor teroriste.

Prevenirea pe termen scurt se realizează prin punerea în practică a măsurilor ce se impun în cazul unei situații de urgență sau de criză. Acestea permit să se acționeze în regim de urgență care presupune: implicarea progresivă a forțelor și mijloacelor abilitate să acționeze pentru asistență operațională; aplicarea pe larg a unor acțiuni de descurajare, cu demonstrarea mijloacelor tehnice din posesie, în special a celor aeriene, navale sau terestre; realizarea acțiunilor privind culegerea datelor de interes operativ; desfășurarea exercițiilor antiteroriste de către reprezentanții structurilor abilitate în combaterea terorismului, ca ultimă posibilitate de prevenire înainte de angajarea efectivă a forțelor.

Un imperativ major în consolidarea mediului actual de securitate și de combatere a terorismului îl constituie cooperarea serviciilor naționale de informații. În condițiile în care noile amenințări la adresa securității internaționale au determinat o consolidare a eforturilor tuturor statelor democratice în direcția prevenirii și contracarării acestora, tot mai necesară se dovedește a fi stabilirea unor mecanisme eficiente de gestionare și evaluare colectivă a informațiilor. Cunoașterea, prevenirea și contracararea tuturor pericolelor ce amenință securitatea națională au la bază informațiile privind evoluția fenomenelor politice, economice, militare în plan global și regional. Accente aparte sunt plasate pe capacitatea serviciilor de informații de a urmări evoluția factorilor care concurează la realizarea politicii de securitate națională [116, p.56].

Datorită complexității și interdependenței fenomenelor economice, sociale, politice și militare, care modelează mediul de securitate, activitatea serviciilor de informații în ce privește asigurarea securității și apărării se extinde dincolo de domeniul militar, oferind produse analitice interdisciplinare și multidisciplinare [154, p.246]. Consolidarea măsurilor de încredere și stabilirea unui control internațional eficient asupra activității statelor în domeniul militar reprezintă asigurarea juridică internațională a păcii și securității internaționale [222, p.23]. Prin cunoașterea detaliată a acestor forme de conflict asimetric, care tind să se extindă la nivel global, serviciile de informații și cele pentru apărare pot elabora o Strategie de contracarare eficientă a premiselor care generează disensiunile în societate. În acest sens este necesară cunoașterea nu doar a formelor de conflict asimetric, dar și studierea creării și compoziției rețelelor sociale de comunicare a teroriștilor. Rețelele sunt importante pentru specialiști, deoarece ele constituie morfologia care stă la baza organizațiilor teroriste, crimei organizate, a războiului din spațiul cibernetic și a altor amenințări la adresa securității.

Combaterea terorismului doar prin mijloace militare nu este suficientă. Războiul nu va duce la nimicirea completă a terorismului, ci poate să ducă la diminuarea numai pe o perioadă anumită de timp a numărului de acte teroriste pentru ca mai apoi ele să izbucnească cu intensitate

sporită, deoarece terorismul nu este o problemă militară, ci una politică, socială și economică. Spre exemplu, câștigarea războiului clasic împotriva talibanilor din Afganistan și instalarea unui guvern sub protectoratul ONU nu a însemnat și înlăturarea teroriștilor sau revenirea țării la normalitate. O situație similară a avut loc în Irak după încheierea războiului clasic în anul 2003. Aceste exemple denotă elocvent insuficiența adaptare a Strategiei elaborate de forțele multinaționale la cerințele de luptă împotriva insurgenților și teroriștilor și determină scepticismul unor experți, care consideră că războiul ar putea dura și o sută de ani [79, p.35]. Din acest motiv, accentul coaliției antiteroriste trebuie plasat pe cooperarea pronunțată a unor servicii de informații profesionale, în paralel cu concentrarea resurselor comunității mondiale pentru realizarea și implementarea unor programe viabile de eradicare a sărăciei, a analfabetismului și a subdezvoltării, deoarece discrepanțele existente între statele bogate și cele sărace ale lumii se vor acutiza și democrația nu poate prinde rădăcini, dacă nu există un standard minim de instituții [150, p.35]. Serviciile de informații au fost întotdeauna impuse de circumstanțe să-și modeleze activitatea în funcție de transformările survenite cu privire la obiectivele, mediile operaționale și în funcție de solicitările cu privire la supravegherea exercitată de ele și la controlul extern. Reprezentanții componente informative susțin că nu se pot obține succese deosebite în combaterea terorismului, dacă nu se va reuși o bună colaborare cu serviciile de informații și de securitate din principalele țări partenere. Prin urmare, serviciile de informații occidentale au început să se implice activ în activități complexe de consultanță în management, reformă, instruire și dezvoltare instituțională destinate serviciilor de informații ale statelor democratice în dezvoltare.

Considerăm că în activitatea de asigurare a securității serviciile de informații trebuie să plaseze accentele atât pe serviciul de spionaj, cât și pe cel de contraspionaj, ceea ce va contribui inevitabil la extinderea activității forțelor de securitate, care utilizează mijloacele contemporane de spionaj pentru descoperirea conspirării teroriștilor și neutralizarea acestora. Pentru a conferi eficacitate politicilor de luptă împotriva terorismului este necesar să cunoaștem în detaliu informațiile despre grupările și persoanele care tind să-și realizeze conceptele prin acțiuni teroriste, să acumulăm date relevante despre scopurile și planurile exacte ale motivației lor politice (ale conducătorilor și membrilor), să identificăm mijloacele material-tehnice aflate în posesie, să precizăm sursele de finanțare, să stabilim caracterul legăturilor acestora cu alte grupări teroriste, cu statele teroriste și cu criminalitatea internațională organizată. Acest lucru îl pot efectua doar reprezentanții instituțiilor abilitate cu realizarea activităților de spionaj și cotraspionaj. Modalitățile de prevenire și contracarare a amenințărilor teroriste se bazează pe calitatea informațiilor parvenite de la populația locală.

Pe lângă, activitatea specială cu populația și prelucrarea informațiilor parvenite, un rol important îl are dezvoltarea metodologiilor noi de contraspionaj întru detectarea pericolelor terorismului, așa ca: interceptarea convorbirilor telefonice, introducerea tehnicii speciale, interceptarea rețelelor IT, interpunerea agenturii, penetrarea informativă a grupărilor de tip mafiot sau teroriste, protecția martorilor, perfecționarea instruirii colaboratorilor subunităților antiteroriste. Aceste metode sunt pe larg utilizate, spre exemplu, în Turcia, Israel etc. În Federația Rusă ele sunt incluse în Programul de activitate antiteroristă al Serviciului Federal de Securitate (FSB) și al Serviciului Principal de Informații din cadrul Ministerului Apărării (GRU). La rândul lor, SUA utilizează măsuri mult mai radicale, gen descurajarea nucleară, război psihologic la nivel strategic, operațiuni informaționale, acțiuni preventive etc. [57, p.110].

Majoritatea activităților antiteroriste sunt corelate cu legislația națională; acestea vizează coordonarea și alocarea de fonduri; securitatea internă; controlul deplasărilor de persoane și controlul de frontieră; cooperarea internațională în caz de amenințare nucleară, biologică și chimică. Această listă poate fi considerată un catalog al posibilelor măsuri împotriva terorismului [57, p.111].

În procesul elaborării măsurilor de profilaxie întru preîntâmpinarea și combaterea terorismului trebuie să se ia în considerare tipurile terorismului contemporan, cauzele acestuia, motivul social, subiecții care îl susțin, specificul și forma de pregătire și desfășurare a operațiunilor teroriste. Totuși, statele și forțele de securitate trebuie permanent să acționeze în limitele legii. În caz de insucces, ele vor submina legalitatea democratică, încrederea socială și respectul față de sistemul judiciar și de drept. Menționăm că acest obiectiv contraterorist intervine datorită cazurilor de atitudine agresivă din partea unor militari față de captivii lor talibani. Asigurarea unui sistem de măsuri orientat spre contracararea propagandei ideologiei teroriste și extremiste, a violenței și cruzimii în societate, în special în mijloacele de informare în masă, constituie un obiectiv important de combatere a terorismului.

În contextul prevenirii și combaterii terorismului un alt act normativ important la nivel internațional este „Strategia pentru combaterea terorismului” [205, p.116], aprobată în cadrul Summit-ului Uniunii Europene din 15-16 decembrie 2005. Potrivit prevederilor acesteia, obiectivul strategic îl constituie combaterea terorismului global, prin prevenirea acestuia; protecția populației și a infrastructurii critice; el cuprinde și măsurile antiteroriste, riposta contrateroristă, astfel încât Europa să devină un loc sigur, în care cetățenii ei să poată locui în libertate, securitate și să se bucure de dreptate.

Combaterea cu succes a terorismului la nivel internațional este în dependență directă de activitatea structurilor politice și sociale ale statelor, care trebuie să creeze condiții pentru soluționarea problemelor sociale, naționale, spirituale pentru toate grupurile sociale și național-etnice ale populației în scopul diminuării bazei sociale a terorismului. Anume problemele sociale existente, inclusiv naționale și religioase, legate de posibilitățile reduse ale cetățenilor unui stat, de a se autorealiza, de a-și promova în societate tradițiile și obiceiurile sunt una din cauzele intensificării extremismului și separatismului în lume.

Actorii sistemului de securitate internațională trebuie să analizeze în mod continuu și temeinic amenințările și riscurile, precum și configurarea spațiilor periculoase, vulnerabilitățile și punctele forte ale structurilor sale, acțiunile care preced și condiționează stările de crize interne și internaționale, iar coaliția antiteroristă trebuie să lupte cu radicalismul [152, p.39] și să-și lase la o parte ambițiile geopolitice.

Responsabilitatea principală pentru lupta împotriva terorismului aparține fiecărui stat în parte. Astfel, în pofida faptului că încheierea acordurilor bilaterale este un proces anevoios, statele trebuie să tindă spre angajamente în ce privește lupta împotriva terorismului și a crimelor contra păcii și securității omenirii ca infracțiuni internaționale [177, p.51]. Pe parcursul luptei antiteroriste observăm tendința multor state de a articula eforturile de combatere a terorismului în exteriorul țării, întrucât prin implicarea în zone instabile, precum sunt cele din Asia Centrală, Afganistan sau Orientul Mijlociu, un stat poate reduce substanțial riscul unui atac terorist în propriul stat. Printre măsurile de ultimă oră întreprinse la nivel internațional întru combaterea terorismului promovat de liderii grupărilor Statului Islamic se înscrie crearea coaliției antiteroriste (60 de țări), acțiunile căreia sunt coordonate de Statele Unite ale Americii.

Specialiștii în domeniu identifică patru linii de apărare pentru a contracara noile amenințări teroriste. Culegerea și schimbul de informații este prima linie de apărare și cel mai sensibil element pe palierul combaterii terorismului. Dacă războiul asimetric implică capacitatea unui inamic invizibil, care își modifică în permanență localizarea și modul de acțiune, bazându-se pe experiența obținută în cadrul operațiunilor anterioare, atunci serviciile speciale trebuie să detecteze la timp aceste noi forme operaționale.

Cea de-a doua linie de intervenție în confruntarea cu noile amenințări teroriste este reprezentată de atitudinea populației, caracterizată prin calm și stăpânire de sine, în scopul inducerii unor frustrări în rândul grupărilor teroriste, care să provoace disensiuni în structurile ce le guvernează. În acest caz guvernele au responsabilitatea de a identifica răspunsuri echilibrate,

care să contracareze dezinformările, manipulările și acțiunile teroriste pentru a nu alimenta insecuritatea populației.

Cea de-a treia linie de contracarare poartă prioritar un caracter ofensiv, constituit dintr-un complex interoperabil între măsurile de implementare a legii și operațiunile militare, susținut și facilitat de reprezentanții diplomației. În acest context, se impune necesitatea stabilirii clare a faptului dacă terorismul ar trebui să fie considerat crimă de război (așa cum este stipulat în legislația multor state occidentale) sau o acțiune legală și, prin urmare, dacă acest act ar trebui să fie realizat de o forță militară sau de una stipulată prin lege.

A patra linie de apărare este cea a cărei eficiență acționează numai pe termen lung. Eforturile și investițiile trebuie să fie direcționate spre ruperea legăturilor și separarea grupărilor teroriste, în sensul restrângerii mediului de susținere, începând de la stoparea afluxului de noi luptători, restrângerea finanțării, limitarea accesului la arme de distrugere în masă, lichidarea condițiilor ce facilitează pregătirea actelor teroriste, precum și subminarea ideologiei și a legitimității politice [149, p.143].

Finalizând abordarea celor expuse în acest paragraf, considerăm că în cadrul actualului sistem de securitate internațională se observă două tendințe distincte –globalizarea și fragmentarea acestuia. Obiectivele de combatere a terorismului trebuie să îmbine eforturile comune ale tuturor actorilor internaționali și, în special, ale statelor. Condiție obligatorie pentru obținerea succesului în lupta împotriva terorismului internațional, reprezintă și eforturile diplomatice de realizare a cooperării multinaționale extinse.

În calitate de soluții viabile privind combaterea terorismului se prezintă a fi controlul tranzacțiilor teroriștilor, presiunile economice, politice sau chiar militare exercitate asupra statelor care susțin terorismul. La elaborarea acestor soluții trebuie să se pornească de la faptul că terorismul este un conflict asimetric, dinamic și complex. Iar politica promovată de marile puteri trebuie să fie axată în principal pe măsurile de prevenire a crizelor și a amenințărilor.

Este necesară inițierea și coordonarea adecvată a unor activități de cercetare științifică, care să abordeze problematica vulnerabilității și securității, accentele fiind plasate pe combaterea terorismului și pe managementul consecințelor. În acest sens actorii de pe scena mondială sunt conștienți de importanța instaurării și asigurării unui climat internațional de securitate stabil. Modul de a realiza, restabili și menține stabilitatea pe mapamond trebuie să constituie preocuparea primordială a sistemului de securitate internațională.

2.4. Concluzii la Capitolul 2

1. Combaterea terorismului contemporan se desfășoară în condițiile sporii complexității acestui fenomen, datorat extinderii intereselor geostrategice ale diferitelor state, ceea ce duce la globalizarea riscurilor și amenințărilor la adresa stabilității globale. Analiza aspectului instituțional-funcțional al procesului de consolidare a sistemului de securitate internațională a scos în evidență necesitatea intensificării activității comune a statelor și organizațiilor internaționale de securitate, concomitent cu afirmarea unui potențial grad de pericolozitate a amenințărilor și provocărilor expuse la adresa securității, unde utilizarea puterii militare nu mai poate garanta combaterea acestora, soluționarea conflictelor sau managementul consecințelor.

2. Aspectul funcțional al consolidării sistemului de securitate internațională relevă necesitatea implementării unor tactici și strategii de combatere a terorismului bazate pe rețea, prin luarea în considerare a tuturor dimensiunilor organizațiilor teroriste actuale. Accente importante necesită a fi plasate pe combaterea indirectă a terorismului prin prevenirea conflictelor și gestionarea crizelor, pe controlul armamentelor și dezarmare, pe sporirea încrederii populației în organismele naționale și internaționale ce asigură securitatea, pe cooperarea în plan economic, cultural, umanitar, ecologic etc, în mod special în contextul modificării și extinderii metodelor și formelor terorismului, a activității organizațiilor teroriste.

3. Analiza organizațiilor teroriste actuale a scos în evidență tendințele de unificare a acestora atât la nivelul operațional prin suport logistic reciproc, cât mai ales la nivelul conducerii strategice, prin elaborarea de strategii coordonate. O altă tendință periculoasă o reprezintă restructurarea „organigramelor”: trecerea de la grupări bine localizate, organizate în jurul unei anumite baze teritoriale sau regionale, susținute uneori de state-sponsor, la rețele internaționale, delocalizate de teroriști. Acestea apelează tot mai frecvent la surse alternative de finanțare, inclusiv la sponsorizare privată, trafic de droguri și armament, crime transfrontaliere și comerț ilegal. Datorită disponibilității de a forma alianțe practice conjuncturale, a sporit și caracterul imprevizibil al acțiunilor pe care le coordonează, precum și capacitatea acestora de a comite acte de violență extremă. Acțiunile violente ale Statului Islamic în Siria sunt o confirmare elocventă a celor enunțate.

4. Terorismul contemporan afectează grav sistemul securității internaționale, din care cauză actorii acestui sistem trebuie să-și asume responsabilitatea implementării tacticilor și strategiilor invocate. În acest sens importanță deosebită are renunțarea la aprecierea terorismului conform dublelor standarde. Terorismul nu trebuie privit ca o formă de luptă pentru eliberarea națională sau ca o politică internă a statului. Evaluând sub aspect politic, juridic și operativ fenomenul terorism, trebuie să se excludă dublul standard, distincția axându-se pe faptul că

terorismul constituie infracțiune și nu modalitate de acțiuni militare; deci teroriștii trebuie considerați infractori, indiferent de faptul cum se autoproclamă.

5. Criteriul clasificării statelor în state sponsor și state teroriste în funcție de gradul de implicare în terorismul internațional este unul relativ și problematic, deoarece se poate transforma în armă politică utilizată de către state pentru a-și descrie astfel adversarii sau de către organizațiile teroriste pentru a-și motiva acțiunile teroriste la adresa statelor rivale. Confruntările cu statele implicate în promovarea terorismului internațional ar putea reflecta conflictele de interese pe arena internațională dintre state și superputeri, alianțe și ligi de state, grupuri și organizații diverse.

6. Aspectul instituțional al consolidării sistemului de securitate internațională este caracterizat de necesitatea intensificării eforturilor de cooperare a tuturor elementelor componente ale acestui sistem, în special a statelor și organizațiilor internaționale de securitate, eforturile fiind direcționate spre prevenirea, cunoașterea, identificarea și contracararea acțiunilor care ar putea genera pericole la adresa sistemului. În acest sens, statele naționale au recurs la crearea unor organizații internaționale de securitate care pe baza unor principii, norme și instrumente specifice să poată realiza cooperarea și înțelegerea dintre actorii internaționali.

7. Organizațiile internaționale de securitate expuse analizei în acest capitol, ca elemente ale sistemului de securitate internațională, asigură securitatea colectivă, protejează securitatea națională și consolidează în mod continuu securitatea internațională prin dialog și cooperare. Considerăm că organizațiile internaționale de securitate trebuie să abordeze în comun și mult mai bine coordonat terorismul ca fenomen. Extinderea neîntârziată a cooperării prin intermediul structurilor existente pune în dificultate grupările teroriste și asigură eficacitatea prevenirii și combaterii acțiunilor acestora.

8. Caracterul dinamic al răspunsurilor la noile amenințări va necesita plasarea accentelor pe prevenirea crizelor și a amenințărilor, va necesita soluții pe măsură, care vor include controlul exporturilor, presiunile economice, politice sau chiar militare. Sistemul actual al securității internaționale dispune de toate aceste instrumente pentru adoptarea unor astfel de soluții complexe.

9. Actualului sistem de securitate internațională îi sunt caracteristice sporirea și diversificarea tipului de actori de securitate. Astfel apar noi actori statali cu valietăți globalistice, dar și actori transnaționali de insecuritate de genul grupărilor teroriste, mișcărilor religioase sau etnice. Tendința de reformare, dinamizare și extindere a organizațiilor responsabile astăzi de securitatea internațională – ONU, NATO, UE, OSCE etc – trebuie să fie însoțite de transformări și negocieri ale principalelor aranjamente de securitate.

3. CONTRIBUȚIA REPUBLICII MOLODVA LA COMBATERICA TERORISMULUI ȘI LA CONSOLIDAREA SISTEMULUI DE SECURITATE INTERNAȚIONALĂ

Contribuția Republicii Moldova la combaterea terorismului și la consolidarea sistemului de securitate internațională este determinată de interesele naționale ale Republicii Moldova în baza cărora țara noastră își asumă angajamente la nivel internațional și își intensifică funcționalitatea sistemului de securitate națională. Astfel, la temelia sistemului securității naționale stau interesele naționale, politica de securitate și apărare a Republicii Moldova al cărei cadru juridic cuprinde un șir de acte normative și documente sectoriale, care se modifică periodic în dependență de circumstanțe și necesități. Acestea prevăd amenințările, pericolele, riscurile, obiectivele, stipulează mecanismele de implementare, instituțiile abilitate și acțiunile principale în domeniu.

Determinantele sistemului de securitate națională sunt în concordanță cu valorile politice caracteristice unui stat, pe care, în opinia politologului rus V.Iliin le constituie interesele naționale, securitatea și integritatea [243, p.35-49]. Respectiv, în calitate de determinantă vom adăuga mediul internațional ce influențează aceste valori. În spectrul de idei expuse, vom defini *sistemul securității naționale* ca un ansamblu de concepte, strategii, politici, mijloace, reglementări și structuri administrative ale statului, precum și ca ansamblu de instituții ale societății, care au rolul de a realiza, asigura și promova interesele naționale ale țării [142, p.94].

3.1. Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul consolidării sistemului de securitate internațională

Republica Moldova ca stat independent constituie element deplin al sistemului securității internaționale, adaptându-și sistemul național de securitate la exigențele celui internațional. Statul nostru participă activ în calitate de membru în cadrul organizațiilor internaționale de securitate, precum și la diferite operațiuni internaționale de pacificare.

De rând cu alte state ex-sovietice, Republica Moldova a devenit membru al ONU pe 2 martie 1992, concomitent cu adoptarea de către Adunarea Generală ONU a Rezoluției A/RES/46/223 [290]. La Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa țara noastră a aderat la 30 ianuarie 1992 în cadrul Consiliului Ministerial de la Praga, iar la 26 februarie același an a semnat Actul Final de la Helsinki. În rezultat, Republica Moldova a obținut susținere permanentă din partea OSCE, în special în contextul reglementării conflictului transnistrean,

constituind principalul actor internațional colectiv, implicat plener în procesul de soluționare a diferendului [262].

Printre cele mai importante acte normative care determină sistemul securității naționale menționăm: Constituția Republicii Moldova; Concepția Securității Naționale din 1995 (abrogată); Concepția Politicii Externe din 1995; Concepția Securității Naționale din 2008; Strategia Militară; Strategia Securității Naționale din 2011; Proiectul Strategiei Securității Naționale din 2016, Legea securității statului; Legea privind organele securității statului; Legea cu privire la apărarea națională etc.

Analiza evoluției procesului de elaborare a politicii de securitate și apărare în dependență de modificarea componentei politice interne, a reacției prompte la provocările expuse din exterior, gen terorism, interese geostrategice din exterior, precum și a procesului de constituire a cadrului legislativ intern în domeniu, ne-a determinat să proiectăm etapele elaborării politicii de securitate și apărare, care este una mobilă și deci necesită o revizuire continuă și adaptare la circumstanțele unui mediu în permanentă evoluție.

Prima etapă a politicii naționale de securitate și apărare înglobează perioada de la declararea independenței Republicii Moldova și până la adoptarea Constituției țării noastre (1991-1994) [180, p.238]. Datorită evenimentelor de renaștere națională, tensionării coliziunii etnice, persistența conflictului transnistrean, politica de securitate și apărare poartă un caracter de consolidare a statalității Republicii Moldova și de identificare a valorilor naționale. În perioada estimată politica sectorială în domeniu este caracterizată de adoptarea legislației în domeniu, cum ar fi: Legea cu privire la apărare, Legea cu privire la forțele armate, Legea despre obligațiunea militară și serviciul militar al cetățenilor Republicii Moldova, prin care au fost stabilite bazele organizării și asigurării apărării naționale și modul de realizare a datoriei constituționale a cetățenilor pentru apărarea Patriei [18]. Au fost adoptate Hotărârea privind unele căi de soluționare a conflictului armat din raioanele de răsărit ale Republicii Moldova [11] și Hotărârea privind principiile de bază pentru reglementarea pașnică a conflictului armat, instaurarea păcii și înțelegerii în raioanele de Est ale Republicii Moldova [10]. La această etapă politica de securitate și apărare este orientată spre afirmarea Republicii Moldova ca subiect de drept internațional și ca actor al sistemului internațional de securitate prin aderarea țării la cele mai importante organizații internaționale, prin consolidarea parteneriatelor cu statele de interes strategic. Adoptarea Constituției Republicii Moldova la 29 iulie 1994 [1] a determinat inițierea procesului de conformare a legislației în vigoare la prevederile Legii Supreme. Constituția a definit și a consolidat caracterul distinct al politicii de securitate și apărare a statului

moldovenesc. În art.11 al Constituției se declară statutul de neutralitate permanentă al Republicii Moldova și se stipulează că țara noastră nu admite dislocarea de trupe militare ale altor state pe teritoriul său.

După adoptarea Constituției Parlamentul Republicii Moldova a aprobat principalele acte normative care reglementau sistemul organelor de securitate și atribuțiile acestora, incluzând forțele armate și de securitate într-un cadru constituțional și legislativ adecvat.

Cea de a doua etapă în definitivarea politicii de apărare și securitate a țării începe cu adoptarea la 5 mai 1995 a Concepției Securității Naționale a Republicii Moldova, considerată un important act juridic având menirea să determine politica de securitate și apărare a Republicii Moldova. În anul 2008 aceasta este abrogată, fiind adoptată o nouă Concepție în domeniu. Concepția Securității Naționale din anul 1995 a constituit temei pentru elaborarea politicii de stat în domeniul securității naționale și de apărare, însă nu determina interesele naționale, ci menționa doar unele priorități ale politicii externe reieșind din interesele naționale. În această perioadă a fost adoptată și Doctrina militară a Republicii Moldova [12]; potrivit prevederilor acesteia scopul principal al politicii militare a țării îl constituie asigurarea securității militare a poporului și statului, prevenirea războaielor și conflictelor armate prin aplicarea mijloacelor de drept internațional.

Această etapă este determinată de legislația cu privire la organizarea activității organelor securității statului. Prin urmare la 31 octombrie 1995 au fost adoptate atât Legea securității statului [19], cât și Legea privind organele securității statului [20], ambele excluzând unele lacune ale Concepției Securității Naționale, completată conceptual și structural. Legea privind organele securității statului vine cu o completare descriptivă a Legii securității statului, stabilind că organele securității statului au atribuții, cum ar fi:

a) apărarea independenței și integrității teritoriale a Republicii Moldova (atribuție specifică Ministerului Apărării), asigurarea pazei frontierei de stat, apărarea regimului constituțional, a drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanei de atentate ilegale (atribuții specifice Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului de Informații și Securitate și Procuraturii Generale);

b) asigurarea, în limita competenței lor, a protecției economiei de atentate criminale; prevenirea evenimentelor extraordinare în transporturi, telecomunicații și la unitățile de importanță vitală (atribuții inerente Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului de Informații și Securitate și Procuraturii Generale);

c) combaterea terorismului, a crimei organizate (atribuții inerente Serviciului de Informații și Securitate, Ministerului Afacerilor Interne), a corupției (preocupare a Centrului de Combatere a Crimelor Economice și Corupției), care subminează securitatea statului, precum și descoperirea, prevenirea și contracararea altor infracțiuni, a căror urmărire penală este de competența organelor securității statului [21].

Totodată, în această perioadă se observă intențiile distincte de reformare și modernizare a Serviciului de Informații și Securitate. Anexa Legii privind Serviciul de Informații și Securitate adoptate în anul 1999 - „Regulamentul privind controlul parlamentar asupra activității serviciilor speciale” - indică crearea unei comisii parlamentare speciale care să monitorizeze respectarea de către SIS a prevederilor Constituției și a legislației. Legislația în vigoare conține prevederi ce stipulează exercitarea controlului parlamentar asupra sectorului de apărare și securitate a statului, gen audierea rapoartelor în plenul Parlamentului Republicii Moldova ale conducătorilor organelor securității statului, care are ca suport legal Regulamentul Parlamentului (art. 108) și Legea privind organele securității statului (art. 25). Una dintre cele mai diversificate forme de control parlamentar asupra sectorului de securitate și apărare constituie controlul prin expunerea de întrebări și interpelări, reglementată prin art.108 din Regulamentul Parlamentului. O altă formă de control parlamentar asupra organelor securității statului reprezintă participarea președintelui sau a vicepreședintelui Comisiei vizate la ședințele Colegiului SIS. Această formă în mare parte poartă caracter de supervizare a procesului, prin care activitatea SIS se conformează prevederilor legislației în vigoare. Domeniul de activitate al Comisiei parlamentare pentru securitate națională, apărare și ordine publică este stabilit printr-o Hotărâre a Parlamentului aprobată la începutul fiecărei legislaturi. De regulă, aceasta este axată pe problemele securității naționale, pe cele ce vizează realizarea activității în structurile specializate ale puterii executive menite să asigure securitatea națională, combaterea criminalității și terorismului, asigurarea ordinii publice, paza și regimul frontierei de stat, protecția secretului de stat.

Politica de apărare în această perioadă a culminat cu adoptarea la 26 iulie 2002 a Concepției Reformei Militare, care reprezintă un complex de idei, direcții, obiective, sarcini, mecanisme de perfecționare a sistemului de asigurare a securității militare a statului. Oportunitatea lansării procesului de reformă militară a fost condiționată de mai mulți factori. În primul rând, în virtutea faptului că forțele politice care au succedat la guvernare pe diferite perioade nu dispuneau de un număr suficient de cadre civile instruite și experimentate în domeniul construcției sistemului de securitate și apărare națională. În al doilea rând, perioada estimată s-a caracterizat prin aprofundarea crizei economice și financiare în Republica Moldova,

fapt ceea ce a condiționat apariția unei instabilități politice în interiorul instituțiilor publice centrale, prin care fapt s-a diminuat potențialul militar al țării și al Forțelor Armate.

Elaborarea Concepției Reformei Militare a fost determinată de necesitatea constituirii unei baze conceptuale noi pentru perfecționarea sistemului militar al Republicii Moldova în conformitate cu necesitățile de apărare impuse de modificările operate în situația geopolitică națională și internațională la moment [134, p.14]. Concepția prevede că una dintre direcțiile principale în care se va desfășura cooperarea cu alte forțe armate este conducerea și controlul democratic al forțelor armate [15].

Multiplele curențe, erori și contradicții din Concepția Securității Naționale, precum și deficiențele actelor legislative cu caracter strategic care se bazau pe prevederile Concepției au format treptat opinia despre caracterul deficitar al acestuia și despre necesitatea elaborării unui nou document [117, p.24].

Noua Concepție a Securității Naționale a Republicii Moldova, adoptată în anul 2008 [25], reprezintă începutul etapei trei a politicii de securitate și apărare a țării noastre, care include și adoptarea, la o diferență de trei ani, a Strategiei Securității Naționale a Republicii Moldova. Etapa a treia a politicii de securitate și apărare a Republicii Moldova (2008-2015) este dictată de modificările constante care au avut loc în mediul de securitate, dar și de stimularea unor reforme profunde în sectorul de securitate și apărare realizate în conformitate cu standardele și practicile euroatlantice, în același rând de necesitatea de a eficientiza gestiunea sectorului de securitate națională, de a consolida capacitățile instituționale și de personal, precum și funcționalitatea instituțiilor din sectorul de securitate. Și Concepția Securității Naționale a Republicii Moldova, adoptată în anul 2008, conținea un șir de lacune, având un caracter declarativ, aplicabilitate limitată și interpreta confuz riscurile și amenințările la adresa securității naționale a Republicii Moldova, iar Strategia Securității Naționale, adoptată în anul 2011, o devansează cu mult. Spre exemplu, în cazul conflictului transnistrean nu este pusă în discuție prezența forțelor militare și a armamentului rusesc pe teritoriul necontrolat al Republicii Moldova, fapt ce denotă inconsecvență în soluționarea conflictului, dar și tendința de a camufla faptele reale care condiționează menținerea regimului separatist din raioanele din stânga Nistrului. În acest document nu se face referință la staționarea trupelor militare ruse în Transnistria, ci se enunță despre evacuarea unor trupe străine de pe teritoriul Republicii Moldova [181, p. 268]. În consecință, Concepția face o distincție între trupele pacifitoare din Federația Rusă, care își onorează misiunea, și așa-zisa armată transnistreană, care este prezentată în calitate de amenințare gravă pentru securitatea națională. Reabilitarea prezenței militare ruse este cu atât

mai vizibilă cu cât în Concepție nu există nicio mențiune cu privire la decizia Summit-ului OSCE de la Istanbul din 1999 privind retragerea forțelor ruse de pe teritoriul Republicii Moldova și la Tratatul cu privire la Forțele Convenționale din Europa [195].

Autorii Concepției Securității Naționale a Republicii Moldova, vorbesc despre inițiativa de a deveni producători de securitate, neancorând la acest document prevederile Strategiei Europene în domeniul Securității, Politicii Externe și de Securitate Comună, respingând definitiv perspectiva de integrare euroatlantică, invocând participarea la consolidarea componentei de securitate a Comunității Statelor Independente. Or, pentru a deveni generator de securitate, Republica Moldova trebuie să aplice rațional tendințele regionale în domeniul securității [273]. În această Concepție unele componente de bază ale securității unui stat, cum ar fi securitatea alimentară, nici nu sunt schițate, iar altele (spre exemplu, securitatea economică) sunt abordate cu superficialitate.

În conformitate cu viziunile doctrinare naționale, de facto cel mai important act juridic al politicii naționale de securitate și apărare ce determină funcționarea sistemului de securitate și apărare, formele de asigurare a securității naționale, mecanismele și instrumentele de guvernare a sistemului securității este nu Concepția Securității Naționale a Republicii Moldova, ci Strategia Securității Naționale a Republicii Moldova [14]. Elaborarea Strategiei Securității Naționale a constituit un subiect distinct de-a lungul anilor în cadrul mai multor Planuri de acțiuni, inclusiv al celor de cooperare între Republica Moldova și NATO (IPAP), însă a început de facto numai după aprobarea Concepția Securității Naționale a Republicii Moldova din anul 2008. Acest proces a fost unul lung, anevoios și finalizat cu mare întârziere. Abia la 15 iulie 2011 Parlamentul Republicii Moldova a aprobat Strategia Securității Naționale, care constituie primul document de acest gen din Republica Moldova. Strategia a preluat o abordare identică cu cea din Strategia Securității Europene în domeniul securității, conform căreia „securitatea națională a unui stat european nu mai poate fi privită în izolare” și „ține cont de abordarea esențială a securității naționale, caracterul multidimensional și interdependent al acesteia, determinat atât de starea de lucruri din domeniile politic, militar și al ordinii publice din țară, cât și de situația din sfera economică, socială, ecologică, energetică etc.”.

În scopul conectării continue a Republicii Moldova la sistemul securității internaționale, de rând cu adaptarea actelor normative în domeniul securității la noile circumstanțe internaționale se impune oportunitatea stringentă în realizarea reformei sectorului de securitate (RSS), ce derivă din oportunitatea de a promova o reformă militară sau în sectorul de apărare, reformă amplă și eficientă, care a evoluat în timp, astfel încât să includă conceptul

multidimensional al securității. Această reformă consolidează forțele militare, poliția, serviciile de securitate, grănicerii, vama; prin intermediul acesteia ei obțin un ghid complet de obiective, instruire, responsabilități și coordonarea necesară. Organele abilitate din Republica Moldova conștientizează că pentru a aplica toate mijloacele de asigurare a securității va fi necesar de a implica un spectru diversificat de instituții [134, p.23-24]. Reforma sectorului de securitate trebuie să fie una eficientă care să asigure dezvoltarea evolutivă a acestui stat. În anul 2006 discuția a avut ca rezultat semnarea unui Acord care avea să asigure temelia pentru promovarea unei astfel de reforme - Planul Individual de Acțiuni ale Parteneriatului (IPAP) semnat între Republica Moldova și Alianța Nord-Atlantică (NATO).

Soluția la problema în cauză a fost oferită în Raportul General al Activităților UE. În Capitolul V „Europa ca un partener global”, Secțiunea 4 „Contribuție la securitatea globală”, se menționează despre Strategia Europeană în domeniul Securității și Politica Externă și de Securitate Comună, în special despre Reforma sectorului de securitate (RSS). Raportul informa publicul că la 24 mai 2006 Comisia a adoptat un comunicat intitulat „Reflecții privind susținerea de Comunitatea Europeană a RSS”. În acest comunicat se declara că UE susține RSS în peste 70 de țări. Prin recomandările UE în domeniu este etalată importanța pe care instituțiile europene o atribuie RSS în țările cu care are semnate Planuri de acțiuni, cum este cazul Republicii Moldova.

Susținerea în continuare a reformelor sectorului de securitate inițiate în Republica Moldova devine o perspectivă importantă pentru asigurarea controlului asupra regiunii transnistrene. Pe de altă parte, printre subiectele cele mai importante pe care le expune o abordare a securității Republicii Moldova poate fi menționată și lipsa unei definiții acceptate în societate a interesului național [182, p.372]. Interesele naționale ale unei țări deseori depind de raportul dintre interesele naționale ale diferiților actori de pe arena internațională, de caracterul de concurență al acestor interese.

În Republica Moldova formarea și evoluția interesului național este afectat de deficitul de integritate teritorială a statului (ca urmare a tendințelor separatiste din stânga Nistrului încununate cu existența de facto a formațiunii anticonstituționale rmn), de nivelul scăzut al democrației, de îmbinările paradoxale ale scopurilor democratice cu mijloace autoritare. Iar capacitățile reduse ale factorului de putere în reformarea democratică a țării au frânat până la urmă promovarea interesului național pe arena internațională. Totodată, interesul național al Republicii Moldova este permanent știrbit de interesul geostrategic al Rusiei prin amplasarea contingentului militar rusesc în raioanele din stânga Nistrului, prin trăgănarea evacuării lui, prin stimularea și susținerea regimului anticonstituțional de aici. Interesele Rusiei și problema

secesionismului transnistrean rămân a fi izvorul insecurității în regiune și principalul obstacol al integrării europene a țării [223, p.198].

Politica de stat în materie de securitate națională trebuie să fie orientată atât spre asigurarea intereselor și valorilor naționale, cât și spre prevenirea și soluționarea problemelor (amenințărilor, riscurilor, pericolelor și provocărilor) cu care se confruntă un stat. Excesul de uzitare a principiului de neutralitate ar fi trebuit să coincidă în măsură egală cu cel legat de dezvoltarea sistemului național de apărare. Aceste condiții, dar și apariția noilor riscuri și vulnerabilități survenite în cadrul actualului sistem de securitate internațională, gen războiul hibrid, extinderea formelor noi ale terorismului, intensificarea tendințelor separatiste, au determinat actuala guvernare de la Chișinău să revină asupra prevederilor Strategiei Securității Naționale. În alte state, spre exemplu în România, elaborarea și adoptarea unei noi strategii are loc practic o dată la trei ani [134, p.25].

Proiectul noii Strategii, care în prezent se află în proces de analiză la Președinția Republicii Moldova și de consultare cu Academia de Științe a Moldovei, expune referințe noi care nu figurau anterior în actele oficiale. În acest proiect al Strategiei, în mod aparte se propune pentru prima dată declararea că pe continentul european NATO rămâne a fi Alianța politică și militară cu cele mai performante capacități militare și tehnologice, cu cel mai sporit nivel al coeziunii valorilor și al solidarității aliaților, în stare să asigure securitatea și apărarea colectivă în arealul de referință. În același rând, Uniunea Europeană, în calitate de principală structură și comunitate economico-politică pe continent, constituie factorul integrant și stabilizator în cadrul sistemului european și internațional de securitate.

Printre noile riscuri și amenințări expuse la adresa securității naționale a Republicii Moldova un atare document pentru prima dată include:

1. Persistența instabilității regionale și a conflictului de pe teritoriul Ucrainei, factori ce limitează capacitatea Republicii Moldova în promovarea intereselor strategice: integrarea europeană, procesul de identificare a unor soluții politice, viabile privind soluționarea conflictului transnistrean în condițiile respectării suveranității și integrității sale teritoriale, asigurarea securității energetice și a intereselor comercial-economice ale statului.
2. Dinamizarea acțiunilor militare și de diversiune, războiul hibrid și potențialul extinderii zonei de instabilitate de pe teritoriul Ucrainei au influență directă asupra unor elemente, grupuri cu viziuni extremiste din Republica Moldova și păstrează riscul extinderii conflictului pe teritoriul Republicii Moldova.

3. Extinderea presiunilor politice externe manifestate prin: acordarea de susținere economică, militară și politică regimului neconstituțional de la Tiraspol; impunerea restricțiilor artificiale în accesul produselor moldovenești pe piețele tradiționale, inclusiv blocarea accesului cetățenilor Republicii Moldova pe piața muncii din alte țări; aplicarea tratamentului diferențiat în raport cu părți ale teritoriului vamal unic al Republicii Moldova (rmn, UTA Găgăuzia).
4. Dependența exagerată de resursele energetice, rețelele de distribuție și/sau furnizorii controlați de un singur stat, combinate cu valorificarea limitată a resurselor energetice alternative.
5. Persistența riscului sporit al atacurilor cibernetice asupra infrastructurilor informaționale și a obiectivelor de importanță strategică ale țării [181, p.329].

Aportul Republicii Moldova la consolidarea sistemului de securitate internațională s-a intensificat în urma semnării Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, semnat la Bruxelles la 27 iunie 2014, și se dezvoltă în cadrul Politicii Europene de Vecinătate și al Parteneriatului Estic. Consolidarea cooperării în cadrul Politicii Externe și de Securitate Comune a Ue (PESC) servește intereselor de durată ale Republicii Moldova, integrarea europeană rămânând, conform proiectului noii Strategii, obiectivul strategic ireversibil al agendei interne și externe a Republicii Moldova. Unul dintre capitolele incluse în Acordul de Asociere RM-UE se referă la Politica de Securitate. Disponibilitatea Republicii Moldova de a fi implicată în aranjamentele Politicii de Securitate și Apărare Comună a UE (PSAC) a fost inclusă în Programul de Activitate al Guvernului „Integrare Europeană, Libertate, Democrație, Bunăstare” pentru anii 2011-2014 [287]. Acordul de Asociere prevede și cooperarea internațională în domeniul luptei împotriva terorismului. Părțile convin să colaboreze la nivel bilateral, regional și internațional pentru a preveni și a combate terorismul în conformitate cu dreptul internațional, cu rezoluțiile ONU în domeniu, cu standardele internaționale în domeniul drepturilor omului, cu dreptul refugiaților și cu dreptul umanitar. La același spectru de idei se referă și cooperarea părților pentru a preveni utilizarea sistemelor lor financiare și a celor nefinanciare relevante în scopul spălării veniturilor provenite din activități infracționale, precum și în scopul finanțării terorismului.

Un aport important în cultivarea educației de securitate, în monitorizarea, expertizarea și consilierea în domeniul politicii de securitate și prevenire a terorismului îl au think tankurile din țara noastră, precum: Institutul de Politici Publice, Asociația pentru Politică Externă, Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS Viitorul) etc. Spre exemplu, Institutul de Politici

Publice dezvoltă proiecte în domeniul de securitate: “Consolidarea capacității mass-media de a informa și monitoriza reformele din sectorul de securitate și procesul de soluționare a conflictului transnistrean”; Asociația pentru Politică Externă: Dialoguri Transnistrene; ”Sinteze și Dezbateri de Politică Externă și Integrare Europeană”; „Impactul aderării Republicii Moldova la Comunitatea Energetică Europeană asupra securității sectorului energetic autohton”. Prin intermediul acestor proiecte instituțiile de securitate naționale sunt consiliate de societatea civilă și de instituțiile academice de profil.

Republica Moldova participă intens la activitatea sistemului internațional de securitate, aplicând eficient oportunitatea oferită de IPAP și UE de a participa de rând cu alte state partenere. În acest sens, autoritățile naționale urmează să formuleze o poziție definită cu privire la Politica de Securitate și Apărare Comună, care este un element distinct al Politicii Externe și de Securitate Comune a Uniunii Europene și reflectă aspirațiile Uniunii Europene de a asigura securitatea comună prin cooperare multilaterală în cadrul Uniunii Europene și cu participarea partenerilor din exterior. Politica de Securitate și Apărare Comună este o continuare a Politicii Europene de Securitate și Apărare, lansate în decembrie 1998 și a luat naștere ca unul dintre elementele Politicii Externe și de Securitate Comune a Uniunii Europene, care la rândul său, a fost dezvoltată în cadrul tratatelor de bază ale UE.

Republica Moldova cooperează cu structurile internaționale de securitate în domeniile prevenirii și soluționării conflictelor, gestionării crizelor, combaterii terorismului și neproliferării armelor de distrugere în masă. În calitate de element al sistemului securității internaționale, țara noastră participă la eforturile globale, regionale și subregionale de promovare a stabilității și securității internaționale prin cooperarea în cadrul UE, NATO, ONU, OSCE și al altor organizații internaționale în domeniu.

Securitatea națională a Republicii Moldova nu poate fi concepută în afara contextului securității internaționale, iar în cadrul eforturilor de integrare europeană a țării noastre o atenție deosebită se acordă intensificării cooperării cu UE, orientată spre consolidarea securității naționale și a celei regionale. Rolul țării noastre în cadrul sistemului de securitate internațională este determinat de mai mulți factori, printre care: interesele naționale; principalele amenințări, riscuri și vulnerabilități la adresa securității naționale; principalele repere ale politicii externe și ale politicii de apărare; căile de asigurare a securității naționale.

3.2 Securizarea frontierelor Republicii Moldova – oportunitate de încadrare în sistemul securității internaționale

Republica Moldova are frontiere comune cu România și Ucraina, cu ambele state având un trecut istoric comun și cu fiecare menținând relații bilaterale de prietenie și de fortificare a propriilor interese, inclusiv de securitate. Necesitatea securizării frontierelor Republicii Moldova este dictată de doi factori: pe de o parte, din cauza diferendului transnistrean autoritățile de la Chișinău nu controlează o porțiune din hotarul țării cu Ucraina, fapt ce implică riscuri majore asupra securității naționale, gen separatismul, migrația ilegală, traficul de arme, terorismul, iar, pe de altă parte, țara noastră se află în imediata vecinătate cu Uniunea Europeană, ceea ce necesită o continuă securizare a frontierelor conform criteriilor europene.

Astfel, și în 2016 una dintre cele mai grave vulnerabilități la adresa securității și integrității Republicii Moldova o constituie separatismul în raioanele din stânga Nistrului. Motivul principal pentru care diferendul rămâne nesoluționat rezidă în faptul că părțile percep în mod diferit semnificația reglementării definitive a conflictului transnistrean. În viziunea Chișinăului, reglementarea presupune eliminarea factorilor ce au generat conflictul și reintegrarea țării în hotarele existente la 1 ianuarie 1990. La rândul său, Transnistria percepe reglementarea diferendului ca pe un proces de recunoaștere a dreptului său deplin la independență, proclamată la începutul anilor 1990 [42, p.7]. Lipsa controlului din partea statului asupra acestui teritoriu a favorizat dezvoltarea criminalității, cum ar fi traficul de arme. Totodată, prezența trupelor ruse de menținere a păcii este utilizată, deseori, ca instrument politic pentru ca Federația Rusă să obțină controlul asupra Chișinăului.

Pe lângă gradul înalt de periculozitate pentru situația internă, conflictul transnistrean are un potențial de instabilitate regională: orice moment de tensiune în Transnistria riscă să se transforme într-un conflict regional cu implicarea altor state, în special al Rusiei, Ucrainei și României. Din 1992, procesul de negocieri între părțile aflate în conflict este orientat pe două direcții: determinarea statutului Transnistriei și luarea unei decizii în privința contingentului militar rus aflat în regiune [225, p.5].

Separatismul transnistrean este alimentat din exterior, implicațiile având o influență directă asupra securității naționale și situației din regiune. Implicațiile Federației Ruse în regiune se identifică prin manifestarea intereselor sale geopolitice și geostrategice, care nu se rezumă doar la interacțiunile în direct cu țările din regiune, inclusiv cu Republica Moldova, dar trebuie analizate în contextul mai larg al sistemului de interese la nivel mondial [140, p.171]. Federația Rusă consideră prezența sa pe teritoriul Republicii Moldova, inclusiv militară, drept o

posibilitate de a exercita influență în Balcani. O astfel de poziție a fost exprimată în repetate rânduri atât de Guvernul acestei țări, cât și de diferite entități politice din Rusia. În al doilea rând, interesele Federației Ruse poartă un caracter politic. Unitățile militare rusești din Transnistria sunt ultimul contingent militar declarat al Federației Ruse dislocat în Europa dincolo de hotarele statului rus. Retragerea acestor trupe ar putea fi considerată ca o cedare în fața Occidentului și ar lipsi Federația Rusă de anumite pârghii de influență în zona respectivă.

După 1 ianuarie 2007, Republica Moldova s-a pomenit la hotarele cu Uniunea Europeană. Grație politicii europene de vecinătate, elaborate încă în anii 2003-2004, UE și-a revizuit parțial politica în raport cu conflictul transnistrean. În Planul de Acțiuni propus Republicii Moldova în cadrul Politicii Europene de Vecinătate (PEV), UE vedea în soluționarea conflictului transnistrean stabilizare la hotarele UE. După semnarea Planului de Acțiuni UE–Republica Moldova (februarie 2005-ianuarie 2008), Uniunea Europeană și SUA și-au dat acordul să participe la formatul de negocieri în calitate de observatori, acesta căpătând formula „5+2”. Formatul de negocieri „5+2” include: două părți implicate – Republica Moldova și Transnistria; mediatori – OSCE, Federația Rusă, Ucraina; observatori – SUA și Uniunea Europeană.

Imediat după implicarea directă pe post de observatori a UE și SUA în procesul de negocieri pozițiile Republicii Moldova în mod evident s-au fortificat. Acest lucru se datorează UE, care are o strategie de susținere a reintegrării Republicii Moldova promovată pe trei niveluri. Primul este exercitarea presiunilor asupra Transnistriei. Restricțiile de călătorie, dar în mod special lansarea Misiunii de Asistență la Frontieră (EUBAM) și noul regim vamal introdus în martie 2006 sunt rezultatele implicării UE în procesul de reglementare transnistreană. Anume UE a exercitat presiuni asupra Ucrainei pentru a implementa noul regim vamal și a forțat indirect companiile transnistrene să se înregistreze la Chișinău. Combinația dintre noul regim vamal și EUBAM creează tensiuni sociale și politice substanțiale în Transnistria. Elitele au mai puțin acces la beneficiile corupte provenite din trafic și contrabandă. Populația este afectată de inflație și criza economică. Relansarea dialogului moldo-rus a contribuit la sistarea sprijinului rus pentru Transnistria. Anume UE a creat această situație din jurul Transnistriei și a pus bazele reintegrării spațiului economic unic al Republicii Moldova [226, p.178].

Factorii externi susceptibili a influența asupra securității naționale nu se limitează doar la sistemul relațiilor ruso-moldave. Acest factor a fost luat în calcul în primul rând datorită gradului înalt de dependență a Republicii Moldova de spațiul post-sovietic, dominat în mare parte de Federația Rusă. În acest sens, un alt factor care are implicații directe asupra securității naționale a

Republicii Moldova îl constituie procesul actual de transformare a arhitecturii regionale de securitate. În ultimii ani, arhitectura de securitate regională a fost în continuă transformare și la momentul actual presupune un cadru instituțional destul de complex. În acest sens, menționăm procesul extinderii NATO care este prezentă la hotarele Republicii Moldova, iar semnarea între țara noastră și oficialii NATO a Planului Individual de Acțiuni pentru Parteneriat constituie o măsură menită să reevalueze și să transforme mecanismul de asigurare a securității naționale prin intermediul noilor structuri regionale. În plan extern, se întreprind acțiuni spre a fi aplanată problema secesionismului intern în diferite cadre instituționale, printre care și inițiativa regională a patru state, a cărei denumire provine de la inițialele statelor fondatoare: Georgia, Ucraina, Republica Azerbaidjan și Republica Moldova - GUAM. Raționamentul constituirii GUAM-ului rezidă în necesitatea soluționării problemelor secesioniste cu care se confruntă țările membre, depășirii crizei economice, acordării suportului reciproc pe palierul finisării proceselor de tranziție, consolidării securității naționale și, nu în ultimul rând, în necesitatea realizării proiectelor de tranzitare a resurselor energetice din bazinul Mării Caspice spre Europa.

Securizarea frontierelor constituie o măsură ce se înscrie în obiectivele politicii de combatere a terorismului promovate de Republica Moldova, care, situată fiind în zona Europei de Sud-Est, se află în componența așa-numitului „brâu al instabilității”, ce se întinde de la Asia de Sud-Est, prin Orientul Apropiat, Caucaz, până în Balcani, regiune cu prezența activă a grupărilor teroriste și extremiste [173, p.28]. Astfel, instituțiile de securitate naționale întreprind măsurile necesare pentru securizarea a peste 1453 km de frontieră, dintre care 684 km cu România, adică cu frontiera externă a Uniunii Europene.

În Republica Moldova se identifică multiple tentative de penetrare și legalizare a emisarilor și simpatizanților grupărilor teroriste internaționale: Hizballah, Hamas, Frații Musulmani, Lupii Suri și ai aripei extremiste a Partidului Muncitorilor din Kurdistan. Obiectivele principale ale reprezentanților grupărilor teroriste, care încearcă să se legalizeze în țara noastră, sunt: crearea infrastructurii economice pentru susținerea structurilor lor militare; eschivarea de la urmărirea penală în țările lor de origine; crearea centrelor de instruire ideologică a noilor membri; pregătirea actelor teroriste ce urmează a fi săvârșite pe teritoriile statelor terțe; obținerea cetățeniei Republicii Moldova ce acordă dreptul deplasării în statele europene [173, p.29].

Deși, conform unor pronosticuri, diferendul transnistrean poate fi soluționat, totuși integrarea militară, politică, economică și socială a spațiului din stânga Nistrului va parcurge o perioadă îndelungată, care ar putea genera tensionări cu consecințe pentru întreaga Republica Moldova, care s-ar proiecta și pe scară regională [185, p.20].

Republica Moldova s-a inclus activ într-o largă cooperare în domeniul securității cu statele sud-est europene, deoarece acestea dispun de numeroase posibilități de diminuare a problemelor de securitate și de o racordare consolidată la sistemele de integrare subregională, ca componentă a procesului de integrare europeană. Legea Republicii Moldova cu privire la securitatea statului prevede coordonarea cu alte state a eforturilor în vederea descoperirii, prevenirii și contracarării eventualelor amenințări la adresa securității statului [19]. Totuși, Strategia Republicii Moldova în sistemul european de securitate rămâne a fi incertă. Republica Moldova contribuie activ la consolidarea păcii și securității mondiale, participă direct la procesul european pentru colaborare și securitate, în structurile europene. Cu toate că Republica Moldova nu dispune de resurse considerabile pentru a promova o politică externă de securitate consistentă, totuși există posibilități de obținere a unor anumite rezultate în urma raționalizării eforturilor externe și interne de lărgire a securității. Anumite realizări se pot constata doar pe calea abordării unei maniere cooperante de conduită în plan subregional și regional.

Pentru securizarea frontierelor Republicii Moldova este necesar de a realiza un șir de măsuri sistemice, printre care consolidarea nivelului de cooperare pe plan bilateral și regional; instituirea unui mecanism viabil privind schimbul de date ce vizează traficul de arme și stupefiante, spălarea de bani, în special prin Transnistria; schimbul de informații în regim real privind persoanele implicate în traficul de ființe umane, care acționează pe teritoriul Republicii Moldova; organizarea unei infrastructuri de control al hotarelor estice, promovat prin programul de asistență acordat de UE; securizarea hotarului cu România, spre a reduce numărul de persoane care tranzitează ilegal Republica Moldova pentru a ajunge în Europa.

În același context se impun ca necesare: sporirea protecției hotarelor externe pentru a contracara accesul ilegal al teroriștilor cunoscuți sau suspecți de săvârșirea actelor teroriste pe teritoriul statelor UE; perfecționarea continuă a tehnologiilor informaționale de la punctele de trecere a frontierei de stat, în special a celor ce țin de monitorizarea fluxului de persoane care intră/iese în/din țară; completarea sistematică a băncilor centralizate de date ce vizează persoanele anunțate în căutare, suspectate de pregătirea și săvârșirea actelor teroriste.

O contribuție considerabilă în ce privește securizarea frontierelor Republicii Moldova au SUA și Uniunea Europeană, exercitată prin intermediul proiectelor implementate în cadrul EUBAM și FRONTEX, dar și prin modernizarea poliției de frontieră, reformarea generală a instituțiilor de securitate și apărare. Într-o perioadă relativ scurtă Republica Moldova a adoptat noi documente strategice și conceptuale, fiind operate schimbări instituționale ale sistemului de securitate, lansate reformele în cadrul Poliției de Frontieră, Serviciului de Informații și Securitate

și al Forțelor Armate. Toate acestea au creat premise pentru conceperea și promovarea unei politici de securitate și apărare pe termen lung, în stare să reflecte interesele vitale și strategice ale statului, raportate la noile necesități de securitate și apărare, la noile obligații asumate pe plan internațional, reieșind din resursele limitate pe care țara le are la dispoziție.

Oportunitatea reformării Poliției de Frontieră este determinată de orientarea strategică a Republicii Moldova spre aderare la Uniunea Europeană, care presupune adoptarea valorilor și standardelor europene, inclusiv în domeniul controlului la frontiera de stat. Prin Strategia Națională de Management Integrat al Frontierei de Stat pe anii 2011-2013, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.1212 din 27.12.2010 [28], a fost inițiat procesul de modernizare a Serviciului Grăniceri, beneficiile pe termen lung vizând facilitarea și urgentarea tranzitului transfrontalier, un control eficient asupra migrației ilegale orientate spre UE, diminuarea pierderilor fiscale și vamale generate de contrabandă, asigurarea unui mediu de securitate stabil și sigur în regiune. În acest context, la 1 iulie 2012 a intrat în vigoare Legea cu privire la Poliția de Frontieră, nr. 283 din 28.12.2011 [27], prin care se reglementează atribuțiile și funcționarea Poliției de Frontieră. În conformitate cu prevederile acestei legi, în scopul asigurării și realizării sarcinilor de prevenire și combatere a criminalității transfrontaliere, traficului de ființe umane, organizării migrației ilegale, trecerii ilegale a frontierei de stat, contrabandei în exteriorul teritoriului punctelor de trecere a frontierei de stat, falsificării și utilizării frauduloase a actelor oficiale, Poliției de Frontieră i-au fost atribuite noi competențe în domeniul urmăririi penale, examinării contravențiilor, expertizei actelor de călătorie, investigării crimelor transfrontaliere, eliberării vizelor la punctele de trecere a frontierei de stat în cazuri de excepție.

În scopul securizării frontierelor, Poliția de Frontieră implementează un șir de proiecte de asistență externă prin intermediul Agenției pentru Frontierele Uniunii Europene (FRONTEX), care are menirea de a furniza informații cu privire la evaluarea riscurilor, parte componentă a efortului de a consolida controalele și supravegherea la frontiera externă a UE. Prin intermediul acestei Agenții Poliția de Frontieră a Republicii Moldova în perioada anilor 2009-2013 a primit investiții financiare din partea UE în mărime de 22 de milioane de euro; datorită acestor investiții sistemul de comunicare și monitorizare la frontieră s-a transformat în unul dintre cele mai performante [292]. Prin intermediul sistemului de comunicații fixe și mobile la frontiera de stat sunt furnizate servicii de transmitere a datelor video, audio, cu ajutorul unor stații radio sau al altor asemenea rețele de comunicații, care servesc ca magistrală de schimb de date între diferite subdiviziuni ale Serviciului. Sistemul instalat pentru Poliția de Frontieră este la nivelul cel mai înalt al tehnologiilor existente, având analogie doar la frontiera Marii Britanii și în Germania. În

Republica Moldova sunt mai puțini utilizatori, însă sistemul este același, fiind destinat special pentru serviciile de securitate: poliție, armată, forțele aeriene.

Printre acțiunile Poliției de Frontieră realizate în comun cu Agenția FRONTEX se înscrie și participarea la operațiunile „Focal Points” Land and Air, realizate în punctele de trecere a frontierei din Polonia, România, Spania, în cadrul cărora grănicerii moldoveni au preluat cele mai bune practici în domeniul controlului de documente și combaterii migrației ilegale. O altă operațiune comună sub auspiciile FRONTEX a fost „Coordination Points 2013”, în cadrul căreia reprezentanții autorităților de frontieră ale Austriei, României, Olandei, Poloniei și Letoniei au fost detașați la punctele de trecere a frontierei „Criva” și „Tudora” [283].

Un alt indicator al securizării frontierei moldovenești este colaborarea directă a Poliției de Frontieră cu Interpolul, cetățenii străini și transportul auto fiind verificați în baza de date a Interpolului. Prin interconectarea sistemului informațional integral al Poliției de Frontieră cu sistemele informaționale ale altor instituții naționale se asigură un schimb constant de date, ceea ce permite reducerea timpului de staționare a pasagerilor în punctele de trecere a frontierei de stat.

Un proiect de asistență externă în scopul securizării frontierei naționale este Proiectul „Armele de distrugere în masă – Programul de prevenire a proliferării (ADM PPP), finanțat de Departamentul Apărării al SUA și implementat de Reprezentanța în Republica Moldova a Companiei „URS Federal Services International”; perioada implementării 2012-2016. Obiectivul principal al Proiectului este îmbunătățirea și consolidarea capacităților Poliției de Frontieră și ale Serviciului Vamal din Republica Moldova de a descuraja, detecta și interzice trecerea armelor de distrugere în masă și a materialelor conexe peste frontiera de stat. În cadrul acestui Proiect asistența este acordată sub formă de echipamente, materiale, tehnologii și cursuri de instruire pentru utilizarea acestora. Proiectul tinde să consolideze capacitățile de comandă și control, comunicații, supraveghere, detectare și interzicere a armelor de distrugere în masă pe teritoriul țării și să sporească securitatea frontierelor.

În același context, Proiectul extern MIGRECO are un buget de 673 mii de euro și presupune acțiuni în vederea prevenirii și gestionării migrației ilegale. În cadrul Proiectului se întreprind mai multe vizite de studiu, schimburi de experiență, iar Poliția de Frontieră beneficiază de asistență din partea unui consultant extern în domeniul managementului integrat al frontierei de stat și al resurselor umane [283].

Un rol important în securizarea frontierei Republicii Moldova are și Misiunea EUBAM. Această Misiune a contribuit la dezvoltarea capacităților instituționale ale Poliției de Frontieră, la

dezvoltarea managementului integrat al frontierei de stat, la dezvoltarea cooperării interinstituționale și internaționale. EUBAM a contribuit la elaborarea și dezvoltarea conceptului echipelor mobile și a Centrului Național de Coordonare a Poliției de Frontieră, precum și la pregătirea personalului pentru activitatea în cadrul echipelor mobile ale Poliției de Frontieră. Un aport aparte al Misiunii EUBAM în securizarea frontierei moldovenești a constat în pregătirea calitativă a Poliției de Frontieră pentru a face față misiunilor de evaluare ale UE privind implementarea condițiilor Planului de Acțiuni Republica Moldova-Uniunea Europeană în domeniul liberalizării regimului de vize. În rezultatul misiunilor, experții UE au calificat managementul frontierei în Republica Moldova la un nivel înalt.

Din analiza subiectului privind securizarea frontierei de stat nu poate fi omisă abordarea colaborării bilaterale cu statele vecine pe segmentul asigurării securității transfrontaliere. Între Republica Moldova, România și Ucraina securizarea frontierei se impune avându-se în vedere situația reală la frontiera de est a Republicii Moldova. Lupta împotriva infraționalității transfrontaliere implică și soluționarea problemei privind frontiera transnistreană și a problemei privind frontiera de est a Republicii Moldova. Caracterul acordurilor în domeniu dintre aceste state este dictat de principiul că securizarea frontierei nu presupune și nu înseamnă adoptarea de măsuri care să vină în contradicție cu libera circulație a persoanelor, ci înseamnă, în primul rând, lupta împotriva manifestărilor criminale și de neaplicare a legii. Securizarea frontierei trebuie privită ca o măsură care să asigure accesul nestingherit și în deplină siguranță al celor care înțeleg să respecte legea.

Pentru securizarea frontierei de est a Republicii Moldova este necesară soluționarea problemei privind porțiunea necontrolată a frontierei regiunii transnistrene la limita care o desparte de Ucraina. Având în vedere că o mare parte a acestei frontiere se întinde de-a lungul așa-numitei frontiere a autoproclamatei republici moldovenești nistrene, este evidentă dificultatea de a preîntâmpina migrația transfrontalieră, traficul de arme și droguri, crima organizată. Pentru migrațiile provenite din Indochina, rutele de deplasare sunt cele din estul Republicii Moldova, venind dinspre Moscova și Kiev până la Chișinău. În ultimii ani a crescut considerabil numărul infraționilor de trecere frauduloasă a frontierei din partea unui număr sporit de cetățeni aparținând spațiului CSI. La fel, a crescut considerabil numărul cetățenilor care vor să introducă în spațiul CSI mașini furate. Indubitabil, toate aceste acțiuni impun necesitatea realizării unor activități comune și imediate din partea structurilor abilitate din România și Republica Moldova. Ele solicită însă, în primul rând, măsuri de securizare a frontierei de est a Republicii Moldova [100, p.11].

Cadrul juridic de cooperare pentru combaterea criminalității transfrontaliere între România și Republica Moldova își are fundamentul în Acordul dintre Guvernul României, Guvernul Republicii Moldova și Cabinetul de Miniștri al Ucrainei privind cooperarea în domeniul combaterii criminalității, semnat la Kiev la 6 iulie 1999, în baza prevederilor Memorandumului Președinților României, Republicii Moldova și Ucrainei cu privire la colaborarea în combaterea criminalității din 22 octombrie 1998, ratificat de România în 2001. Acordul stabilește că cele trei state vor colabora și își vor acorda suport reciproc în prevenirea și descoperirea infracțiunilor, în identificarea persoanelor care le-au săvârșit, luptând împreună împotriva fenomenelor infracționale transfrontaliere, cum ar fi: crima organizată și corupția, terorismul, traficul ilegal de armament, muniții, substanțe explozive și toxice, materiale radioactive, traficul de droguri, contrabanda, traficul cu ființe umane, prostituția și exploatarea copiilor în scopuri sexuale, migrația ilegală. În vederea implementării prevederilor Acordului, cele trei state au stabilit formele colaborării, care să se realizeze prin schimb de informații și schimb de experiență. Totodată, se are în vedere realizarea de consultări, întruniri, seminare și cursuri de instruire, schimb de acte juridice naționale, date statistice, rezultate ale cercetărilor științifice, broșuri și publicații, planificarea și realizarea de acțiuni coordonate în lupta împotriva criminalității în care să fie implicate structurile competente ale fiecărui stat: în România - Ministerul de Interne, Ministerul Public, Serviciul Român de Informații, Serviciul de Informații Externe, Ministerul Finanțelor și Direcția Generală a Vămirilor; în Republica Moldova - Procuratura Generală, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Securității Naționale, Departamentul Controlului Valam, iar în Ucraina - Ministerul de Interne, Procuratura Generală, Serviciul de Securitate, Comitetul de Stat pentru Problemele Pazei Frontierei de Stat a Ucrainei, Administrația Fiscală de Stat a Ucrainei și Serviciul Valam de Stat al Ucrainei.

Una dintre formele colaborării este reprezentată de conlucrarea în cadrul diferitelor euroregiuni. În vederea consolidării cooperării dintre România, Republica Moldova și Ucraina au fost create euroregiunile „Dunărea de Jos” (creată la 14 august 1998 care include regiunea Odesa (Ucraina), județele Galați, Tulcea și Brăila (România), orașele Cantemir și Cahul (Republica Moldova) și „Prutul de Sus” (înființată la 22 septembrie 2000, care include în sine regiunea Cernăuți, Ucraina, județele Botoșani și Suceava (România), orașele Bălți și Edineț (Republica Moldova). Euroregiunea Nistru a fost creată între regiunea Vinnița (Ucraina) și Republica Moldova, șapte raioane: Ocnîța, Dondușeni, Soroca, Șoldănești, Florești, Rezina, Dubăsari și regiunea Vinnița. Teritoriul euroregiunii are peste 34 mii de kilometri pătrați și o populație de

circa 3 milioane de locuitori. Alte două raioane ale Moldovei, Edineț și Râșcani, au depus cereri pentru a intra în cadrul Euroregiunii Nistru.

Cea de a patra euroregiune este „Siret-Prut- Nistru” (creată în anul 2002, care include județele Iași și Vaslui (România), iar din Republica Moldova raioanele Ialoveni, Anenii Noi, Basarabeasca, Călărași, Căușeni, Cimișlia, Criuleni, Dubăsari, Florești, Hâncești, Leova, Nisporeni, Orhei, Rezina, Șoldănești, Sorooca, Ștefan-Vodă, Strășeni, Telenești, Ungheni, Fălești, Glodeni, Sîngerei și, din decembrie 2013, mun. Bălți și raioanele Drochia și Râșcani, dar și județul Prahova din România). Euroregiunea Siret-Prut-Nistru este percepută de raioanele din Republica Moldova ca o „poartă de acces” spre UE.

Conceptul nu doar că nu este nou, dar nu se aplică exclusiv la regiunea acestor trei țări, aceeași manieră de colaborare fiind îmbrățișată între România și vecinii săi de Vest sau Sud. Până în prezent, activitatea euroregiunilor s-a centrat pe crearea unui cadru comun în vederea: realizării unui calendar de întâlniri trilaterale pentru informare și documentare pe probleme de interes comun, inclusiv la nivel înalt; consultării și coordonării în domeniul protecției mediului; facilitării micului trafic între zonele adiacente, inclusiv prin amenajarea de noi puncte internaționale de trecere a frontierei; inițierii unor demersuri comune pe lângă organizații economico-financiare internaționale pentru asigurarea unei finanțări pentru proiecte de interes comun, convenite în cadru tripartit; colaborării și elaborării unui plan de măsuri în vederea combaterii crimei organizate, terorismului, traficului ilegal de armament și de substanțe interzise, migrației ilegale și trecerii ilicite a frontierelor.

Euroregiunile au rolul de a impulsiona cooperarea între diferitele paliere ale societății dintr-o țară sau alta. În cadrul euroregiunilor se abordează o paletă largă de proiecte, gândite de o așa manieră încât să pună în valoare punctele forte ale fiecărui stat participant, dar și să deprindă participanții cu valorile, avantajele și răspunderea în cazul unor proiecte comune. Din considerente ce țin de eterogenitatea tematicii acestor proiecte este de sesizat că actualul stadiu al lor este insuficient cunoscut opiniei publice. În realizarea studiului, am sesizat o sumară cunoaștere a tematicii și a stadiului proiectelor în derulare de către autoritățile centrale competente să contribuie la impulsionarea acestora. Cu regret, regiunile se confruntă cu probleme dintre cele mai grave (traficul de arme și droguri, traficul de mijloace de transport și de ființe umane), des întâlnite în regiunea din care fac parte România, Republica Moldova și Ucraina.

Acest cadru de colaborare are două dimensiuni: relația bilaterală, reglementată prin Acordul dintre Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova privind cooperarea vamală și asistența administrativă reciprocă pentru prevenirea, investigarea și combaterea infracțiunilor

în domeniul vamal, semnat la București la 24 aprilie 2000; relația în cadrul mai larg, regional, privind cooperarea în problemele criminalității transfrontaliere, care, bineînțeles, cuprinde și fenomene înregistrate la Vamă, reglementată prin Acordul de cooperare pentru prevenirea și combaterea infracționalității transfrontaliere, semnat la București la 26 mai 1999. România și Republica Moldova au reprezentanți, inclusiv ai autorităților vamale, în cadrul Centrului Regional pentru Combaterea Infracționalității Transfrontaliere din București [100, p.17].

Pentru eficacitatea euroregiunilor este necesară o continuă sistematizare a informațiilor și actualizarea lor nu doar cu scopul informării corespunzătoare a opiniei publice naționale și internaționale, dar și cu scopul de a preîntâmpina potențiale pericole. Sistematizarea sau centralizarea datelor urmează să se desfășoare la nivelul unei instituții publice din Republica Moldova și din România, accesibilă celor interesați, indiferent de locul din care aceștia provin. Se impune și elaborarea unui mecanism transparent de evaluare a programelor din aceste regiuni, la care să-și aducă contribuția nu doar reprezentanții autorităților administrației publice din domeniile vizate de proiecte, dar și societatea civilă din țările implicate.

Problema privind securizarea frontierei Republicii Moldova nu se rezumă la linia de demarcare a statului nostru. Atâta timp, cât nu sunt adoptate măsuri de securizare a tuturor frontierelor proprii, pericole ca migrația ilegală transfrontalieră, traficul de arme și droguri, crima organizată vor continua nu doar să persiste, dar chiar să se amplifice. Importantă în acest sens este soluționarea problemei legate de frontiera de est a Republicii Moldova, la limita care o desparte de Ucraina. În acest sens, soluționarea conflictului transnistrean este prioritatea principală de securitate a țării noastre.

Criza refugiaților din Europa constituie o provocare și pentru securitatea frontierelor Republicii Moldova, luându-se în calcul faptul că ne aflăm la hotarele unei zone de conflict. În acest sens, autoritățile moldovenești trebuie să se implice activ în „ofensiva diplomatică” a țărilor UE contra violenței și a terorii în zonele de conflict, contribuind astfel la construcția unor state puternice în vecinătatea Europei. Prin urmare, țara noastră trebuie să-și redefinească politicile privind refugiații, completându-le cu norme distincte în conformitate cu principiile europene promovate în acest domeniu. În prezent Republica Moldova este mai degrabă o țară de tranzit pentru imigranți și mai puțin o țară gazdă pentru refugiați.

În condițiile în care atât Republica Moldova, cât și vecinii săi se confruntă cu dificultăți economice, soluții de control în comun, care să răspundă unor criterii de economie bugetară cât și de eficiență, ar putea fi viabile. Experiența anterioară de genul unor echipamente mobile

proapse de EUBAM, care să deservească mai multe puncte de control, merită a fi evaluate și dezvoltate.

Considerăm că la baza securizării frontierelor Republicii Moldova trebuie să fie obiectivul cooperării transfrontaliere, care poate fi realizat doar atunci când autoritățile naționale cu atribuții la frontieră cooperează între ele, realizează în mod constant schimb de informații cu privire la problemele de frontieră și împărtășesc aceleași viziuni cu privire la strategia de securizare a frontierei în spiritul consolidării securității regionale. Din această perspectivă, cooperarea începe cu aspecte și măsuri punctuale, pragmatice. Este necesar ca toate instituțiile unui stat să contribuie cu informații și să utilizeze în comun o bancă de date relevante, care să se actualizeze în mod constant.

3.3. Aportul organelor securității statului Republica Moldova în combaterea terorismului

Politicele Republicii Moldova în domeniul asigurării securității naționale au la bază evoluțiile amenințărilor existente și posibile pentru securitatea țării. În procesul elaborării lor se iau în calcul interesele principalilor actori politici internaționali, deoarece securitatea națională nu poate fi concepută decât în contextul securității internaționale. Uniunea Europeană, NATO, Federația Rusă și SUA astăzi sunt elemente importante în arhitectura continentală de securitate. Republica Moldova este obligată să se considere cu interesele României, Ucrainei, Turciei și ale altor țări cu care cooperează în vederea asigurării securității regionale.

Globalizarea terorismului a devenit o realitate ce nu poate fi contestată și a cărei abordare impune profesionalism, responsabilitate și cooperare, atât pe plan intern între organele securității statului, cât și în raporturile cu serviciile aliate sau partenere. O asemenea provocare solicită și instituțiilor de securitate din Republica Moldova să-și adapteze structurile de securitate la noile realități, să-și consolideze eforturile spre identificarea oportună a posibilelor motivații și interese ale grupărilor teroriste față de țara noastră. Obiectivele distincte ale entităților antiteroriste devin unele complexe și bine definite, fapt prin care individualizarea terorismului constituie de facto o nouă provocare. Pe aceste paliere, considerăm că se impune stringenta necesitate de a diversifica bine argumentat cooperarea internațională, în mod special degrevată de componenta politică, prin realizarea unei abordări multiaspectuale a fenomenului terorismului. Un prim pas în acest sens s-a realizat prin adoptarea în cadrul Organizației Națiunilor Unite, la 8 septembrie 2006, a Strategiei Mondiale Antiteroriste și a Planului de Acțiuni semnat de cele 192 state membre, inclusiv de Republica Moldova.

Deși Republica Moldova nu s-a confruntat direct cu terorismul, țara noastră nu rămâne în afara luptei împotriva acestui fenomen. Instituțiile statului promovează, în acest sens, o politică antiteroristă proprie. Până în prezent, pe teritoriul Republicii Moldova nu au fost înregistrate formațiuni teroriste, emisari sau activiști ai acestora, terorismul manifestându-se doar sub formă de amenințare. În raport cu evoluțiile actuale ale formelor de manifestare a terorismului internațional, care cunoaște escaladări de o intensitate fără precedent, politicile organelor de securitate ale statului vizează completarea și revizuirea direcțiilor tactice, necesare protejării eficiente a teritoriului național în raport cu noile manifestări ale fenomenului terorist, prin promovarea unei concepții integrate la nivel național și prin consolidarea activității organelor securității statului.

Statul nostru, prin intermediul organelor securității, este angajat ferm în efortul internațional de prevenire și combatere a terorismului, instituționalizând și dezvoltând această activitate prin crearea pârghiilor legislative și operaționale necesare desfășurării în condiții optime a acțiunilor de profil. Organele de securitate ale Republicii Moldova sunt structuri specializate ale puterii executive, menite să asigure, în limita competenței lor, securitatea statului. Aceste instituții au menirea nu doar să apere independența și integritatea teritorială a țării, să asigure paza frontierei de stat, apărarea regimului constituțional, a drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanei de atentate ilegale, ci și să asigure un sistem de măsuri de protecție a secretului de stat.

Conform prevederilor legislației naționale, sistemul organelor de securitate ale statului se constituie din Serviciul de Informații și Securitate (SIS) al Republicii Moldova, Serviciul de Protecție și Pază de Stat (SPPS), Poliția de Frontieră din subordinea Ministerului Afacerilor Interne, Serviciul Vamal, care își desfășoară activitatea în conformitate cu legile respective, precum și din instituțiile de învățământ și alte instituții și organizații nemilitarizate ale organelor securității statului.

Pe de altă parte, în Republica Moldova sistemul instituțional de contracarare a terorismului este unul mult mai complex decât sistemul organelor securității statului și este definit în articolul 6 al Legii cu privire la combaterea terorismului nr.539-XV din 12 octombrie 2001 [22].

Sistemul instituțional de contracarare a terorismului include:

- Guvernul Republicii Moldova este principala autoritate responsabilă de organizarea activității de combatere a terorismului și de asigurarea acesteia cu forțele, mijloacele și resursele necesare;

- Consiliul Suprem de Securitate al Republicii Moldova – coordonează activitatea autorităților antrenate în combaterea terorismului;

Autoritățile care desfășoară nemijlocit activitatea de combatere a terorismului, în limitele împuternicirilor lor:

- Procuratura Generală a Republicii Moldova – desfășoară activitatea de combatere a terorismului prin conducerea și exercitarea urmăririi penale;

- Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova – combate terorismul prin acțiunile de prevenire, depistare și curmare a infracțiunilor cu caracter terorist, inclusiv a celor care urmăresc scopuri politice, precum și a activității teroriste internaționale, contribuie la asigurarea securității instituțiilor Republicii Moldova amplasate pe teritoriul altor state, a cetățenilor ei angajați în aceste instituții și a membrilor familiilor lor, culege date referitoare la organizațiile teroriste internaționale;

- Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova – combate terorismul prin prevenirea, depistarea și curmarea infracțiunilor cu caracter terorist care urmăresc scopuri materiale;

- Ministerul Apărării al Republicii Moldova – asigură protecția armamentului, munițiilor, substanțelor explozive, obiectelor militare și a spațiului aerian al țării în caz de desfășurare a operațiilor antiteroriste;

- Serviciul de Grăniceri al Republicii Moldova – combate terorismul prin curmarea tentativelor teroriștilor de a trece frontiera de stat a Republicii Moldova;

- Departamentul Situații Excepționale al Republicii Moldova – desfășoară acțiuni de protecție civilă, organizează lucrări de salvare, îndeplinește alte măsuri urgente de lichidare a urmărilor actelor teroriste;

- Serviciul de Protecție și Pază de Stat al Republicii Moldova – asigură securitatea persoanelor fizice și a obiectelor aflate în pază, acumulează, analizează și utilizează informații referitoare la activitatea teroristă în scopul prevenirii, depistării și curmării tentativelor teroriste;

- Serviciul Vamal al Republicii Moldova – combate terorismul prin acțiunile de prevenire, depistare și curmare a tentativelor de trecere peste frontiera de stat a Republicii Moldova a armelor, a substanțelor explozive, toxice, radioactive și a altor obiecte care pot fi folosite pentru săvârșirea infracțiunilor cu caracter terorist;

- Ministerul Dezvoltării Informaționale al Republicii Moldova – asigură asistența informațională a autorităților care desfășoară activitatea de combatere a terorismului, punând la

dispoziția acestora resurse informaționale, acordând asistență tehnică specializată, necesară la crearea băncilor de date și a rețelelor informaționale.

Legea cu privire la combaterea terorismului desemnează Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova în calitate de autoritate națională în domeniul combaterii terorismului. În activitatea sa pe această filieră se conturează contactele instituției cu structurile de securitate ale Comunității Europene, la etapa actuală fiind stabilite relații și purtate discuții preliminare cu reprezentanții conducerii Directoratului de Securitate al Comisiei Europene și ai Oficiului de Securitate al Secretariatului General al Consiliului Uniunii Europene.

Serviciul de Informații și Securitate a găzduit două evenimente internaționale de rezonanță pentru serviciile speciale de informații din spațiul european: reuniunea șefilor Serviciilor de Informații Externe ale țărilor riverane Bazinului Mării Negre și Conferința serviciilor speciale din Europa de Sud-Est (SEEIC), ambele desfășurate la Chișinău. În vederea stabilirii și intensificării contactelor cu organele de securitate europene, SIS are suportul deplin din partea partenerilor din România, în special al Serviciului Român de Informații și Serviciului de Informații Externe. Astfel, SIS nu-și poate soluționa sarcinile de competență fără o interacțiune eficientă în domeniu cu serviciile speciale din România și Ucraina – țări cu care Republica Moldova are frontiere comune.

Organul abilitat cu coordonarea tehnică a măsurilor de prevenire și combatere a terorismului desfășurate de autoritățile publice competente este Centrul Antiterorist din cadrul Serviciului de Informații și Securitate [13]. Cele mai importante obiective ale Centrului Antiterorist sunt: analizarea stării, dinamicii și tendințelor extinderii terorismului, a manifestărilor de extremism; acumularea datelor despre organizațiile teroriste internaționale și despre factorii de risc la adresa securității statului; realizarea pronosticului de evoluare a situației operative în domeniul prevenirii și combaterii terorismului la nivel național și internațional; generalizarea practicilor naționale și internaționale de prevenire și combatere a terorismului; înaintarea propunerilor de utilizare a acestora în activitatea autorităților publice competente. Trimestrial, colaboratorii Centrului Antiterorist, în baza materialelor acumulate și informațiilor parvenite din partea serviciilor speciale partenere, editează Buletine informative care includ materiale cu referință la organizațiile internaționale teroriste, extremiste și paramilitare, incluse selectiv reieșind din eventualul impact asupra securității naționale a Republicii Moldova.

Publicația cuprinde descrierea succintă a grupărilor teroriste internaționale, structura și liderii acestora, canalele de finanțare, informații privind pregătirea și realizarea atacurilor

teroriste, adresele e-mail etc. În Buletinele informative sunt incluse listele cu referire la grupările teroriste internaționale. Aceste liste sunt elaborate de Organizația Națiunilor Unite (poartă un caracter obligatoriu pentru autoritățile Republicii Moldova), Departamentul de Stat al Statelor Unite ale Americii (FTO) și Uniunea Europeană. Buletinele informative sunt destinate colaboratorilor organelor de securitate și serviciilor speciale, autorităților naționale abilitate cu prevenirea și combaterea terorismului, cadrelor didactice și cursanților instituțiilor specializate de învățământ superior, persoanelor ce urmează cursurile la instituțiile specializate de învățământ superior, reprezentanților societății civile preocupați de contracararea terorismului și a altor manifestări ale extremismului.

În mod sistemic Centrul Antiterorist își consolidează eforturile spre dezvoltarea unui sistem național menit să preîntâmpine posibilele atacuri cu tentă teroristă, accentul fiind plasat pe acțiunile de profilaxie, perfecționarea mecanismelor de intervenire antiteroristă și ajustarea legislației naționale la normele internaționale și europene. În anul 2008 a fost lansată pagina oficială a Centrului www.antiteror.sis.md, unde în regim real este reflectată activitatea cotidiană a subunității, colaborarea internațională cu structurile și organizațiile străine de profil, informații depline privind baza legislativă și politica națională în domeniul contracarării terorismului etc. În cei 5 ani de la înființare, CAT a reușit să stabilească relații de cooperare cu serviciile speciale ale Bielorusiei, Federației Ruse, Franței, României, SUA, Ucrainei etc., cu organizațiile internaționale de profil: Centrul Antiterorist al CSI, SECI GUAM, OSCE, UNDP (ONU), NATO, CODEXTER.

Modalitățile de asigurare a securității statului prevăd elaborarea și realizarea unui Plan de acțiuni privind instruirea profesională a colaboratorilor subdiviziunilor specializate în combaterea terorismului ale organelor competente, desfășurarea exercițiilor antiteror operative-tactice și de comandă, departamentale și interdepartamentale, cu participarea observatorilor din Europol și a organelor specializate în combaterea terorismului din statele Uniunii Europene. Centrul Antiterorist acordă asistență la pregătirea și desfășurarea aplicațiilor speciale de comandă și operative-tactice organizate la nivel local, național, regional și internațional. Anual sunt desfășurate exerciții antiteroriste naționale, cum ar fi „Forțele Unite -2007”, „Forțele Unite - 2008”, „Forțele Speciale - 2010”, „Meteor 2012” și „ENA 2013”, scopurile de bază constituind testarea sistemului de reacționare în situații de criză, sporirea interoperabilității autorităților publice împuternicite cu prevenirea și combaterea terorismului, verificarea mecanismelor de interacțiune între toate organele funcționale de asigurare a securității statului. Spre exemplu, în vara anului 2014 pe parcursul lunii iunie Centrul Antiterorist al Serviciului de Informații și

Securitate a organizat instruirea antiteroristă pentru unitățile speciale de intervenție ale organelor de forță din Republica Moldova, militarii exersând practici și tehnici moderne în vederea menținerii capacităților operaționale. Specialiști în domeniul „antitero”, întruniți în cadrul instruirii, au distins crearea de către Centrul Antiterorist al SIS a condițiilor prielnice de manifestare a unor interacțiuni avansate.

Subdiviziunile specializate ale SIS - Centrul Antiterorist și Institutul Național de Informații și Securitate „Bogdan Întemeietorul Moldovei” (INIS) – desfășoară în ultimul timp instruirea antiteroristă pentru însoțitorii de bord ai Întreprinderii de Stat Compania Aeriană „Air Moldova”, pentru însoțitorii de vagoane ai Întreprinderii de Stat „Calea Ferată din Moldova”. Instruirea face parte din complexul de măsuri orientate spre consolidarea sistemului național de prevenire și combatere a manifestărilor teroriste, în speță - în sistemul național de transport. Audienții cursurilor sunt informați despre tendințele și evoluția fenomenului terorism, tacticile utilizate de grupările teroriste la obiectivele strategice ale sistemului de transport (aerian), măsurile legislative, organizatorice și practice desfășurate la nivel național și internațional pe palierul de prevenire și combatere a terorismului, fiind familiarizați și cu regulile/recomandările de urmat pe aeroport și la bordul aeronavei în situații de criză teroristă etc. Prin intermediul unor astfel de măsuri SIS urmărește drept obiectiv promovarea valorilor antiteroriste în societate, precum și eficientizarea cooperării cu autoritățile publice și cu societatea civilă în vederea contracarării pericolului terorist.

Datorită cooperării eficiente a subdiviziunilor operative ale Serviciului de Informații și Securitate și ale Ministerului Afacerilor Interne, remarcăm în ultimul timp rezultate reale în direcția prevenirii și depistării la nivel de formare incipientă a intențiilor teroriste. Opiniei publice îi sunt cunoscute operațiunile specializate de profil realizate în comun de ofițerii SIS și ai MAI în vederea identificării și reținerii autorilor apelurilor false cu bombă expuse în adresa Primăriei mun. Chișinău. Un alt caz elocvent în acest sens vizează tentativa săvârșirii unui act terorist în sala de ședințe a Parlamentului Republicii Moldova. Urmare acțiunilor întreprinse în regim de urgență de către subdiviziunile de profil ale SIS, în termen oportun a fost localizat autorul atacului terorist, în consecință fiind intentat dosar penal cu calificativul de tentativă de comitere a actului terorist.

Realizând imperativul combaterii terorismului, Republica Moldova susține pe deplin eforturile conjugate ale comunității internaționale, activitatea Consiliului de Securitate al ONU, a Comitetului Antiterorist și întreprinde toate măsurile necesare pentru a implementa la nivel național rezoluțiile Consiliului de Securitate cu privire la combaterea terorismului.

Măsurile de combatere a terorismului întreprinse de autoritățile abilitate în domeniu se centrează și pe acțiunile de profilaxie, care în mod primordial au ca obiectiv distinct impunerea restricțiilor intrării pe teritoriul țării a persoanelor suspectate de apartenență la grupările extremist-teroriste sau a simpatizanților acestora. Se acționează în direcția prevenirii finanțării terorismului internațional, prin crearea unor mecanisme de blocare a operațiunilor financiare, a altor resurse economice provenite de la persoane juridice sau fizice implicate în activități teroriste, precum și perfecționarea interacțiunii dintre autoritățile publice responsabile de contracararea terorismului. În lupta cu terorismul au prioritate mijloacele de acțiune non-militare, de prevenire a manifestărilor teroriste și extremiste în țară. Cu toate acestea, punctul forte al oricărei concepții antiteroriste îl constituie capacitatea forțelor cu destinație specială de a îndeplini prompt și eficient misiunile ce le revin în stoparea activităților cu caracter terorist. Detașamentul cu destinație specială ALFA al SIS este subunitatea specială care are drept scop lupta împotriva acțiunilor teroriste, extremiste și de altă natură ce prezintă pericol pentru securitatea publică, precum organizarea și desfășurarea de operațiuni speciale legate de realizarea angajamentelor asumate de Republica Moldova în domeniul combaterii criminalității.

În scopul perfecționării continue a pregătirii profesionale, conducerea SIS, reprezentanții Centrului Antiterorist și ai Detașamentului ALFA participă anual la exerciții și aplicații antiteroriste desfășurate atât pe teritoriul țării noastre, cât și peste hotarele ei. Sunt semnificative, în acest sens, exercițiile comune din 2010 desfășurate de colaboratorii Detașamentului cu Destinație Specială ALFA al SIS și ai Batalionului cu Destinație Specială FULGER al Ministerului Apărării. Aceste acțiuni se înscriu în Planul Individual de Acțiuni Republica Moldova – NATO (IPAP), la capitolul reformarea sectorului militar de securitate și modernizare a mecanismului de cooperare între instituțiile de forță, ca parte componentă a realizării politicii de integrare europeană. În același context sunt de menționat exercițiile tactice comune ale DDS ALFA cu subdiviziunile antiteroriste din țară BPDS „FULGER” al MAI, DDS „PANTERA” al DIP și SPPS, care se axează pe perfecționarea mecanismelor de interacțiune între subdiviziunile cu destinație specială, orientate spre sporirea gradului de interoperabilitate între unitățile specializate în combaterea terorismului, precum și perfecționarea tacticilor de luptă [295]. Astfel, intensificarea cooperării dintre structurile naționale antiteroriste are drept scop perfecționarea procedurilor și modalităților de acțiune în cazul unor situații specifice pentru prevenirea, depistarea și stoparea activității teroriste, precum și eliminarea cauzelor și condițiilor de desfășurare a unor astfel de activități. Accentele sunt plasate pe crearea condițiilor reale pentru interacțiunea SIS cu alte organe ale statului în vederea optimizării acțiunilor de prevenire a

fenomenelor extremiste și teroriste pe teritoriul Republicii Moldova, precum și pe elaborarea unor forme mai eficiente de lucru ce pot fi aplicate în cazul unor eventuale acțiuni cu tentă separatistă.

Serviciul de Informații și Securitate elaborează politici informaționale antiteroriste de promovare consecventă a rolului societății civile în procesul de asigurare a securității de stat și de combatere a terorismului. Societatea civilă are oportunitatea și responsabilitatea de a participa la promovarea unei politici antiteroriste funcționale, în conformitate cu standardele internaționale. În acest sens a fost elaborat Ghidul Antiterorist, care prezintă o serie de recomandări practice cu privire la formele și metodele de prevenire și combatere a eventualelor amenințări cu tentă teroristă, incluzând și reguli de comportament în cazul identificării unor obiecte necunoscute, în cazul apelurilor telefonice anonime, sau în cazul unor eventuale atacuri teroriste atât pe teritoriul țării, cât și peste hotare. În cadrul politicilor informaționale antiteroriste, suplimentar se include și proiectul-pilot de promovare a culturii de securitate în sistemul de învățământ preuniversitar din țară implementat de Centrul Antiterorist al Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova de comun cu Ministerul Educației [13].

Un mecanism eficient de coordonare pe orizontală a acțiunilor de asigurare a securității statului îl constituie politica de informare permanentă a conducerii de vârf a țării despre situația din țară și din regiune, iar la ședințele săptămânale ale Guvernului se realizează o trecere în revistă a riscurilor și amenințărilor expuse la adresa securității Republicii Moldova.

Armonizarea legislației naționale cu standardele internaționale în domeniul prevenirii și combaterii terorismului reprezintă un obiectiv extrem de important, inclusiv în programele naționale de implementare a Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană și a Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO.

Cadrul legislativ de prevenire și contracarare a terorismului în Republica Moldova îl constituie tratatele internaționale, europene și regionale, acordurile multilaterale și bilaterale, cele mai importante fiind Convenția asupra infrațiunilor și anumite acte săvârșite la bordul aeronavelor, Tokio, 14 septembrie 1963 (Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.766-XIII din 6 martie 1996); Convenția privind reprimarea capturării ilicite a aeronavelor, Haga, 16 decembrie 1970 (Hotărârea Parlamentului nr.766-XIII din 6 martie 1996); Convenția privind reprimarea actelor ilicite îndreptate contra securității aviației civile, Montreal, 23 septembrie 1971 (Hotărârea Parlamentului nr.766-XIII din 6 martie 1996); Convenția privind prevenirea și pedeapsa pentru crimele săvârșite contra persoanelor care se bucură de protecție internațională, inclusiv contra agenților diplomatici, New York, 14 decembrie 1973 (Hotărârea Parlamentului

nr.1255-XIII din 16 iulie 1997); Convenția europeană privind reprimarea terorismului, Strasbourg, 27 ianuarie 1977 (Hotărârea Parlamentului nr.456-XIV din 18 iunie 1999); Convenția împotriva luării de ostatici, New York, 17 decembrie 1979 (Legea nr.1243-XV din 18 iulie 2002); Convenția privind protecția fizică a materialelor nucleare, Viena, 3 martie 1980 (Hotărârea Parlamentului nr.1450-XIII din 28 ianuarie 1998); Protocolul privind reprimarea actelor ilicite de violență comise în aeroporturile ce servesc aviația civilă internațională, Montreal, 24 februarie 1988 (Hotărârea Parlamentului nr.766-XIII din 6 martie 1996); Convenția privind marcarea explozivelor din plastic în scopul detectării lor, Montreal, 1 martie 1991 (Hotărârea Guvernului nr.766-XIII din 6 martie 1996); Convenția privind suprimarea terorismului cu bombe, New York, 15 decembrie 1997 (Legea nr.1239-XV din 18 iulie 2002); Acordul privind colaborarea statelor-membre ale Comunității Statelor Independente în lupta cu terorismul, Minsk, 4 iunie 1999 (Legea nr.426-XV din 27 iulie 2001); Convenția privind suprimarea finanțării terorismului, New York, 9 decembrie 1999 (Legea nr.1241-XV din 18 iulie 2002); Decizia privind Centrul Antiteror al statelor-membre ale Comunității Statelor Independente, Minsk, 1 decembrie 2000 (Legea nr.488-XV din 28 septembrie 2001). Actele normative în vigoare ale Republicii Moldova:- art. 278 „Actul terorist”, art.279 „Finanțarea terorismului” și art.280 „Luarea de ostatici” din Codul Penal al Republicii Moldova nr.985-XV din 18 aprilie 2002, actualizat la 10.09.2015; Legea nr.539-XV din 12 octombrie 2001 cu privire la combaterea terorismului; Hotărârea Guvernului nr.778 din 14 iunie 2002 privind aprobarea Regulamentului-tip al grupului operativ pentru dirijarea operației antiteroriste; Hotărârea Guvernului nr.873 din 8 iulie 2002 pentru aprobarea Regulamentului privind modul de reabilitare socială a persoanelor care au suferit în urma unui act terorist;- actele normative interdepartamentale și departamentale ale autorităților antrenate în activitatea de combatere a terorismului.

Serviciul de Informații și Securitate a elaborat o hartă a riscurilor și amenințărilor securității statului, unde sunt indicate peste 100 de ONG-uri, servicii și organizații, partide, mass-media [255], direct sau indirect implicate în activități de destabilizare a situației în țara noastră, reprezentând un risc pentru securitatea și integritatea teritorială a țării.

Deși pe teritoriul Republicii Moldova nu au fost săvârșite acte teroriste însemnate, acest pericol nu poate fi ignorat, deoarece în prezent o astfel de primejdie poate surveni din partea regiunii separatiste Transnistria, a UTA Gagauzia sub forma terorismului separatist sau din zona amenințărilor asimetrice gen terorism transnațional, proliferarea armelor de distrugere în masă, criminalitatea transfrontalieră, rețelele ilegale de trafic de droguri, de ființe umane sau armament,

migrația ilegală, SIS orientându-și acțiunile în direcția abordării integrate a oricărei manifestări teroriste și consolidând sistemul național de combatere a terorismului. Spre exemplu, în UTA Găgăuzia ofițerii din cadrul SIS au întreprins o serie de acțiuni de profil care au finalizat cu depistarea unor persoane cu intenții bine camuflate întru realizarea acțiunilor subversive pe perioada desfășurării unor acțiuni de protest în Piața Marii Adunări Naționale din Chișinău. În partea de sud a țării au fost identificate anumite grupuri de provocatori și organizatori, implicați în recrutarea cetățenilor Republicii Moldova, care ulterior treceau anumite cantonamente în afara țării, ulterior având sarcina de a destabiliza situația în Republica Moldova. Cel mai periculos este faptul că în procesul dat au fost implicate persoane cu funcții decesionale din administrația UTAG [295].

Concomitent cu implementarea tehnologiilor și sistemelor informaționale, inclusiv în domeniul apărării și securității naționale, nu este exclusă posibilitatea săvârșirii actelor teroriste la obiectele de importanță vitală și cu risc tehnogen sporit prin utilizarea acestor tehnologii, manifestate prin terorismul cibernetic. Atacuri cibernetice au fost săvârșite și în Republica Moldova, în mod special în perioada anilor 2012-2013, SIS întreprinzând măsurile respective pentru a debloca acele atacuri cibernetice, care au fost întreprinse la unele instituții din Republica Moldova. În anul 2012 în cadrul Serviciului de Informații și Securitate a fost constituită o direcție specializată, preocupată nemijlocită de contracararea atacurilor cibernetice, cu depistarea acestor crime și întreprinderea unor măsuri concrete de luptă cu acest flagel [295].

Pe parcursul anului 2015, Serviciul de Informații și Securitate a identificat și contracarat pe segmentul de asigurare a securității cibernetice 27 tentative de penetrare sau perturbare a funcționalității sistemelor informatice de stat, fapt prin care se constată o dinamică a atacurilor cibernetice, reprezentând o creștere de circa 30 la sută, raportată la numărul acestora pe parcursul anului 2014.

Analiza detaliată a locației atacatorilor și instrumentelor aplicate denotă că atacuri de acest gen se realizează în mare parte din exteriorul țării, iar în calitate de instrumentariu sunt utilizate programe malițioase, care sunt plasate în rețelele de stat prin intermediul paginilor web infectate, rețelelor de socializare, cutiilor poștale și diverselor aplicații IT, cu scopul perturbării funcționării tehnicii de calcul, colectării ilicite a datelor de interes guvernamental despre politicile vectorului intern și extern de dezvoltare a țării.

Exemplu elocvent al evoluției cazurilor de săvârșire a atacurilor teroriste cibernetice constituie tentativa infectării din exteriorul țării a rețelelor de calculatoare din cadrul a 12 instituții de stat prin intermediul malware-lui CTB-Locker parvenit pe adresele de e-mail ale

angajaților pe parcursul anului 2015. Evaluările de perspectivă plasează riscurile cibernetice în topul riscurilor de securitate, urmare a evoluției tehnologiilor IT, dar și a schimbării de paradigmă în confruntările intereselor dintre state – utilizarea elementelor de „război hibrid”, unde propaganda (ca element de „soft-power”) și atacul terorismului cibernetic (ca procedeu de a colecta informații, perturbarea activității instituțiilor guvernamentale, a întreprinderilor etc) are un rol primordial.

În contextul evenimentelor curente de la Paris, Serviciul de Informații și Securitate a intensificat acțiunile de monitorizare ale mediilor de risc terorist, totodată fiind realizate și alte măsuri specifice întru menținerea unui grad de risc terorist cât mai diminuat. Atenție deosebită se acordă interacțiunii cu serviciile de inteligență partenere (atât din Est, cât și din Vest), în cadrul căreia se efectuează schimbul permanent de date și informații operative cu privire la entitățile ce ar putea avea tangență cu acțiunile teroriste, analize de risc ce pune în pericol securitatea în regiune, fiind depistați potențialii factori de destabilizare etc. Prin intermediul Centrului Antiterorist, dar și al altor subdiviziuni de profil ale SIS în mod sistematic se analizează starea, dinamica și tendințele extinderii terorismului, acumulând date despre organizațiile teroriste internaționale și despre factorii de risc la adresa securității naționale.

În ultimul timp, Serviciul de Informații și Securitate a elaborat un nou proiect de Lege cu privire la prevenirea și combaterea terorismului, aflat în proces de coordonare cu instituțiile de resort, care va consolida Sistemul Național Antiterorist. Pentru a riposta prompt acestor provocări, organele de securitate ale statului se adaptează la cerințele actuale ale mediului național și internațional de securitate, dezvoltând în mod continuu cooperarea antiteroristă.

La fel, a fost lansată Strategia de informare, promovare și comunicare a Centrului Antiterorist al Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova care are scop distinct promovarea valorilor antiteroriste în cadrul comunității civile din țară, eficientizarea cooperării cu autoritățile publice, instituțiile academice și resursele informaționale media, în vederea contracarării pericolului terorist. Existența unui dialog viabil între toate componentele societății presupune instituirea unui schimb eficient de informații în vederea promovării măsurilor antiteroriste și cultivării atitudinii de respingere a ideologiilor teroriste și extremiste. Pe această cale, societatea civilă are oportunitatea și responsabilitatea de a se implica direct în promovarea unei politici antiteroriste funcționale, în conformitate cu standardele internaționale.

Un rol aparte în promovarea politicii de stat în domeniul asigurării securității statului, inclusiv pe filiera prevenirii și combaterii, îi revine Institutului Național de Informații și Securitate al SIS, care în mod continuu desfășoară cicluri de instruire, educare și perfecționare a

ofițerilor de comandă ai unităților cu destinație specială ale organelor securității și apărării statului, ai colaboratorilor subunităților antrenate în asigurarea protecției fizice a obiectivelor vulnerabile atacurilor teroriste. Acest proces presupune acordarea de asistență autorităților publice competente, generalizarea practicilor naționale și internaționale de prevenire și combatere a terorismului, elaborarea și implementarea noilor metode și standarde de instruire.

Lipsa controlului constituțional asupra raioanelor din stânga Nistrului denotă prezența în regiune a unor formațiuni separatiste, staționarea ilegală a trupelor străine, în regiune sunt organizate anumite grupări care se ocupă cu contrabanda, care săvârșesc crime organizate. Toate acestea implică necesitatea intensificării eforturilor organelor de securitate ale statului în vederea cunoașterii situației, preîntâmpinării riscurilor la adresa securității naționale și adoptarea unor măsuri prompte și flexibile din partea acestora cu privire la amenințările inspirate din partea regiunii separatiste, fie ele de sorginte locală sau externă. Sunt înregistrate cazuri când în raioanele necontrolate din stânga Nistrului și-au găsit refugiu elemente criminale, inclusiv aflate în căutare internațională, care reușeau să-și falsifice documentele de identitate, ca apoi să-și motiveze dreptul la cetățenia Republicii Moldova sau a altor state. Raioanele din stânga Nistrului devin ținta nu doar a elementelor criminale, dar și a anumitor grupări fundamentaliste cu tangență la terorismul internațional, care apreciază regiunea ca o filieră de pătrundere în spațiul european.

Cu toate că Strategia de informare și comunicare în domeniul apărării și securității naționale pentru anii 2012-2016, aprobată de Guvernul Republicii Moldova la 25 iulie 2012, prevede o mai bună informare a cetățenilor cu privire la asigurarea securității țării, totuși rezultatele cercetărilor sociologice (Barometrul Opiniei Publice. Institutul de Politici Publice, aprilie 2015, p.80) denotă că o parte din cetățeni rămân practic neinformați sau foarte puțin inițiați în domeniu. Astfel, conducerea statului, serviciile speciale au responsabilitatea să conlucreze cu societatea civilă pentru a contribui la promovarea valorilor democratice, a dialogului și înțelegerii între popoarele lumii.

Mecanismul colaborării organelor de securitate națională prevede că, în caz de necesitate și în funcție de caracterul actului terorist și de competențele autorităților abilitate să combată terorismul, printr-o decizie comună a directorului SIS, ministrului Afacerilor Interne, procurorului general, șefului Serviciului de Protecție și Pază de Stat, se întreprind măsuri de formare a unui grup operativ cu specialiști din diferite domenii pentru dirijarea operațiunilor antiteroriste.

Spre exemplu, în iulie 2015 SIS de comun cu Ministerul Afacerilor Interne au reținut un cetățean uzbek și unul rus din Osetia de Nord, suspecți de infracțiuni conexe terorismului. Cetățeanul rus din Osetia de Nord se afla în căutare în Federația Rusă, fiind în atenția serviciilor speciale pentru terorism și crime deosebit de grave. În rezultatul acțiunilor specializate de profil au fost depistate și ridicate echipamente militare speciale, inclusiv trei pistoale cu muniții păstrate ilicit, materiale cu caracter de instruire în domeniul militar, cartele telefonice, telefoane mobile sofisticate destinate stabilirii contactelor cu entități străine din zona Siriei, Afganistanului și Irakului [297].

După atentatele teroriste din Europa, Republica Moldova a devenit o țară de tranzit pentru teroriști. Deși hotarele sunt intens supravegheate, regiunea separatistă rămâne o poartă de intrare pentru aceștia, astfel întreaga țară fiind supusă riscului de tranzitare și de refugiu al unor eventuali exponenți ai organizațiilor teroriste. Astfel, în 2015 un grup de cetățeni din Federația Rusă și din Tadjikistan, suspecți de legături cu organizații internaționale teroriste, au încercat să tranziteze Republica Moldova. Rețeaua a fost anihilată de Serviciul de Informații și Securitate, potrivit căruia punctul de destinație finală a suspecților era Siria. Au fost depistate elemente comune cetățenilor străini care intenționează să plece în regiunile de conflict armat, precum și să fie înrolați în cadrul organizațiilor teroriste internaționale. Asupra suspecților s-au găsit bani, uniforme de camuflaj pentru detașamente cu destinație specială, cartele telefonice ale diferitelor state, dispozitive tehnice pentru asigurarea utilizării mijloacelor de comunicare pe perioade îndelungate, informații privind traseele ce urmează a fi parcurse. La fel, a fost depistat un lot de literatură religioasă, utilizată pentru recrutarea tinerilor de către grupările extremiste internaționale. Suplimentar, au fost ridicate agende individuale care semnalează faptul că persoanele au parcurs un proces intens de radicalizare în mediile islamice din zona Orientului Mijlociu [298].

Un alt exemplu ce confirmă că Republica Moldova a devenit țară de tranzit pentru teroriști este arestarea de către angajații SIS și ai MAI în mai 2015 a 4 adepți ai Statului Islamic, care se îndreptau spre Siria, pentru a se implica în conflictul armat de acolo. Din locuința adepților ISIS au fost ridicate cărți cu texte care îndemneau la acțiuni extremiste [288]. Cel mai grav este faptul că acestea, în perioada aflării în Republica Moldova, au reușit să racleze nestingherit cetățeni moldoveni care urmau să participe la săvârșirea actelor teroriste. Atragerea moldovenilor în activități extremiste este un proces de durată și foarte periculos pentru securitatea națională. Astfel, presa internațională a reiterat articole cu genericul „Mă numesc Abdullah al Moldovi și sunt cetățean al Republicii Moldova”, preluate dintr-o înregistrare video

difuzată de centrul media Al-Hayat, unde un tânăr islamist, membru al grupării teroriste Statul Islamic a adus statul nostru în atenția presei din întreaga lume. În înregistrare, bărbatul contestă pretențiile rebelilor talibani afgani privind instituirea propriului califat, argumentând că singurul califat legitim este cel creat în Siria și Irak de grupul terorist sunnit Statul Islamic. Serviciul de Informații și Securitate a confirmat originile teroristului, precizând că este originar din orașul Cahul și se află de mai mult timp în vizorul instituției. Ofițerii SIS au menționat că bărbatul are rolul de a recruta adepți ai islamului în țările din spațiul CSI, care ulterior să fie antrenați în luptele din statele islamice.

Acesta, însă, nu este singurul cetățean moldovean din această grupare teroristă. Ex-directorul interimar al SIS, general-maiorul V.Dediu, a relatat că în perioada în care se afla la șefia SIS instituția avea documentate circa zece cazuri în care tineri din Republica Moldova au fost convertiți la islam, ulterior plecați la studii spre a fi pregătiți în religia islamică. Unii dintre ei în afară de studiile religioase, multe dintre care au avut loc în școli din Siria, sunt instruiți pentru activități cu caracter terorist. V.Dediu a declarat că un alt tânăr din Dondușeni, care își spunea Abdullah Pcela, a urmat studii islamice în Pakistan și acum predică islamismul prin țările din spațiul CSI. Acești tineri sunt potențiali candidați pentru recrutare în organizații teroriste [288].

Republica Moldova nu a dat niciun temei structurilor teroriste pentru acțiuni de ripostă pe teritoriul său. Totuși, Al-Qaida și Statul Islamic au declarat război statelor din UE, iar aceste amenințări au determinat statele UE să înăsprească măsurile de securitate. În aceste condiții, extremiștii din UE se vor vedea impuși să plece spre alte state cu un regim de securitate mai scăzut. Nu este exclus că și Republica Moldova ar putea deveni loc de refugiu, iar acești teroriști, odată ajunși în Republica Moldova, ar putea fi interesați de misiunile diplomatice ale unor state UE cu sediul în Republica Moldova.

Un interes sporit pentru teroriști ar putea prezenta munițiile și armamentul stocate în zona necontrolată de Chișinău, Colbasna, precum și producția ilegală a armamentului în Transnistria [235, p190]. MAI a documentat cazuri când arme și muniții din Transnistria au ajuns în Cecenia, Kosovo, iar SIS a documentat în anul 2007 un caz de comercializare a lansatoarelor de grenade spre structuri criminale. În acest sens, nu se exclude ca astfel de livrări să se fi făcut și pentru structuri teroriste. Mai mult de 2/3 din munițiile din apropierea stației Colbasna sunt păstrate în depozite bine echipate, în care se păstrau anterior munițiile nucleare. Nivelul de rezistență chimică a trotilului este destul de înalt, iar încălzirea sau răcirea îndelungată, precum și aflarea în apă nu schimbă calitățile lui explozive. Sub influența luminii solare, trotilul și munițiile ce conțin

acest element devin mai sensibile la acțiunile factorilor externi. Munițiile rămase constituie circa 19916 tone și reprezintă armament care se păstrează în depozite în apropierea stației Colbasna, fiind concentrate pe un teritoriu de circa 100 ha. Analiza detaliată a specificării și nomenclaturii armamentelor ne permite să stabilim cu aproximație cantitatea nominală a substanțelor explozive concentrate în apropierea stației Colbasna, acestea fiind evaluate la circa 10.000 tone [249].

Politica națională antiteroristă vizează și domeniul finanțării terorismului. De acest pericol se preocupă direcțiile specializate ale SIS, MAI, dar și Centrul Național Anticorupție, în cadrul căruia funcționează Serviciul de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor și Finanțării Terorismului, care investighează cazurile de tranzacții bancare suspecte. Cadrul legal al prevenirii finanțării terorismului îl reprezintă Legea cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului [24] și Codul Penal al Republicii Moldova (art.279). De asemenea: Legea instituțiilor financiare nr. 550-XIII din 21.07.1995; Regulamentul privind activitatea băncilor în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, aprobat prin Hoărârea CA al BNM nr.172 din 04.08.2011; Recomandările cu privire la abordarea bazată pe risc a clienților de către bănci în vederea prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, aprobate prin Hotărârea CA al BNM nr.96 din 05.05.2011; Recomandările cu privire la monitorizarea de către bănci a tranzacțiilor și activităților clienților în vederea prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului; Regulamentul privind măsurile de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului pe piața financiară nebancaară; Ordinele CNA, SIS, documentele Comitetului Basel și ale Grupului Operativ de investigații financiare (FATF). Totuși, finanțarea terorismului de multe ori se face prin colectarea de bani, lucru care este foarte dificil de monitorizat în Republica Moldova.

Întru contracararea eficientă a activității de finanțare a terorismului internațional, dar și asigurarea unui control riguros al deplasării reprezentanților organizațiilor teroriste internaționale, Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova de comun cu Ministerul Dezvoltării Informaționale au adoptat Concepția sistemului informațional automatizat „Registrul de stat al populației” și Regulamentul cu privire la Registrul de stat al populației [9].

Evaluând situația actuală și tendințele dezvoltării terorismului, putem afirma că cadrul instituțional de combatere a terorismului în Republica Moldova este suficient pentru a face față acestui flagel. Pe de altă parte, asigurarea financiară și tehnico-materială a autorităților, care desfășoară activitatea de prevenire și combatere a terorismului, lasă de dorit.

Politica autorităților care desfășoară activitatea de combatere a terorismului este orientată spre identificarea, monitorizarea și evaluarea încontinuu a riscurilor și tendințelor, precum și a

pericolelor teroriste pentru securitatea națională a Republicii Moldova, protejarea teritoriului național, a cetățenilor și persoanelor străine ce vizitează țara noastră, a obiectivelor de importanță vitală împotriva activităților teroriste, prevenirea implicării cetățenilor Republicii Moldova și a rezidenților străini în activitățile legate de terorism internațional, nepermiterea creării și funcționării pe teritoriul republicii a bazelor de pregătire și reabilitare a teroriștilor, participarea la eforturile internaționale de prevenire și contracarare a terorismului. În domeniul combaterii terorismului internațional, pentru Republica Moldova este prioritară asigurarea unei cooperări strânse cu organele similare din alte state și, în mod special, organizarea colaborării și schimbului de informații cu Europol, Interpol, alte instituții de profil abilitate cu prevenirea și neutralizarea acțiunilor desfășurate de organizațiile teroriste internaționale care ar putea pătrunde pe teritoriul Republicii Moldova.

Sarcina structurilor antiteroriste naționale și internaționale devine tot mai dificilă și complexă, iar pentru a reuși este nevoie de o cooperare internațională degrevată de componenta politică. Cooperarea organelor securității statului impune deplasarea centrului de greutate dinspre schimbul de date cu caracter general spre cooperarea pe cazuri și acțiuni punctuale, valorificarea optimă a potențialului oferit de partenerii implicați și identificarea celor mai bune modalități de utilizare și direcționare a resurselor umane, logistice și financiare de care dispun, în vederea angajării lor în lupta cu pericolul terorist.

3.4. Concluzii la Capitolul 3

1. Existența unui dialog viabil între toate componentele societății presupune instituirea unui schimb eficient de informații în vederea promovării măsurilor antiteroriste și cultivării atitudinii de respingere a ideologiilor teroriste și extremiste. Actualitatea elaborării unei asemenea strategii este determinată de necesitatea stabilirii unor principii și forme de conlucrare eficientă între Centrul Antiterorist, ca subunitate a SIS abilitată cu coordonarea măsurilor de prevenire și combatere a terorismului, și societatea civilă. Astfel, odată cu antrenarea cetățenilor în lupta pentru demascarea terorismului, cu informarea corectă și la timp a acestora de către Serviciul de Informații și Securitate va deveni posibilă edificarea unei autentice culturi de securitate în țară.

2. Pentru ca Republica Moldova să-și poată promova și apăra interesele naționale, într-o lume în care riscurile și amenințările la adresa statelor naționale nu mai au frontiere, statul are ca prioritate să se integreze în structurile de securitate, singurele în măsură să identifice pericolele la adresa securității internaționale. Aceasta deoarece anume în structurile de securitate statele

naționale și alte organizații pot să contribuie cel mai bine la stabilirea normelor ce trebuie respectate de către toți actorii internaționali.

3. Regiunea în care se încadrează Republica Moldova, România și Ucraina se confruntă cu o serie de probleme de securitate, unele dintre ele putând deveni un pericol pentru stabilitatea regiunii. Abordarea acestora nu este datorită unei singure țări și nici nu poate fi atât de vreme cât probleme ca traficul de persoane, mașini, arme, droguri depășesc efectiv frontierele unui stat. Fiecare stat se ghidează după propria sa metodă de lucru, cercetare și supraveghere, însă, datorită complexității problemelor din această regiune, procesul de elaborare a unor proceduri comune de lucru trebuie continuu amplificat. Instrumentul principal pentru asigurarea securității naționale se preconizează a fi cooperarea internațională, iar rolul instituțiilor Republicii Moldova și importanța efortului pe plan intern în asigurarea securității naționale nu sunt definite. Cu toate că între Republica Moldova și vecinii săi au fost semnate documente bilaterale care reglementează și încurajează cooperarea lor reciprocă, persistă o discrepanță între cadrul juridic și situația reală, în sensul că numeroase prevederi importante rămân și astăzi la nivel declarativ.

4. Republica Moldova este o entitate importantă a sistemului de securitate internațională. Rolul acesteia va crește, însă, în urma asigurării stabilității politice interne a țării, lichidării corupției, asigurării ordinii sociale și diminuării tendințelor separatiste. Soluționarea problemelor actuale ale securității presupune o participare activă în crearea sistemului internațional de securitate colectivă, o atenție deosebită fiind acordată colaborării bilaterale și multilaterale în domeniul militar în baza principiului egalității priorităților, relațiilor în sfera politico-militară cu statele vecine, cu alte țări și grupe de state.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Problema științifică soluționată în domeniul științelor politice și studiilor de securitate constă în elaborarea unei viziuni conceptuale detaliate privind combaterea terorismului contemporan și a consolidării sistemului de securitate internațională, în evidențierea impactului organizațiilor teroriste asupra sistemului de securitate internațională, a obiectivelor strategice de combatere a terorismului contemporan și de consolidare a sistemului de securitate internațională, în reliefarea contribuției Republicii Moldova la combaterea terorismului, precum și în elaborarea unor concluzii și recomandări utile întru eficientizarea funcționării sistemului de securitate internațională și combaterii terorismului contemporan.

Soluționarea acestei probleme a necesitat studierea priorităților de consolidare a sistemului de securitate internațională, inclusiv a celui național, a condiționat identificarea importanței combaterii terorismului ca factor de risc și amenințare în adresa securității globale. Prin aceasta se confirmă ipotezele formulate și faptul că cea mai eficientă soluție de ameliorare a situației este amplificarea colaborării serviciilor speciale în lupta împotriva terorismului contemporan la nivel, național, regional și internațional.

Ideile științifice care au fost expuse în lucrare sunt rezultatul activității autorului pe parcursul a opt ani, acestea fiind elucidate în 22 publicații științifice, prezentate la 14 conferințe naționale și internaționale.

Analiza problemei de cercetare ne-a permis să formulăm următoarele concluzii:

1. Cercetarea aspectului istoriografic a oferit o imagine de ansamblu asupra istoricului combaterii terorismului contemporan și consolidării sistemului de securitate internațională. În rezultatul analizei istoriografiei problemei am constatat că în condițiile tendințelor actuale de consolidare polarizată a sistemului de securitate internațională studiile despre terorism se axează în mod prioritar pe măsurile contrateroriste decât pe cele de prevenire a atacurilor teroriste. În Republica Moldova subiectul combaterea terorismului contemporan este insuficient analizat în mediul academic. Prin urmare, studiul în cauză va contribui la o schimbare calitativă a percepției fenomenului de comunitatea academică din Republica Moldova.
2. Analiza aspectelor conceptual-teoretice de abordare a combaterii terorismului contemporan și a consolidării sistemului de securitate internațională a permis determinarea conceptuală a problemei de studiu și a contribuit la evidențierea aspectelor ce caracterizează combaterea

terorismului contemporan. Caracterul interdisciplinar al tezei a permis utilizarea unor metodologii complexe, cu aplicarea studiilor bibliografice, istoriografice, conceptual-teoretice și analitico-aplicative privind combaterea terorismului și consolidarea sistemului de securitate internațională.

3. Sistemul actual al securității internaționale este marcat de o serie de factori ce îl destabilizează și amplifică terorismul, cum ar fi: susținerea acordată din partea unor state fundamentaliste și organizații nonguvernamentale unor structuri teroriste; tranziția spre multipolarism – cu pretențiile Federației Ruse de a ocupa un loc aparte - în care statele naționale, grupurile de state, organizațiile nonguvernamentale și cele internaționale încearcă să ocupe o poziție cât mai favorabilă; accesul unor structuri teroriste la sistemul informațional global, la resurse umane, materiale și financiare; dezechilibrele demografice și tendința de migrare a populațiilor din țările sărace spre cele bogate; amplificarea terorismului și separatismului, intoleranței sau xenofobiei și degenerarea acestora în acțiuni violente; manifestarea fenomenului globalizării, în condițiile inexistenței unor norme, principii și instrumente pentru reglementare și control.
4. În rezultatul analizei terorismului contemporan ca sursă de pericol pentru sistemul de securitate internațională conchidem că organizațiile teroriste ca componentă a fenomenului terorism și ca entități paramilitare care ocupă teritoriul unor state slabe, fără a depinde de acesta, precum Statul Islamic sau Al-Qaida, au devenit o problemă majoră pentru relațiile internaționale. Organizațiile teroriste au reușit să realizeze modificări fundamentale în dinamica relațiilor internaționale, dar și să provoace conflicte armate în Siria, Afganistan și Irak. Astfel de grupări non-statale sunt puternic dispersate teritorial, lipsite de armate vizibile și au un impact uneori decisiv asupra politicilor statale. Totodată, în cazul războiului asimetric împotriva terorismului, confruntările au loc nu pentru teritorii propriu-zise, ci pentru influență culturală, economică, politică, religioasă și controlul resurselor energetice dependente de poziționarea geografică. Marile puteri nu au fost pregătite pentru un război asimetric, pentru că nu l-au anticipat la nivel strategic și politic. Dacă până nu demult teroriștii în mare parte erau cetățeni ai statelor musulmane sau din regiuni separatiste, în ultimul timp se observă tendința europenilor nemusulmani care sunt convertiți la islam să participe în favoarea organizațiilor teroriste, pentru Statul Islamic, spre exemplu.
5. În baza studierii rolului organizațiilor internaționale de securitate în combaterea terorismului, am constatat că cadrul organizatoric al organizațiilor internaționale de securitate se adaptează la noul context geopolitic și geostrategic internațional, caracterizat

prin modificările pe care le suportă actualul sistem al securității internaționale și prin necesitatea sporirii rolului structurilor de securitate (ONU, NATO, UE, OSCE) în prevenirea, gestionarea crizelor și terorismului. În cadrul mediului internațional se observă apariția încă a doi poli de putere angajați în arealele geografice delimitate de Uniunea Europeană: Federația Rusă, datorită pretențiilor sale teritoriale și China, care, datorită ritmului înalt de creștere economică, ar putea da o altă dimensiune puterii sale militare. Organizațiile internaționale tind să preia elemente ale securității, fenomen care se va accentua în viitorul apropiat. Pentru ca statele să poată promova și apăra interesele naționale, într-o lume în care riscurile și amenințările la adresa acestora nu mai au frontiere, ele sunt obligate să se integreze în structurile de securitate, singurele în măsură să identifice pericolele la adresa securității internaționale. În aceste structuri, statele naționale și alte organizații pot să contribuie cel mai bine la stabilirea normelor ce necesită a fi respectate de toți actorii internaționali și să identifice pârgghiile necesare prin care să asigure stabilirea și cooperarea internațională.

6. Elaborarea obiectivelor strategice și a mecanismelor de combatere a terorismului contemporan ne-a impulsionat să concluzionăm oportunitatea analizei și monitorizării continue a tuturor amenințărilor și riscurilor de natură teroristă sau a celor care pot facilita desfășurarea de acțiuni teroriste, accentul fiind plasat pe latura preventivă, astfel ca fenomenul să fie ținut sub control, nu să se aștepte situația de a interveni prin ripostă contrateroristă. Un prim obiectiv de protecție antiteroristă îl constituie cunoașterea detaliată a acestui fenomen, depistarea premiselor ce îl generează și identificarea mecanismelor de influență asupra acestora. În acest sens, un mijloc eficient de combatere a terorismului îl reprezintă cultura de securitate și conștientizarea pericolului din partea societății civile. Nivelul culturii de securitate în lume este diminuat, la nivelul cetățenilor percepția unor categorii de securitate fiind superficială. Atacurile teroriste de la Paris din noiembrie 2015 au accentuat în mod repetat obligativitatea cetățenilor de a se preocupa de ceea ce provoacă șoc în jurul lor, de sporirea solidarității și coeziunii societale, de remarcarea acțiunilor cu caracter suspect ce se produc în imediata apropiere și de informarea oportună a reprezentanților structurilor abilitate cu combaterea terorismului. Indiferența sau neimplicarea societății civile în raport cu fenomenul terorism reprezintă unul dintre cele mai înalte riscuri ale secolului XXI.
7. Analiza securității naționale a Republicii Moldova a permis să conchidem că de facto la ora actuală cadrul conceptual juridic național cu privire la asigurarea securității și combaterea

terorismului este unul incomplet, cu deficiențe de claritate reciprocă, actele normative în domeniu fiind elaborate în perioada diferitelor guvernări, unele dintre care cu opțiuni contradictorii pe palierul prevenirii și combaterii terorismului, aflate în competiție și divergență. Proiectele legislative sunt adoptate, uneori, fără a fi puse în discuții în mod detaliat, purtând un caracter profund politic.

8. Cercetarea securizării frontierelor Republicii Moldova ca oportunitate de încadrare în sistemul de securitate internațională a permis să constatăm că terorismul, prin multitudinea de metode și mijloace pe care le aplică, prin efectele pe care le generează, nu poate fi exclus ca amenințare la adresa securității Republicii Moldova. Unele amenințări și riscuri de securitate se materializează în interiorul statului, dar originea lor este externă. Din aceste considerente, se apreciază că amenințări majore de natură teroristă la adresa Republicii Moldova nu pot fi decât conjuncturale și tranzitorii.
9. În rezultatul analizei detaliate a principalelor forme și metode de combatere a terorismului de către organele securității ale Republicii Moldova concluzionăm că, în prezent, conform actelor legislative în vigoare, sistemul organelor de securitate ale statului este unul mult mai restrâns, decât cel al organelor abilitate cu combaterea terorismului. În opinia noastră, Consiliul Suprem de Securitate, care ar trebui să fie coordonatorul reformelor în sistemul de securitate al țării, continuă să rămână nereformat, neavând atribuții în luarea deciziilor deliberative și fără expertiza corespunzătoare în domeniu, fapt ce împiedică să contribuie efectiv la luarea deciziilor corecte de către conducerea de vârf a Republicii Moldova. Din componența acestei instituții fac parte și lideri ai partidelor de guvernare, fapt ce conduce spre o politizare excesivă a politicii de securitate și apărare. În acest sens, considerăm oportun de a asigura acțiunea integrată a tuturor instituțiilor cu responsabilități în domeniul asigurării securității naționale.

În temeiul studiului realizat și a concluziilor deduse, care confirmă actualitatea și importanța problematicii cercetării, propunem următoarele **recomandări**:

1. Luând în calcul noile tendințe în acțiunile teroriste pe plan internațional, considerăm că serviciile naționale de securitate abilitate cu combaterea terorismului trebuie să intensifice schimbul de informații în regim real, să restricționeze oportun utilizarea Internetului și a altor tehnologii de informare și comunicare în scopul de recrutare și incitare la comiterea actelor teroriste, precum și pentru finanțarea, planificarea și pregătirea acestora. În acest sens este necesar să fie blocate canalele de promovare și finanțare a terorismului.

2. În scopul realizării unor reformări eficiente ale sistemului de securitate internațională, considerăm necesară constituirea sub egida Uniunii Europene a Agenției comune europene de securitate și informații, la care Republica Moldova să fie membră. Iar la nivelul sistemului de securitate națională este oportună obligarea companiilor ce prestează servicii Internet, gen Starnet, SunCommunication să acorde suportul necesar Serviciului de Informații și Securitate în ce privește accesarea e-mail-urilor și convorbirilor telefonice codificate, ca parte a noii strategii de combatere a atacurilor teroriste cibernetice.
3. Prin intermediul Centrului de Informare și Documentare NATO în Republica Moldova, Delegației Uniunii Europene în Republica Moldova, reprezentanțelor Națiunilor Unite și Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) cu sediul în Republica Moldova este necesar să fie definite noi valori de securitate în politica internațională, care ar contribui la statuarea responsabilităților fiecărei organizații internaționale de securitate, spre a evita suprapunerile între diferite sarcini și obiective, precum și spre a minimiza riscurile terorismului la adresa mediului de securitate internațională.
4. În scopul acordării susținerii procesului de planificare a activităților antiteroriste la nivel național, precum și al informării oportune a populației în legătură cu nivelul amenințării teroriste, propunem ca în cadrul Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova să se creeze Sistemul Național de Alertă Teroristă, cu caracterizarea mediului de pericol național de alertă teroristă. La stabilirea nivelului curent de alertă teroristă să fie utilizate următoarele categorii de indicatori: informații disponibile conținând avertizări cu privire la unele circumstanțe ce ar putea evolua în vulnerabilități/factori de risc/amenințări/stări de pericol/iminența unui atac terorist pe teritoriul Republicii Moldova.
5. Cadrul juridic național în domeniul asigurării securității naționale necesită a fi completat cu o variantă actualizată a Concepției Securității Naționale, dar și cu Strategia Militară și Strategia de Securitate Națională, care urmează a fi adoptată în variantă finală de Parlamentul Republicii Moldova. Având un grad de coordonare reciprocă, aceste acte juridice au menirea să creeze condiții favorabile spre a spori încrederea populației în organele de securitate ale Republicii Moldova, că acestea sunt capabile să îndeplinească una dintre principalele atribuții ale oricărui stat - apărarea securității teritoriului, cetățenilor și instituțiilor statale.
6. În contextul tendințelor de integrare europeană, recomandăm ca conducerea Republicii Moldova să susțină inițiativa Franței de a constitui Carta Albă Europeană de Apărare și Securitate la nivelul Uniunii Europene, care ar putea include, în acord cu partenerii, o analiză comună la nivel european a sistemului internațional de apărare și de securitate și a amenințărilor la adresa acestuia.

BIBLIOGRAFIE

Acte normative:

1. Constituția Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr.1.
2. Tratat cu privire la forțele armate convenționale în Europa, nr.1990 din 19.11.1990. În: Tratatate internaționale, 1998, nr.3.
3. Convenția referitoare la infracțiuni și la anumite acte săvârșite la bordul aeronavelor din 14.09.1963. Republica Moldova a aderat prin Hotărârea Parlamentului nr.766-XIII din 06.03.1996. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr.19.
4. Convenția pentru reprimarea capturării ilicite a aeronavelor din 6.12.1970. Republica Moldova a aderat prin Hotărârea Parlamentului nr.766-XIII din 06.03.1996. În: Monitorul Oficial, 1996, nr.19.
5. Convenția pentru reprimarea actelor ilicite îndreptate contra securității aviației civile din 23.09.1971. Republica Moldova a aderat prin Hotărârea Parlamentului nr.766-XIII din 06.03.1996. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr.19.
6. Convenția asupra interzicerii perfecționării, producerii și stocării armelor bacteriologice, (biologice) și toxice și asupra distrugerii lor din 10.04.1972. Republica Moldova a aderat prin Legea nr.360-XV din 05.11.2004. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr.218-223.
7. Convenția europeană pentru reprimarea terorismului din 27.01.1977. Ratificată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.456-XIV din 18.06.99. În: Tratatate internaționale, 2001, Volumul 28, p.74.
8. Convenția europeană cu privire la controlul achiziționării și deținerii armelor de foc de către particulari din 28.06.1978, ratificată prin Legea nr.1578-XV din 20.12.2002. În: Monitorul Oficial, 2002, nr.190.
9. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind aprobarea Concepției sistemului informațional automatizat „Registrul de stat al populației” și a Regulamentului cu privire la Registrul de stat al populației, nr.333 din 18.03.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.43-45.
10. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind principiile de bază pentru reglementarea pașnică a conflictului armat, instaurarea păcii și înțelegerii în raioanele de Est ale Republicii Moldova, nr.1062 – XII din 16.06.1992. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1992, nr.6-127-1.

11. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind unele căi de soluționare a conflictului armat din raioanele de Est ale Republicii Moldova, nr.1068 – XII din 23.06.1992. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1992, nr.6-128-1.
12. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova privind doctrina militară a Republicii Moldova, nr.482-XIII din 06.06.1995. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr.38-39/429.
13. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind Centrul Antiterorist al Serviciului de Informații și Securitate, nr.1295 din 13.11.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr.178-180.
14. Hotărârea Parlamentului pentru aprobarea Strategiei Securității Naționale a Republicii Moldova, nr.153 din 15.07.2011. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr.170-175.
15. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Concepției reformei militare, nr.1315 din 26.07.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002 nr.117.
16. Legea privind Declarația de Independență a Republicii Moldova, nr.691 din 27.08.1991. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1991, nr.11-12.
17. Legea Republicii Moldova cu privire la apărarea națională, nr.964 –XII din 17.03.1992. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1992, nr.3/68 (abrogată la 19.09.2003).
18. Legea Republicii Moldova cu privire la forțele armate, nr.966 –XII din 17.03.1992. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1992, nr.3/68 (abrogată la 19.09.2003).
19. Legea Republicii Moldova cu privire la securitatea statului, nr.618 din 31.10.1995. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.10-11.
20. Legea Republicii Moldova cu privire la organele securității statului, nr.618-XIII din 31.10.1995. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.10-11/117.
21. Legea Republicii Moldova privind Serviciul de Informații și Securitate, nr.753 din 23.12.1999. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1999, nr.156.
22. Legea Republicii Moldova cu privire la combaterea terorismului, nr.539 din 12.10.2001. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.147-149.
23. Legea Republicii Moldova cu privire la statutul refugiaților, nr.1286-XV din 25.07.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.126-127/1003.
24. Legea Republicii Moldova cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, nr.190 din 26.07.2007. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.141-145.

25. Legea Republicii Molodva privind aprobarea Concepției Securității Naționale a Republicii Moldova, nr.112 din 22.05.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.357.
26. Legea privind azilul în Republica Moldova, nr.270 din 18.12.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.53-54.
27. Legea Republicii Moldova cu privire la Poliția de Frontieră, nr.283 din 28.12.2011. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.131-134.
28. Management integrat al frontierei de stat pentru anii 2011-2013, nr.1212 din 27.12.2010. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr.16-17.

Monografii, culegeri și dicționare:

29. Abram N.S., Schmitt G.J. Războiul tacit. Introducere în universul informațiilor secrete. București: Polirom, 2008. 380 p.
30. Andreescu A. Fenomenul terorist actual o fatalitate? Managementul stresului profesional. Vol. II. București: Editura Ministerului Administrației și Internelor, 2006. 342 p.
31. Andreescu A., Radu N. Organizațiile teroriste. Managementul combaterii terorismului și criminalității transfrontaliere. Timișoara: Timpolis, 2007. 257 p.
32. Andreescu A., Radu N. Organizații teroriste: conceptualizarea terorii vs securitatea europeană. București: Editura M.I.R.A., 2008. 196 p.
33. Antonov V. Implicațiile politice ale terorismului internațional. Teză de dr. în științe politice. Chișinău, 2007. 132 p.
34. Arădăvoaice G. ș.a. Sfârșitul terorismului. București: Antet, 2002. 216 p.
35. Arădăvoaice Gh. ș.a. Terorism, antiterorism, contraterorism. Istoric, actualitate, perspective. București: Antet, 1997. 384 p.
36. Bache I., Stephen G. Politica în Uniunea Europeană. București: Epigraf, 2009. 664 p.
37. Baldwin D. Neorealism and Neoliberalism: the contemporary debate. New York: Columbia University Press, 1993. 377 p.
38. Bărnă C. Terorismul ultima soluție? Mărirea și decăderea Al Qaeda. București: Geopolitic, 2010. 159 p.
39. Bărbulescu I.Gh. Uniunea Europeană. Politicile extinderii. București: Tritonic, 2006. 495 p.
40. Băhnăreanu C. Rolul organismelor internaționale în managementul crizelor în regiunea Mării Negre. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2008. 56 p.
41. Băhnăreanu C. Resurse energetice crize conflicte. București: Editura Militară, 2008. 296 p.

42. Boțan Ig. Reglementarea transnistreană, o soluție europeană. Chișinău: Adept, 2009. 88 p.
43. Brzezinski Z. The Geostrategic Triad – Living with China, Europe and Russia. Washington, DC: The Center for Strategic and International Studies Press, The CSIS Press, 2000. 88 p.
44. Bull H. Societatea anarhică. Un studiu asupra ordinii în politica mondială. Chișinău: Știința, 1998. 176 p.
45. Busuncean T. Colaborarea internațională a serviciilor speciale în combaterea terorismului. Teză de dr. în politologie. Chișinău, 2013. 183 p.
46. Buzan B. Is international security possible? În: Ken Booth (ed.). New thinking about strategy and international security. London: Harper Collins Academic, 1991. 41 p.
47. Buzan B. Popoarele, statele și teama. Chișinău: Cartier, 2000. 388 p
48. Buzan B. Popoarele, statele și frica – o agendă pentru studii de securitate internațională în epoca de după Războiul Rece. Chișinău: Cartier, 2014. 404 p.
49. Buzan B. ș.a. Security a new framework for analysis. London: Lynne Rienner publishers, Boulder, CO, 1998. 239 p.
50. Callaghan J., Kernic F. Securitatea internațională și forțele armate. București: Tritonic, 2004. 264 p.
51. Chagnollaud J.P. Relations internationales contemporaines: une monde en parte de reperes. Paris: L'Harmattan, Deuxième édition revue et augmentée, 1999. 168 p.
52. Chelcea C. Tehnici de cercetare sociologică. București: Polirorm, 2001. 234 p.
53. Choomsky N. Ambiții imperiale. București: Antet, 2005. 144 p.
54. Cilluffo F., Rankin D. Fighting terrorism. În: NATO Review, 2001, 49(4). 15 p.
55. Cini M. European Union politics. New York: Oxford U.P., 2003. 450 p.
56. Clutterbuck R. Guerrillas and Terrorists. Ohio University Press, 1980. 125 p.
57. Controlul parlamentar al sectorului de securitate: principii, mecanisme și practici. Ghid practic pentru parlamentari. București: Ziua, 2003. 200 p.
58. Cosma M. Riscuri și amenințări la începutul secolului XXI. Sibiu: Alma Mater, 2008. 229 p.
59. Cozma V. Învățământul universitar în sistemul științific și educațional din Republica Moldova, 1946-1996: Autoreferatul tezei de doctor habilitat în științe istorice, Chișinău, 1996. 43 p.
60. Camous Th. Orienturi. Occidenturi. 25 de secole de războaie. Chisinau: Cartier, 2009. 512 p.
61. Cragin K., Daly S. The Dynamic Terrorist Threat. An Assessment of Group Motivations and Capabilities in a Changing World, 2004. 55 p.

62. Crenshaw M. The causes of terrorism. Comparative politics. The City University of New York, 1981. 399 p.
63. Crenshaw M. Terrorism, Legitimacy, and Power: The Consequence of Political Violence. Middletown: Wesleyan University Press, 1983. 174 p.
64. Crenshaw M. Terrorism and International Cooperation. Boulder: Westview Press, 1989. 91 p.
65. David A. Națiunea între „starea de securitate” și „criza politico-militară”. București: Licorna, 2000. 67 p.
66. Diaconu D. Terorismul – repere juridice și istorice. București: All Beck, 2004. 152 p.
67. Dinu M. Influența factorilor etnic și religios asupra dinamicii mediului de securitate. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2008. 47 p.
68. Dinu M. Rolul religiei în construcția viitoarei Europe. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2009. 50 p.
69. Dinu M., Alexandrescu G. Surse de instabilitate. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2004. 574 p.
70. Dolghin N. Studii de securitate și apărare. Vol.4. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2007. 246 p.
71. Dolghin N., Văduvă Gh. Războiul bazat pe rețea și viitorul strategiei militare. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2004. 237 p.
72. Donnelley P. Asasini și asasinate care au schimbat istoria lumii. București: Litera Internațional, 2009. 336 p.
73. Duculescu V. Diplomația secretă. București: Casa Europeană, 1992. 344 p.
74. Duțu P. Echilibrul de putere și mediul de securitate, Vol. 1. București: Editura Universității Naționale de Apărare “Carol I”, 2011. 514 p.
75. Easton D. A system analysis of political life. New York, 1995. 30 p.
76. Efremov V. Terorismul internațional în pragul noului mileniu: aspecte juridico-metodologice. Chișinău: Pontos, 2011. 212 p.
77. Ejova C. Terorismul internațional în contextul globalizării (analiză politologică). Teză de dr. în științe politice. Chișinău, 2007. 170 p.
78. Forcade O., Laurent S. Serviciile secrete. Puterea și informația secretă în lumea modernă. București: Cartier, 2008. 275 p.
79. Friedman G. Următorii 100 de ani. Previziuni pentru secolul XXI. București: Litera, 2012. 271 p.

80. Frunzeti T. Geostrategie. București: Editura Centrului Tehnic Editorial al Armatei, 2009. 211 p.
81. Fukuyama F. Nation building: beyond Afghanistan and Iraq. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2005. 286 p.
82. Ghica L., Zulean M. Politica de securitate națională. Concepte, instituții, procese. București: Polirom, 2007. 328 p.
83. Helsing J. Organizațiile secrete și puterea lor în secolul XX. Oradea: Alma Tip, 2000. 318 p.
84. Huntington S. Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale. București: Antet, 1998. 320 p.
85. Huntington S. The Clash of Civilizations? Remaking of World Order. New York, 1996. 366 p.
86. Interesul național și politica de securitate. București: Institutul Român de Studii Internaționale, 1995. 352 p.
87. Juc V. Edificarea relațiilor internaționale post-război rece: aspecte teoretico-metodologice și replieri geopolitice. Chișinău: Sirius, 2011. 248 p.
88. Kahn S. Geopolitica Uniunii Europene. Chișinău: Cartier, 2008. 176 p.
89. Kennedy P. The Rise and Fall of Great Powers: Economic Change and Military Conflict from 1500 to 2000. Vintage Books, 1989. 417 p.
90. Kenneth N.W. Teoria politicii internaționale. Iași: Polirom, 2006. 177 p.
91. Keohane R. After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy. New Jersey: Princeton University Press, 2005. 320 p.
92. Kissinger H. Diplomația. București: BIC ALL, 2003. 784 p.
93. Kolodziej A.E. Securitatea și relațiile internaționale. București: Polirom, 2007. 432 p.
94. Krause K., Williams M. Critical Security Studies: concepts and Cases. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1997. 379 p.
95. Laqueur W. The Age of Terrorism. Boston: Brown and Company, 1987. 385 p.
96. Marret J. Tehnicile terorismului. București: Corint, 2002. 184 p.
97. Mazilu D. Drept internațional public. București: Lumina Lex, 2001. 279 p.
98. Moraru A. ș.a. Contribuții la metodologia criminalisticii. Chișinău: USM, 2001. 315 p.
99. Moroianu - Zlătescu I. Protecția juridică a drepturilor omului. București: IRDO, 1996.
100. Micu G. ș.a. Securizarea frontierelor și stabilitatea regională. București: Institutul pentru Politici Publice, 2002. 36 p.

101. Moștoflei C. România – NATO. București: Editura Academiei de înalte studii militare, 2002. 163 p.
102. Moștoflei C., Dolghin N. (coord.), Studii de securitate și apărare. Vol.1. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2005. 246 p.
103. Moștoflei C., Dolghin N. (coord.). Studii de securitate și apărare. Vol.3. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2005. 164 p.
104. Moștoflei C. (coord.). Politici și strategii în gestionarea conflictualității. Vol.1. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2008. 242 p.
105. Moștoflei C. (coord.), Politici și strategii în gestionarea conflictualității, Vol.3. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2008. 356 p.
106. Moștoflei C. (coord.). Politici și strategii în gestionarea conflictualității. Vol.4. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2008. 330 p.
107. Moștoflei C. (coord.). Perspective ale securității și apărării în Europa. Vol.3. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2009. 336 p.
108. Moștoflei C. (coord.). Perspective ale securității și apărării în Europa. Vol.4. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2009. 414 p.
109. Moștoflei C. (coord.). Stabilitate și securitate regional. Vol.1, București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2009. 1336 p.
110. Mureșan L. ș.a. Politica europeană de securitate și apărare - element de influențare a acțiunilor României în domeniul politicii de securitate și apărare. București: Institutul European din România, 2004. 86 p.
111. Mureșan M., Toma Gh. Provocările începutului de mileniu. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2003. 336 p.
112. Naghi G., Toma Gh. Ora care a schimbat lumea. Asimetria începutului de secol. București: Presa Națională, 2004. 131 p.
113. Neguț S. Geopolitica – Universul Puterii. București: Meteor Press, 2009. 430 p.
114. Oots K.L. A Political Organization Approach to Transnational Terrorism. – Greenwood Press, 1986. 188 p.
115. Pânzaru P. Condiția umană în perspectiva vieții cotidiene. București: Albatros, 1987. 135 p.
116. Petrescu S. Apărarea și securitatea europeană. București: Editura Militară, 2006. 186 p.
117. Pîntea Iu. ș.a. Perspectivele cooperării Republicii Moldova în cadrul Politicii de Securitate și Apărare Comună. Chișinău: Bons Offices, 2011. 48 p.

118. Popa V., Sarcinschi Al. Perspective în evoluția organizațiilor internaționale de securitate. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2007. 48 p.
119. Lungu E. Zece ani de turbulențe în securitatea lumii, 2001-2011. București: ISPRI, 2013. 253 p.
120. Rădoi M. Serviciile de informații și decizia politică. București: Tritonic, 2003. 176 p.
121. Rittberger V., Bernhard Z. International Organizations: Polity, Politics and Policies. Palgrave Macmillan, Hampshire, 2006. 264 p.
122. Rusnac A. Aspecte ale teoriei securității. Chișinău: Fundația Draghiștea, 2005. 216 p.
123. Rusnac Gh., Manolache C. Securitatea statului în sfera ecologică: aspectul politico-militar. Chișinău: CEP USM, 2000. 112 p.
124. Scalețchi F. Securitatea comunitară și terorismul. București: Bren, 2006. 208 p.
125. Schmidt A. Political terrorism: a research guide to concepts, theories, data bases, and literature. New Brunswick, 1983. 678 p.
126. Schmidt A., Jongman A. Political terrorism: a new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories, and literature. Amsterdam: North-Holland Publishing, 1988. 700 p.
127. Schmidt P. Violence as Communication: Insurgent Terrorism and the Western News Media, 1982. 282 p.
128. Serebrian O. Dicționar de geopolitică. București: Polirom, 2006. 344 p.
129. Servier J. Terorismul. Iași: Institutul European, 2002. 160 p.
130. Sîli V., Pleșca R. Finanțarea terorismului: aspecte privind particularitățile contracarării. Chișinău, 2008. 124 p.
131. Sîli V., Pleșca R. Terorismul și unele particularități de contracarare a acestuia. Chișinău, 2010. 186 p.
132. Sîli V., Armașu V. ș.a. Infrațiuni cu caracter terorist, infrațiuni conexe terorismului și unele infrațiuni cu caracter de terorizare. Chișinău: Garomont Studio, 2011. 230 p.
133. Sîli V. Terorismul aerian. Chișinău: Garomont Studio, 2011. 149 p.
134. Sportel E., Faltas S. Reforma sectorului de securitate în Republica Moldova: consolidarea controlului asupra sectorului de securitate. Chișinău: CESS, 2009. 116 p.
135. Strategia europeană de securitate. Consiliul Uniunii Europene, Comunitățile Europene. București, 2009. 52 p.
136. Centrul de studii strategice de securitate. Securitatea Națională la început de secol XXI. București, 2001, 101 p.

137. Centrul de studii strategice de securitate. Terorismul - dimensiune geopolitică și geostrategică. Războiul terorist. Războiul împotriva terorismului. București, 2002. 77 p.
138. Thackrah R. Dictionary of Terrorism. London: Routledge. 2004, 318 p.
139. Trăsnea O. Mică enciclopedie de politologie. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1977. 493 p.
140. Trenin D. The End of EURASIA: Russia on the Border Between Geopolitics and Globalization. Carnegie Moscow Center, 2002. 354 p.
141. Ungureanu R.-S. Securitate, suveranitate și instituții internaționale. Iași: Polirom, 2010. 240 p.
142. Varzari V. Asigurarea securității naționale a Republicii Moldova în contextul opțiunii de integrare europeană: Teză de doctor în politologie. Chișinău, 2012. 163 p.
143. Văduvă Gh. Terorismul contemporan – factor de risc la adresa securității și apărării naționale în condițiile statutului României de membru al NATO. București: Editura Universității Naționale de Apărare, 2005. 47 p.
144. Voicu C., Ungureanu G. Globalizarea și criminalitatea financiar-bancară: curs pentru masterat. București: Universul Juridic, 2005. 447 p.
145. Volkoff VI. Dezinformarea văzută din Est. București: Pro Editură și Tipografie, 2007. 59 p.
146. Waever O. ș.a. Filosofia europeană. Perspectivele de dincolo de confruntarea Est-Vest. Basingstoke: Maximillan, 1989. 303 p.
147. Waltz K. The stability of the bipolar world. The MIT Press on behalf of American Academy of Arts & Sciences, 1993. 909 p.
148. Wilkinson P. Terrorism versus democracy. The Liberal State response. London, 2006. 273 p.
149. Winkler H.T. ș.a. Combating terrorism and its implications for the security sector. Vallingby, 2005. 248 p.
150. Wright R. în The Gap Between Haves and Have-Nots Is Growing. 21st Century Earth. Opposing Viewpoints, 1996. 355 p.
151. Алмонд Г. Сравнительная политология. Мировой обзор. Москва: Аспект-Пресс, 2002. 546 с.
152. Бирштейн Б. Партнёрство ради жизни. Кишинев: Универсул, 2002. 127 с.
153. Будницкий О. Терроризм в российском освободительном движении: идеология, этика, психология (вторая половина XIX — начало XX в. Москва: «Российская политическая энциклопедия», 2000. 399 с.

154. Варфоломеев А. и др. Терроризм и контртерроризм в современном мире: аналитические материалы, документы, глоссарий: Научно-справочное издание. Москва: Эксилит, 2003. 480 с.
155. Военная политология. Часть 1. Москва: Военный университет, 1996. 57 с.
156. Дершовиц А. Почему терроризм действует: осознать угрозу и ответить на вызов. Москва: Российская политическая энциклопедия, 2005. 256 с.
157. Лисник И. Борьба с терроризмом: меры технического контроля и противодействия. Кишинев, 2004. 176 с.
158. Ляхов Е. Терроризм и межгосударственные отношения. Москва: Международные отношения, 1991. 213 с.
159. Одесский М.П., Фельдман Д.М. Поэтика террора и новая административная реальность: очерки истории формирования. Москва: РГГУ, 1997.
160. Марчук Г., Кондратьев К. Приоритеты глобальной экологии. Москва: Наука, 1992. 288 с.
161. Моджорян Л. Терроризм на море. Борьба государств за безопасность морского судоходства. Москва: Международные отношения, 1991. 101 с.
162. Новиков А. Антитеррор: комплексный подход. Москва, 2007. 267 с.
163. Новиков А. Антитеррористический комплексный подход. Информационное оружие в террористических акциях и локальных конфликтах. Москва, 2009. 280 с.
164. Сакович В. Национальная безопасность Республики Молдова. Кишинев, 2016. 570 с.
165. Суворов Н. Элитарное и массовое сознание в культуре постмодернизма. Санкт Петербург, 2002. 274 с.
166. Жаринов К. Терроризм и террористы: Исторический справочник Минск: Харвест, 1999. 605 с.
167. Трунов В. Правовые основы борьбы с терроризмом. Москва: Интел – Синтез, 2004. 94 с.
168. Устинов В. Международный опыт борьбы с терроризмом. Москва: Юрлитинформ, 2002. 557 с.

Articole în ediții științifice:

169. Alexandrescu G. Modele posibile ale noului război. În: Impact Strategic, nr. 1-2, 2003, p.47-55.

170. Alexandrescu G. Terorismul – amenințare neconvențională la adresa securității naționale și internaționale. În: Revista Forțelor Terestre, 2001, nr.2, p. 6-12.
171. Andreescu A. Terorismul actual, o fatalitate. În: Buletin documentar, 2007, nr.1, p.177-185.
172. Andreescu A., Radu N. Geneza paradigmei terorii. În: Terorismul azi. Revista de specialitate în domeniul terorismului, 2007, nr.18-21, an.2, p.14-20.
173. Armașu V. Organizațiile și rețelele terorismului internațional în spațiul Europei de Est. Chișinău: Conferința internațională „Perfecționarea cooperării în domeniul securității naționale și regionale”, 2003, p.25-33.
174. Balaban C.G. Provocări ale unui mediu de securitate aflat în dinamică imprevizibilă. În: Securitatea și apărarea spațiului sud-est european în contextul transformărilor de la începutul mileniului III (coord Moștoflei). București, 2006, p.72-79.
175. Bajraktari Y., Roady P. Afganistan: Changing the frame, changing the game. În: Discussion Paper 09-02. Belfer Center for Science and International Affairs, Harvard Kennedy School, 2002, p.10-19.
176. Berbeca V. Strategia securității naționale – o amânare a unei reforme întârziate. În: Buletin de politică externă a Moldovei, 2011, nr.31. Chișinău: Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul”, p.1-3.
177. Bicherschi T. Unele aspecte privind cooperarea internațională în combaterea terorismului. În: Revista Națională de Drept. (Chișinău), 2004, nr.11, p.50-58.
178. Bîrnă C. Definiție operațională a terorismului, metodologie și indicatorii de securitate. În: Revista de geografie politică, geopolitic și geostrategie, (București), an. III, 2005, nr.12, p.161-169.
179. Boacă M. Suportul cultural al securității națiunilor. În: Provocări la adresa securității și strategiei la începutul secolului 21. Sesiunea de comunicări științifice cu participare internațională, 14-15 aprilie 2005. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2005, p.178-196.
180. Benchechi M. Etapele elaborării politicii de securitate și apărare a Republicii Moldova: provocări și soluții. În: Moldoscopia (Probleme de analiză politică). Chișinău: CEP USM, 2012, nr.2 (LVII), p. 237-240.
181. Benchechi M. Politica de securitate a Republicii Moldova. În: Materialele Conferinței științifice internaționale „Științe politice, relații internaționale și studii de securitate”, Sibiu, România, 2012, p.328-331.

182. Benchechi M., Comendat V. Imaginea instituțională a organelor securității statului ale Republicii Moldova. În: Materialele Conferinței științifice internaționale, ediția VIII, Sibiu, România, 2014, p. 370-378.
183. Chete E. Asimetria și conflictele asimetrice, posibile rezolvări în viziune strategică românească. În: Centrul de studii strategice de securitate. Comunicări științifice la Conferința internațională din 29 noiembrie 2001, p.56-70.
184. Cobuz C. Noul război între clasic, disimetric, asimetric și nonconvențional. În: Politici și tactici în gestionarea conflictualității. Vol.3. Coord. Moștoflei C. București, 2008, p.146-170.
185. Eșanu C. Politica de securitate a Republicii Moldova în spațiul Sud-Est European: avantaje și perspective. În: Studii internaționale: viziuni din Moldova (publicație periodică științifico-metodică), vol.I, 2006, nr.1, p.284-288.
186. Frunzeti T. Provocări la adresa securității și strategiei la începutul secolului XXI. În: Materialele sesiunii anuale de comunicări științifice cu participare internațională, 14-15 aprilie 2005. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2005, p.23-36.
187. Gorincioi R. Securitatea internațională în condițiile globalizării. În: Materialele Conferinței internaționale „Perfecționarea cooperării în domeniul securității internaționale și regionale. Noi amenințări teroriste – pericol pentru securitatea națională: surse, condiții de apariție și metode de contracarare. Chișinău, 2003, p.52-61.
188. Gorincioi R. Probleme ale securității internaționale în condițiile globalizării. În: Procesul de globalizare: provocări și soluții/V.Teosa (coord). Chișinău: CEP USM, 2004. p.135-148.
189. Grosu V. Influența factorilor externi asupra securității Republicii Moldova. În: Studii internaționale: viziuni din Moldova (Chișinău). Vol.II, 2007, nr.1, p.92-101.
190. Gabor G. Putere și securitate în relațiile internaționale. În: Echilibrul de putere și mediul de securitate.Vol.I/ Duțu P. (coord). București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2011, p.160-165.
191. Dolghin N. Mediul de securitate între tentația „hard-ului” și complexitatea „soft-ului”. În: Dinamica mediului european de securitate. Vol.2. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2007, p.66-74.

192. Drăgan P. Expansiunea terorismului – o amenințare continuă pentru securitatea națională și internațională. În: Perspective ale securității și apărării în Europa. Vol.3/ Moștoflei C. (coord.). București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2009, p.275-283.
193. Dinu M-Ș. Evoluții geopolitice actuale: consolidări și aspirații. În: Echilibrul de putere și mediul de securitate. Vol.I/ Duțu P. (coord). București: Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2011, p.84-101.
194. Dinu M-Ș., Alexandrescu Gr., Surse de instabilitate, În: Studii de securitate și apărare. Vol.3./Moștoflei C., Dolghin N. (coord.). București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2005, p.5-31.
195. Duțu P., Dinu A. Primăvara arabă și mediul de securitate. În: Echilibrul de putere și mediul de securitate. Vol.I/Duțu P. (coord). București: Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2011, p.166-179.
196. Han L. Noi actori și tendințe pe piața securității. În: Perspective ale securității și apărării în Europa. Vol. 1/Moștoflei C. (coord.). București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2009, p.398-414.
197. Herd Graeme and Löfgren J. Societal Security in the Baltic States and EU Integration. În: Cooperation and Conflict, September, 2001, p.273-296.
198. Hoară M. Implicațiile dinamismului mediului european de securitate asupra securității naționale. În: Dinamica mediului european de securitate. Vol.2/ Moștoflei C. (coord.). București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2007, p.282-291.
199. Ionescu C. Forțele și mijloacele specifice luptei contrateroriste în zone de risc maxim, în situații de criză și război. În: Impactul evoluției relațiilor internaționale asupra mediului de securitate. Moștoflei C. (coord.). București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2010, p. 445-452.
200. Jianu N., Noul mediu internațional de securitate din perspectivă europeană În: Perspective ale securității și apărării în Europa. Vol.1/ Moștoflei C. (coord.). București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2009, p.322-329.
201. Juc V., Ungureanu V. Fundamentarea și instituționalizarea securității naționale a Republicii Moldova: aspecte istoriografice și teoretico-metodologice. În: Revista Militară. Studii de securitate și apărare. Publicație științifică a Academiei Militare al Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”. Chișinău, 2010, nr.1, p.14-33.
202. Krauthammer Ch. The Unipolar Moment. În: Foreign Affairs, 1990/91, Vol.70, nr.1, p.23-33.

203. Krauthammer Ch. In Defense of Democratic realism. În: The National Interest, 2004, nr.77, p.1-35.
204. La Feber W. The Post September 11 Debate Over Empire, Globalization, and Fragmentation. În: Political Science Quarterly, 2002, Vol.117, p.78-86.
205. Lungu P. Terorismul postmodern. În: Psihosociologia & Mass media, 2001, nr.4, p.116-120.
206. Lungu Ș. Securitatea europeană în perspectiva mileniului III. În: Gândirea militară românească (București), 1997, nr.1, p.9-15.
207. Magdalena I. Raporturile dintre securitatea și apărarea națională. În: Revista Colegiului Național de Apărare. București, 1996, nr.2, p.3-14.
208. Mearsheimer J. The false promise of international institutions. În: International security, vol. 19, Winter 1994/1995, no.3, p.25-34.
209. Moștoflei C. Conceptul Strategic NATO – determinări și perspective. În: Impact Strategic, 2010, nr.4, p. 14-21.
210. Mungiu-Pippidi A. Războiul civilizațiilor. În: săptămânalul Prezent, 2006, nr.3, p.85-89.
211. Osmochescu N. Combaterea terorismului internațional. În: Materialele Conferinței internaționale din 9-13 septembrie 2002. Chișinău, 2002, p.88-93.
212. Muscan M. Comportamentul haotic și organizațiile teroriste – provocări pentru apărare. În: Perspective ale securității și apărării în Europa. Vol.4/ Moștoflei C. (coord.). București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2009, p.51-59.
213. Pah P. Principalele organizații internaționale de securitate și rolul lor în organizarea și desfășurarea operațiunilor multinaționale. În: Politici și strategii în gestionarea conflictualității. Vol.4/ Moștoflei C. (coord.). București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2008, p. 33-48.
214. Pericle F. Globalizarea și influența sa asupra securității internaționale În: Securitate și Apărare în Uniunea Europeană/ Moștoflei C. (coord.). București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2008, p.150-159.
215. Pentilescu I. Dimensiunea etnico-religioasă a terorismului. Multidimensionalitatea și complexitatea fenomenului terorism. În: Impactul evoluției relațiilor internaționale asupra mediului de securitate/ Moștoflei C. (coord.). București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2010, p.231-243.
216. Petrescu S. Informațiile în politica de securitate națională. În: Studia Securitatis (Sibiu), anul 1, 2007, nr.1, p.53-64.

217. Pigui T. Securitatea economică și securitatea umană globală. În: Colocviu strategic, 2004, nr.10 (XXII), p.26-31.
218. Pintilei N. Cooperarea internațională în combaterea terorismului internațional. În: Administrație publică (Chișinău), 2003, nr.3, p.167-171.
219. Popescu C. Nevoia de unitate și cooperare în gestionarea conflictualității – o nouă provocare pentru actorii principali ai mediului de securitate. În: Politici și strategii în gestionarea conflictualității, Vol.2/ Moștoflei C. (coord.). București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2008, p.140-149.
220. Punga L. NATO: crearea unui sistem de securitate. În: Moldova și lumea. Chișinău, 1998, nr.9-10, p.27-32.
221. Rugină N. Redimensionarea mediului de securitate. În: Impactul evoluției relațiilor internaționale asupra mediului de securitate/ Moștoflei C. (coord.). București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2010, p.149-158.
222. Richicinski Iu. Terorismul – pericolul destabilizării securității internaționale. În: Revista de Drept a Institutului de Filosofie, Sociologie și Drept al AȘM, 2005, p.44-50.
223. Saca V. Aspecte statice și dinamice ale interesului național. Cazul Republicii Moldova. În: Moldoscopie (Probleme de analiză politică) (Chișinău), 2008, nr.2 (XLI), p.194-201.
224. Schmitt M. Counter-terrorism and the Use of Force in International Law. În: The Marshall Center Papers, 2002, nr.5, p.1-12.
225. Solomon C. Conflictul transnistrean și rolul Uniunii Europene și SUA în soluționarea acestuia. În: Revista științifică a Universității de Stat din Moldova „Studia Universitas”, 2009, nr.4, p.5-13.
226. Solomon C., Gumeniuc A. Conflictul tranistrean și proecseul de negocieri în formatul „5+2”. În: Moldoscopie (Probleme de analiză politică). Chișinău, 2008, nr.3 (XLII), p.178-185.
227. Stanciu A. Conținutul și tendințele de evoluție ale fenomenului terorist internațional în contextul actual. În: Securitatea și apărarea spațiului sud-est european în contextul transformărilor de la începutul mileniului/ Moștoflei C. (coord.). București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2006, p.541-558.
228. Stanciu A. Organizațiile teroriste contemporane, actor nonstatal cu implicații majore asupra securității. În: Politici și strategii în gestionarea conflictualității. Vol. 2/ Moștoflei C. (coord.). București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2008, p.9-16.

229. Străuțiu E. Cadrul instituțional al analizei de securitate în Republica Moldova. În: Studii de Securitate (București), Anul 6, 2012, nr.2, p.51-61.
230. Străuțiu E. Think tankurile europene de securitate. În: Studia Securitatis (Sibiu), Anul 6, 2012, nr.1, p.25-34.
231. Tănase T., Porumbiță A. Considerații privind transformările și adaptarea serviciilor de informații și securitate la noul mediu de securitate al secolului XX. În: Stabilitate și securitate regională, Vol.1/ Moștoflei C. (coord.). București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2009, p.257-277.
232. Tomescu R. Finanțări teroriste în Uniunea Europeană. În: Securitate și Apărare în Uniunea Europeană/ Moștoflei C. (coord.). București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2008, p.337- 342.
233. Varga E. Dimensiuni ale securității în prezent și în perspectiva apropiată și medie. În: Gândirea militară românească, 1996, nr.4, p.12-18.
234. Varzari V. Interpretarea conceptului de securitate din perspectiva școlii realismului politic. În: Studii Internaționale. Viziuni din Moldova, 2006, nr.1, p.163-170.
235. Vasilescu Gr., Busuncian T. Separatismul în bazinul Mărilor Negre și Caspice – sursă a terorismului internațional. În: Moldoscopie (Probleme de analiză politică) (Chișinău), 2013, nr.1, p.190-196.
236. Vladu M. Opinii privind evoluția conceptului „securitate” în cadrul tripticului stat-națiune-securitate. În: Studia Securitatis (Sibiu), Anul 1, 2007, nr.1, p. 65-72.
237. Voicu C. Strategia de Securitate Internă a Uniunii Europene, configurată de Tratatul de la Lisabona. În: Materialele Conferinței Internaționale „Afacerile interne și justiția în procesul integrării europene și al globalizării”, Academia de Poliție, mai 2010. București: Universul Juridic, 2010, p.254-263.
238. Ungureanu A. Scopul și relevanța NATO și a UE în lumea de azi. În: Dinamica mediului european de securitate. Vol.2/ Moștoflei C. (coord.). București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2007, p. 1041-1052.
239. Wolfers A. „National Security” as an ambiguous symbol. În: Political Science Quarterly, 1992, nr.67 (4), p.481-502.
240. Божко, В. Об условиях распространения международного терроризма, экстремизма, преступности и наркобизнеса. În: Материалы международной конференции „Вызовы региональной безопасности в Центральной Азии”, Алматы, 2003, с.114-122.

241. Босхолов С., Литвинов Н. Проблемы нормативного регулирования борьбы с терроризмом в современной России. În: Материалы научно-практической конференции „Актуальные проблемы борьбы с организованной преступностью”. Калининград, 1997, с.70-79.
242. Добреньков В. Вызовы глобализации и перспективы человечества. // Вестник Московского Университета. Серия 18, „Социология и Политология”, 2004, №4, с.3-21.
243. Ильин В. Соотношение политики и безопасности. // Вестник МГУ (Москва), 1998, №1, с.35-49.
244. Лунеев В. Круглый стол. Терроризм: психологические корни и правовые оценки. // Государство и право, 1994, №4, с.26-67.
245. Лысенко В. Региональные конфликты в странах СНГ. Опыт урегулирования. // ПОЛИС, 1998, №2, с.170-186.
246. Миньковский Г., Ревин В. Характеристика терроризма и некоторые направления повышения эффективности борьбы с ним. // Государство и право, 1997, №4, с.87-89.
247. Мороз Р. Международный терроризм: организационная структура и коммуникативная стратегия. // Вестник Московского Университета. Серия 12, „Политические науки”, 2004, №5, с.62-67.
248. Мюнклер Г. Асимметричные угрозы. Военно-политическая стратегия терроризма. // Меркур, 2002, №633, с.53-64.
249. Обманчивая тишина. În: Независимая Молдова, 2005, nr.131-132 (3609-3610).
250. Сатановский Е. Глобализация террора и его последствия. // Международная жизнь, 2001, №9-10, с.17-25.
251. Успенский Н., Вдовиченко Л. Угроза каждой стране, всему мировому сообществу. // Международная жизнь, 2001, №12, с.46-52.
252. Феофанов К. Цивилизационные истоки международного терроризма. // Социально-гуманитарные знания, 2004, №5, с.39-53.
253. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций. // ПОЛИС, 1994, №2, с.33-48.

Referințe Internet

254. Agenda europeană de securitate pentru perioada 2015-2020. <http://eurojust.ro/agenda-europeana-privind-securitatea-pentru-perioada-2015-2020> (vizitat la 14.10.2015)

255. Balan M. Peste 100 de ONG-uri, servicii și organizații, partide, mass-media sunt gata să sfâșie acest pământ, să rupă în bucăți R. Moldova.
<http://www.europalibera.org/content/article/26572688.html> (vizitat la 15.11.2015)
256. Bălan G. Noua concepție internațională de acțiune doctrinară și practica în combaterea terorismului. <http://fs.legaladviser.ro/3787e946bcbdd1cc5bfa1ab648873875.pdf> (vizitat 24.03.2014)
257. Cenușa D. Analiza comparată a Concepției Securității Naționale. În: Jurnal Academic, 2008 nr.9. http://www.prisa.md/rom/analize_csn_juracademic-cenusa (vizitat la 06.06.2012)
258. Cenușa D. Concepția de Securitate Națională – document contradictoriu.
http://www.prisa.md/rom/analize_csn_dcenusa (vizitat la 21.05.2012)
259. Centrul Antiterorist al SIS promovează cultura de securitate în rândul elevilor de la liceele din țară. <http://antiteror.sis.md/content/centrul-antiterorist-al-sis-promoveaza-cultura-de-securitate-rindul-elevilor-de-la-liceele> (vizitat la 18.09.2015)
260. Consiliul de Securitate votează contra rezoluției palestinienne.
<http://www.agerpres.ro/externe/2014/12/31/consiliul-de-securitate-voteaza-contrarezolutiei-palestinienne> (vizitat la 23.08.2014)
261. Consiliul de Securitate al ONU a respins acordul de pace cu Israelul propus de Palestina.
<http://www.ziare.com/international/palestina/consiliul-de-securitate-al-onu-a-respins-acordul-de-pace-cu-israelul-propus-de-palestina-1340999> (vizitat la 27.12.2014)
262. Cooperarea RM-OSCE. <http://www.austria.mfa.md/cooperarea-rm-osce> (vizitat la 14.11.2014)
263. Cruzime fără limite. Jhadiștii din Statul Islamic își filmează execuțiile cu camere HD montate direct pe arme. <http://stirileprotv.ro/stiri/international/cruzime-fara-limite-jihadistii-din-statul-islamic-isi-filmeaza-executiile-cu-camere-hd-montate-direct-pe-arme.html> (vizitat la 24.07.2014)
264. Declarația Summit-ului de la Chicago adoptată de șefii de stat și de guvern participanți la reuniunea Consiliului Nord-Atlantic de la Chicago din 20 mai 2012.
<http://www.presidency.ro/static/Declaratie%20Chicago%20RO%20final.pdf> (vizitat la 24.09.2014)
265. Derghoukassian K. După doctrina Powell: Securitatea globală intermestică. Studiu prezentat la întâlnirea anuală a Asociației de Studii Internaționale, statul hawaian

- Honolulu, Haiti, 05.03.2005. http://www.allacademic.com/meta/p69935_index.html
(vizitat la 21.12.2010)
266. Dincu A. Fața nedorită a globalizării: crima organizată și terorismul. <http://www.armyacademy.ro/biblioteca/anuare/2004/a28.pdf> (vizitat la 18.09.2015)
267. Dorronsoro G. The talibans winning strategy in Afganistan. Carnegie Endowment for International Peace, Washington D.C., 2009. <http://www.nhsmun.org/taliban%E2%80%99s-winning-strategy-afghanistan> (vizitat la 28.07.2013)
268. Este unul dintre cei mai temuți criminali din lume, dar „Jihadi John” i-a transmis acest mesaj familiei lui. <http://www.gandul.info/international/este-unul-dintre-cei-mai-temuti-criminali-din-lume-dar-jihadi-john-i-a-transmis-acest-mesaj-familiei-lui-13952011>. (vizitat la 16.07.2014)
269. Extinderea NATO în combaterea terorismului, septembrie 2004. <http://www.nato.int/docu/review/2004/issue3/romanian/analysis.html> (vizitat la 23.09.2013)
270. Edificarea și promovarea unei noi culturi de securitate în Republica Moldova: interviu cu Valeriu Furdul, director-adjunct al SIS al Republicii Moldova, 4 decembrie 2010. <http://gardianul.md/?p=1560> (vizitat la 14.11.2015)
271. Fotografii tulburătoare publicate de statul islamic. 400 de copii pregătiți pentru a fi pui ai califatului. <http://www.antena3.ro/externe/fotografii-tulburatoare-publicate-de-statul-islamic-400-de-copii-pregatiti-pentru-a-fi-pui-ai-288110.html> (vizitat la 16.07.2014)
272. Ghidul privind abordarea comună în lupta împotriva terorismului. <http://www.onpcsb.ro/pdf/Ghidul%20privind%20abordarea%20comuna%20in%20lupta%20impotriva%20terorism.pdf> (vizitat la 7.04.2013)
273. Grosu V. Considerații privind Concepția Securității Naționale a Republicii Moldova. În: Jurnal Academic, nr.9, 2008. http://www.prisa.md/rom/analize_csn_juracademic-grosu (vizitat la 14.05.2012)
274. Huntington S. The Clash of Civilizations? The Debate. New York: Foreign Affairs Reader, 1993. <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/1993-06-01/clash-civilizations>
275. Înregistrarea Statului Islamic cu alte doua execuții: au decapitat un ostatic și au împușcat un soldat egiptean. <http://stirileprotv.ro/stiri/international/inregistrare-a-statului-islamic-cu-alte-doua-executii-au-decapitat-un-ostatic-si-au-impuscat-un-soldat-egiptean.html>. (vizitat la 16.07.2014).

276. Leșanu A. Concepția Securității Naționale: un document strategic pentru scopuri tactice. http://www.prisa.md/rom/comments_csn_alexlesanu (vizitat la 21.05.2012)
277. London terrorist attacks: 7 July 2005. În: Geepster, 2005. <http://geepster.com/london.php> (vizitat la 30.05.2010)
278. Manualul NATO, 2001. Office of information and Press NATO-1110 Brussels-Belgium. <http://www.clr.ro/menu1/manualul%20nato.pdf> (vizitat la 24.01.2013)
279. Marret J. Terrorism: les strategies de communication. București, 2008. http://www.c2sd.sga.defense.gouv.fr/IMG/pdf/c2sd-marret_terrorisme_strategies_communication_juillet2003.pdf (vizitat la 22.03.2013)
280. Matei M. Securitatea rețelelor de informare. http://www.security.ase.md/materials/si2011/Security_inform_2011_Pages_42_-_46.pdf (vizitat la 14.07.2014)
281. Obiective strategice pentru securitatea europeană. În: Jurnal Academic nr.9, 2003. <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf> (vizitat la 04.01.2013)
282. Pop F. Organizația pentru Cooperare și Securitate în Europa. http://www.academia.edu/4124779/Organizatiile_internationale_2 (vizitat la 14.08.2014)
283. Poliția de frontieră a MAI. <http://www.border.gov.md/index.php/ro/politia-de-frontiera/reforma-politiei-de-frontiera> (vizitat la 24.12.2014)
284. Popa V., Dolghin N. NATO și UE. Determinări și finalități. Editura Universității Naționale de Apărare București, 2004. 32 p. http://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/nato_%20si_ue_-_determinari%20si%20finalitati.pdf (vizitat la 23.09.2014)
285. Praga și Bratislava: poziții diferite față de scutul american antirachetă în Europa. <http://romanian.ruvr.ru/2007/11/21/556657> (vizitat la 14.11.2014)
286. Prevedere menținută și în pozițiile generale comune ale Consiliului, începând cu 2001/931/PESC din 27.12.2001 până la 2005/428/PESC, 06.06.2005. <http://www.europa.eu.int/scadplusAeg/fr/vb/133168htm> (vizitat la 18.05.2014)
287. Programul de Activitate al Guvernului pentru anii 2011-2014. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=337937>, (vizitat la 07.03.2013)
288. Presupuși adepți ai grupării teroriste Statul Islamic, reținuți pe teritoriul Republicii Moldova. http://stiri.tvr.ro/presupusi-adepti-ai-gruparii-teroriste-statul-islamic-retinuti-pe-teritoriul-republicii-moldova_60932.html (vizitat la 16.11.2015)

289. Pîntea Iu. Identificarea pericolelor existente și probabile pentru interesele naționale de bază ale Moldovei. Institutul de Politici Publice, 2001. <http://www.ipp.md/doc.php?l=ro&id=145&idc=170> (vizitat la 14.07.2014)
290. Rezoluția A/RES/46/223. <http://www.un.org/documents/ga/res/46/a46r223.htm> (vizitat la 14.11.2014)
291. Secretarul General al ONU. Letter to the President of the UN General Assembly, 04 noiembrie 2003. <http://www.un.org/ga/58/documentation/list4.html> (vizitat la 26.05.2012)
292. Securizarea frontierelor Moldovei cu sprijinul UE. <http://www.europalibera.org/content/article/24971040.html> (vizitat la 23.10.2015)
293. Seria atentatelor continuă în Irak. În: Adevărul, joi, 18 decembrie 2003. http://193.231.1.3/file.php/20/M_Toma_Simbioza_Terrorism_-_Media.pdf (vizitat la 12.04.2011)
294. Sfidările sfârșitului de Mileniu – terorismul, traficul ilicit de droguri și de arme, traficul de persoane. <http://www.c-cultural.ro/biblioteca20virtuala/simpozion/terorism/garz/index.php> (vizitat la 24.05.2014)
295. SIS-ul nu este o instituție pentru cei care-și caută loc în public: Interviu acordat Agenției „INFOTAG” de directorul adjunct al Serviciului de Informații și Securitate Valeriu Furdui, general-maior al SIS. <http://point.md/ru/novosti/obschestvo/sisul-nu-este-o-institutzie-pentru-cei-careshi-cauta-loc-in-public> (vizitat la 9.09.2015)
296. Stoica I. Terorismul sinucigaș – o amenințare globală. În: Impact strategic, 2006, nr.4 (21). http://impactstrategic.unap.ro/reviste/cup_21.html#inapoi (vizitat la 23.05.2010)
297. Suspecți de terorism reținuți în Republica Moldova. <http://www.allmoldova.com/ro/news/romana-suspecti-de-terorism-retinuti-in-republica-moldova> (vizitat la 9.11.2015)
298. Suspecți de terorism reținuți în RM. Un grup de ruși și tadjici au încercat să tranziteze camuflaj militar prin RM. <http://jurnal.md/ro/social/2015/5/13/suspecti-de-terorism-retinuti-in-rm-un-grup-de-rusi-si-tadjici-au-incercat-sa-tranziteze-camuflaj-militar-prin-rm> (vizitat la 12.11.2015)
299. Schild J. La France L'Allemagne et la constitution europeenne: un bilan mitige un leadership conteste. <http://www.politik.uni-trier.de/mitarbeiter/schild/pubs/constitution.pdf> (vizitat la 15.01.2013)
300. Security Council, Security Council Resolution nr. 1368 – S/RES/1368/2001, Security Council meeting 4370, 12 septembrie 2001. <http://www.un.org/Docs/scres/2001/sc2001.htm> (vizitat la 24.05.2012)

301. Security Council, Security Council Resolution nr. 1373 – S/RES/1373/2001, Security Council meeting 4385, 28 septembrie 2001.
<http://www.un.org/Docs/scres/2001/sc2001.htm> (vizitat 24.05.2012)
302. Security Council, Security Council Resolution nr. 1377 – S/RES/1377/2001, Security Council meeting 4413, 12 noiembrie 2001.
<http://www.un.org/Docs/scres/2001/sc2001.htm> (vizitat la 24.05.2012)
303. Seth J., Libicki M. All terrorist groups eventually end.
http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2008/RAND_MG741-1.pdf
(vizitat la 23.04.2012)
304. Solana J. A secure Europe in a better world. Thessaloniki European Council, June 20, 2003. <http://www.eu.int./oressdata/EN/reports/76255.pdf> (vizitat la 14.08.2013)
305. Terorism: Mă numesc Abdullah al Moldovei și sunt cetățean al Republicii Moldova.
<http://ziarulnational.md/terorism> (vizitat la 16.11.2015)
306. Toma M. Terorismul și mass-media – manipulare sau simbioză. București, 2006. 106 p.
<https://ru.scribd.com/doc/263479486/Violenta-din-Mass-Media-pdf> (vizitat la 23.05.2014)
307. Terrorism and Internet: an examination of Hamas's websites and the hosting providers used by them. Intelligence and Terrorism Information Center at the Center for Special Studies (C.S.S), Israel, iunie 2006. <http://www.terrorism-info.org.il> (vizitat la 02.03.2008)
308. The Partnership Action Plan against Terrorism.
http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50084.htm (vizitat la 11.03.2015).
309. Казенков С., Кумачев В. Международный терроризм в условиях переходного миропорядка: недооценка угрозы. www.russ.ru./politics/articles/1999 (vizitat la 24.04.2012)
310. Патрушев Н. Борьба с международным терроризмом: необходимо объединить усилия. <http://www.fsb.ru/smi/liders/patrush2.html> (vizitat la 5.06.2013)

ANEXE

ANEXA 1. Organizațiile teroriste internaționale.

Nr.	Denumirea	Liderul	Aria de activitate	Contacte finanțare (țări)	Orientări posibilități	Faza (activă pasivă)	Caracteristici
1	Al-QA`IDA sau Armata Islamică de Eliberare a Lăcașurilor Sfinte. Gruparea Islamică pentru Salvarea Lăcașurilor Sfinte. Organizarea Mântuirii Islamice. Rețeaua lui Usama Ben Laden	Ayman al-Zawahri („Emir”, „Director”)	În circa 95 de state din Asia, Europa, statele CSI, Africa, America Latină, SUA, statele arabe	Potrivit datelor centre de pregătire ale grupării s-au fixat în Afganistan, Bangladeș, Bosnia și Herțegovina, Indonezia, Yemen, Pakistan, Somali, Sudan, Republic Cecenă-Icikeria (Federația Rusă). Suport financiar primit din partea a circa 80 companii transnaționale	Reprezentanții grupării sunt dotați cu armament performant, se întreprind tentative de experimentare și obținere a armelor de nimicire în masă	Activă	Grupare transnațională paramilitară cu caracter politico-religios
2	ORGANIZAȚIA TINERILOR ARABI NAȚIONALI ȘTI PENTRU ELIBERARE A PALESTINEI	Ahmad ali-Gaffur - ucis în 1973	Palestina	Fondată la inițiativa serviciilor speciale libaneze	Influențarea mișcării palestiniene de rezistență	Pasivă	Grupare palestiniană paramilitară
3	FRONTUL ARAB PENTRU ELIBERARE A PALESTINEI	Lipsesc informațiile	Liban, Irak	Filiala partidului socialist de renaștere arabă (BAATH) din Irak	Irak	Activă	Organizație militaro-politică palestiniană
4	ARMATA PENTRU ELIBERARE A NAȚIONALĂ A PALESTINEI	Informația lipsește	Siria, Liban	Informația lipsește	Siria	Informația lipsește	Constituie aripa militară a Organizației pentru Eliberarea Palestinei și a mișcării FATAH
5	BRIGADA 055	Djuma Namangani	Afganistan	al-Qaida	Promovarea ideologiei grupării „al-Qaeda”	Pasivă - (lichidat în 2001)	Grupare operativ-militară în cadrul organizației transnaționale „al-Qaeda”
6	FRONTUL DEMOCRATIC PENTRU ELIBERARE A PALESTINEI	Nayef Havatme, secretar general și, respectiv Iasir Abdu	Siria, Liban, Iordania	Siria, Liban, Algeria	Realizarea sarcinilor de eliberare a Palestinei de sub ocupația israelită prin revoluționarea populației	Activă	Organizație militar-politică din Palestina

		Rabbo șef-adjunct al secretarului general					
7	UNIUNEA ISLAMICĂ A KURDISTANULUI (Mișcarea islamică a Kurdistanului)	Ali Bapir Vatman-aga, Ali Abdel-Aziz	Regiunea de Nord-est a Irakului	Iran, Turcia, Arabia Saudită	Orientare ideologică spre Iran, Arabia Saudită, Turcia. Priorități - formarea prin Jihad a unui stat islamic pe teritoriul Kurdistanului Irakian	Activă	Grupare paramilitară a kurzilor din Irak
8	PARTIDUL DEMOCRAT KURD DIN IRAK	Mustafa Barzani	Irak	SUA, Turcia, Israelul și Siria. Potrivit datelor de informații deschise activitatea grupării este coordonată de către serviciile speciale ale statelor sus enunțate	Obiectivul politic al partidului este formarea statului independent Kurdistan pe teritoriul Irakului de Nord	Activă	Grupare militar-politică a kurzilor din Irak
9	PARTIDUL DEMOCRAT KURD DIN IRAN	Abdurahman Kasemlu	Iran	Informația lipsește	Acordarea independenței /autonomie lărgită pentru regiunile comunității kurde	Pasivă	Grupare militaro-politică separatistă a kurzilor din Iran
10	PARTIDUL COMUNIST KURD DIN IRAN sau Organizația kurdă a partidului comunist iranian, Comitetul muncitorilor revoluționari al Kurdistanului Iranian	Informația lipsește	Iran	Informația lipsește	Independență pentru regiunile comunității kurde	Activ	Grupare militaro-politică radicală de stânga a kurzilor din Iran
11	BRIGADA KURDĂ NAȚIONALĂ DE RĂZBUNARE	Informația lipsește	Turcia	Informația lipsește	Informația lipsește	Activă	Grupare teroristă anonimă din Turcia
12	PARTIDUL MUNCITOR ESC KURD	Abdallah Odjalan (alias „Apo”) se află în detenție	Turcia	Potrivit datelor serviciilor speciale turcești centrele de pregătire ale rebelilor PKK sunt amplasate în Armenia, Grecia, Irak, Iran, Cipru, Liban, România, Siria. Investigațiile întreprinse de către	Formarea statului independent kurd în Sud-estul Turciei Organizații derivate: Frontul Național Popular pentru Eliberarea Kurdistanului, Congresul Național al Kurdistanului, Comitetul de Solidaritate al Kurdistanului, Kurdish Relation	Activă	organizație militar-politică separatistă a comunității kurzilor din Turcia

				reprezentanții forțelor de ordine din Turcia a constat acordarea sprijinului financiar PKK din partea Austriei, Belgiei, Anglia, Olanda, Federația Rusă, Germania, CSI	Group, American Kurdish Support Network		
13	FRONTUL POPULAR PENTRU ELIBERARE A PALESTINEI sau Gruparea Vulturii Roșii, Gruparea Halhul	Ahmed Saadat	Palestina	Siria, Yemen, grupările cu tentă radicale de stânga din Europa de Vest	Promovează ideea lichidării statului Israel și eliberarea Palestinei	Activă	Organizație militar-politică palestiniană
14	FRONTUL POPULAR PENTRU ELIBERARE A PALESTINEI – CONDUCEREA PRINCIPALĂ	colonelul Ahmed Djibril	Staff-ul este localizat în Siria și Liban	Siria, Liban, Iran	Dispune de resurse informaționale private, tehnologii militare performante	Activă	Organizație militar-politică palestiniană
15	FRONTUL POPULAR PENTRU ELIBERARE A PALESTINEI – CONDUCEREA SPECIALĂ	Abu Salem	În prezent organizația nu desfășoară careva activități				Grupare militar-politică palestiniană
16	FRONTUL PALESTINIAN PENTRU ELIBERARE	Informația lipsește	Fracțiunea Abbas din Liban, Tunisia, Irak Fracțiunea Ganem din Siria Fracțiunea Iaacub din Liban Fracțiunea pro-libiană	Informația lipsește	În disponibilitatea liderilor grupării sunt unități militare de transport aerian și maritim	Activă	Organizație militar-politică palestiniană
17	TALIBAN-E-AFGANISTAN (Mișcarea Islamist Taliban)	mulla Mohammad Omar	Afganistan	Organizația lui Usama ben Laden, activează sub paravanul serviciilor speciale ale Pakistanului	Dezintegrată din 2001	Activă	Mișcare politico-religioasă paramilitară din Afganistan
18	HAMAS (Mișcarea Rezistenței Islamice)	Ahmed Iasin	Sectorul Gaza, malul de vest al râului	Iran, Sudan, Liban, Arabia Saudită	Formarea statului islamic Palestinian	Activă	Grupare politico-religioasă paramilitară

			Iordan				palestiniană
19	HEZBOLLA – TURKESTANUL DE EST	Informația lipsește	Kazahstan, Kîrgizstanul ui	Partidul Islamic al Turkestanului de Est, Partidul Islamic din Sintzian	Dispune de structuri ilegale în Kazahstan, Kîrgizstan	Activă	Grupare politico-religioasă paramilitară
20	HEZBOLLA – LIBAN (Partidul lui Allah)	șeihul Seid Husein Muhammed Fadlalla secretar general – șeihul Hasan Nasralla	Statele arabe, Africa, America de sud, Europa, CSI, Asia de Sud-est	Contacte externe: Iran, Siria, Liban, Columbia etc.	Poartă caracter pro-iranian direcționată împotriva politicii promovate de autoritățile SUA și Israel	Activă	Organizație politico-religioasă paramilitară a comunității šiite din Liban
21	HEZBOLLA-PALESTINA	șeihul Abdel-Aziz ali-Auda	Sectorul Gaza	Subdiviziune autonomă a organizației Djihadul Islamic din Palestina	Lichidarea statului Israel și eliberarea Palestinei	Activă	Grupare palestiniană politico-religioasă paramilitară
22	HEZBOLLA-TURCIA	Isa Altsoi	Turcia	Iran (baze de pregătire militară), partidele politice din Turcia	Se află în emigrare	Activă	Grupare extremistă paramilitară cu caracter politico-religios din Turcia
23	HEZBOLLA-HIDJAZ	Ahmad Ibrahim Ahmad Muhassili, Djaafar Shuaikat	Regiunile din Arabia Saudită populate de šiiti	Pregătirea mercenarilor în Liban și Siria, Iran	Deturnarea dinastiei guvernatoare. Dispune de posibilități în Turcia, Canada, Thailanda, Pakistan	Activă	Grupare paramilitară politico-religioasă din Arabia Saudită.
24	HEZBOLLA-AFGANISTAN	Cari Iakdast	Afganistan	Iran		Activă	Grupare paramilitară politico-religioasă din Afganistan
25	HEZBOLLA-BAHREIN	Ali Ahmad Hadem Mutaccaui	Bahrain	Informația lipsește	Detronarea dinastiei guvernatoare și formarea republicii islamice	Activă	Grupare paramilitară politico-religioasă din Bahrain
26	HEZBOLLA-KURDISTANUL IRAKIAN	Muhammed Barzani, Ethem Barzani	Irak	Informația lipsește	Contra armatei turcești pe teritoriile Irakului de nord	Activă	Grupare paramilitară politico-religioasă a kurzilor din Irak
27	HEZBOLLA-KUWEIT			Informația lipsește	Detronarea dinastiei guvernatoare și formarea Republicii islamice	Pasivă (lichidată în 1991)	Grupare paramilitară politico-religioasă din Kuwait
28	FATAH – Mișcarea Pentru Eliberarea Palestinei Forțele principale de securitate (al-Amn ar-Raisi), Septembrie negru (Aylul	Întemeiată de către Iasir Arafat („Abu Ammar”) și Halil Vazir („Abu Djihad”)	Cartierul general - în autonomia Palestiniană (până în 1985 – în Tunisia, până în 1994 – în Algeria)	Suportul logistic și financiară este acordat de către statele arabe	Lichidarea statului Israel, repatrierea emigranților evrei și reîntoarcerea refugiaților palestinieni	Activă	Grupare militaro-politică din cadrul Organizației Pentru Eliberarea Palestinei

	al-Asward), Furtuna (al- A` sifa), Puterea 17						
29	FATAH AL- ANTIFADA	Careva informații despre activitatea organizației lipsesc					Organizație militaro- politică palestiniană
30	FATAH – CONDUCER E PROVIZORI E	Abu Musa	Teritoriile Libanului și a Siriei	Informația lipsește	Reprezentanții grupării promovează ideile radicale în soluționarea politică a conflictului arabo-israelit	Activă	Organizație militaro- politică palestiniană
31	FATAH- CONSILIUL REVOLUȚIO NAR sau Organizația lui Abu Nidal ,Răz bunare, Furtuna, Consiliul Revoluționar Arab. Mișcarea Pentru Eliberarea Palestinei. Revoluția Egipțeană. Iunie Negru. Mucenicii Palestinei	Sabri ali- Banna	Irak (1987- 83), Siria (1983-87), Liban	Finanțare ilegală din partea organizațiilor non guvernamenta le din țările arabe	Contra SUA, Marii Britanii, Franței, Israelului	Activă	Organizație militaro- politică palestiniană
32	MIȘCAREA FRAȚILOR MUSULMAN I	Fondată de către Hasan ali-Banna în 1928 în Egipt	Filiarele decentralizat e activează în peste 50 țări ale lumii	Dispune de conturi bancare în mai mult de 30 de țări (în baza donațiilor)	Crearea unui stat musulman unitar – Califat	Activă	Grupare politico- religioasă transnațională
33	MIȘCAREA PENTRU ELIBERARE A BAHREINUL UI	Informația lipsește	Activează în emigrare în țările arabe și Marea Britanie	Informația lipsește	Orientată spre detronarea dinastiei guvernatoare	Activă	Grupare opoziționistă din Bahrain
34	FONDUL MONDIAL AL DJIHADULU I	Muhammed al-Masari	Staff-ul grupării este localizat în Londra	Informația lipsește	Exercită sarcina de susținere financiară, material-tehnică și propagandistă a grupărilor islamice în regiunile de conflict în cadrul proiectului militaro-politic Djihad (Kașmir, Afganistan, Kosovo, Cecenia, Filippine)	Activă	Organizație non guvernamentală cu caracter transnațional din gestiunea Frontului Internațional Islamic

*Sursa: autorul

ANEXA 2. Organizațiile terorist-extremist din spațiul Comunității Statelor Independente.

Nr.	Denumirea	Liderul	Aria de activitate	Contacte finanțare (țări)	Orientări posibilități	Faza (activă - pasivă)	Caracteristici
1	ARMATA GENERALULUI DUDAEV	generalul de brigadă Salman Raduev (decedat în 2002)	Regiunile Gudermes, Nojay Yurt (Cecenia), Daghestan, Ingușetia, Osetia de Nord		În perioada anilor 1999-2000 a fost practic nimicită. În anii -90 formațiunea a realizat acte teroriste la obiectele de transport a Federației Ruse în Armavir, Piatigorsk; Nalçic	Pasivă	Formațiune armată separatistă în Cecenia (Federația Rusă)
2	ARMATA BELORUSĂ DE ELIBERARE	Informația lipsește	Republica Belarusi		Demiterea forțată a președintelui Lukașenko, revenirea la Constituția din 1994, încetarea represiunilor politice, blocarea procesului de unificare cu Federația Rusă	Activă	Grupare politică paramilitară radicală de dreapta din Belorusia
3	GARDA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVENEȘTI TRANSNISTRENE		Pe teritoriul separatist din stînga Nistrului	Relații strânse cu organizațiile politice radicale a Federației Ruse, Ucrainei, Iugoslaviei. A participat la acțiunile armate din Moscova (1993), Karabah (de partea Armeniei), Abhazia, Bosnia (de partea sârbilor)	Punctele de dislocare: or. Tiraspol, Benedr/Tighina, Rîbnița, Dubăsari	Activă	Formațiune armată neconstituțională în Republica Moldova
4	GARDA NAȚIONALĂ A REPUBLICII OSETIA DE SUD	Eduard Cocoev	Federația Rusă		Este dotată cu armament și tehnică blindată	Activă	Formațiune armată a comunității osetine din Georgia
5	GARDA NAȚIONALĂ A REPUBLICII CECENE ICIKERIA	general de divizie Mahomme d Hambiev	Regiunea Caucazului de Nord a Federației Ruse		A participat activ în acțiunile armate din perioada anilor	Activă	Grupare armată a formațiunii separatiste autoprocimate „Republica

					1994-1996 împotriva forțelor federale		Cecenă - Icikeria” în regiunea Caucazului de Nord a Federației Ruse
6	ARMATA CAZACILOR DE LA MAREA NEAGRĂ -	colonel Vladimir Riabinschii	Regiunea de sud a Ucrainei, Transnistria		Reprezentanții grupării s-au încadrat în acțiunile armate din 1991-92 în regiunea Transnistreană a RM de partea Gărzii Naționale a rmn	Activă	Formațiune paramilitară a comunității cazace din Republica Moldova
7	PARTIDUL NAȚIONAL-BOLȘEVIC A RUSIEI	Eduard Savencov „Limonov” (este în detenție)	Filiale în Federația Rusă, Ucraina, Țările Baltice, Republica Moldova etc.	Partidul Popular Sârb, unele organizații naționaliste din Federația Rusă („Renaștere” , „Spas”)	Modificarea ordinii sociale, inclusiv prin aplicarea violenței, restabilirea URSS în hotarele anului 1991, redistribuirea patrimoniului privat, formarea armatei național-bolșevice	Activitatea grupării ca formațiune politică este sistată	Organizație radicală politică naționalistă din Federația Rusă
8	UNA-UNSO (Asamblee Populară a Ucrainei – Autoapărare Națională Ucraineană) Din 2000 înregistrată sub o denumirea Organizația Populară Solidară din Ucraina	Andrei Șkili, Iurii Scihevici, colonelul Cekilo, Victor Melnik,	Au participat în conflictele din Transnistria, Karabahul de munte, Cecenia, Abhazia, Bosnia și Herțegovina	Diaspora ucraineană din Canada, SUA, Polonia. IRA, partidul neofascist cecen „Nohchi”, Brigăzile Roșii, Loja Masonică din Italia	Ideea de bază constituie promovarea naționalismului de dreapta, panslavismului, concepțiilor eurasiatice. Programul politic – lupta împotriva șovinismului rus, a separatismului prezent în spațiul CSI	Activă	Organizație paramilitară naționalistă de dreapta din Ucraina
9	BATALIONUL „BUDJAC”	Informația lipsește	Republica Moldova	Colaborează cu organizațiile extremiste din rmn, Ucraina (UNA-UNSO)	Acordarea suportului necesar întru constituirea autonomiei găgăuze în regiunea de sud a RM	Activă	Formațiune armată a comunității etnice găgăuze din Republica Moldova
10	REGIMENTUL ISLAMIC DE DESTINAȚIE SPECIALĂ	Formată de către Zelimhan Yandarbiev Comandantul regimentul	Federația Rusă		Membrii formațiunii au luat parte la 60% din cazurile de kidnapping organizate pe teritoriul	Activă	Formațiune paramilitară din Cecenia

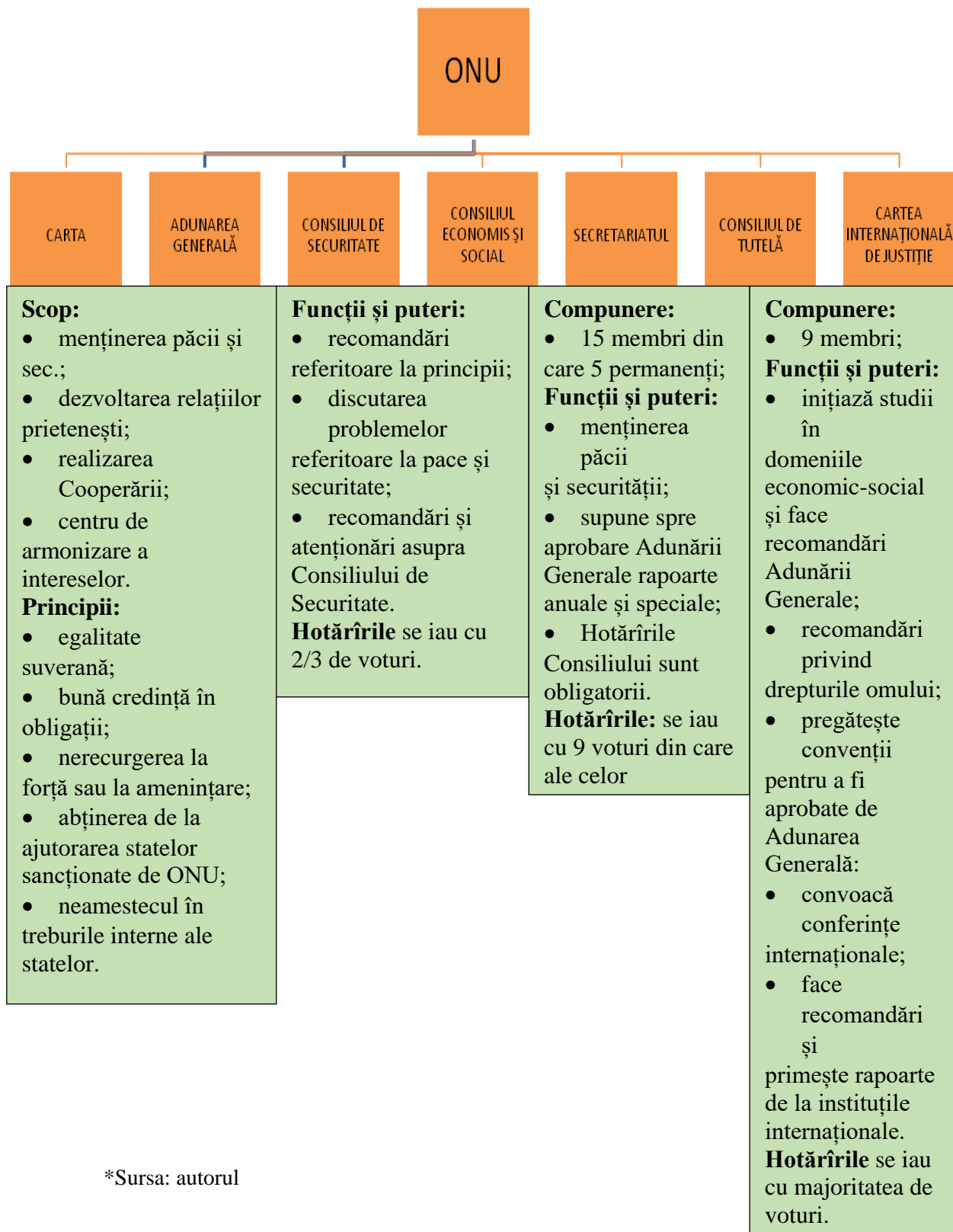
		ui - Movsar Baraev			Ceceniei		
11	VOZROJDENIE	Valeriu Scurlatov	Federația Rusă		Au participat în conflictele din Transnistria (1992), Abhazia (1992-1993), Moscova (1993)	Activă	Partidul radical de dreapta din Federația Rusă
12	ARMATA PENTRU APĂRAREA KARABAHULUI DE MUNTE sau „Puterile de Autoapărare a Karabahului”	general-maior Samvel Babaian (arestat)	Republica Azerbaidjan		Activează sub paravanul Forțelor Armate ale Armeniei	Activă	Grupare armată separatistă a formațiunii armenesti din Karabah
13	ARMATA SECRETĂ PENTRU ELIBERAREA ARMENIEI	Levon Cazancian	Republica Armenia	Dispune de filiale internaționale – ASALA	Scopurile declarate: recunoașterea de către statul turc a genocidului declanșat împotriva etnicilor armeni, restabilirea statalității Armeniei de Est. Formal este aripa paramilitară a partidului Clopot	Activă	Organizație teroristă a diasporei armenesti
14	FORȚELE ARMATE ALE ABHAZIEI	Veaceslav Ardzinba	Abhazia	Contacte interne – forțele pacificatoare ale CSI, grupul de observatori ai ONU, externe – Karabahul de Munte, Transnistria, Osetia de Sud, Icikeria		Activă	Ansamblul de formațiuni militare a autoproclematei republice Abhazia, care în 1992 forțat a ieșit din componența Georgiei
15	DJAMAATUL ISLAMIC AL DAGHESTANULUI	Rabbani Halilov	Republica Daghestan			Activă	Formațiune armată din Daghestan, întemeiată în 2000-2001 pe teritoriile necontrolate a Ceceniei
16	FRONTUL POPULAR AL TADJIKISTANULUI	Informația lipsește	Republica Tadjikistan		Susținerea intereselor politice și economice a originarilor din sud-vest	Inactivă	Formațiune armată a grupării regionale a clanurilor din Tadjikistan

17	MIȘCAREA ISLAMICĂ a UZBEKISTANULUI Din 2001 - Partidul Islamic al Turkestanului	Tahrir Yuldașev	Cartierul general al organizației se află în orașul Kandagar (Afganistan)	Relații strânse cu grupările islamice din Siria, Sudan, Iran, Arabia Saudită Susținută financiar din partea lui Usama ben Laden, Arabiei Saudite, Pakistanului, Turciei	Scopul proclamat – formarea Emiratului Islamic Fergana pe teritoriile Uzbekistanului și Kirgizstanului	Componentă a militară - distrusă în 2001-2002 în Afganistan.	Organizație politico-religioasă paramilitară din Uzbekistan
18	AVANGARDA TINERILOR COMUNIȘTI	Serghei Udalițov	Federația Rusă (Moscova, Novosibirsk)		Acțiuni de protest organizate de comun cu antiglobaliștii, atacuri realizarea actelor cu tentă teroristă asupra restaurantelor McDonalds, bisericile saientologice	Activă	Organizație radicală de stânga, filială a partidului „Trudovaia Rossia” din Federația Rusă
19	BERCUT	Alexandru Silivonic (arestat)	Federația Rusă (orașul Surgut, regiunea Tiumeni)		Membrii grupării – ofițeri în rezervă, participanți la conflictele armate din Cec	Activă	Grupare paramilitară din Federația Rusă
20	VARTA	Informația lipsește	Ucraina	Informația lipsește	Informația lipsește	Activă	Formațiune paramilitară în Ucraina
21	KRAI	Vadim Lobcovici, Pavel Severineț	Republica Belarusi	UNA-UNSO	Programul politic este orientat spre formarea unui stat independent	Activă	Organizație politică cu tentă radical-extremistă cu prezența ideilor maoist-troțkist-anarhiste din Republica Belarusi
22	PARTIDUL NAȚIONAL POPULAR DIN RUSIA	Alexandr Ivanov-Suharevșchi	Federația Rusă	Relații cu grupările Skin-Had, UNA-UNSO ș.a.	Valorificarea ideilor neofasciste. Acțiuni de violență în adresa migraților din spațiul CSI și țările lumii a III, propagarea rasismului și naționalismului		Organizație extremistă de dreapta din Federația Rusă
23	CONSILIUL REVOLUȚIONAR MILITAR al RSFSR	Igori Gubkin („Egor Ciudnovski i”), Andrei	Federația Rusă (orașele Moscova, Briansk, Iaroslavl)		Activitatea fiind sistată cu concursul serviciilor speciale (FSB)	Informația lipsește	Grupare anarhist-extremistă de stânga din Federația Rusă

		Socolov					
24	CONSILIUL REVOLUȚIONAR MILITAR AL UCRAINEI	Informația lipsește	Ucraina	Informația lipsește	Informația lipsește	Din anul 2000 activitatea este sistată cu concursul SBU	Grupare extremistă de stânga din Ucraina
25	UNIUNEA REVOLUȚIONAR COMUNISTĂ A TINERETULUI DIN BELORUSIA	Pavel Bilevskii, Andrei Socolov	Federația Rusă, Republica Belarusi	Informația lipsește	Informația lipsește	Activă	Extremist-anarhistă din Federația Rusă
26	RUSSCOE NAȚIONALNOE EDINSTVO	Alexandr Barkașov	Orașele Moscova, Omsk, Oriol, Tveri etc.		Formarea statului național unitar rus	În stare de criză și sciziune	Organizație paramilitară radicală de dreapta din Federația Rusă
27	UNIUNEA OFIȚERILOR	Stanislav Terehov	Federația Rusă		Revenirea la hotarele inițiale ale URSS, restabilirea forțelor militare unice prin aplicarea procedeeelor politice	Activă	Organizație obștească politică din Federația Rusă

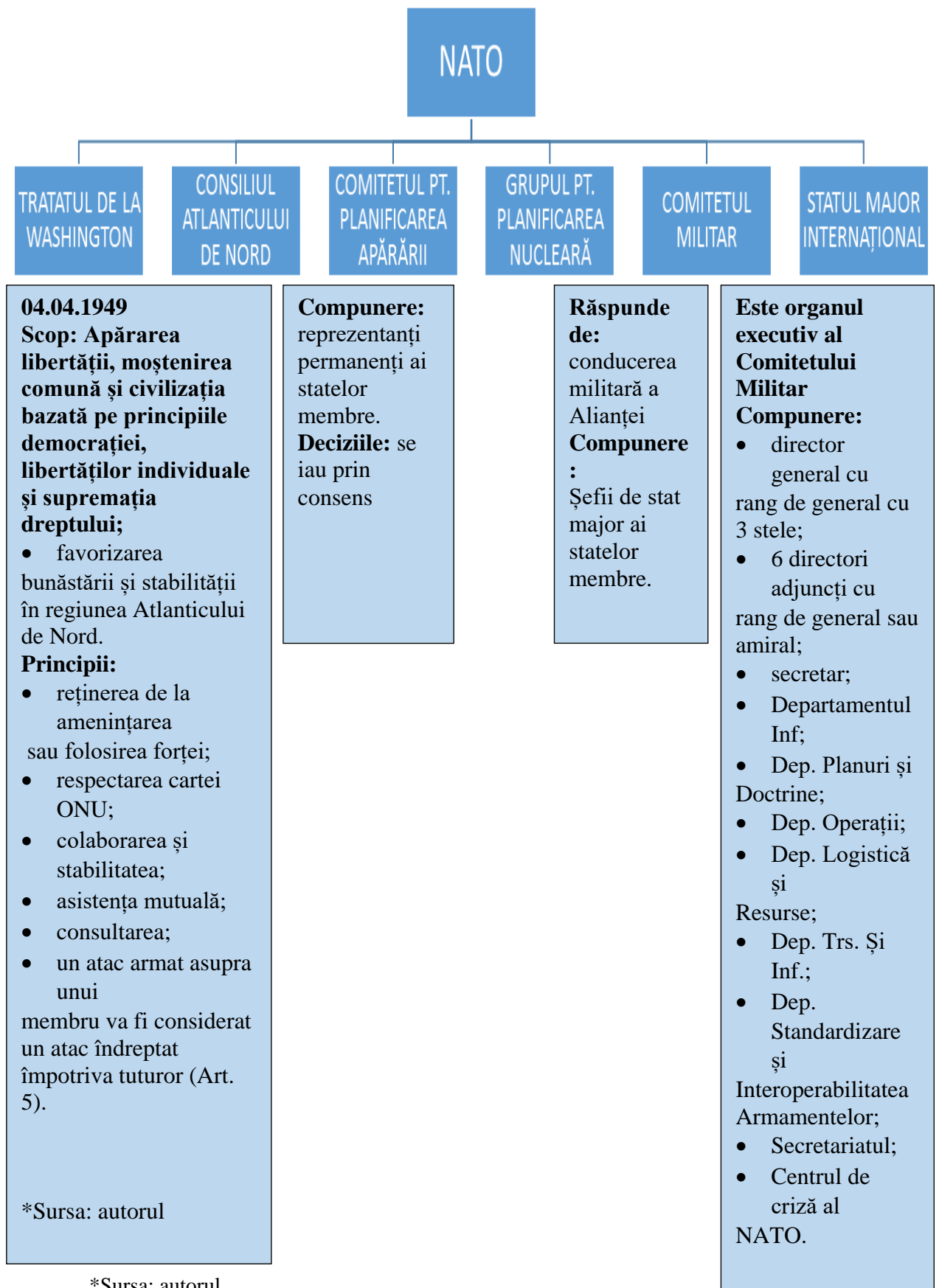
*Sursa: autorul

ANEXĂ 3. Structura Organizației Națiunilor Unite ca organizație de securitate.

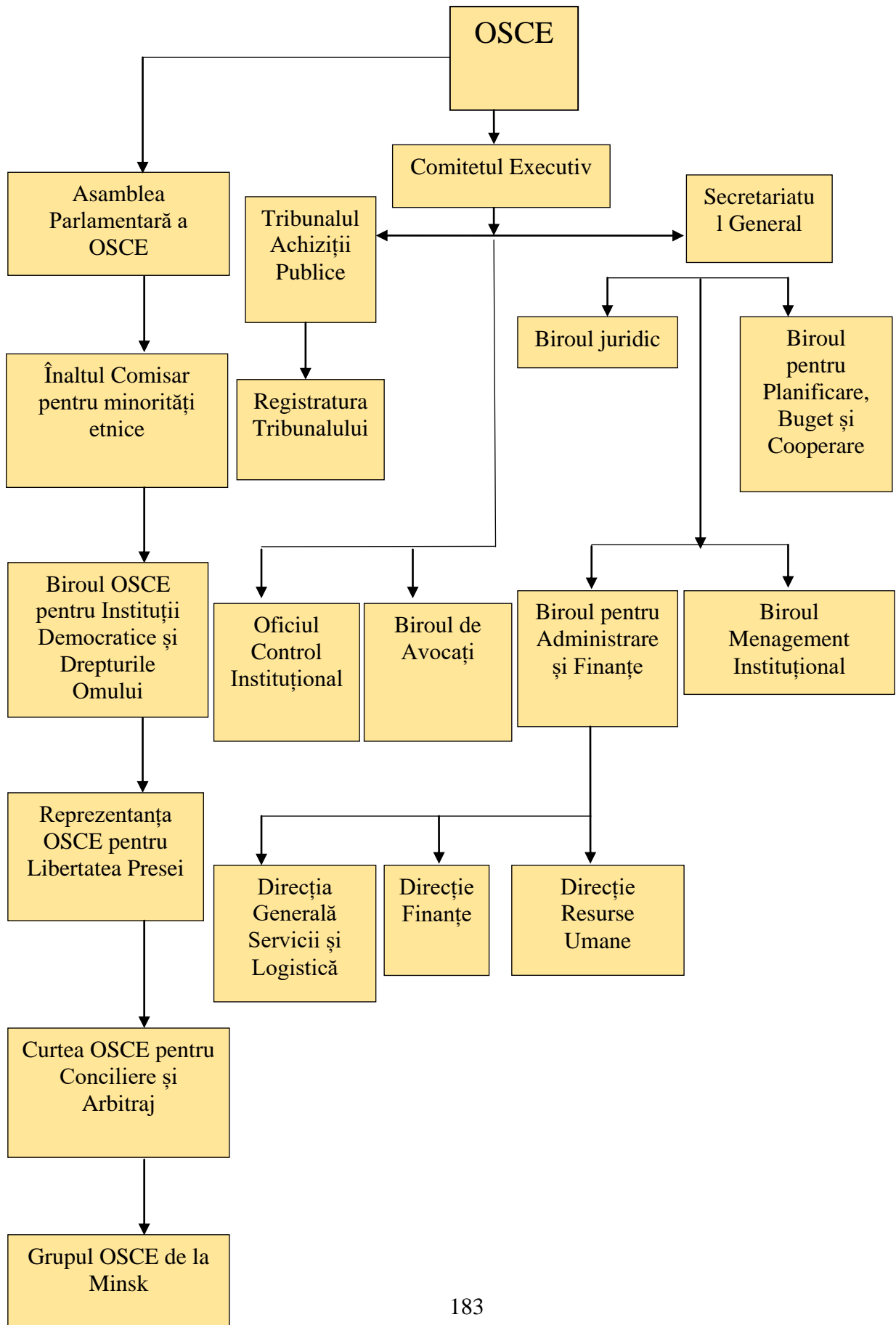
*Sursa: autorul

ANEXA 4. Structura NATO ca organizație de securitate.

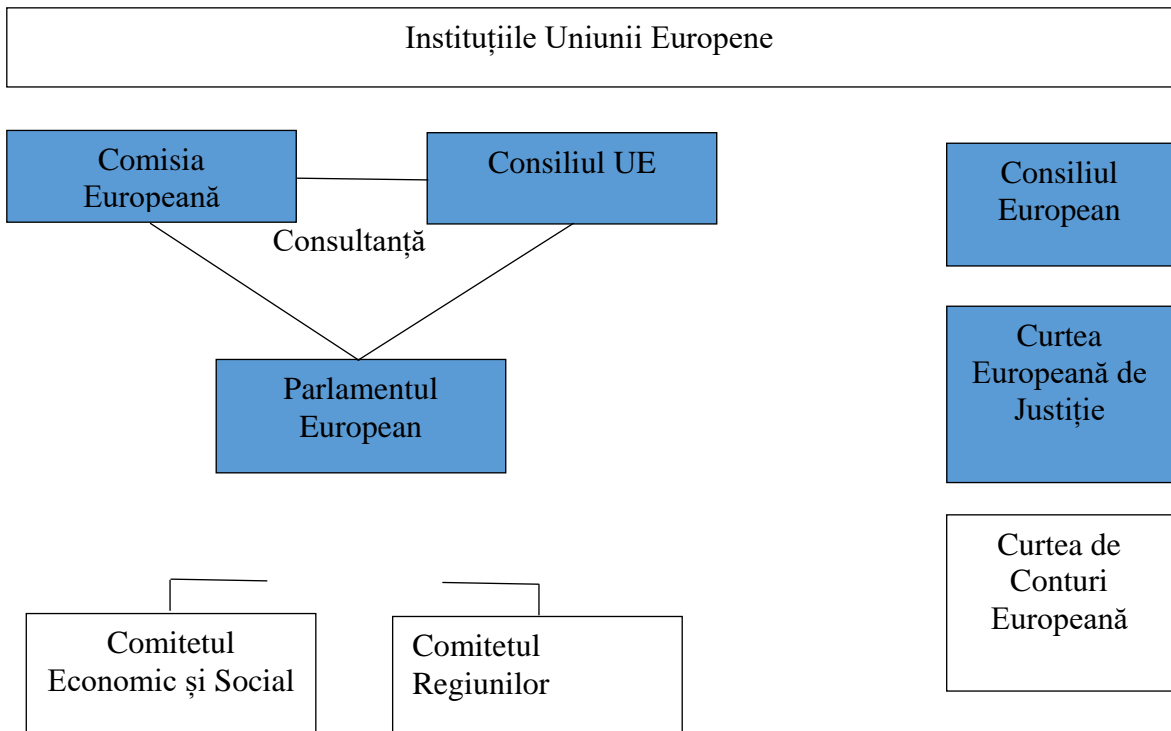
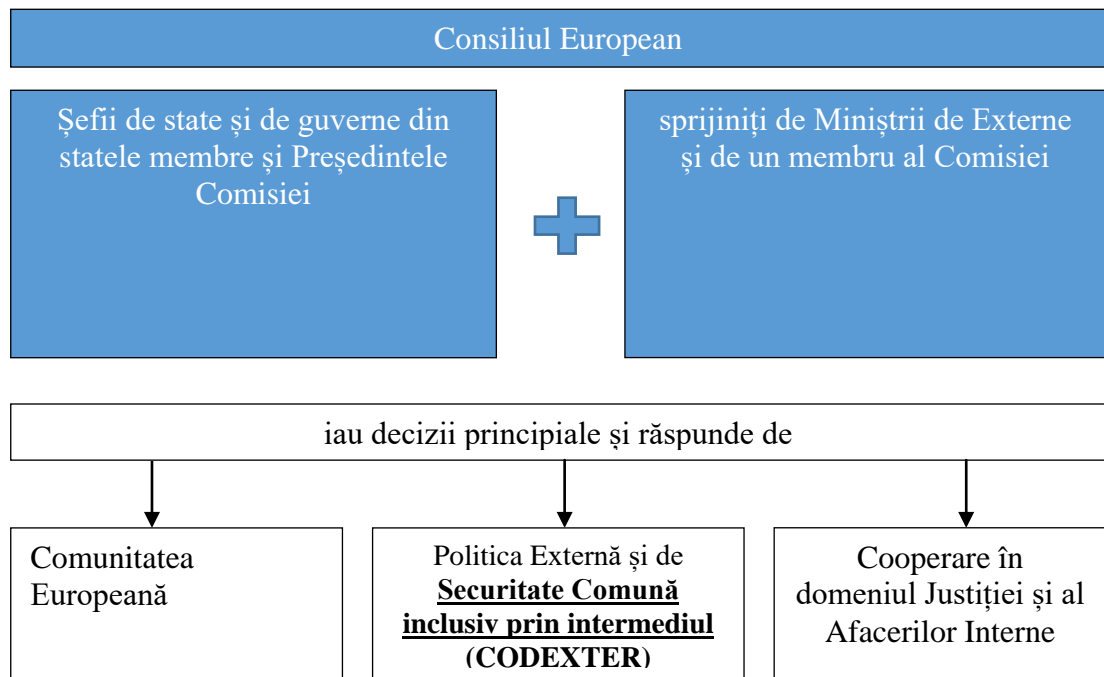

*Sursa: autorul

ANEXA 5. Structura OSCE ca organizație de securitate.

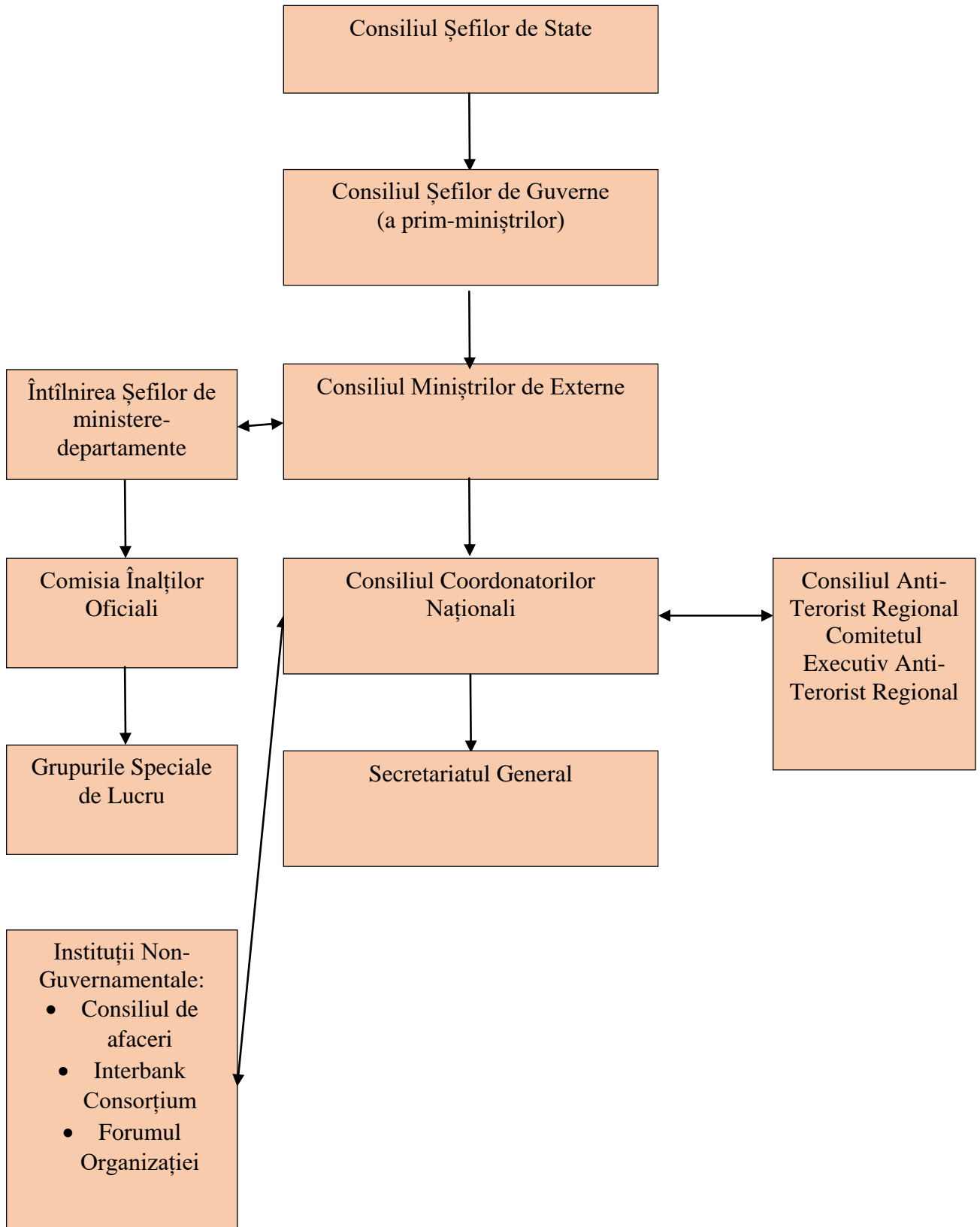

ANEXA 6. Structura Uniunii Europene ca organizație de securitate.

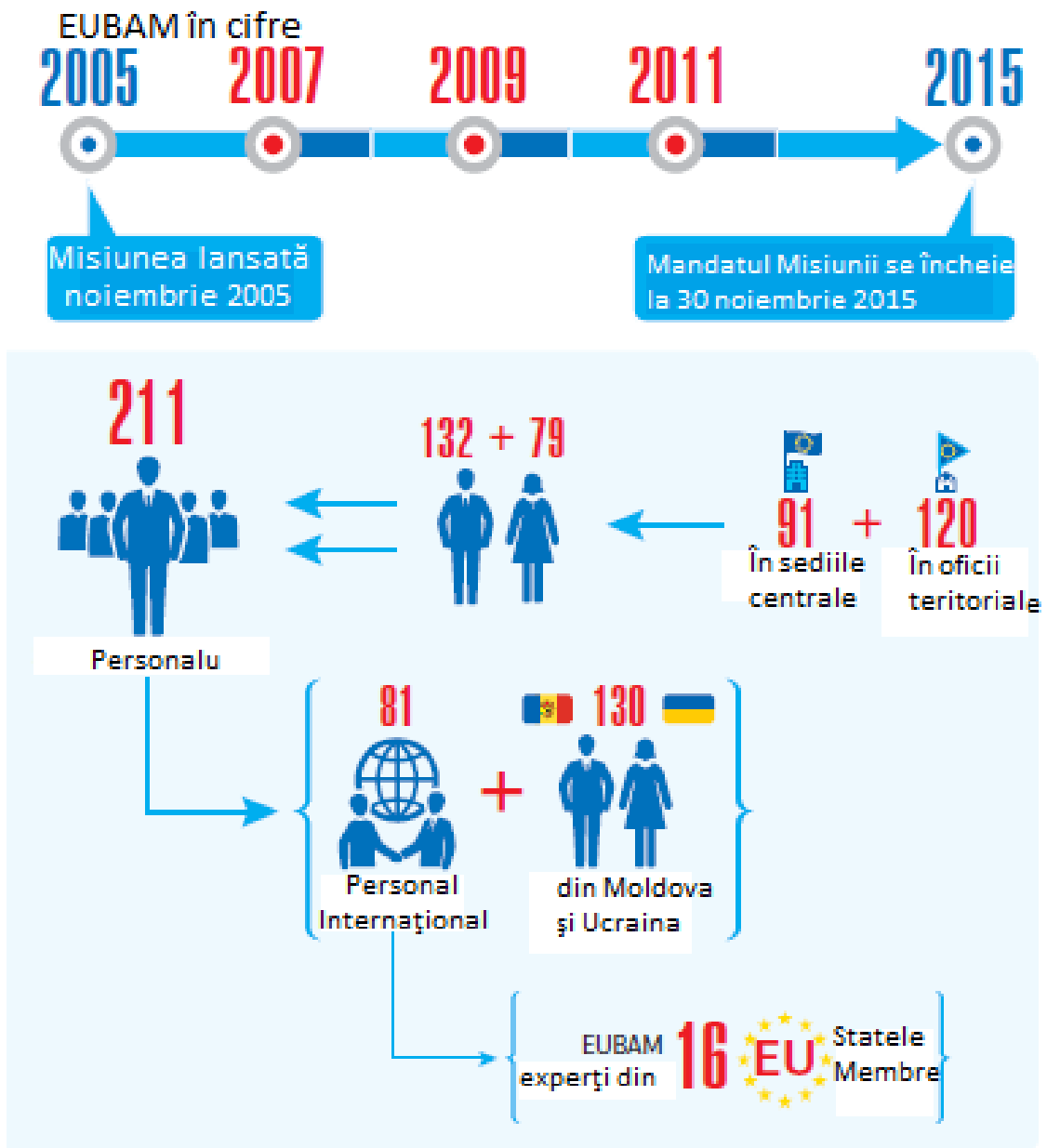
*Sursa: autorul

ANEXA 7. Structura Organizației pentru Cooperare de la Shanghai (OCS).

*Sursa: autorul

ANEXA 8. EUBAM.

20,690,450 Bugetul EUBAM pentru Decembrie 2013-Noiembrie 2015

*Sursa: Raportul anual EUBAM, 2014.

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnatul, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat, sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele, în conformitate cu legislația în vigoare.

BENCHECI Marcel

Semnătura

„ ” septembrie 2016

Curriculum Vitae

Date personale: BENCHECI Marcel Nicolae

Data și locul nașterii: 7 septembrie 1971, s. Țahnăuți, r-nul Rezina

Studii:

2014-2016 Institutul de Stat de Relații Internaționale din Moldova, master în Drept Internațional

2008-2012 Universitatea de Stat din Moldova, doctorantura la catedra Științe Politice (specialitatea 560.01, Teoria, metodologia și istoria politologiei; instituții și procese politice)

2000-2003 – Academia de Studii Economice, facultatea Drept Economic, Chișinău, Republica Moldova

1990-1995 Universitatea de Stat din Moldova, facultatea Istorie, Chișinău, Republica Moldova

Domenii de interes științific: - relații internaționale, securitate națională, securitate internațională, terorism, separatism, corupție, securitate europeană, societate civilă și procese integraționiste.

Activitatea profesională:

2001 – 2013 Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova.

2013 – prezent: cercetător Centrul Cercetări Strategice Institutul de Cercetări Juridice și Politice, Academia de Științe a Moldovei.

Educație și formare profesională:

august, 2005 atelierul de lucru cu tematica „Dimensiune geopolitică și geostrategică. Amenințări și riscuri de natură teroristă”, Budapesta, Ungaria.

septembrie, 2006 trainingul cu genericul „Prevenirea spălării banilor și finanțării terorismului”, Chișinău.

iulie, 2007 seminarul cu genericul „Reacții civil-militare la Terorism”, Centrul pentru Relații civil-militare al Școlii Navale Postuniversitare din SUA, Kiev, Ucraina.

noiembrie, 2007 trainingul internațional cu tematica „Politicile de vecinătate ale Uniunii Europene și Alianței Nord-Atlantice: noi dimensiuni de cooperare dimensională”, Chișinău.

februarie, 2008 trainingul internațional cu tematica „Contracurarea terorismului, crimei organizate și migrației ilegale”, Ankara, Turcia.

mai, 2008 ședința Consiliului științifico-consultativ din cadrul Centrului Antiterorist al Comunității Statelor Independente (HKC ATIQ CHГ) cu genericul „Preîntâmpinarea săvârșirii

actelor terorist-diversioniste în cazul transportării componentelor radioactive pe teritoriul statelor-membre ale Comunității Statelor Independente”, Moscova, Federația Rusă.

iunie, 2008 seminarul cu genericul „Reacții civil-militare la Terorism”, Școala de Studii Post Universitare din Monterey, SUA, Kiev, Ucraina.

noiembrie-decembrie, 2008 cursul de prelegeri teoretico-practice cu genericul „Contracurarea terorismului internațional”, Cairo, Egipt.

februarie, 2009 Exercițiul Civil - Militar de Planificare a Situațiilor Excepționale „Codrii 2009” în cadrul Inițiativei Mării Negre, cu genericul „Cooperarea internațională în caz de situații excepționale și acte teroriste”, Chișinău.

martie, 2009 seminarul cu genericul „Agravarea riscurilor cu caracter terorist și extremist în condițiile crizei economice globale, direcțiile de perspectivă și colaborare în domeniul asigurării securității”, Moscova, Federația Rusă.

Lucrări științifice publicate:

1. Benchechi M., Benchechi D. Colaborarea internațională a Republicii Moldova în domeniul prevenirii și combaterii terorismului. În: Moldoscopie (Probleme de analiză politică). Chișinău: CEP USM, 2009, nr.1 (XLIV), p. 136-144.
2. Benchechi M., Benchechi D. Organizațiile extremiste și impactul lor asupra terorismului internațional. În: Studia Universitatis. Chișinău: USM, 2009, nr.3 (23), p.168-171.
3. Бенкеч М. Повышение эффективности сотрудничества национальных антитеррористических центров в области прогнозирования и предупреждения террористических рисков и угроз на региональном уровне//Материалы совещания руководителей (начальников штабов) национальных антитеррористических центров государств-участников СНГ (25-26 марта 2009 г.). Москва, с. 54-59.
4. Benchechi M. Rolul Republicii Moldova în combaterea pericolelor teroriste//Conferința științifică a masteranzilor și doctoranzilor „Cercetare și inovare – perspective de evoluție și integrare europeană”, 23 septembrie 2009, Rezumatele comunicatelor. Chișinău: USM, 2009, p. 5-6.
5. Benchechi M. Interacțiunea autorităților publice abilitate cu prevenirea și combaterea terorismului: aspecte de cooperare interdepartamentală//coord. Moșneaga V., Gh. Mohamadifard, V. Teosa, Republica Moldova: două decenii pe calea democrației și independenței. Iași: Pan Europa, 2009, p. 5-12.
6. Benchechi M., Benchechi D. Semnificațiile terorismului contemporan și implicațiile sale asupra securității naționale. În: Studia Universitatis. Chișinău: USM, 2010, nr.8 (38), p. 217-220.

7. Benchechi M. Pericolul terorismului internațional asupra securității și dezvoltării umane//Conferința științifică națională „Societatea contemporană în viziunea tinerilor cercetători: provocări, contribuții, perspective”. AȘM: Institutul Integrare Europeană și Științe Politice. Chișinău, 2010, p. 26-30.
8. Benchechi M., Benchechi D. Formele și procedeele de prevenire și combatere ale actelor teroriste//Conferința științifică națională „Societatea contemporană în viziunea tinerilor cercetători: provocări, contribuții, perspective”. AȘM: Institutul Integrare Europeană și Științe Politice. Chișinău, 2010, p. 141-150.
9. Benchechi M. Politica Republicii Moldova vizavi de fenomenul terorismului internațional//Conferința științifică „Dezvoltarea cercetării științifice, promovarea și cultivarea creativității și a inovării în procesul instruirii academice”, 5 mai 2010. Chișinău:CEP USM, 2010, p. 138-140.
10. Benchechi M., Benchechi D. Dimensiunea națională a securității Republicii Moldova: provocări și perspective//Conferință internațională „Științe politice, relații internaționale și studii de securitate”. Sibiu, 28-30 mai 2010. p. 64-70.
11. Benchechi M. Abordarea metodică a fenomenului terorismului: prevenirea și combaterea lui//Conferință internațională „Științe politice, relații internaționale și studii de securitate”. Sibiu, 27-29 mai 2011, p. 65-72.
12. Benchechi M. Atacurile teroriste – factor de risc pentru securitatea internațională//Conferința științifică cu participare internațională consacrată aniversării a 65-a a USM, 21-22 septembrie 2011, vol. III. Chișinău, p.480-483.
13. Benchechi M. Etapele elaborării politicii de securitate și apărare a Republicii Moldova: provocări și soluții. În: Moldoscopie (probleme de analiză politică). Chișinău: USM, 2012, nr. 2, p. 59-80.
14. Benchechi M. Politica de securitate a Republicii Moldova//Conferința internațională „Științe politice, relații internaționale și studii de securitate”. Sibiu, România, 2012, p. 328-331.
15. Benchechi M., Benchechi D. Redimensionarea sistemului de securitate internațională în contextul noilor probleme globale//Conferință internațională „Științe politice, relații internaționale și studii de securitate”. Sibiu, România, mai 2014, p. 403-414.
16. Benchechi M., Sterpu V. Separatismul – risc major pentru asigurarea securității Republicii Moldova//Extremismul și separatismul – provocări la adresa securității regionale și naționale. Chișinău, 2014, p. 70-83.

17. Benchechi M., Comendant V. Imaginea instituțională a organelor securității statului ale Republicii Moldova. În: Materialele conferinței internaționale, ediția VIII. Sibiu, România, 23-25 mai 2014, p. 370-378.
18. Benchechi M., Pleșca C. Impactul organizațiilor teroriste asupra sistemului de securitate internațională. În: Materialele Simpozionului internațional „Arta pledoarii în profesia mea”. Iași, România, 26 octombrie 2014. (suport electronic).
19. Бенкеч М., Бенкеч Д., Сыли В. Проблема сепаратизма Приднестровья и Гагаузии в отношениях Республики Молдова и Европейского Союза//Республика Молдова в контексте Восточного партнерства. Краковия, Польша, 2015.с. 65-76.
20. Benchechi M., Kurtskhalia S. Is the contemporary international security system at crossroads? În: Moldoscopie (Probleme de analiză politică). Chișinău: CEP USM, 2015, nr. 1 (LXVIII), p. 131-142.
21. Benchechi M., Benchechi D., Munteanu A. Impactul reformării organelor securității statutului ale Republicii Moldova asupra conștiinței cetățenilor//Materialele Conferinței științifice internaționale dedicate celei de-a 20-a aniversări a Facultății Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative. Chișinău, 2015, p. 87-95.
22. Solomon C., Benchechi M. Separatismul – pericol pentru securitatea națională a Republicii Moldova//Integrare prin cercetare și inovare. Conferință științifică națională cu participare internațională, 10-15 martie 2015, Rezumatele comunicatelor. Chișinău: USM, 2015, p. 231-234.

Limbile vorbite:

Româna (nativ), Rusa (fluent), Engleza (intermediar), Franceza (intermediar).

Abilități calculator:

Windows – 95, 2000, Office (Word, Excell, Access etc.), Adobe 6 (Acrobat, Page Maker, Qurak Xpress, Photoshop), Web utilities and internet marketing, E-mail.

Datele de contact: or. Chișinău, str. Cetatea Albă, 3, ap.10.

Telefon: 0698 72 056; E-mail: marcelbenchechi@mail.ru.